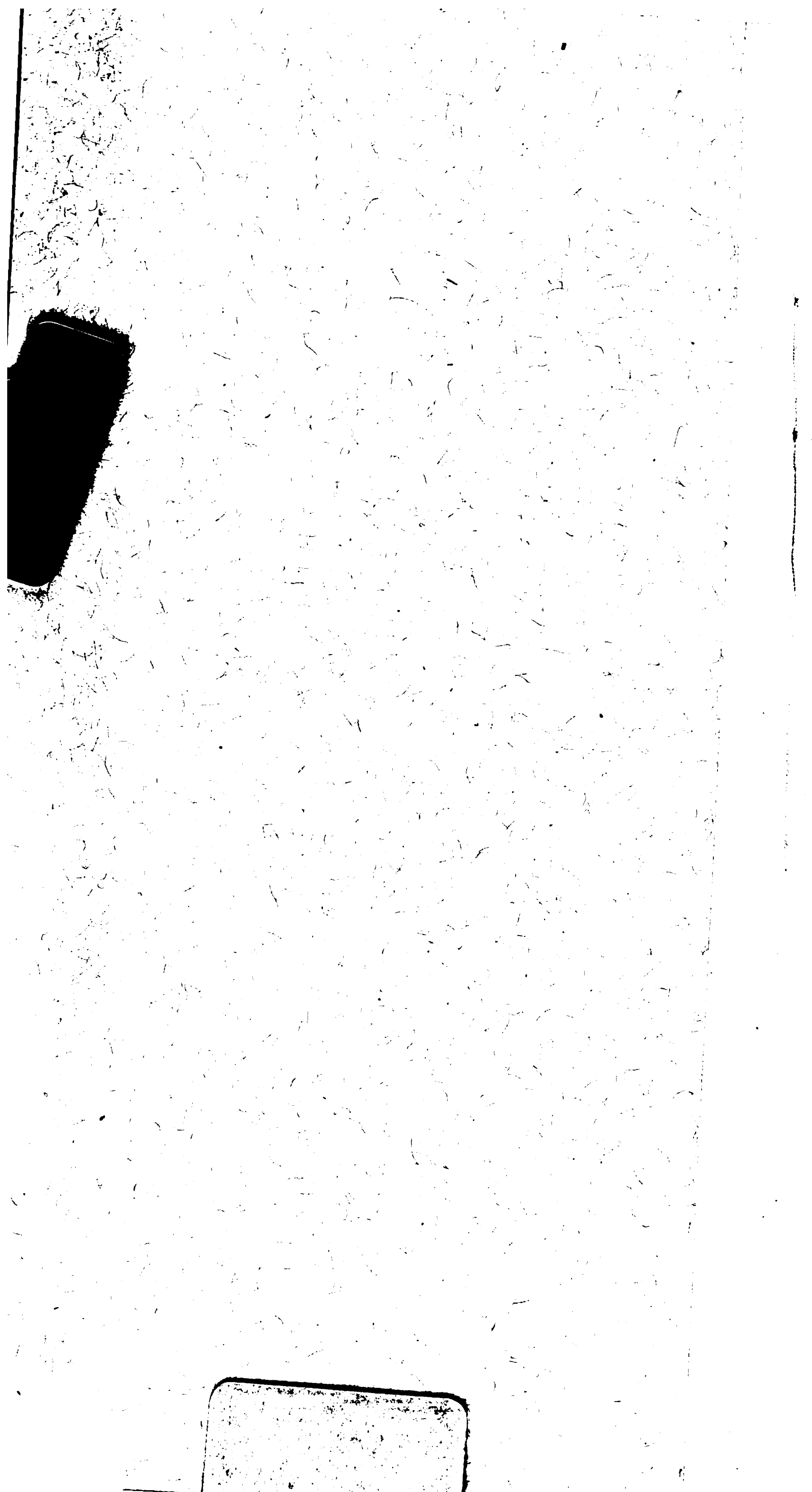

Reed

[illegible]

VERHAAL

VAN HET BEZOEK

BIJ DE

AMERIKAANSCHE KERKEN.

VERHAAL

van het bezoek

BIJ DE

Amerikaansche Kerken,

DOOR DE

AFGEVAARDIGDEN

VAN WEGE

de Congregationale Vereeniging van Engeland en Wallis.

DOOR

ANDREW REED en JAMES MATHESON,
Theol. Drs. en Predikanten te Londen.

Uit het Engelsch vertaald

DOOR

Adr. van Deinse,
rustend Predikant van Ostende *en* Nieuwpoort.

Te Rotterdam, bij
MENSING & VAN WESTREENEN.
1838.

Aan

DE KERKEN

van

ENGELAND en AMERIKA

wordt

dit Reisverhaal

eerbiediglijk opgedragen,

met hartelijke bede, dat hetzelve moge

dienen tot bevordering

van derzelver onderlinge genegenheid

en vereenigden ijver

voor de behoudenis der Wereld,

door

DE AFGEVAARDIGDEN.

VOORBERIGT

VAN

DEN VERTALER.

Hoeveel er in de laatstverloopene jaren over Amerika *geschreven en in druk verschenen is, kwam het mij nogtans voor, dat het volgende Verhaal eener reize, in dat belangrijke land gedaan, ook wel eene vertaling waardig was.*

Dit Verhaal toch maakt bekend, niet slechts met de zeden en gewoonten, maar bijzonder met den staat der Godsdienst onder de Amerikanen, en levert hier en daar de fraaiste beschrijvingen van Natuur-tooneelen. Men vindt er het nuttige en aangename in vereenigd. Gelijk hetzelve in Engeland *en* Amerika *gunstig ontvangen en beoordeeld is, vertrouw ik dat het ook door ons Godsdienstig publiek met nut en genoegen zal gelezen worden.*

Waaraan deze Bezoekreize hare oorsprong verschuldigd is, bespeurt men reeds uit het titelblad. Laat ik er iets meer van melden.

Onder de Presbyterianen *in* Engeland *zijn talrijke gemeenten van* Independenten, *dus genoemd, omdat zij in hun kerkbestuur op zichzelven onafhankelijk van anderen bestaan, daar zij zich nogtans gaarne met gemeenten, van geloofsbelijdenis aan de hunne gelijk, vereenigen, dragen zij ook den naam van* Congregationalisten. *Ten jare* 1831 *mogt het dezen* Independenten *gelukken, te* Londen *eene Congregationale vereeniging van de kerken in* Engeland *en* Wallis *tot stand te brengen. Deze vereeniging zich meer en meer uitbreidende en haren weldadigen invloed tot verbroedering met zoo vele harer medechristenen latende gevoelen, verlangden hare leden ook blijken van Christelijke toegenegenheid aan de gemeenten in de Nieuwe Wereld te geven. Na gehouden minzame briefwisseling met de Presbyteriaansche en Congregationale kerken in de Vereenigde Staten, werd er in het begin van* 1834 *besloten uit haar midden twee broederen af te vaardigen, welke een vriendschappelijk bezoek bij de kerken van* Amerika *zouden afleggen en dezelve van de achting en genegenheid der Engelsche Christenen verzekeren, in de hoop van antwoorden van wederkeerige liefde en vertrouwen te zullen mogen ontvangen. De kerken in* Amerika *zijn ook niet in gebreke gebleven de afgevaardigden met de meeste toegenegenheid te behandelen, maar zij hebben zelfs ten spoedigste besloten op hare beurt afgevaardigden naar* Engeland *te zullen zenden.*

De Heeren Reed *en* Matheson, *tot afgevaardigden van wege de Congregationale vereeniging van* Engeland *en* Wallis *benoemd zijnde, hebben, na het*

opzigt over hunne Gemeenten gedurende hunne afwezigheid aan anderen te hebben toevertrouwd, in het midden der maand Maart 1834, *de reis naar* Amerika *ondernomen; en dat zij zich loffelijk van hunne taak gekweten hebben zal ieder lezer van hun Verhaal gewis erkennen.*

De eerstgenoemde afgevaardigde, de Heer ANDR. REED, *is bij ons Godsdienstig publiek met lof bekend door zijne* » geene verdichte Geschiedenis," *en door zijne* » Schets van het Godvruchtig leven en sterven zijner zuster MARTHA;" *van welke geschriften ik in de jaren* 1823, 1824 *en* 1831, *eene vertaling gegeven heb. 's Mans zachte aard, in deze schriften blijkbaar, straalt ook telkens in zijn Reisverhaal door, daar hij de Amerikanen meestal gunstig beoordeelt, ofschoon nu en dan zijne afkeuring van sommige zaken niet terug houdende. Getuigen zijne berigten van- en oordeel over de zoogenaamde* revivals *of Godsdienstige opwekkingen, van welke ik het genoeg rekende slechts één geval te vertalen, staande de andere gevallen met het vermelde meer of min gelijk. Zóó is het ook gelegen met zijne beschrijving van de* camp-meetings *of Godsdienstige zamenkomsten in een bosch. Hoe aanstootelijk de tooneelen, daarbij plaats gehad hebbende, ons mogen voorkomen, zal men zich echter door des schrijvers aanmerkingen, uit de gegevene omstandigheden ontleend, tot zachtere beoordeeling, dan gewoonlijk geschiedt, genoopt gevoelen.*

Eenige namen van personen, in ons land geheel onbekend, en enkele bijzonderheden voor ons van geen belang, heb ik mede uit de vertaling weggela-

ten. Het woord Sabbat, *bij de Engelschen en Amerikanen nog steeds in gebruik, is in dezelve meestal gehouden; nu en dan is evenwel door mij in de plaats gesteld* Dag des Heeren *of* eerste dag der week, *als zijnde de gewone benamingen van het Nieuwe Testament.*

Het Reisverhaal, uit twee deelen bestaande, meen ik te kunnen volstaan met de vertaling van deszelfs eerste deel, door mijnen veel geachten vriend den Heer ANDR. REED, *geschreven en* een geheel op zich zelve *uitmakende. Mogt ik van de Uitgevers vernemen dat dit werk een bijzonder gunstig onthaal geniet, dan ben ik niet ongenegen, om, indien God mij het leven en de gezondheid laat behouden, ook het tweede deel, van kleineren omvang, waarin de Heer* MATHESON *verslag van zijn bezoek in Kanada en* Pennsylvanie *geeft, te vertalen en voor de drukpers gereed te maken.*

Het nu geleverde zij genoegzaam om hetgeen door onze welmeenende en ijverige Engelsche broederen, tot bevordering van de éénheid der kerk in de Christen wereld, verrigt is, kenbaar te maken; en moge het mede eene gepaste bijdrage zijn tot regte kennis van het maatschappelijke leven en den Godsdienstigen staat onzer broederen in Amerika!

IJSSELMONDE,

Maart 1838.

INHOUDSOPGAVE.

BRIEF I.

BRIEF II.

BRIEF III.

BRIEF IV.

BRIEF V.

BRIEF VI.

BRIEF VII.

VERHAAL

VAN HET BEZOEK

BIJ DE

AMERIKAANSCHE KERKEN.

BRIEF XII.

BRIEF XIII.

BRIEF XIV.

BRIEF XV.

BRIEF XVI.

BRIEF XVII.

BRIEF XVIII.

BRIEF XIX.

BRIEF XX.

BRIEF XXI.

BRIEF XXII.

BRIEF XXIII.

DRUKFOUTEN.

Bl.	218	staat	BRIEF IXX.	lees	BRIEF XIX.
»	254	reg. 2 v. b. st.	PLINUS.	»	PLINIUS.
»	217	» 7 »	*plegtigtigheid*	»	*plegtigheid.*
»	317	» 9 v. o. st.	ARMSTONG	»	ARMSTRONG.
»	320	» 10 v. b. st.	*dezelve*	»	*denzelven.*

Den morgen na die plegtige en aandoenlijke Godsdienstoefening, den 13den Maart 1834 in de Zionkapel gehouden om elkanderen vaarwel te zeggen, vertrok ik naar *Liverpool*. Bij mijne komst aan die plaats werd ik opgewacht door mijnen geachten vriend den heer Bulleij en vriendelijk verzocht mijn' intrek in zijn huis te nemen. Hier vond ik ook den heer Matheson, die mij op mijne reizen zoude vergezellen. Alle schikkingen tot ons vertrek waren reeds door onzen vriend gemaakt.

De *Europe*, in welk vaartuig wij plaatsen besproken hadden, zou den 16den zeilen; maar wij hoopten, dat, daar het getij ons niet vóór te twee ure dienen kon, en daar de wind in den morgenstond niet gunstig was, wij onzen Sabbat in stille rust zouden mogen doorbrengen. In deze onzekere hoop woonden wij de voormiddag-Godsdienstoefening in de kerk van Dr. Raffles bij, die in zijne voorbiddingen ook in het bijzonder aan ons dacht. Bij het einde van de Godsdienstoefening was het woord: — »De wind is gunstig — allen terstond aan boord!" Wij lieten niet naar ons wachten, namen afscheid van onze vrienden, begaven ons scheep en bevalen ons Gode op onzen zeetogt.

De vaart geschiedt thans zoo geregeld en is zoo dikwijls beschreven, dat het noodeloos is hiervan bijzondere melding te maken. Onze paketboot wordt voor eene van de schoonste in de vaart gehouden; dezelve is op de fraaiste wijze gemeubeleerd; ze heeft eene tafel niet minder goed dan in onze beste logementen; ze is inderdaad een vlottend *hotel*. Onze reisgenooten van verschillenden stand en

bedrijf waren alle fatsoenlijke en aangename lieden. Zij bewezen ons, als predikanten eene bijzondere achting. Van sommigen hunner scheidden wij met zeker leedwezen, en eenigen ontmoeteden wij naderhand op onze reizen met wezenlijk genoegen. Inderdaad! alles was vermakelijk met uitzondering van de benaauwde lucht, de enge slaapplaatsen, de rustelooze maar afgemetene beweging, en — de zeeziekte. Deze ongemakken behooren ongelukkiglijk tot eene zeereis; en hoe anderen er over mogen oordeelen, ik houd ze niet voor gering, want ik heb altijd zoo wel door de matrozen als door de passagiers hooren zeggen dat eene *spoedige* reis eene *goede* reis is.

Gij weet hoe groot een bewonderaar ik van den oceaan ben; nu had ik gelegenheid dien in deszelfs majesteit te aanschouwen. Gedurende anderhalven dag hadden wij een' vrij hevigen wind. Hoe ongesteld ik ook was, ik kon niet nalaten dit voor mij vreemde tooneel van nabij te bewonderen. Ik begaf mij dan op het dek en bezorgde mij zoo goed ik kon eene plaats bij het touwwerk. Alles aan boord was in een' buitengewonen toestand en in volle werking. De bedaarde ernst van den kapitein; de vaardige oplettendheid der matrozen, de stille benaauwdheid der passagiers, het werken en kraken van het vaartuig, het bruisen en slaan van de golven, zoo als die onze geweldige vaart wederstand boden, — o! hoe verheven! Op zulk een tijdstip zou het breken van een touw of eene plank niet slechts ramp maar een' onvermijdelijken dood veroorzaakt hebben. Maar de oceaan, wat zal er van

gezegd worden? Wanneer de golven statig omhoog rezen, en ons vaartuig vervolgens langzaam neder daalde tusschen de waterbergen, welke ons dreigden in een' oogenblik en voor eeuwig te verzwelgen, dàn overmeesterde mij een onuitsprekelijk gevoel van den Schepper der Natuur en Zijne Almagt. Bij het varen door het Kanaal langs onze kusten had ik gemeend ondervonden te hebben wat de zee was, ik hield mij tevreden, als niet beter wetende.

Ik wil u niet langer met de beschrijving van gezigten lastig vallen. Wij zagen noch de ijsbergen noch de zeeslangen. Men zeide wel dat er eenige walvisschen in het gezigt waren: maar ik durf daarvoor niet instaan. Allengs begonnen wij uit te zien naar het land, als ons meest belangrijke voorwerp. Maar hiernaar zoekende, overvielen ons stilte en mist: dit beangstigde ons nu en dan niet weinig. Zoo nabij onze haven zijnde, werd onze hoop op de proef gesteld. Allen verlangden naar de loodsbooten; en toen men er eindelijk eene, als den vleugel van een' vogel door de zich opklarende mist ontdekte, was er algemeene vreugde.

Toen wij den loods aan boord kregen, meenden wij, dat het regtstreeks naar onze haven zoude gaan, maar de wind bleef stil, en de mist hield aan. De mist, vernamen wij, is in dit jaargetijde zeer menigvuldig en langdurig, ontstaande uit het spoedig opgekomen warme weder, hetwelk het ijs doet smelten en eene bijzonder groote uitwaseming veroorzaakt. Langzaam voeren wij voort tot in de wijduitgestrekte baai; dés avonds lieten wij op de hoogte van het eiland Stratten het anker vallen, zijnde wij nu nog

omtrent zes mijlen van de stad. Den volgenden morgen verlieten wij ons schip en gingen over in eene Stoomboot. De steeds aanhoudende zware mist maakte dat wij volstrekt niets van ons af konden zien: wij verloren derhalve voor het tegenwoordige het gezigt van de baai, welke gezegd wordt bijzonder goed te zijn. Dit met eene nieuwe wereld vóór ons was slechts eene geringe teleurstelling. Omstreeks tien ure in den morgen van den 9den April 1834 stapte ik te *Nieuw-York* aan wal, mij hartelijk verheugende thans dat land te mogen aanschouwen, hetwelk mijne verbeelding sedert lang zich als bezienswaardig en belangrijk had geschilderd.

Wij lieten ons terstond naar het Bunker's Hôtel brengen. Onze eerste vraag was naar kamers met een bed, daar men ons gezegd had, dat wij hierop niet te veel moesten rekenen. Men kon aan ons verlangen voldoen. Een zwarte knecht werd gelast ons de kamers aan te wijzen. Na ons gewasschen en gekleed te hebben, dankten wij, in onze eenzaamheid den Allerhoogste, die ons zoo veilig over den Atlantischen Oceaan had gevoerd, ons zelven op nieuws Zijner leiding aanbevelende, nu wij vreemdelingen in een vreemd land waren.

Alvorens naar onze kamers te gaan, hadden wij verzocht eenige ververschingvoor ons gereed te maken. Beneden gekomen, had ik verwacht eene ontbijttafel gedekt te zien. Niets van dien aard was er echter zigtbaar. Ik begaf mij in de kamer waar het buffet staat, en nam de nieuwspapieren in de hand, steeds wachtende op de gevraagde ververschinge. Eindelijk waagde ik er naar te vragen. De hofmees-

ter, zonder een woord te spreken, plaatste een mandje beschuiten en een bord met kaas voor ons daar wij stonden. Wij lachten om deze teleurstelling, en daar wij geene keuze hadden, gebruikten wij van den voorraad, die ons werd aangeboden. Wij meenden dat de kleine versnapering ten minste voor ons was bestemd; maar onder het nuttigen kwamen twee of drie heeren, die, zonder er vrijheid toe te vragen en zonder een ander mes te eischen, er mede deel aan namen. Wij vroegen een glas wijn; een glas werd letterlijk gevuld, en de flesch wederom op hare plaats gesteld. Toen onze versnapering gebruikt was, bleven wij nog wat in de bufetkamer, en moeten zeker iets aan de verlegenheid, vreemdelingen eigen, vertoond hebben. Onze waard, dit bemerkende, kwam eindelijk bij ons, zich verontschuldigende over zijn verzuim, dat hij ons niet eene afzonderlijke kamer aangewezen had. Vervolgens bragt hij ons in eene, welke er regt fraai uitzag, maar tevens open stond voor anderen, die hun' intrek in het hotel genomen hadden.

Dit voorval hetwelk ik ter opheldering van der Amerikanen zeden, u mededeel, moet u niet doen meenen, dat de andere inrigtingen van het huis daaraan gelijk stonden; ze waren voortreffelijk. Maar het geval was dat onze eetlust *buiten tijds* was. Het uur om te ontbijten was voorbij; het uur voor het middagmaal was nog niet gekomen; en het Amerikaansche logement, terwijl hetzelve overvloediglijk voorziet in den honger, die op zijn' tijd komt, heeft geen medelijden met een' ongeregelden eetlust. Er is één uur, éene tafel, één maaltijd, éene oproe-

ping: zijt gij er gereed toe, gij zult er wèl bij varen; maar laat gij de gelegenheid voorbijgaan, gij moet u de gevolgen, zoo goed gij kunt, getroosten. Het was belangrijk te zien hoe gewillig de Amerikaan met al zijne liefde voor de vrijheid zich aan dezen dwang onderwerpt, terwijl de Engelschman er op staat het door hemzelven bestelde middagmaal aan eene afzonderlijke tafel, in zijne kamer en op den hem meest geschikten tijd te hebben. Hij is voorzeker onafhankelijker in zijne *gewoonten*, zoo niet in zijne *gevoelens*, dan zijne broeders aan de overzijde van de Atlantische zee. . . . .

Het was natuurlijk, dat wij spoedig verlangden iets van de wereld rondom ons te zien. Wij wandelden dan naar de Broadway, zijnde de voornaamste straat. Hare breedte is omstreekt als die van Piccadilly, en hare lengte bijna twee mijlen en een half. Ze heeft een goed voorkomen. Het misbevallige van hare regtheid wordt eenigermate weg genomen door de bladerrijke boomen en de kerktorens, terwijl de verbeelding mijns bedunkens te sterk wordt opgewonden. Mijne eerste indrukken van hetgeen ik zag wil ik u belijden. De huizen, welker vensters met jalouziën behangen meestal gesloten waren, deden mijn gevoel op eene onaangenaame wijze aan; het kwam mij voor, alsof er de dood was ingetreden. De gewone teekenen van gezondheid waren niet zoo zigtbaar als bij ons, want gedurig zeide ik tot mij zelven: hoe ongezond ziet die man er uit. De winkels hebben niets van het voorkomen van die in Engeland, maar van die te Parijs. Waar men komt, nergens dan in Engeland vindt men zulk eene

schoone inrigting van winkels, als welke de menigte der goederen zoo ten toon spreiden, dat het oog der voorbijgangers er door aangetrokken wordt. Het trof mijne aandacht, dat de dames, die zich van de Broadway als eene wandeling bedienden, kleiner van persoon waren, dan de onze. Zij, die den eersten smaak zochten te volgen, droegen Parijsche kleederen; ze hadden ook een' korten tred, meenende dat dit op zijn Parijsch was, maar dit is zekerlijk zóó niet; het is enkel gemaaktheid, en daarom ongevallig.

Nieuw-York en *Liverpool* wedijveren met elkanderen; zamen zijn ze aanmerkelijk groot geworden. Niet lang geleden hadden beiden iets meer dan 5,000 inwoners; sedert is dit aantal bijna met duizenden en duizenden toegenomen, en thans staat er de bevolking bijna gelijk. In ligging wint het *Liverpool*. Het verheft zich heerlijk van uit de wateren, en door deszelfs onderscheidene hoogten is het regt schilderachtig voor het oog. *Nieuw-York* daarentegen, aan eene vlakte gelegen, heeft het voordeel van het water te kunnen lozen, en alzoo ook meerder gemak tot verzending van goederen. Te *Liverpool* is voor het tegenwoordige de meeste handel; maar omdat *Nieuw-York* meer binnenlandsch vervoer heeft, schijnt daar grooter koopmansbedrijf te zijn.

Deze stad is niet ten onregte berucht wegens brand, die er zoo dikwijls plaats heeft. Tot zes malen toe hoorde ik er van in tien dagen. Dezelve schijnt te ontstaan deels uit het gebruik van hout, de gewone brandstof, hetwelk minder veilig is dan kolen, en deels uit de pijpen, door het houtwerk

der gebouwen heengeleid, hetwelk gevaarlijk is. Somtijds echter wordt, even als bij ons, de brand met opzet gesticht: lieden van slechte beginsels, in benarde omstandigheden verkeerende, maken misbruik van de weldaad der assurantie-maatschappij, zichzelven door brandstichting zoekende te redden, onbekommerd wie zij daardoor in het verderf storten.

Des namiddags van dien dag ontvingen wij een vriendelijk bezoek van de Drs. Cox en Peters en den Weleerw. heer W. Patton. Zij kwamen als afgevaardigden van wege het Konsistorie der Derde Kerk van de Presbijterianen, hebbende in last ons te noodigen ter bijwoning van hare kerkvergadering, en tevens ons aan te bieden het huis van den heer Patton, alwaar men in afwachting van onze komst schikkingen gemaakt had om ons te ontvangen. Wij namen die uitnoodigingen aan in den geest, met welken zij gedaan werden, en werden gesticht door de gesprekken met broederen, welke wij hadden leeren kennen en achten in het Vaderland.

BRIEF II.

Den volgenden dag namen wij volgens de gemaakte schikking onzen intrek bij den heer Patton, en woonden de Kerkvergadering der Presbijterianen bij. Wij vonden dáár omtrent dertig personen bij een. De Moderator of Voorzitter ontving ons in naam der vergadering met eene beleefde toespraak. Met genoegen merkten wij op dat hunne wijze van behandeling met de onze in onze vergaderingen veelal overeen kwam. Verscheidene zaken, doch alle slechts van gewoon aanbelang, werden behandeld.

In den namiddag werd een jongman onderzocht, ten einde tot de predikdienst toegelaten te worden. In deze zitting ging het onderzoek over de Godgeleerdheid. De jongman las eene stelling voor, welke hij met groote kunde ontwikkelde en staafde. Men maakte hem gewigtige tegenwerpingen. Ik kon zien dat de broeders het met elkanderen niet geheel ééns waren. Dit veroorzaakte eene onnatuurlijke verlegenheid. De jongeling verkreeg echter de gunstige goedkeuring van allen en werd toegelaten.

Wij hadden alle aanzoek om op den rustdag na

onze aankomst te prediken van de hand gewezen. Ik had op de reize zoo veel geleden, dat ik mij tot het predikwerk buiten staat gevoelde; daarenboven verlangde ik naar gelegenheid om zelf te hooren. Wij woonden dan des Zondags de voormiddag-Godsdienst bij in de kerk in de Leighstraat en vereenigden ons in de dankzeggingen en gebeden, welke Dr. Cox de goedheid had ten onzen behoeve hemelwaarts op te zenden. Het was regt aandoenlijk, na eene groote zeereize gedaan te hebben, voor de eerste maal in een vreemd land de openbare Godsdienst bij te wonen; te aandoenlijker was dit wegens de gelijkheid van de verrigtingen, aan welke wij te huis gewoon waren. De gang der Godsdienstoefening, het zingen, de liederen, de zangwijzen, de leerrede, de eerbiedige houding van de vergaderde menigte, — alles was zoo als bij ons. Het bragt ons terstond in een' staat van gemeenschap; het vernietigde het gevoel van afstand; ik zou wel hebben willen uitroepen:

» *Niet meer een vreemd'ling of een gast,*
Maar als een kind in 's vaders huis."

In den avond van dien dag gingen wij naar de opening van eene vrije kerk. Van den aard van dit middel om in de Godsdienstige behoeften des volks te voorzien zal ik gelegenheid hebben op eene andere plaats te spreken. Deze opening-Godsdienstoefening zou gedurende de week door herhaalde zamenkomsten voortgezet worden; en de heer K., een ijverig leeraar onder de voorstanders van de revi-

vals (opwekkingen eens Godsdienstigen zins), zou de voorganger zijn. Wij hadden reden te verwachten dat hij bij zulke gelegenheid de uitwerking van de *bank der bekommerden* zou willen beproeven.

Het uitwendige der kerk was zonder eenigen smaak; maar dezelve was ruim en blijkbaar stevig gebouwd. De benedenvloer voor de scholen ingerigt zijnde, had men op de bovenste verdieping het ruim der kerk gemaakt; en ofschoon men langs een' trap van twintig treden derwaarts komen moest, waren er echter nog twee galerijen boven elkander langs de drie zijden van de plaats. 2000 personen konden er in geplaatst worden; er bevonden zich nu, denk ik, 1500 in. De dienst was goed; de leerrede zeer goed. Ik had verwacht wel iets te zullen hooren, dat mij buitensporig zou voorkomen, maar niets van dien aard had er plaats. De prediker was blijkbaar een Godvruchtig man en vol hoogen ernst; zijne redeneringen waren eenvoudig en op den Bijbel gegrond; zijne toepasselijke aanspraken waren regtstreeks tot het geweten en het hart gerigt. De indruk op de toehoorders scheen algemeen en sterk te zijn.

Toen ik meende, dat de leerrede zoo als bij ons eindigen zou, bespeurde ik, dat de prediker aan zijne aanmerkingen eene nieuwe wending gaf; en spoedig begreep ik, dat hij er op uit was om eene proef met de bank der bekommerden te nemen. Hij zocht dezen maatregel te regtvaardigen en vervolgens het volk op te roepen om er gebruik van te maken als een middel om tot een vast besluit voor de dienst van God te komen. Die op de twee ban-

ken vlak vóór den predikstoel zaten werden verzocht dezelve te verlaten, opdat de bekommerden er zich mogten kunnen plaatsen. Nu had er eene stilte plaats. Twee of drie van de vrouwelijke kunne verschenen schoorvoetend aan het einde van de bank. De leeraar, eenigzins verlegen en teleurgesteld, herhaalde zijne toespraak; ernstig vermaande hij de jonge lieden, en bijzonder jongelingen om een besluit te nemen en zich op deze wijze openlijk te verklaren. Op nieuw was er eene langdurige stilte, maar er kwamen geen jonge lieden. Dr. L., de predikant dezer kerk, deed nu ook eene ernstige opwekking, en gebruikte daartoe nog anderen bij verschillende gedeelten van de aanwezigen, steeds verwachtende, dat men dezelve gehoor zou geven. Ziende dat dit naar alle waarschijnlijkheid niets meerder zou uitwerken, veranderde hij den toon zijner uitnoodiging, verzoekende nu al de genen, die verlangen mogten, dat men *voor hen bidden* zou, voorwaarts te komen. Vervolgens gaf hij een gepast lied op om te zingen; onder het gezang echter verlieten velen de kerk. De ernstigdenkenden stelden zich, zoo als te verwachten was, vóór den predikstoel en vereenigden zich in de voorgestelde gebeden. Het was nu bijna tien ure geworden; de vergadering scheidde, en wij met dezelve.

Dit was dan de eerste gelegenheid, bij welke ik van de bank der bekommerden gebruik zag gemaakt, en wanneer men er gebruik van maakt, kan ik mij niet verbeelden, dat het met mindere buitensporigheid en met meerder beleid kan geschieden: maar deze proefneming was zeker mislukt. Zonder mij

hier over de waarde van dezen maatregel uit te laten, verklaar ik vrijmoedig dat dezelve in dit geval verkeerd was. De leerrede had de vergadering in eene ernstige gemoedsgesteldheid gebragt en vele toehoorders toonden diep getroffen te zijn; hadden deze ten gepasten tijde naar huis kunnen gaan, om over het gehoorde in stilte na te denken, dan had men met grond mogen hopen dat de uitwerking allerheilzaamst zou zijn geweest. Zoo als het nu toeging, stond het mij in het geheel niet aan. Toen het volk bemerkte, dat de bank zou gebruikt worden, was er eene algemeene opschudding, welke de onkundige welligt goedkeuren, maar de meergeoefende zeer zeker wraken zou. Duidelijk kon ik bespeuren dat een groot gedeelte der vergadering met hoog gespannen verwachting verlangde te zien hoe *anderen* zich op dit tijdstip zouden gedragen, vergetende alzoo over zichzelven na te denken, terwijl een ander gedeelte der toehoorders, op wie de leerrede wezenlijken indruk had gemaakt, scheen bevreesd te zijn door de aandoenlijke toespraken te zeer geroerd te zullen worden, hier tegen zoo goed zij konden weerstand biedende.

Maar ik moet uwe aandacht bij geheel verschillende tooneelen bepalen. Gij weet dat er tijdens onze komst in *Nieuw-York* eene groote oneenigheid onder het volk heerschte; zonder mij met de staatkunde te willen bemoeijen, zal ik van die oneenigheid iets zeggen. Dezelve was door de onlangs genomene maatregelen van het Gouvernement betrekkelijk de Nationale Bank ontstaan. Deze maatregelen, hetzij dan goed of verkeerd bij de uitkomst geble-

ken; hadden het openbaar krediet zoo zeer aan het wankelen gebragt, dat wel twee honderd koopmanshuizen in onmagt geraakten om te kunnen betalen, waarvan de gevolgen zelfs in afgelegene gedeelten van Europa gevoeld werden. Eene stedelijke verkiezing zoude plaats hebben, verlangende men langs dien weg 's volks gevoelen aangaande het bestier der Hooge Overheid te vernemen. De stemming geschiedt in de onderscheidene wijken der stad en loopt gewoonlijk af niet alleen zonder gevaar voor rustverstoring, maar zelfs zonder verhindering van de gewone werkzaamheden. Bij deze gelegenheid echter ontstond er een oproer in eene van de wijken. De verliezende partij werd onverduldig; en niet kunnende slagen in het krijgen van stemmen, geraakte zij handgemeen. Omstreeks twintig personen werden ernstig gekwetst. Een klein aantal krijgslieden verhinderde verdere rampen. Als zoo iets gebeuren moest, was ik niet bedroefd 'er getuige van te zijn, daar het mij het volkskarakter leerde kennen: maar de goede burgers waren grootelijks geërgerd, dat zoodanige tooneelen, welke, gelijk zij zeiden, voorheen nooit in de Republiek hadden plaats gehad, hen nu moesten onteeren.

De Whigs, zoo als de vrienden van de Bank vrij zonderling zich zelven noemen, ofschoon zij de meerderheid van stemmen niet gekregen hadden, rekenden dat zij de overwinning hadden behaald; zij besloten alzoo een Whig-feest te vieren. Gaarne nam ik een kaartje ter toelating tot hetzelve aan, mij verbeeldende daar veel te zullen kunnen opmerken. Ik wil mijn best doen het tooneel u voor oogen

te stellen. De plaats der feestviering was de Batterij, waar een koude maaltijd gegeven en aanspraken gehouden zouden worden. De Batterij staat op eene strook lands aan het einde van de Broadway, en grenst aan de Hudson-rivier. Dezelve is nu ontmanteld, dienende niet meer tot verdediging, maar alleen tot het nemen van vermaken. Toen wij er aankwamen, vonden wij reeds eenige duizende menschen zoo binnen als buiten verzameld; onze intrede ging met de grootste moeite vergezeld, maar gelukte toch eindelijk.

Wij beklommen de bolwerken, welke in een' cirkel gebouwd zijn en gewoonlijk tot eene wandeling dienen, maar op welke nu eene galerij van zitbanken, reeds met aanschouwers, gevuld, gemaakt was. Wij hadden het uitzigt op eene wijde, cirkelvormige, opene plaats, in welke het mede van menschen krielde. Vlak tegen ons over was de poort, door welke wij binnen gekomen waren; en boven dezelve waren eenige kamers, welke voorheen voor de wachtdoende officieren gediend hadden. Op het dak, de borstweringen en derzelver benedeneinden waren vlaggen en houten kanonnen geplaatst. De zonderlingste vertooning maakte in het midden der opene plaats een opgetuigd schip, liggende tusschen geschilderde baren. In mijn oog had het een bespottelijk voorkomen, daar de menschen als ware het in de zee zaten en een schip, hetwelk hen voeren moest, zelve schenen te dragen. Voor de vensters van de door mij genoemde kamers had men ten dienste van de sprekers een balkon gereed gemaakt; een troep muzijkanten bevond zich beneden om van

tijd tot tijd te spelen. Vaandels van verschillende grootte wapperden over de vele hoofden der menigte. Tegen over het spreekgestoelte waaide de nationale vlag met haar donker blaauw veld en hare vier en twintig schitterende sterren; en boven dezelve, opdat niets aan den opschik zoude ontbreken, was een levende arend, met zijn' poot aan eene staak vastgehecht, geplaatst, als het zinnebeeld der vrijheid.

Op dezen oogenblik staakte men eene wijl de werkzaamheden, maar de goede lieden waren geenszins werkeloos. De Amerikanen, die schielijk eten, hadden weldra hunne versnaperingen gebruikt. Vele toonden zich bereid om de aanspraken, welke er gedaan zouden worden, aan te hooren; maar er waren ook andere, die van den maaltijd opstonden om zich liever wat te vermaken; de laatste gaven zich over aan allerlei kortstwijl. Hoeden en brokken broods vlogen naar alle kanten; men bediende zich van de schouders der aanwezigen als wegen, om langs en over dezelve glazen met water en stukken broods uit de opene plaats naar de galerijen te brengen, terwijl in het midden van dit plein eene groote menigte rondom de vaten bier stond, welke zij met schrikkelijken spoed wist te ledigen.

Men schreeuwde nu om stilte en aandacht. De muzijk hield op, maar de menigte scheen weinig gezind om te luisteren. Er verscheen een voerman met zijne kiel aan op het balkon. Eenige van zijne luidruchtige kameraden, door medelijden gedreven, toonden hem gehoor te willen geven. Deze soort van lieden is in *Nieuw-York* welvarende en geacht. Onze man had evenwel de voorzigtigheid eene korte

aanspraak te houden; en hij drukte zich uit op eene eenvoudige doch vrijmoedige wijze, — alles ten voordeele van de Whigs. Handel en gevolgelijk karren en wagens werden breedvoerig behandeld.

Toen hij geëindigd had, juichte men hem allerwege toe, dat de lucht er van weergalmde; en om aan het tooneel een nog verhevener aanzien te geven, trok de man, die den arend oppaste, aan het koord en deed den vogel zijne vleugels over de vergadering klappen. Maar in het heldhaftige schepte het volk niet lang behagen; men keerde spoedig terug om wat te eten of te kortswijlen, of tot de biervaten in het midden van het plein.

Eene andere oproeping geschiedde, en een ander redenaar kwam voorwaarts. Deze toonde zeker veel ijver voor de zaak te hebben; maar hij kon geene aanspraak op welsprekendheid maken, anders zoude het volk beter naar hem geluisterd hebben. Hij verhief eene zeer luide stem, maar te vergeefs. Zij, die aan de vensters en beneden hem stonden, zagen hem met verbaasdheid aan en juichten hem toe; maar zijne woorden stierven in zijn' eigen' omtrek en konden op de verwarde geluiden in den afstand de bovenhand niet behalen. Dit gaf aan het tooneel op nieuws een zonderling aanzien. Redevoeringen houden en gekheid maken; het deftige en het vrolijke waren zoo gemengd en tegen elkander overgesteld, dat het geheel hem, die het met een oog van Hogarth aanschouwde, buitengemeen vermakelijk en kluchtig moest voorkomen. In allen gevalle had die bonte menigte toch niets van het gemeene. Een' tijd lang sloeg ik dezelve gade. Bemerkende dat

de fatsoenlijkste lieden heen gingen, maakte ik mij ook gereed om te vertrekken.

Dan, al spoedig geraakte ik in een gedrang van menschen, die zoo veel mogelijk ordelijk, drie of vier naast elkander, voort gingen. Ik vernam, dat de trein zich begaf naar een huis in de Broadway, in hetwelk de beroemde DANIEL WEBSTER zich toen bevond. Op 's volks luidruchtig roepen verscheen deze aan het venster. Hij kon zich niet doen verstaan en vergenoegde zich daarom met te buigen, en met eene sterke stem eenige weinige woorden als wachtwoorden der menigte toe te spreken. Van alle zijden ontving hij toejuichingen. Ik geloof dat de trein wel eene mijl lang is geweest.

Dit was voor de eerste maal, dat ik, in de Vereenigde Staten zijnde, eene zoo talrijke vergadering van dit belangrijk volk mogt bijwonen. In dezelve heerschte minder waardigheid en deftigheid, dan ik mij bij zulk een deftig volk had voorgesteld. Ik bemerkte meer van de Engelsche opgewondenheid, luimigheid en hoorbare uitdrukking van gevoelens, dan ik verwacht had: dit had ook nu, gelijk men mij zeide, meer dan naar gewoonte plaats gehad. Ook moet men in aanmerking nemen dat deze vergadering niet ter beraadslaging over eene zaak, maar tot eene gedachtenisviering belegd was; en er bestond geene dringende reden om de aandacht des volks door het houden van vele redevoeringen te treffen. Over het geheel deed deze zamenkomst de grootste eer aan hen, die er deel aan namen. Niet één' mensch zag ik dronken; ook hoorde ik naderhand van geene enkele kijfpartij even min als van beurzen snijden. Het

verdient nog vermelding, als strekkende ten bewijze van een betamelijk gevoel der vrouwelijke sekse, dat ik noch binnen noch buiten de Batterij éénе vrouw gezien heb. Men had gevreesd dat de Tories welligt zouden komen om de vergadering te verstoren; maar deze hielden zich te vreden met het kwaad, hetwelk zij reeds gesticht hadden, en bleven stil in het westeinde der stad.

De avond van dezen feestdag werd bij den heer T. doorgebragt. Ik wenschte dat het met mijn plan overeenkwame u eene beschrijving te geven van het gezelschap, hetwelk wij het genoegen hadden bij te wonen. Genoeg zij het te zeggen dat, ofschoon hetzelve uit matigheidsvrienden bestond, er geen gebrek aan keurige ververschingen was; dat, ofschoon er zich vele Godsdienstige lieden bevonden, de vrolijkheid er algemeen heerschte; dat, ofschoon de beide seksen er tegenwoordig waren, de onderlinge verkeering vrij van allen dwang was; en dat, ofschoon uit Amerikanen zamengesteld, de goede zeden en voorkomende beleefdheids-betooningen er plaats grepen. Inderdaad, het was het tegendeel van hetgeen onlangs in een bespottelijk licht is gesteld geweest, onder de benaming van »huiselijke zeden," en volkomen gelijk aan hetgeen men in zijn' eigen stand in het Vaderland ondervindt.

BRIEF III.

Ik moet u nu met mij nemen naar *Washington*, zonder op onzen weg bij den Hudson of bij *Philadelphia* of *Baltimore* stil te staan. Eene gunstiger gelegenheid zal zich opdoen, om u daarvan een kort berigt te geven.

Onder de voordeelen van ons spoedig reizen behoorde het uitwinnen van tijd; en van den zoo bezuinigden, zocht ik het meest mogelijk gebruik te maken. Het bleek ons, dat wij onzen tijd niet beter konden besteden dan tot het bezoeken van de hoofdstad, daar het Kongres juist thans vergaderd was: onmogelijk zouden wij een land, hetwelk wij bezochten, met grond en naar billijkheid kunnen beoordeelen, bijaldien wij den aard en de verrigtingen van het Amerikaansche Parlement niet van nabij hadden leeren kennen.

Drie dagen hadden wij noodig om de reis van *Nieuw-York* naar *Washington* te doen. De eerste twee dagen reisden wij zeer genoegelijk met eene stoomboot of langs eenen ijzeren spoorweg. Het grootste gedeelte van den laatsten dag waren wij op weg van *Baltimore* naar *Washington*, rijdende som-

tijds met zes paarden, zoodat wij veertig mijlen in bijna zeven uren afleiden. De weg, ofschoon de gemeene landstraat naar de hoofdstad, was verbazend slecht; op vele plaatsen ging dezelve verscheidene duimen diep in modder en zand, en op andere was ze bezaaid met losse steenen zoo groot als onze straatsteenen. Tot verschooning bragt men in, dat men dáár een' ijzeren spoorweg wilde maken, en dat men die steenen met opzet er gelegd had, om ze te spoediger te verbrijzelen.

Voor de eerste maal van een' Amerikaanschen postwagen gebruik makende, wil ik van denzelven iets zeggen. Ze is zwaar en stevig, juist geschikt naar de gesteldheid der wegen. Boven op, van voren of van achteren is geene plaats gemaakt om te kunnen zitten, maar van binnen zijn drie banken, elk voor drie personen bestemd. Van de ellebogen af open aan alle kanten, heeft ze een breed verhemelte; om tegen den zonneschijn of den regen te beschutten, zijn er glazen raampjes en voor de andere openingen lederen gordijnen. Toen wij onze plaatsen ingenomen hadden, was de wagen niet vol; en daar het een vrij heete dag was, vleiden wij ons niet gedrongen te zullen moeten zitten: maar eer wij nog buiten de stad waren, kwamen er drie ruwe en groote mannen, verzoekende opgenomen te worden. Met eene bejaarde jufvrouw zat ik op de achterste bank; de vrijmoedigste van de drie drong tot ons door. Wij plaatsten ons elk in een' hoek en lieten hem de middelplaats over. Hij toonde zich wel begeerig aan de buitenzijde te willen zitten; maar er werd geen acht op geslagen en hij plaatste

zich. Spoedig bemerkte ik dat hij de leelijke gewoonte had van tabak te kaauwen; en begon alzoo voor mij zelven en de jufvrouw te vreezen. Hij wist niet hoe het aan te leggen, Eerst zag hij uit naar mijne zijde; ik bukte mij voorwaarts, hem donker aanziende. De jufvrouw als eene van de zwakkere sekse beschouwende, stak hij zijn hoofd voorbij haar en spuwde op den weg. Niemand, zelfs niet de jufvrouw, scheen hierover verwonderd, ofschoon het haar moet gehinderd hebben. Dit spuwen werd zoo dikwijls herhaald, als ware het om haar tot verwisseling van plaats te nopen.

Inderdaad het was een onaangename rid. De landstreek bood ook weinig belangrijks aan; en door de hitte van het weder, het stoiven van het stof op den weg, onze naauwe zitplaatsen en den langzamen voortgang van den wagen werden wij door en door afgemat. Hoogst verblijd stapten wij eindelijk aan het ruime hotel van Gadsby af, alwaar wij het zeer goed hadden, indien het er maar wat zindelijker ware geweest.

Den volgenden morgen vond ik mij door den slaap niet veel verkwikt. Het weêrglas was van 80° tot 70° gevallen; huiverig en koortsachtig zijnde, besloot ik een flaauw bad te nemen. Men wees mij de plaats daartoe aan in het achterste gedeelte van het hotel. Maar het zag er ellendig uit voor zulk eene stad als *Washington*. Eene oude vrouw, door hare dochter bijgestaan, moest mij bedienen. Zij leide mij in een kamertje, met een steenen vloer waarin eene houten kuip stond; maar eene stookplaats was er niet. Zij begon de kuip met water te vullen.

was bezet: zoodat de ledige ruimte in de groote afdeelingen de kamer als klein en onbeduidend deden voorkomen.

Er werd te dezen tijde niet veel belangrijks behandeld; maar ik hoorde eene redevoering, die zekerlijk lang was, en welke men als goed beschouwde. De spreker stond op vóór zijn' lessenaar; zijne redevoering lag vóór hem geschreven; hij sprak dezelve nogtans uit, zonder veel gebruik van zijn geschrift te maken, met eene luide stem en op eene krachtige wijze. Maar alles was gedwongen en moest noodzakelijk zoodanig zijn. Niemand luisterde naar hem, en hij scheen zulks te verwachten. Beide partijen van het Huis begrepen, dat hij zijne redevoering wilde laten dienen als een middel om zich bij zijne lastgevers belangrijk te maken, en zij schenen zich daarmede te vreden te houden. Op deze wijze wordt hier gedurende twee of meer dagen de tijd gesleten, en worden de gewigtigste belangen van den Staat verwaarloosd door derzelver behandeling gedurig uit te stellen, terwijl het Huis met redevoeringen wordt gekweld, welke niemand wil aanhooren, en welke, gedrukt zijnde, met geringe uitzondering, door niemand gelezen worden.

De beroemde kolonel Crockets deed eens een voorstel tegen dit verderfelijk gebruik; en hoe wenschelijk ware het geweest, dat men zich naar hetzelve gedragen had. Men verhaalt van hem dat hij, den voorzitter het woord gevraagd hebbende, verklaard zou hebben meermalen, doch telkens te vergeefs, te hebben beproefd om gelegenheid tot spreken te krijgen; thans op zijn vertrek staande om

zijne lastgevers te bezoeken en alzoo zijne redevoering niet kunnende voordragen, zou hij verzocht hebben te mogen weten of hij dezelve zou mogen laten drukken als eene redevoering, welke hij *voornemens* was geweest in het Kongres uit te spreken. Men was echter zoo onheusch, dat men des kolonels verzoek van de hand wees, meenende, dat het een looze trek van hem was, als wilde hij het publiek doen gelooven dat hij eene gelegenheid had gezocht om eene belangrijke redevoering te houden, maar dezelve niet had kunnen vinden, terwijl hij intusschen zelfs geene redevoering had.

De Senaat-kamer is veel kleiner en zonder eenige praal; maar zij is juist geschikt tot haar gebruik en voldoet daarom aan het oog. Ook waren hare zamenkomsten ten dezen tijde hoogstbelangrijk. Het Hoogerhuis had zijne toestemming gegeven aan des Presidents maatregelen tegen de Bank; maar in den Senaat werden sterke besluiten daar tegen genomen. De President, zijn protest er tegen ingezonden hebbende, geraakte de vergadering in groote beweging. De beste sprekers lieten zich hooren: — Clay, Webster, Calhoun, Clagton, Leigh, Ewing, Frelinghuijzen en Forsyth.

Over het geheel was ik best te vreden over hetgeen ik in het Kongres van dit groote volk had gezien. Echter moet ik openhartig zeggen dat het eenigermate beneden mijne verwachting was. Ik was er niet zoó over aangedaan als ik mij verbeelde, dat ik aangedaan zoude zijn geweest in de tegenwoordigheid van de mannen, die de Verklaring hadden onderteekend; mijn oog zag vruchteloos uit

naar een' anderen WASHINGTON, die door zijne zedelijke waarde, schander beleid en onkreukbare vaderlandsliefde bij een tweede beslissend tijdperk het vertrouwen zijner landgenooten tot derzelver behoud zou mogen verdienen. Ook meen ik dat de vertegenwoordiging over het algemeen niet genoeg beantwoordt aan de waardigheid van het volk. Deselve vertoont minder Godsdienstigheid, dan men van zulk een Godsdienstig volk zou verwachten; en zij bezit ook minder onafhankelijkheid dan betaamt bij een zoo welvarend volk. Zóó als de zaken staan, is het nu voor den meer gegoeden man eene opoffering lid van het Kongres te zijn; terwijl het voor den mingegoede eene sterke verzoeking is. Dit zóó zijnde, is het niet te verwonderen, dat de min waardige alle moeite aanwendt om verkozen te worden, of dat hij, verkozen zijnde, zijne eigene belangen meer dan die van zijne lastgevers behartigt. De goede Amerikanen moesten dit opmerken, en zich niet zoo geheel aan den landbouw en koophandel overgeven, opdat zij niet eens bij opkomende gelegenheid tot hunne verbazing hun heerlijk vaderland en al deszelfs schoone vooruitzigten onder het beheer van eenige weinige eerzuchtige en beginselooze volksmenners zien gesteld.

Het was mij aangenaam te vernemen dat verscheidene leden tot een matigheids-genootschap behoorden, en dat er eenige waren, die wekelijks de openbare Godsdienst bijwoonden. Velen van de oudere leden ook, die anders niet voor Godsdienstig doorgaan, zijn er van overtuigd geworden, dat de Godsdienst eene wezenlijke behoefte voor de welvaart des volks is.

Alvorens het Kapitool te verlaten, verwacht gij dat ik hetzelve beschrijve. Het staat op eene hoogte, welke aan ééne zijde zoo steil is, dat men dezelve als door de kunst gemaakt zoude houden. Het groote gebouw gelijkt wel eenigermate aan de St. Paulus-kerk te *Londen*. Hetzelve heeft twee vleugels met een' hoogen koepel. Langs breede trappen, met eene galerij overdekt, gaat men naar de ruime voorzaal; maar de pilaren der galerij zijn te dun in evenredigheid met de groote trappen. De halfronde lichtramen in het dak, welke men ligtelijk hadden kunnen vermijden, staan ook leelijk. Het is evenwel met alle deze en andere gebreken een grootsch gebouw, en levert van alle kanten op eenen afstand een treffend gezigt op. Eene gedenkzuil, in Italie vervaardigd, staat op het voorplein; doch dezelve is niet alleen Italie, maar zelfs Amerika onwaardig; waren er de namen niet op geschreven, zij zou geheel onbeduidend zijn: het ergste van alles is, dat zij in eene waterkom staat.

Het huis van den President is het tegengestelde van het Kapitool; hetzelve duidt even als het Kapitool den geest des volks aan. Het heeft geene uiterlijke pracht, maar is in den eenvoudigen Griekschen stijl; in grootte en aanzien gelijkt het zeer naar de hedendaagsche woningen van onze landedellieden. Evenwel is het niet onvoegzaam voor den eersten Overheids-persoon in den Staat.

Onze goede vrienden hadden ons onderscheidene aanbevelingsbrieven voor *Washington* bezorgd, en onder deze was er één aan den President. Maar wij behoefden dien niet te gebruiken. Door een

van zijne bedienden kregen wij berigt, dat het den President aangenaam zou zijn een bezoek van ons te ontvangen. Natuurlijk toonden wij ons hiertoe terstond gereed. Het was reeds avond, en de heer Post ging met ons. Wij werden met beleefdheid, doch zonder pligtplegingen, ontvangen. De President is lang, zes voet hoog. Hij bukt nu wat voorover en is blijkbaar zwak. De thermometer stond op 72 graden, maar hij zat digt bij een groot vuur. Hij is acht en zestig jaren oud. Zijne houding is die van een' moedig' krijgsman; zijne manieren, ofschoon hoffelijk, waren echter eenvoudig; zoodat wij ons spoedig op ons gemak bij hem bevonden. Hij sprak vrij en zonder eenige achterhoudendheid, voornamelijk van het oudere land, als belangrijk voor ons. Hij betuigde zijn genoegen over de toenemende gemeenschap tusschen de twee landen; over onze komst in betrekking als afgevaardigden ten bewijze hiervan, en over het uitzigt van voortdurenden vrede. Hij haalde ook het geschilpunt over de Bank op. Hem dacht, dat er eene gelijkheid was tusschen den toestand van het geldelijk belang in Amerika en dien toestand bij ons in 1825; en hij verlangde desaangaande door ons onderrigt te worden. Wij spraken er met alle vrijmoedigheid over. Zonder zijne gevoelens te beoordeelen, met welke, als zijnde van staatkundigen aard, ik hier niets te doen heb, houd ik het er voor, dat hij naar overtuiging handelde en opregt meende het heil van het land te bedoelen. Na omtrent een half uur bij hem geweest te zijn, namen wij afscheid, wel te vreden over het aangename onderhoud.

Eenige dagen daarna ontvingen wij eene noodiging om bij den President het middagmaal te komen houden. Ten dezen tijde was de twist over de zaak van de Bank zeer hooggaande; en men verhaalde, dat des Presidents woning door troepen werd bewaakt uit vreeze, dat men hem zou aanranden; maar in plaats van dit, waren er minder bedienden dan voorheen. Toen wij aankwamen, stonden de voordeuren open; door een' enkelen dienstbode naar eene, zoo als wij meenden, zijkamer geleid, vonden wij den Generaal zelven ons ter ontvangst opwachtende; wij werden spoedig verzocht naar de eetkamer te gaan. De tafel was slechts voor zes personen gedekt, zijnde het de bedoeling ons achting te bewijzen door ons alleen te ontvangen. De heer Post, wien de President als zijn' Predikant beschouwt, werd verzocht het gebed te doen. Vier knechten bedienden. Alles was goed en genoegzaam toereikende, maar niets in het overbodige. Het was een matige en keurige maaltijd.

Na het middagmaal gehouden te hebben, gingen wij naar het dagelijksche woonvertrek. Het onderhoud werd daar hernieuwd, en de Generaal sprak wederom over de zaken van de Bank. Het was voor ons een kiesch onderwerp; wij zochten alzoo over andere belangen van het nieuwe land te spreken. Bij ons afscheid nemen, vroeg de President naar ons reisplan; en vernemende dat ik naar het Westen zoude reizen, drong hij mij op de meest verpligtende wijze in de Hermitage, zoo heette zijn buitengoed in het landschap Tenessee, te willen verblijven.

De President woont, wanneer hij gezond is, geregeld de Godsdienst in de kerk van den heer Post bij. Ik had op mij genomen den volgenden zondagmorgen te prediken. Hij zelf en vijftig of zestig leden van het Kongres waren er tegenwoordig. Hij gedroeg zich bij en onder alles aandachtig en eerbiedig. Toen de Godsdienst geëindigd was, was ik nieuwsgierig te zien hoe men zich jegens hem gedragen zou. Ik verwachtte dat het volk plaats voor hem maken en hem eerst zou laten heen gaan, en dat ten minste eenige weinigen met eene zachte buiging van het hoofd hem zouden gegroet hebben. Maar neen, men sloeg geen' den minsten acht op hem; hij moest heen gaan gelijk elk ander, en er was niets te bespeuren, dat de tegenwoordigheid van den eersten overheidspersoon aanduidde. Welligt zoudt gij dit aan den geest van de Amerikaansche instellingen toeschrijven; maar het spruit veeleer voort uit het volkskarakter. In de meeste van de Vereenigde Staten hebben de lieden minder vatbaarheid om hunne gevoelens levendig uit te drukken, dan de Engelschen gewoon zijn te doen. De Generaal kort hierna eens door *Levington*, waar de kooplieden hem zeer ongenegen waren, gekomen zijnde, vroeg ik of men eenige teekenen van afkeuring betoond had. Het antwoord was: » o neen! wij hielden ons alleen buiten zijn gezigt; wij lieten hem zijne paarden verwisselen en vertrekken, zonder eenigen acht op hem te slaan." John Bull (het Engelsche gemeen) zou zich in beide gevallen zeker gansch anders gedragen hebben; in het eerste geval zou het duidelijke teekenen van achting gege-

ven hebben; en in het andere niet achterlijk zijn gebleven om te toonen dat hetzelve zich beleedigd rekende.

Het was te *Washington*, dat wij voor het eerst het slavenhok zagen. Dit is gewoonlijk eene houten loods, aan de woning van den slavenhandelaar vastgehecht. Slaven worden hier, gelijk op andere plaatsen, gekocht om hen naar het zuiden te vervoeren; de winst hiervan is aanmerkelijk, en het aanloksel naar evenredigheid. De slaven zijn voor die vervoering schrikkelijk bang. Eene arme vrouw, die verwachtte vervoerd te zullen worden, wist onlangs te ontvlugten; vervolgd wordende en bijna ingehaald zijnde, sprong zij over de brug, liever den dood verkiezende dan zulk een ellendig leven. Maar ik zal bij andere gelegenheden van dit onderwerp meer zeggen; laat het nu genoeg zijn op te merken dat deze gruwelen te snooder zijn, omdat ze geschieden onder het oog van het Kapitool, — een Kapitool, waar het steeds weêrgalmt van »Regten van den mensch," »'s menschen wezenlijke gelijkheid" en duizende dergelijke uitdrukkingen.

Er is hier eene groote menigte kleurlingen, die vrij zijn; en zij schijnen wel te varen. In grooten getale wonen zij de openbare Godsdienst bij; en hebben onlangs de voormalige vergaderplaats van den heer Post gekocht. Ik kon niet nalaten eens bij hen ter kerk te gaan. Zij zijn Episkopaalsche Methodisten; hun Bisschop bevond er zich ook. Het was iets buitengewoons, dat een blanke onder hen verscheen. Ik hield met hen een openhartig gesprek, waarover zij zich te vreden betoonden, terwijl het

7,000. Wij huurden een rijtuig om ons naar *Vernon*, een' afstand van negen mijlen, te laten brengen; in twee uren en een half kwamen wij er door behulp van goede paarden aan. Het was een schoone lentemorgen. De schuinten der bergen waren fraai; het grootste gedeelte van onzen weg liep door een bosch, en het houtgewas vertoonde de heerlijkste knoppen. Wij waren er niet droevig over, dat wij als ware het uit de wereld gingen; de menigte van wilde bloemen, welke wij allerwege opmerkten, verrukte ons oog.

Omtrent anderhalve mijl van het huis kwamen wij op het landgoed, hetwelk altijd boschrijk, even woest en schoon bleef. — Aan het huis gekomen, maakten wij ons bekend, en wij verkregen de vrijheid waar het ons lustte rond te wandelen. Een zwarte knecht, in de dienst van de Washingtons oud en grijs geworden, geleidde ons. Wij wandelden zamen in stilte. Alles had het voorkomen van verlatenheid en verval. Men scheen aan het huis, den tuin en de boomgaarden niets ter herstelling gedaan te hebben. Op onzen weg ten bezoeke van een' doode, was alles rondom ons stervende, behalve alleen de planten en struiken, welke dik en hoog door elkander gewassen, eene duistere en plegtige schaduw verspreidden.

Eindelijk stegen wij af van eene hoogte en stonden voor de grafstede van Washington. Dezelve is van steen gemaakt, met eene ijzeren deur. Met laag cederhout en andere gewassen gedekt, kan men alleen haar voorste gedeelte zien. Ik kan u mijne aandoeningen niet uitdrukken. Gaarne had ik dáár eenige uren in stilte willen doorbrengen.

Wij gingen naar het huis, welks inwendig volkomen strookte met deszelfs uitwendig voorkomen. Men leidde ons in de boekerij, welke er nog juist zóó uitzag, als toen de Generaal haar had verlaten. Wij beschouwden de zeldzaamheden. Drie vrouwen droegen er alle mogelijke zorg voor. Zij spraken van 's mans uiteinde, alsof hetzelve kort geleden had plaats gehad. Ik zal dien dag nimmer vergeten. Nooit had ik meer het genoegen van de zwaarmoedigheid gesmaakt.

Mevrouw Jane Washington kon wegens ongesteldheid ons niet opwachten; maar zij zond ons een beleefd briefje en eenige kleinigheden ter gedachtenis aan de plaats en den Overledene. Langzaam gingen wij het huis uit, en spoedig, misschien voor altijd, waren wij buiten het landgoed, hetwelk eenmaal door den grootsten man was bewoond, en steeds eerwaardig blijft door het stoffelijk overblijfsel van Washington: —

WASHINGTON,

de manhaftige, de wijze, de goede;

WASHINGTON.

magtig in den oorlog; in de raadsvergadering; en in den vrede;

WASHINGTON,

dapper zonder eerbejag; voorzigtig zonder vreeze;

en zelfvertrouwend zonder vermetelheid;

WASHINGTON,

in tegenspoed bedaard; in voorspoed gematigd; in alles zichzelven gelijk.

WASHINGTON,

de held, de patriot, de christen,

de vader der volken, de vriend des menschdoms;

die,
toen hij alles gewonnen had, van alles afstand deed;
zoekende
in den boezem zijns gezins en der natuur
rust,
en in de hope der Godsdienst
onsterfelijkheid.

Vergeef mij, waarde Vriend! deze opwelling mijns harten. Bij den naam WASHINGTON geraak ik altijd in geestdrift. Maar ik wil de zaak meer uit een wereldsch oogpunt beschouwen. Men verhaalt dat het Gouvernement bij de familie pogingen heeft aangewend om het landgoed te koopen. Hoe kan hetzelve dit doen? Hoe edel was het van de familie gehandeld het aanbod van de hand te wijzen, daar zij, in bekrompener omstandigheden verkeerende, zich geldelijke voordeelen had kunnen bezorgen! Nog eens: hoe kan het volk het landgoed laten vervallen en dulden dat de overgeblevenen der familie zonder middelen blijven om hetzelve te doen herstellen? Waarlijk! indien het Amerikaansche volk den staat dier zaak regt kende, zou het liever *Nieuw-York* verkoopen, dan zoo iets laten gebeuren.

BRIEF IV.

Wij bleven negen dagen in de hoofdstad en zouden er gaarne langer vertoefd hebben; maar de vergaderingen van de Godsdienstige genootschappen stonden binnen kort te *Nieuw-York* gehouden te worden, en wij verlangden daarbij tegenwoordig te zijn. Mijne gezondheid had sedert kort een weinig geleden door de koude; doch thans gevoelde ik mij veel beter. Bijna ongeloofelijk is de onverwachte afwisseling van het weder, waaraan deze luchtstreek is blootgesteld. Daags voor onze komst te *Washington*, den 17den April, stond het weerglas op 80°, en den dag voor ons vertrek van dáár, den 27sten, op 48°; wij beefden van de koude en verheugden ons bij een goed vuur te kunnen zitten. Zelfs in het midden van Mei was het nog kouder; wij hadden zware vorst, welke al de vruchten deed bevriezen, en de sneeuw viel overvloedig in den Staat van *Nieuw-York*.

Teruggekeerd tot de zoo even genoemde plaats werden wij naar de beschikking van Dr. Cox op de vriendelijkste wijze ontvangen ten huize van den heer Boorman.

Om op den volgenden rustdag den 4den Mei te prediken kregen wij menigvuldige aanzoeken. Er werd bepaald dat ik de avondbeurt zoude hebben. Het was eene plegtige Godsdienst-oefening, strekkende ter *inwijding* van eene nieuwe kerk te *Brooklyn*. Hetgeen door de Presbijterianen de inwijding eener kerk genoemd wordt, noemt men bij ons slechts eene opening. De kerk was fraai en wèl gebouwd, en hare stichting was het gevolg van een' verlevendigden staat van Godsdienst te dier plaatse. Dezelve kostte 20,000 Dollars, en had voor 1,200 personen zitplaatsen.

Daar de week van de jaarlijksche vergaderingen thans begon, waren er vele blijken van werkzaamheid bij het Godsdienstige gedeelte des volks te bespeuren. Van de predikstoelen werd afgekondigd dat zij, die begeerig mogten zijn één of meer Predikanten gedurende den tijd der te houdene zamenkomsten ten hunnen huize te ontvangen, zulks moesten te kennen geven, of aan hunnen leeraar of aan den een' of anderen ouderling. Ook werd in de nieuwspapieren een berigt geplaatst, waar de Predikanten, van elders komende, zich konden vervoegen om te vernemen bij wie zij huisvesting zouden kunnen erlangen, indien zij zulks mogten begeeren. Ofschoon er ten dezen tijde te *Nieuw-York* tusschen de 300 en 400 Predikanten zullen geweest zijn, geloof ik, dat niet één hunner zijn verblijf in een logement heeft behoeven te nemen.

Ten gemakke van de vreemdelingen heeft men eene afteekening van dat gedeelte der stad, hetwelk het tooneel der Godsdienstige verrigtingen zou uit-

maken, laten vervaardigen en verkrijgbaar gesteld. Verder is er eene lijst gedrukt, in zich behelzende aanwijzing van plaats en tijd, wáár en wanneer den 5den, 6den, 7den, 8sten en 9den Mei de onderscheidene vergaderingen zouden gehouden worden. Op eene van die lijsten vond ik, behalve de vergaderingen van de Baptisten, Methodisten en Episkopalen, de volgende vermeld:

Het Amerikaansche Genootschap der Zeemans vrienden.
Het Amerikaansche Anti-slavernij-Genootschap.
Het Amerikaansche Traktaat-Genootschap.
Het Amerikaansche Vrede-Genootschap.
De Nieuw-Yorksche vereeniging van Zondagscholen.
Het Nieuw-Yorksche Genootschap ter kolonisatie.
Het Amerikaansche Zendeling-Genootschap voor het binnenland.
Het Amerikaansche Zendeling-Genootschap voor het buitenland.
Het Amerikaansche Bijbel-Genootschap.
Het zevende-gebods-Genootschap.
Het Amerikaansche Opvoedings-Genootschap.
Het Nieuw-Yorksche Matigheids-Genootschap.
Het Nieuw-Yorksche kleine kinderen-Genootschap.

Uit deze opgave blijkt u hoe groot de drukte deze week moet geweest zijn.

U al deze vergaderingen te beschrijven, behoeft niet, want zij zijn aan elkander vrij gelijk, en even als bij ons. Ik zal mijn best doen u ééne vergadering als een voorbeeld voor oogen te stellen, daar ik geloof dat zulks nog door niemand vóór mij gedaan is. Verwacht echter niet, dat het in grootte evena-

ren zal hetgene wij in de Surrey kerk of in de Exeter Zaal (*) gezien hebben, want dit zou niet regt zijn. De Vereenigde Staten hebben geene hoofdstad bij uitnemendheid; hunne vergaderingen worden in onderscheidene steden gehouden, en de algemeene deelneming is derhalve niet zoo zigtbaar als in Londen, waar men als het middelpunt zamenkomt. Intusschen zult gij de vergadering, welke ik u zal beschrijven, niet onbelangrijk achten.

Het Traktaat-, het Opvoedings-, het Bijbel- en het Zendeling-Genootschap zijn die, welke de meeste belangstelling wekken. Bij het laatste, als van al de andere den meesten indruk gemaakt hebbende, zal ik mij bepalen.

De gewone vergaderingplaats was de kerk in de Chatum-straat. Dezelve, voorheen de schouwburg, had men gekocht en tot eene vrije kerk ingerigt. Zij draagt even als de Zion-kerk te *Londen* nog teekenen van hare voormalige bestemming. Het tooneel is gebleven. In deszelfs midden, staat een ruime predikstoel een weinig vooruit. Ter weêrszijden op het tooneel als op eene galerij zijn de zitplaatsen voor de Predikanten. Beneden vóór den predikstoel is de wijde vlakke grond, van achteren door eene dubbele galerij bedekt. Er waren bij deze gelegenheid niet minder dan 2,500 menschen in de kerk.

De achtbare heer JOHN C. SMITH bekleedde het voorzitterschap. Dr. PROUDFIT werd verzocht de ver-

(*) De plaatsen te Londen, in welke de jaarlijksche vergaderingen van het Zendeling- en Bijbel-Genootschap gehouden worden.
Aanmerking van den Vert.

gadering met het gebed te openen. Dr. Wisner las vervolgens als secretaris een verslag voor van den staat en de uitzigten des genootschaps. Hetzelve was echter maar een uittreksel, kort, duidelijk, onderscheiden, en allezins geschikt ter verlevendiging van hoop en tot bevestiging van werkzaamheid.

De heer Winslow, een voortreffelijk zendeling, die uit *Ceylon* was teruggekomen, trad nu voor. Hij gaf een belangrijk berigt van den toestand des zendelingswerks in Indië, en hij drong met Godvruchtigen ernst aan om steeds met blijvenden ijver voort te gaan. Groot was de indruk, door zijne redenering veroorzaakt, blijkbaar niet door luide toejuiching van den man, maar door stille waardering van hetgeen hij voordroeg. Dr. Beman ondersteunde zijn voorstel met eene redevoering, wel van geheel verschillenden aard, maar niet van tegengestelde uitwerking. Dezelve viel in den betoogtrant, maar was nogtans verstaanbaar genoeg, ernstig, een groot onderwerp omvattende, met sterk beroep op het geweten. De vergadering bleek er van getroffen te zijn.

Men verzocht mij nu te willen spreken. Ik voldeed er aan, en sprak over mijne verantwoordelijkheid: want op dien oogenblik gevoelde ik dezelve ten diepste. Hetgeen door mij werd gezegd, werd met de grootste toegefelijkheid en aandacht aangehoord; en ik had reden mij te verblijden de goede gemoedsgesteldheid, welke in de vergadering heerschte, niet gestoord of verminderd te hebben.

Na eene korte tusschenpoozing stond de Weleerw. heer Blagden van *Boston* op en stelde voor dat

de geldelijke bijdragen zouden bepaald worden, en dat men in een plegtig gebed hierover den bijzonderen zegen van God zou inroepen. De voorzitter en twee oude leden meenden, dat het beter ware eerst de gewone en overblijvende zaken af te handelen. En hiertoe werd besloten. De heeren ALDER, MATHESON, BETHUNE en Dr. SPRING kregen nu nog gelegenheid tot spreken. Er werd bepaald, dat de bijdragen den inzamelaars van de onderscheidene kerken zouden toegezonden worden; en ik werd verzocht de vergadering met dankzegging en gebed te sluiten. Ik poogde mij hiervan te verschoonen, maar vruchteloos. Het was een plegtig en genoegelijk tijdstip. De diepe stilte toonde dat allen zich tot hetzelfde werk vereenigd hadden; en tranen van ootmoed en dank vloten in overvloed. Zulk een tijdstip is meer waardig dan duizend gewone; onuitwischbaar blijft het in het geheugen ingeprent, even als de Aartsvader zijn *Bethel* nimmer heeft kunnen vergeten!

De vergaderingen, welke ik in deze week heb bijgewoond, begonnen des voormiddags te tien en des avonds te half zeven ure. De avondvergaderingen eindigden te tien, en die des voormiddags te twee ure. In de vergaderingen van die genootschappen, bij welke niet de meeste werkzaamheid plaats had, waren achter den predikstoel op de galerij eenige zangers gesteld om muzijkale stukken uit te voeren. Maar dit was geenszins naar mijn' smaak. Had men de geheele vergadering laten zingen ter uitdrukking van haar inwendig gevoel, het zou natuurlijk en schoon zijn geweest;— zoo als het nu was, had het een tooneelmatig voorkomen.

In het algemeen waren de vergaderingen, althans naar mijn oordeel, regt aangenaam. Er heerschte meer levendigheid en kracht, dan ik mij had voorgesteld. Dezelve zijn geenszins minder dan onze vergaderingen te *Bristol*, *Liverpool* of *Manchester*, en in sommige opzigten overtreffen ze deze. Bij hen zijn minder sprekers, maar alzoo ook minder ongepaste, hoogdravende redevoeringen. Bij ons moge meer echte welsprekendheid zijn, maar bij hen is minder vertooning en herhaling, en volstrekt niets beuzelachtigs. Zij toonen zamengekomen te zijn als mannen, die een hoogstgewigtig werk te verrigten hebben. De indruk, welken zij te weeg brengen, wordt niet zoo als bij ons door de sterke en luide toejuichingen te kennen gegeven. In al de vergaderingen, door mij bijgewoond, heb ik slechts éénmaal zulk eene toejuiching gehoord, maar welke ook terstond door den moedigen voorzitter werd verboden. Wanneer een spreker een waardig onderwerp op eene waardige wijze behandelt, ondervindt hij dat men hem in diepe stilte aanhoort, geene andere teekenen van goedkeuring gevende, dan een vriendelijk gelaat en somtijds een' zachten traan.

Alvorens dezen brief te sluiten moet ik nog twee dingen opmerken; vooreerst: dat in geene van deze vergaderingen eene inzameling van geldelijke bijdragen plaats had; en ten andere dat in de verschillende gedeelten der stad des morgens vroeg bidstonden gehouden werden.

Zoo kwam deze drukke week ten einde, — eene week, in welke ik meer kennissen maakte dan bij eenige dergelijke gelegenheid; eene week in welke

het huis van onzen waardigen gastheer voor iederen Godsdienstvriend open stond, en in welke de plannen onzer verrigtingen niet slechts in de vereenigde Staten, maar ook in de *Kanada's* beraadslaagd en bepaald werden.

BRIEF V.

Nu moet ik u op nieuwe tooneelen van geheel verschillenden aard brengen. Tot dus ver hadden wij nog niets van de landelijke bevolking gezien, noch gelegenheid gevonden de uitwerking van eene onlangs plaats gehad hebbende godsdienstige opwekking op te merken. *Morrestown*, dertig mijlen van *Nieuw-York* en in dén staat van *Jersey* gelegen, gaf ons tot het een en ander de beste voldoening. Onze vriend de heer Phelps stelde voor ons derwaarts te vergezellen. Wij namen zijn aanbod gereedelijk aan en vertrokken des zaturdags naar gezegde plaats.

Wij voeren met eene stoomboot tot *Elisabeth-town*, en reden van daar met een' wagen, die op de aankomst der boot wachtte. De weg was slecht en het rijden ging langzaam; maar de landstreek leverde schoone gezigten op. Appelboomgaarden worden hier in menigte gevonden. De matigheidsmaatschappij heeft intusschen den handel in appeldrank veel doen verminderen. Terzijde van den weg zag ik een wèlgebouwd huis, aan hetwelk een bord, met groote letters beschreven, gehecht was:

„OM VERKOCHT EN AFGEBROKEN TE WORDEN NAAR DE VERKIEZING VAN DEN KOOPER."

Morristown ligt fraai bij eene schuinte, welke langzaam naar de valleijen afloopt. De hier en daar verspreide huizen staan in de rondte van een groen perk, hebbende de Presbijteriaansche kerk in het midden; en van het groene perk zijn andere in verschillende rigtingen verwijderd, ten halve onder het geboomte bedekt. De huizen zijn van hout gemaakt met schuine kanten aan den gevel. De daken zijn belegd met eene soort van houten leijen. Alles is inderdaad van hout behalve de schoorsteenen, welke van klinkers zijn opgetrokken. Deze huizen met hunne groene vensters zien er bevallig uit, en, daar ze zwaar geverwd zijn, kunnen ze langen tijd duren. De kerk was van dezelfde bouwstof gemaakt met een' toren en spits.

Hier niemand kennende, begaven wij ons naar een van de twee logementen op het groene perk; maar alvorens wij onze kleine schikkingen konden maken, was onze komst reeds bekend geworden, en ontvingen wij uitnoodiging om van hunne gastvrijheid gebruik te maken. De heer MATHESON nam zijnen intrek ten huize van den heer HOVER, den predikant van de Presbijteriaansche kerk; en de heer PHELPS en ik gingen bij den heer COOK, een ijverig lid van de Methodistische kerk, als die het eerst ons gevraagd had.

De volgende dag was de rustdag. Alle aanzoeken om op dien dag te prediken wees ik van de hand,

niet alleen wegens den staat mijner gezondheid, maar ook omdat ik naar gelegenheid verlangde om te hooren en in stilte op te merken. Men berustte in mijne verschooning, te meer daar de predikanten zich voor hunne leerredenen reeds hadden voorbereid, en de heer Matheson zich verbond om den heer Hover in zijn druk dienstwerk bij te staan.

De voormiddag-Godsdienstoefening in de Presbyteriaansche kerk woonde ik bij. Van alle kanten zag ik het volk naar het huis Gods opkomen; omstreeks zestig wagentjes stonden op het groene perk en bij den kerkmuur. Voor het begin der Godsdienstoefening begaven zich de lieden in de kerk. Ik geloof dat er geen twintig na mij inkwamen, en ik was er bij tijds. Er waren er naar mijne berekening meer dan duizend tegenwoordig. Er heerschte groote stilte, en alles ging er geregeld toe. De heer Hover las zijne leerrede, maar hij las dezelve op eene roerende wijze. Hij predikte over den pligt van ouders jegens hunne kinderen. Blijkbaar was de indruk, welken hij op zijne hoorders maakte. Evenwel deze waren onder het singen en bidden niet zoo eerbiedig, als ik mij voorgesteld had van eene gemeente, bij welke in den verleden' winter eene verlevendiging van Godsdienstigen zin had plaats gehad. De bijzonderheden van deze verlevendiging wil ik hier mededeelen, bewarende mijne aanmerkingen hieromtrent, tot dat ik in staat zal zijn, dit onderwerp naar vereisch te kunnen beoordeelen.

Naar alles, wat ik vernemen kon, moet de Godsdienst hier voor weinig gerekend zijn geweest. De gewone reden hiervan was, denk ik, dat de meeste

menschen, niet voor ongodsdienstig willende doorgaan en echter geen wezenlijk belang in de Godsdienst stellende, zich welstaanshalve aan de kerkgemeente hunner plaats verbinden, en alzoo van tijd tot tijd meer en meer in wereldgezindheid blijven voortleven. Verscheidene Godvruchtigen, voornamelijk de predikanten en de ouderlingen, 's volks toestand en den geringen uitslag der gewone genademiddelen opmerkende, vereenigden zich om in dezen onder den Goddelijken zegen eenige verandering te weeg te brengen. De predikant droeg de zaak zijne gemeente, als haar zelve betreffende, voor; er werden bepalingen gemaakt om bidstonden te houden en tevens opzettelijk huisbezoeking te doen. Vier en dertig van de aanzienlijkste leden lieten zich benoemen om twee en twee in de onderscheidene wijken der gemeente de menschen aan hunne huizen te gaan aanspreken en hen ernstig op te wekken tot meerdere behartiging van de huiselijke en openbare Godsdienst. Dit geschiedde; en opdat niets den indruk van zulk een bezoek zou verzwakken, onthielden de afgevaardigden zich van de gewone gesprekken van den dag en weigerden standvastig iets van de hun aangebodene ververschingen te nuttigen. De huisbezoeking liep binnen ééne week af: deze tijdsbeperking was opzettelijk zoo kort genomen, om, ware het mogelijk, eene gelijke uitwerking bij allen te weeg te brengen.

De uitkomst was zeer bemoedigend. Velen kwamen tot nadenken en verlangden betere menschen te worden. De afgevaardigden berigtten hunnen leeraar hun wedervaren, na het volk aangemoedigd te

hebben met hem openhartig te spreken. De waardige man besloot, in de maand Februarij, eene voortgezette zamenkomst gedurende eenige dagen te houden. Hij bestuurde dezelve, geloof ik, met alle voorzigtigheid en bevorderde niet weinig het aangevangen werk. Als eene vrucht van deze bemoeijingen had de predikant het genoegen bijna vijftig menschen meer dan gewoonlijk aan de Avondmaalstafel te zien aanzitten. Het zij hier gemeld dat deze Godsdienst-plegtigheid en alzoo de toelating tot dezelve slechts eenmaal in drie maanden onder hen plaats heeft, — eene beschikking, welke ver boven de onze te verkiezen is, daar wij het Avondmaal elke maand vieren.

De namiddag-godsdienst woonde ik in de Episkopale kerk bij. Dezelve is klein en wordt door weinigen bezocht. Er waren twee honderd menschen tegenwoordig. De predikant, geloof ik, is een braaf man en ernstig gezind, maar hij las zijne leerrede, welke fraai was opgesteld, nogtans oppervlakkig en zonder een bepaald doel. Noch tegenwerking, noch nader onderzoek werd er door opgewekt, en ze kon daarom naar alle waarschijnlijkheid geen nut stichten. De kerkdienst eindigde, zoo als ze begon; het volk ging heen zonder de minste belangstelling te betoonen.

De kerk verlatende, deed ik eene kleine wandeling langs een weinig bezocht pad, en ik was verrukt over de tooneelen, welke mijn oog aanschouwde. Éëne plaats blijft mij in het gehéugen ingeprent. Ik stond aan eene schuinte over het dorp, en naar beneden ziende zag ik alleen het torentje van de geregtszaal, de spits van den kerktoren en de daken

van eenige huizen tusschen de bladeren van de populier-, eiken- en pijnboomen, welke al het overige verborgen. Hier en daar vertoonden zich troepjes van kinderen en menschen, zoo als zij, uit de zondagschool of uit de kerk komende, stil naar huis gingen. Achter mij waren twee groene lanen, welker einde het oog niet bereiken kon; terwijl aan mijne zijde het land eenige honderden voeten diep als ware het eensklaps wegzonk, en mij alzoo een klein meer, fraai met houtgewas omzoomd, ter bezigtiging aanbood. In den verren afstand vertoonden zich vallei aan vallei, berg aan berg, allerkeurigst geschakeerd. De Zon scheen heerlijk over het geheele landschap; en eene donkere wolk had zich als eene gordijn aan den gezigteinder uitgebreid, om als ware het de meest mogelijke verhevenheid aan het tooneel te geven. Het was inderdaad een verwonderbaar schoon vergezigt!

Des avonds ging ik met den heer Cook en mijnen vriend naar de Episkopale Methodistische kerk. Dezelve is niet ruim. De mannen zitten aan de ééne, en de vrouwen aan de andere zijde; — een regt ongezellig plan, welligt meer geschikt om kwaad te stichten, dan om het vóór te komen. Wij waren daar, eer de dienst begon. De stilte werd op de onaangenaamste wijze door het gedurig spuwen op den grond afgebroken. De kerkgangers hebben de gewoonte onder het zingen hunnen rug den predikant toe te keeren, om de zangers te kunnen zien; ook is het bij hen gebruikelijk tusschen de gebeden, welke gedaan worden, uitroepingen van hun eigen gevoel in te voegen. De volgende, bij voorbeeld, hoorde men telkens: » Amen! — Doe zóó, Heere! —

Heere! Gij weet — Laat het zóó zijn, Heere! Ja, ja, Heere! Kom, o kom! Heere!" enz. Gij zult dit, even min als ik, goedkeuren.

Hun predikant was uit Ierland gekomen. Hij is een verstandig, nederig en godvruchtig mensch. De leerrede, welke hij voordroeg, was goed en nuttig. Maar de uitvoering derzelve was onbehagelijk; hij sprak met al te groote verheffing van stem: hierdoor maakte hij te weinig indruk op zijne hoorders; ook vermoeit hij zich te veel door zulk onnoodig geschreeuw. De predikanten van dit kerkgenootschap hebben vaste standplaatsen: zóó was het met dezen man; kort geleden had hij zich met zijne vrouw en drie kinderen hier gevestigd, genietende een jaarlijksch inkomen van 500 dollars.

Het was bijna tien ure, toen wij deze kerk verlieten. Het was donker. Dikke wolken hingen aan den gezigteinder, en het weêrlicht flikkerde onophoudelijk, makende den geheelen omtrek voor ons zigtbaar. Voorheen had ik het Amerikaansche weêrlicht nog niet gezien.

Over het geheel is de toestand van dit uitgebreide vlek zeer goed. Hetzelve heeft 3,500 inwoners. 2,500 wonen de openbare Godsdienst bij, en omtrent 1,000 komen aan het Avondmaal. Niet minder dan 700 kinderen gaan ter school. Hoe groot de zedelijke verbetering onder deze menschen geweest is, kunt gij berekenen uit deze ééne daadzaak: vóór de bemoeijingen van de Matigheidsmaatschappij waren er veertien winkels, in welke men sterke dranken, — jenever, rum en whiskey verkocht; thans is er slechts één.

Het zoude ons allen aangenaam geweest zijn, had-

den wij hier een dag of twee langer kunnen blijven; maar daar wij voorgenomen hadden bij de zittingen van de algemeene Kerkvergadering te Philadelphia tegenwoordig te zijn, waren wij verpligt des maandags avonds te vertrekken. Wij scheidden van onze vrienden in de hope elkander wederom te ontmoeten; en wij spoedden ons terug naar *Nieuw York.* Daar gekomen zijnde, vernamen wij dat, daar de bijzondere bidstonden zoo wél waren bijgewoond geweest, als mede omdat onze afwezigheid teleurstelling had veroorzaakt, er bepaald was in den avond nog een' bidstond te houden. Men had berigt dat wij daar verwacht wierden. Wij begaven ons dan derwaarts, en wij hadden het voorregt de vergadering, even als de andere predikanten eenige goede woorden toe te spreken.

Den volgenden dag hadden wij druk werk; de morgen werd besteed aan het maken van de noodige schikkingen, daar wij onze Amerikaansche woonplaats voor een' aanmerkelijken tijd stonden te verlaten; en de avond werd doorgebragt in het gezelschap van onderscheidene vrienden, welke onze gastheer en vrouw bij zich genoodigd hadden. Den volgenden morgen te vijf ure gingen wij op reis naar Philadelphia, steeds vergezeld door den heer Phelps, die een afgevaardigde was voor de algemeene Vergadering. Wij waren in die stad niet geheel vreemd, daar wij er op onzen weg naar *Washington* vertoefd hadden; ook behoefden wij er niet uit te zien naar nachtverblijf, daar Dr. Ely, die ons voorheen bij zich ontvangen had, ons wederom op de beleefdste wijze drong in zijn huis onzen intrek te nemen.

BRIEF VI.

Al spoedig vonden wij ons in *Philadelphia* in even groote drukte, als wij te *Nieuw York* gehad hadden. Aller aandacht was op de algemeene Kerkvergadering gevestigd: gewigtige zaken stonden er behandeld te worden. Hierbij kwam, dat de Godsdienstige genootschappen zich van de gunstige gelegenheid bedienden om hunne jaarlijksche zamenkomsten te houden. Van alle kanten werden wij verzocht er bij tegenwoordig te willen zijn. In het huis van onzen gastheer heerschte ook de meeste levendigheid: ieder Godsdienstminnaar had er den vrijen toegang. Dertien of veertien hadden hun nachtverblijf bij Dr. Ely; en altijd zaten er nog meer dan deze aan zijne middag-tafel aan. Voor zoo veel de bepaaldheid van den tijd het toeliet, hadden wij met deze broederen, van alle gedeelten der Staten opgekomen, aangename en belangrijke gesprekken.

Op den avond van den dag onzer aankomst hield het Zendeling-Genootschap van de Episkopaalsche Kerk eene vergadering. Ik ging er heen en vond er eene vrij aanzienlijke menigte. De eerwaardige Bis-

schop WHITE, was voorzitter. Verscheidene predikanten lazen hunne geschrevene toespraken voor, onder welke ééne zeer goed was. Het eenige gebrek was zekere stijfheid in de voordragt. Dr. MILNOR sprak met vuur over de uitwerking, welke de vergaderingen van *Nieuw York* op hem gemaakt hadden; en hij stelde met aandrang voor dat er iets ten behoeve van *China* mogt gedaan worden. Met eenparigheid van stemmen werd besloten een' zendeling derwaarts af te vaardigen. Deze onderneming van de Evangelische Bisschoppelijke geestelijkheid strekt haar voorzeker tot eere.

Den volgenden voormiddag woonden wij de algemeene vergadering bij. Dezelve werd gehouden in de ruime en fraaije kerk, welke de zevende Presbyteriaansche is. De zittingen werden geopend met eene plegtige Godsdienstoefening. Volgens het gewone gebruik moest de voorzitter van het verloopene jaar prediken. De kerk was opgepropt vol: zulk eene menigte van predikanten, ouderlingen en christenen ziet men zelden bijeen. Dr. W. M. DOWELL nam tot zijnen tekst: „Bidt voor den vrede van *Jeruzalem*!" en de leerrede ademde den geest van den tekst.

Na de openbare Godsdienstoefening verspreidde zich de gemeente of begaf zich naar de galerijen of naar dat gedeelte van het ruim, hetwelk voor de aanschouwers was opengelaten; zijnde de eene helft van het ruim, het digtst bij den predikstoel, bestemd ten gebruike van de leden der vergadering. Eene kommissie deed verslag van de aanwezenden, die behoorlijke volmagt van hunne lastgevers ontvangen

hadden. Het bleek, dat er bijna 200 tegenwoordig waren. De Kongregationale kerken hadden ook afgevaardigden naar deze Vergadering gezonden: maar dezen was het niet vergund mede te stemmen. Toen men alles, wat tot regeling van eene zoo talrijke vergadering noodig was, verrigt had, scheidde men voor een paar uren.

Te vier ure kwam men weder zamen. Na het gebed ging men terstond over tot het verkiezen van een' Voorzitter en een' tijdelijken Secretaris, welke met de twee vaste Secretarissen het bestuur der Vergadering moesten uitmaken. Kommissiën werden benoemd, die óf zaken van mindere aangelegenheid moesten afdoen, óf zulke zaken, welke eene ernstige overweging vorderden, in orde brengen, ten einde die der Vergadering voor te stellen. Nog volgden de verslagen van de vaste Secretarissen nopens de briefwisseling met andere kerken, alsmede de opgave van de zaken, welke behandeld moesten worden. Na alle deze voorloopige schikkingen gemaakt te hebben, meende men dat het tijd was de vergadering tot den volgenden dag uit te stellen. Echter werd nog dezen avond Dr. PHILIP LINDSLEY, de hoofd-onderwijzer van de leerschool te *Nashville*, tot voorzitter gekozen. In zoo ver kunde, onpartijdigheid en zekere christelijke beschaafdheid de vereischte hoedanigheden eens voorzitters moeten zijn, was deze keuze ongetwijfeld gelukkig: maar er wordt ook in hem, die de voorzitting heeft over eene groote vergaderig, in welke allen niet evenzeer aan de vormen van behandeling gewoon zijn, vooral wanneer er verschil van gevoelens en partijzucht te ver-

wachten is, boven alles gevorderd veel vaardigheid en gevatheid, om ieder der leden op zijne beurt te laten spreken en de betwiste zaken tot een gelukkig einde te brengen. Dr. LINDSLEY beleed openhartig dit vermogen niet te bezitten; en bij gebreke daarvan geraakte hij zelf zoowel als de geheele vergadering in de grootste verlegenheid.

De volgende dag werd grootendeels met de behandeling van zaken van minder aanbelang doorgebragt; maar eindelijk kwam het beklag der Tweede Presbyteriaansche kerk van Philadelphia tegen de Synode van Philadelphia ter tafel. Eene poging om deszelfs behandeling uit te stellen mislukte. Het beklag werd dan voorgelezen, en daarna begonnen de vrij hevige twistredenen, welke gedurende verscheidene dagen voortduurden. Het geschilstuk werd toch niet van een plaatselijk of tijdelijk, maar van een algemeen belang beschouwd. Ik wil er u in het kort iets van zeggen.

Eenige predikanten en kerken te dezer stede hadden gevoelens omhelsd, om welke zij lieden van den *nieuwen stijl* genoemd werden, terwijl men hun, die deze gevoelens niet aannamen, den naam gaf van mannen van den *ouden stijl*. De eerstgenoemden, die de minderheid van de bestaande Presbyteriaansche kerken uitmaakten, verzochten zich te mogen afscheiden onder den naam van eene Vermaagschapte Presbyteriaansche kerk, beschouwende zulks als het beste middel ter bewaring van den vrede. Dit verzoek werd echter van de hand gewezen, daar de leden der Vergadering oordeelden dat de Synode haren heilzamen invloed zou verliezen,

wanneer eene kerk van de gewone kerkinrigting mogt afwijken. Na gedurende zeven dagen over deze zaak hevig getwist te hebben, bevestigde de Vergadering het voortdurend bestaan van de Tweede Presbyteriaansche kerk; en het geschil bleef, zoo als het mij voorkwam, onbeslist.

Bij deze gelegenheid hoorde ik verscheidene goede sprekers, van welke de meeste toonden door een' vredelievenden geest gedreven te worden. Eene redevoering vooral was bijzonder krachtig en overtuigend. Een ander redenaar vermaakte de Vergadering niet weinig met brokken Latijn, welke, bijna bij elken derden volzin, van zijne lippen vloeiden. En nog een ander spreidde zijn vermogen ten toon, om zich van bitsche scherts en schimp te kunnen bedienen, — een vermogen al te dikwerf misbruikt tot ergernis van vrienden en vijanden.

Vele leden betuigden ons hun leedwezen, dat wij van deze tooneelen getuigen moesten zijn. Voor mij zelven was ik blijde, gelegenheid te hebben het gedrag te kunnen opmerken van eene vergadering van mannen, door zoo vele onderscheidene kerken afgevaardigd, en van welke sommige den verren afstand van 1000 en 1200 mijlen waren opgekomen. Ik kon niet nalaten eene zoodanige Vergadering te *bewonderen*, in welke over het geheel zoo groote waardigheid, onpartijdigheid en toegeeflijkheid hadden geheerscht. Maar ik wil u bij dit geval niet langer ophouden: liever wil ik nog van andere werkzaamheden dezer Vergadering melding maken.

Op zekeren avond werden de verslagen betrekkelijk hunne kweekscholen voor het hooger onderwijs,

de zendelingszaak en den staat der Godsdienst in hun land voorgelezen. Dezelve waren zeer belangrijk. Als afgevaardigden van de vereeniging der Congregationale kerken werden wij op onze beurt verzocht eenig berigt te geven van het getal en den toestand onzer kerken. De heer MATHESON voldeed hieraan op eene gepaste wijze, de vergadering namens onze lastgevers begroetende.

De kerkvergadering had de loffelijke gewoonte, gedurende hare zittingen een' voormiddag af te zonderen tot het houden van eene bijzondere Godsdienstoefening. Ik begaf mij naar de vergaderplaats, in de zekere verwachting van er eene talrijke menigte te zullen vinden. Maar neen! het was dáár al te zeer zoo als het bij ons is: zij die met hoopen opkomen om de belangen van de Godsdienst te hooren behandelen zijn degenen niet, die in louter Godsdienstoefeningen behagen scheppen. In het begin waren er niet meer dan twee honderd menschen tegenwoordig; allengs vermeerderde het getal tot acht honderd of duizend; en deze behoorden ongetwijfeld tot de ernstigdenkenden der Gemeente. Eerbied en belangstelling kon men op aller gelaat lezen. Het was inderdaad eene plegtige Godsdienstoefening.

Van andere openbare zamenkomsten behoef ik niets te zeggen, zijnde dezelve meestal gelijk aan die te *Nieuw York* gehouden. De vergaderingen van de Presbyteriaansche Opvoedings-, Matigheids-, en Zondagscholen-maatschappijen waren talrijk bezocht. De goede inrigting der Zondagscholen ter dezer stede verdient geprezen te worden.

Van ééne plegtigheid echter moet ik afzonderlijk

gewag maken, namelijk van de inzegening van den heer PARKER tot zendeling voor China. Dezelve had plaats den tweeden avond na onze aankomst in de tegenwoordigheid van eene ontzettende groote schare van menschen. De predikant van de Tweede Presbyteriaansche kerk opende de vergadering met een gebed. Vervolgens hield Dr. WISNER, de Secretaris van het genootschap, eene leerrede. Dr. ELY deed den Zendeling de gebruikelijke vragen. Deze beantwoord zijnde, geschiedde de oplegging der handen en het gebed. De geheele plegtigheid werd met dankzegging en gezang besloten: al hetwelk op mij een' bijzonderen indruk maakte. In de laatste drie jaren had ik de aandacht mijner landgenooten bij China zoeken te bepalen, maar het was te vergeefs geweest; naar Amerika gaande, had ik geene verwachting dáár veel meerder belangstelling te zullen vinden; toen ik dan bemerkte, dat de Christenen van dat land niet slechts éénen zendeling, maar verscheidene naar China afvaardigden, kunt gij ligt beseffen, hoe verheugd ik moest zijn.

Op uwe beurt vraagt gij nu: »Is China dan open?" Mijn antwoord is: »Amerika heeft deze vraag beantwoord. China is nu open en is het in de laatste twintig jaren geweest, even zeer als het zijn zal tot dat wij streven er binnen te treden. Het staat niet open voor vadsig onderzoek; het staat open voor het geloof, het gebed en de welberadene volharding. Ons verzuim te dezen aanzien gedurende een lang tijdvak is te aanmerkelijker, naardien wij de beste gelegenheden tot dit werk hebben gehad; en het weinige, hetgeen wij in den laatsten

tijd gedaan hebben, moest ons hebben aangemoedigd om nog meer te doen. Sedert dertig jaren heeft *China* onze aandacht bezig gehouden. MORRISON en MILNE hebben zich met den besten uitslag aan deze zaak toegewijd. *Malakka*, *Singapore* en *Penang* werden bezet als voorposten van dit uitgebreide rijk, en zijn twintig jaren lang met groote kosten onderhouden; en echter is er sedert dien tijd tot nu toe niets gewigtigs ondernomen ten behoeve van een land, hetwelk met deszelfs afhankelijkheden en aanhoorigheden de eene helft van 's aardrijks bewoners bevat. Voorzeker! de kerken zullen eenmaal ook in dezen hunnen pligt beseffen en betrachten.

Gij zoudt gewis niet tevreden zijn, indien ik *Philadelphia* verliet, zonder u de stad zelve te beschrijven. Wat er dikwijls van gezegd is behoef ik niet te herhalen; het volgende zij dan genoegzaam. *Philadelphia* is geheel eene Kwakerstad, net, zindelijk, gelijkvormig, zonder eenig treffend onderscheid. Gij ziet er den lakenschen hoed, den lakenschen mantel, en de witten linnen das; en de daarmede overeenkomende vrouwen halsdoek en voorschoot; alles zeer goed en in zeker opzigt fraai; maar er zijn geene veders, geene zwierige boordsels, geene opzigtelijke kleuren, en geenerhande opschik. De straten doorsnijden elkander met regte hoeken; en elke straat is aan de volgende gelijk, hetgeen vermoeijend is voor het oog en den vreemdeling verbijstert om zijnen weg te vinden. Het is de zindelijkste stad, welke ik in deze nieuwe wereld gezien heb; het heeft de schoonste markt, en is voorzien van uitmuntend water. Men vindt hier

vele gemakken des gezelligen levens. De vrouwen schenen mij ook toe een gelukkig voorkomen te hebben; maar dit komt welligt van hare nette kleeding. Zeldzaam ziet gij in deze stad de echte Kwakerdragt, ofschoon eenige eigenschap er steeds van behouden blijft. Er is een gelukkig midden tusschen de leefwijze der kwakers en die der zoogenaamde fatsoenlijke lieden: het ontleent smaak van de laatste, en vrouwelijke netheid van de andere. De verkeering houd ik er ook voor aangenaam en voortreffelijk.

Van de gebouwen wil ik ook een enkel woord zeggen. Wij zagen de Beurs. Zij is kort geleden voltooid en heeft eene verbazend groote som gelds gekost. Van marmer gebouwd, heeft zij eenige fraaije Korinthische kolommen met netbewerkte kapiteelen; maar met dit al heeft zij een donker voorkomen. Het verwondert mij, dat de bouwmeester er zulk eene hoogte aan heeft gegeven. De overdekte galerijen bij de twee wisselbanken zijn bij uitnemendheid schoon. Met belangstelling beschouwde ik ter zijde van deze gebouwen de grafstede van Franklin, als mede de kamer, in welke de Verklaring der onafhankelijkheid het eerst was gelezen. Er is hier ook eene voortreffelijke Bibliotheek en een Museum. De Bibliotheek heeft tot boven de 30,000 boekdeelen, en is meer uitgezocht dan wel gewoonlijk het geval is. Dezelve is grootelijks verrijkt geworden door de erfmaking van een' Engelschen predikant. Het Museum is vooral opmerkenswaardig wegens het daarin geplaatste fraai geraamte van den mammouth.

Ik bezocht ook de plaats, waar PENN het verbond met de Indianen onderteekend had. Een boom, uit de wortels van den stamboom gesproten, beschaduwt de plaats. Het Penn-genootschap heeft onlangs dáár eene kleine gedenkzuil geplaatst, ik kan niet zeggen opgerigt: want zij is slechts half zoo hoog als onze gewone grafnaalden, en zij heeft eene haveloze omheining.

Op de drie zijden staat gegraveerd:

Pensylvania, gevestigd 1681,
door vredesverdrag.

Grond, waarop WILLIAM PENN
het verbond met de Indische volken heeft gemaakt, 1682.
Onverbrekelijke trouw.

Op nieuws geplaatst door het Penn-genootschap, 1807.

Ik ging ook de Waterwerken en het Verbeterhuis der gevangenen bezigtigen. Op de eerste beroemt zich de stad niet weinig. Als een werk van kunst, den inwoners groote voordeelen opleverende, is hetzelve goed; als eene plaats ter aangename uitspanning is het aanlokkelijk; maar als eene proef van wetenschappelijke ontdekking beteekent het niets. Naar hetzelfde beginsel zijn elders boezems bij de molens ingerigt.

Het Verbeterhuis is inderdaad bij uitnemendheid goed. Hetgeen er door anderen van gezegd is geworden kan ik bevestigen. De schikkingen ter bewaring van de orde, tot het schoon houden van, en tot het gedurig aanbrengen van versche lucht in de

gevangenis zijn voortreffelijk. Alles was goed — alles, behalve de wijze van de kamers te verwarmen. Men was voornemens eene andere wijze te beproeven, welke ik verklaarde, dat weder mislukken zou. Ik beloofde den heer WOODS het plan, in het Londensche weeshuis gevolgd, te zullen bezorgen. Genoemde heer is een uitmuntend mensch, een vriend, (*) die, zonder eenig geld er mede te verdienen, het opzigt over de geheele inrigting heeft, vindende zijne belooning in de vruchten van zijne weldadigheid.

Wat de Kwakers betreft. Het doet mij leed te moeten zeggen, dat vele hunner tot verderfelijke dwalingen zijn vervallen. De regtzinnigen hebben zich van hen afgescheiden, en deze dragen nu den naam van Hicksieten. Met zekerheid kon ik de gevoelens der afvalligen niet vernemen; maar ik vrees dat dezelve zich enkel tot die van de natuurlijke Godsdienst bepalen.

Den 24ste Mei verlieten wij des morgens deze stad, onzen weg over *Nieuw-York* naar Boston nemende. Wij waren regt te vreden over de gunstige gelegenheden, welke wij hadden gehad om ons bekend te maken met de zeden en het karakter der inwoners, alsmede over het waarlijk Godsdienstig genot, dáár gesmaakt. Wij namen een hartelijk afscheid van onze vrienden, ofschoon in het vooruitzigt verkeerende elkander nog eenmaal, alvorens Amerika voor goed te verlaten, te zullen mogen ontmoeten. Onze vriend PHELPS keerde met ons terug. Gelijk altijd,

(*) De Kwakers dragen het liefst den naam van Vriend.
Aanmerking van den Vert.

vermaande men ons ook nu op onze koffers wèl toe te zien. De goede lieden zijn hieromtrent overal zeer bekommerd, en er moet eene reden voor zijn: maar ik denk, dat dezelve niet zoo zeer in de oneerlijkheid, als in het onachtzaam bezorgen en in het gedurig vertrekken van de reizigers te vinden is. Men maakte mij opmerkzaam op een oud vrouwtje, zóó beangstigd voor hare goederen, dat zij op één derzelve zittende, het andere voor hare voeten liggende, niet uit het oog verloor; en, opdat het bedrag van de haar toebehoorende bezitting haar niet uit het geheugen mogt gaan, tot niet weinig vermaak van hare medereizigers, het volgende liedje onophoudelijk opdreunde: —

» Groote doos en kleine doos,
Pakje en blikken trommel;
Een, twee, drie, vier,
Groote doos en kleine doos
Pakje en blikken trommel;
Een, twee, drie, vier.”

BRIEF VII.

De reden, welké ons drong des Zaturdags naar *Nieuw York* terug te keeren, was dat wij ons verbonden hadden den volgenden dag in die stad te prediken. Ik predikte dan ook in de Laight-straatkerk, gelijk ook in de Middel-Hollandsche kerk. Met de predikanten van laatstgenoemde kerk was ik bekend geworden door hunnen zendeling, mijn' vriend den heer Abeel; en hoe meer ik hen leerde kennen, hoe grooter mijne achting voor hen werd. Zij noodigden ons uit tot bijwoning van hunne klassikale vergaderingen, ons op de hartelijkste wijze begroetende, en ons Gods besten zegen op onze voornemens toewenschende.

Des Maandags morgens vroeg, kort na vijf ure, begaven wij ons naar een' koopmans-bidstond, welke wekelijks te zes ure, van huis tot huis der leden bij beurte, gehouden wordt. De tegenwoordige werd gehouden ten huize van den heer Oliphant, en dezelve was te belangrijker, omdat hij en de onlangs bevestigde zendeling Parker op hun vertrek naar China stonden. Ofschoon hij als koopman derwaarts ging, verlangde hij veeleer de Godsdienst te bevor-

deren, dan er geld te winnen. Nadat men gebeden had, verzocht ons de Voorzitter onze aanmerkingen te willen mededeelen. De heer MATHESON sprak van hetgeen de heer ANGUS in dat land, doch met geringen goeden uitslag, had zoeken te doen. Ik verlangde te weten of zij in hunne vriendelijke zamenkomsten zich een vast bepaald doel hadden voorgesteld. Men antwoordde mij dat dit doel was — toe te nemen in eigene Godzaligheid; voor de belangen van huisgezinnen te bidden, en als *kooplieden* de Zendelingszaak te bevorderen.

Wij betuigden ons genoegen zulke dingen te mogen vernemen; maar wij namen tevens de vrijheid voor te stellen, of zij niet door meerdere uitbreiding van hun gezelschap en door nog andere kooplieden aan zich te verbinden, der wereld een schoon voorbeeld zouden geven, hoe men het koopmansberoep aan de Zendelingszaak dienstbaar kan maken. Onze aanmerkingen hieromtrent werden beleefdelijk aangehoord, en zouden in ernstige overweging genomen worden. In deze kleine vergadering, thans uit achttien personen bestaande, heerschte de beste geestgesteldheid.

Na den afloop derzelve gingen wij bij Dr. SPRING ontbijten. Al spoedig kwam ons gesprek op het behandelde onderwerp. De Doctor was er evenzeer als wij zelve mede ingenomen; en wij kwamen zamen over een, om dit werk waar wij slechts konden te zullen bevorderen.

Des namiddags vertrokken wij naar Boston met de *Providence*-stoomboot. Dr. PETERS en de heer VALE van Cincinnati waren onze reisgenooten. De

zee-engte, van welke weinig gezegd is, is regt heerlijk. Wij moesten den ganschen nacht varen; en daar er weinig verzoeking was om »naar beneden" te gaan, zijnde het een schoone en warme avondstond, bleef ik op het dek. Bij het komen van den donkeren nacht leverden de vonken van het pijnboomenhout, uit het fornuis voortschietende, een zonderling gezigt op: ik zag niet van waar zij kwamen; zij verspreidden zich in de donkere lucht en bewogen zich onder steeds veranderende gedaanten; ik betuig nooit eenig vuurwerk, hieraan in glans en bevalligheid gelijk, gezien te hebben.

Het werd morgen, en wij vonden ons door een' zwaren mist omgeven: zoodat men verpligt was den gang van het vaartuig tot op bijna niets te verminderen, daar men geene bakens zien kon. Wij bereikten dan ook Providence vier uren later, dan gewoonlijk. Na onze aankomst was de postwagen terstond gereed, en wij plaatsten ons in denzelven. Wij legden acht mijlen in een uur af; het spoedigste zeker dat ik in dit land gereisd heb. Het was zeer heet weder, tot dat wij op den afstand van vijf mijlen van Boston kwamen, wanneer het luchtgestel kouder werd en ons huiverig maakte. Wij stapten te half acht ure af aan het Fremont-Hotel. Eene vergadering van het Binnenlandsch Zendeling-Genootschap werd juist toen gehouden, en men had dáár gezegd, dat wij er zouden komen. Onze aankomst naauwelijks vernomen zijnde, waren Dr. Codman en andere vrienden dadelijk bij ons, om ons naar de kerk in de Parkstraat te geleiden. Alle verschooningen door ons ingebragt waren vruchte-

loos, en zonder van kleederen te veranderen, en zonder eenige rust te nemen, gingen wij mede. Ik bevond mij alzoo spoedig op het *platform* van eene talrijke vergadering; en hoe vermoeid ik ook was en hoe ongenegen om eenig openbaar deel aan de werkzaamheden dezer vergadering te nemen, verheugde ik mij ten laatste mij zoo spoedig in het midden van de kinderen mijner verhuisde voorvaders gebragt te zien. Een weinig na tien ure scheidde de vergadering. Dr. Codman geleidde ons naar den heer Armstrong, den luitenant-gouverneur, die ons genoodigd had onzen intrek tot zijnent te nemen.

Den volgenden morgen kwam Dr. Codman ons afhalen en bragt ons naar de Pastorale Associatie, tot welke alleen de predikanten van den Staat van *Massachusetts* behooren; zij waren ten getale van omtrent honderd in eene groote zaal vergaderd. Aan den Voorzitter Dr. Fay voorgesteld, werden wij vriend-broederlijk ontvangen. Er werd niets bijzonders behandeld. Vervolgens gingen wij de leerrede, welke bij de verjaring van het bestaan des Genootschaps voor de bevordering van Christelijke kennis gehouden wordt, aanhooren. Het was dáár en in vele andere dingen juist zóó als het bij ons is. De heer Stearns predikte. Hij is een dichter; en de stijl zijner leerrede was wat al te dichterlijk. Hetgene hij zeide was intusschen goed: maar het trok de toehoorders niet genoegzaam van den prediker af, om hen bij het onderwerp zelf, door hem behandeld, te bepalen.

Daags daarna woonde ik de vergadering van de Congregationale vereeniging bij. Met bevreemding

zag ik, dat tot dezelve ook Unitarissen behoorden: hoe deze met de regtzinnigen in zaken van louter burgerlijke of menschlievende aangelegenheden zamen werkzaan kunnen zijn, begrijp ik wel; maar dat verschillend denkenden over de gewigtigste waarheden van de Godsdienst zich zamen in gebeden en de bediening van het Woord vereenigen vind ik voor mij hoogstbezwaarlijk. De broederen schijnen dit ook gevoeld te hebben, daar er in de laatste jaren door hen eene minnelijke schikking gemaakt is, dat de meerderheid, uit de regtzinnigen bestaande, altijd den redenaar zou benoemen. Spoedig nam ter zelfder plaatse de openbare Godsdienstoefening een' aanvang. De leerrede was eenvoudig en regtzinnig, maar het was eene gedwongene regtzinnigheid, welke vreesde te beleedigen. De waardige leeraar gevoelde, zoo als duidelijk te bemerken was, dat hij niet op zijn' eigen predikstoel stond.

Van de openbare zamenkomsten, door ons bijgewoond, behoef ik niets te zeggen, daar dezelve meestal aan elkander gelijk waren; er is echter éene, van welke ik kortelijk melding behoor te maken, bijzonder omdat het tot een ander kerkgenootschap betrekking heeft.

Steeds hadden wij getoond, dat onze zending niet beschouwd moest worden als geschiedende van eene secte tot eene andere secte, maar van de Christelijke kerken van een land tot die van een ander en zusterland; en wij hadden overal gelegenheid gezocht dien reinen, tot allen zich uitstrekkenden geest openlijk te vertoonen. De vrienden van de Baptistekerk hadden mij genoodigd ter bijwoning

eener vergadering van hun opvoedings-genootschap: hunne noodiging werd terstond met genoegen door mij aangenomen.

Even als de Methodisten hebben de Baptisten misschien de meeste beboefte aan wel onderwezene leeraars. Thans begon men de nadeelen van dit gebrek op te merken; en men verlangde vuriglijk, dat hunne leeraars eerst behoorlijk mogten onderwezen zijn. In de tegenwoordige zamenkomst zou men de zaak behandelen. De vergaderplaats was niet groot.; dezelve was slechts wèl bezet, doch niet vol. Omstreeks twaalf predikanten bevonden zich op het *platform*. Nadat het verslag, hoogst belangrijk door de opgave van vele merkwaardige bijzonderheden, was voorgelezen, stond een der broederen op, om een voorstel te doen. Zijne redevoering was geschreven, van welke hij een vrij gebruik maakte. Hij sprak uitvoerig over de verpligting om het Genootschap te helpen ondersteunen; reden op reden werd voorgedragen; en eindelijk verklaarde hij, dat de gevoelens, door hen als Baptisten beleden, bijzonder gunstig waren voor de zaak, welke hij bepleitte. Dit kon hun, die tot een ander kerkgenootschap behoorden, zeker niet bevallen. De predikanten sloegen het oog op den spreker en vervolgens op mij; allen stonden verbaasd op te zien. De spreker werd ook verlegen en zich zoekende te herstellen zeide hij: »het laatst door mij voorgedragene wil ik niet uitbreiden, daar wij met de tegenwoordigheid van vreemden zijn begunstigd;" en vervolgens spoedde hij naar het einde van zijne redevoering.

Deze kleine misslag van een' broeder had intusschen eene nuttige uitwerking. Het sluimerende gevoel der vergadering werd er door opgewekt. Opstaande, om des sprekers voorstel aan te dringen, had ik het genoegen, dat men mij aandachtiglijk wilde aanhooren. Aan het einde mijner toespraak bepaalde ik de vergadering bij hetgeen in het Verslag was gemeld, dat namelijk van de 4500 gemeenten er wel 2000 zonder wèl onderwezene leeraars waren; en ik wekte hen op, in dezen staat van zaken niet langer werkeloos te blijven.

De Weleerw. heer Malcom, een uitmuntend leeraar te dezer stede, stond na mij op; hij betuigde zijn bijzonder genoegen over de tegenwoordigheid van een' broeder uit Engeland, en verklaarde dat hetgeen hij gehoord had een' diepen indruk op hem had gemaakt, en dat hij dienvolgens wilde handelen; hij beloofde alzoo voor het onderwijs van een' tweeden kweekeling te zullen betalen. Het onderhoud van een' jongeling op de kweekschool wordt berekend van zestig tot zeventig dollars in het jaar. Een ander man beneden den *platform* stond nu op; met de grootste eenvoudigheid en aandoening des harten sprak hij van dat gedeelte des Verslags, hetwelk het overlijden van een voortreffelijk lid huns genootschaps had gemeld, hebbende deze man bij zijn leven de kosten van onderhoud voor twee kweekelingen gedragen; en nu verbond hij zich behalve voor deze twee nog voor een' derden kweekeling te zullen instaan. Hetzelfde deed een derde persoon, met gelijke aandoening van het geleden verlies gewagende. Op dezen oogenblik heerschte in de vergadering een

aangenaam gevoel; intusschen was er geen zweem van vertooning of praalzucht op te merken. Ik zocht mij van deze gelegenheid te bedienen om iets nuttigs te bewerken. Voor de tweede maal opstaande, sprak ik kort en stelde voor dat, bijaldien de vergadering uit gevoel van pligt en dankbaarheid zich wilde verbinden tot het onderhoud van negentien kweekelingen, ik voor den twintigste zou instaan. Dit voorstel van een' vreemdeling, die bovendien tot een ander kerkgenootschap behoorde, had eene uitwerking, welke ik niet had durven verwachten. Een teedere geest, als van den Hemel nedergedaald, kwam over de vergadering. De een voor, en de andere na, stond op, gevende zijne stem tot het onderhoud van een' kweekeling. Negentien dit gedaan hebbende, gaf ik ook mijnen naam op. Hierbij bleef het niet: niet minder dan voor *vijf en veertig* kweekelingen werd er ingeschreven. Geene zoo merkwaardige zamenkomst als deze had ik nog bijgewoond. Ik moest er van uitroepen: »waarlijk! God was aan deze plaats."

Met stilzwijgen mag ik niet voorbijgaan dat ik den volgenden morgen een' brief ontving van zekeren heer Jones, mij meldende dat hij met genoegen een' vreemdeling aan de werkzaamheden der zamenkomst van den voorgaanden dag had zien deel nemen, mij tevens op de beleefdste wijze verzoekende dat ik hem mogt toestaan, mijne inteekening ten behoeve van eenen kweekeling te mogen betalen. In den brief was een wissel voor het bedrag der geheele som ingesloten. Dezen brief bewaar ik zorgvuldig als eene heerlijke proeve van Christelijke beschaafdheid en edelmoedigen zin.

In den morgen van den Rustdag predikte ik in de Oude Zuiderkerk. De Godsdienstige vergaderplaatsen hier behouden hare Puriteinsche inrigting, ofschoon zij in gedaante als kerken er uitzien. De geschiedenis van deze vergaderplaats is belangrijk. In dezelve heeft WHITEFIELD gepredikt; in dezelve zijn de troepen tijdens de groote omwenteling ingekwartierd geweest; en in dezelve is tot op den tegenwoordigen dag steeds een aantal christenen zamen geweest, om »liederen ter eere van Christus te zingen, elkander op te wekken tot het plegen van geene zonde," en biddende en hopende te wachten op het licht van een' beteren dag.

Na de gewone Godsdienstoefening werd ook het H. Avondmaal gevierd. Eene talrijke menigte hoorde de leerrede aan, en omstreeks vier honderd leden gebruikten de bondzegelen. De vormen der oude Puriteinen werden met de uiterste naauwgezetheid in acht genomen; niet minder dan *zeventien dingen moesten er* bij opvolging *gedaan worden*. Slechts twee diakenen hielpen den predikant, maar er was een aantal schotels en bekers; één diaken bragt dezelve aan hem, die in de bank der Avondmaalvierders vooraan zat, en schotel of beker werd zoo vervolgens door den een' aan den anderen overhandigd: op deze wijze geschiedde de plegtigheid even spoedig en misschien met meerdere stilte, als wanneer er verscheidene diakenen tot dit einde gebruikt worden (*). De geheele Godsdienst-oefening

(*) Het blijkt, dat het Avondmaal niet zittende aan tafel, maar, gelijk men het noemt, bij omdeeling geschiedde.
Aanmerking van den Vert.

gesteld, en daar dezelve kort is en strekken kan tot eene proeve van den geest, in welken wij door de christenen van Nieuw-Engeland ontvangen zijn, meen ik u geene ondienst te doen, dezelve hier in lasschen:

»Het is met innig genoegen, WelEerw. Heeren! dat wij u welkom heeten in dezen gewijden oord, waar onze voorvaders het eerst hunne voeten gezet hebben, — een oord, gewijd door hun lijden en tranen, door hunnen godvruchtigen arbeid en hun stof, hetwelk in de graven sluimert.

»Wij heeten u welkom als afstammelingen van de Puriteinen, — dat edel geslacht van menschen, die gedurende de zestiende eeuw als weldoeners van het menschdom opstonden, en in het midden van de allen omringende duisternis, streden voor burgerlijke en godsdienstige vrijheid; aldus een licht ontstekende, hetwelk sedert dien tijd met steeds toenemenden glans geschenen heeft, en hetwelk bestemd is om te schitteren, tot dat deszelfs heldere stralen elke donkere plaats op den aardbodem zullen verlicht hebben.

»Wij zelve, van de Puriteinen afgestamd, verheugen ons hunne nagedachtenis in zegening te houden, en onze broederlijke liefde uit te breiden tot hunne nakomelingen, aan de andere zijde der zee wonende.

»*Onze* voorouders waren *uwe* voorouders; uwe voorvaders onze voorvaders: wij zijn derhalve broeders. Als zoodanig heeten wij u hartelijk welkom.

»Als de afgevaardigden van meer dan 1600 congregationale kerken in ons vaderland, heeten wij u welkom. Even als deze kerken strijdende voor de

Godsdienstige verdraagzaamheid, voor het geloof onzer voorouders en voor dien vorm van Kerkbestuur, voor welken *zij* zoo zeer geijverd hebben, kunnen wij niet anders dan een levendig belang in uwe welvaart stellen. Wij bidden om — wij verheugen ons in uwen voorspoed; en wij willen ons benaarstigen medewerkers te zijn aan de bevordering van het groote doel, hetwelk gij beoogt.

» Wij heeten u welkom, als burgers van Engeland, — dat land, van waar onze voorouders kwamen; — dat land van wetenschappen, letterkunde en nationale welvaart, waar zoo veel gedaan wordt voor de zaak der vrijheid, voor de bevordering van zuivere Godsdienst en voor de verbetering van het groote gezin der menschen. Wij heeten u welkom als broederen van onzen gemeenschappelijken Heer, en wij bevelen u in zijne gunst en bescherming.

» De Hemel zegene genadiglijk uwe zending, en make dezelve dienstbaar aan de belangen van zijn koningrijk in Engeland en Amerika! Moge dezelve strekken om twee volken met banden van broederlijke liefde zamen te strengelen tot heilzame krachtoefening op de lotgevallen der wereld."

Zulk eene aanspraak vereischte beantwoord te worden. Die taak viel mij te beurt, gelijk mede het doen van het nagebed. Daarna vereenigden wij ons in het zingen van Watts schoone lied: — » Geef mij de vleugels des geloofs enz." De geheele zamenkomst, van het begin tot het einde, was indrukwekkend, en ik vertrouw, dat dezelve de gezegendste gevolgen heeft nagelaten.

Niet twijfelende, of gij houdt met mij deze lan-

delijke plaats voor hoogstbelangrijk, wil ik u kortelijk melden, dat dezelve eene bevolking van 4,500 zielen heeft. Er zijn vier congregationale kerken, door 1200 hoorders en 400 Avondmaalgangers bezocht; er is eene Baptistische kerk, hebbende omtrent 350 hoorders en 100 Avondmaalvierders; er is nog eene kerk voor de Unitarissen en Universalisten; hebbende te zamen 600 hoorders en omstreeks veertig, die het Avondmaal houden. De scholen zijn naar evenredigheid. Omtrent 600 van de inwoners zijn zeelieden. Door verwaarloozing van de Godsdienst en misbruik van sterke dranken was men, eenige jaren geleden, jammerlijk van de voorvaderlijke zeden ontaard: maar in deze is er nu groote verbetering gekomen. Het matigheids-genootschap heeft hier als het ware wonderen gedaan. Niemand durft er sterken drank verkoopen uit vreeze van zich daardoor schande op den hals te zullen halen.

Aangemoedigd door zulken zigtbaren zegen, is het niet te verwonderen, dat eene zoo goede zaak door sommigen te ver is getrokken. Dikwijls hadden wij gehoord dat velen in hunnen ijver zich verbonden om het gebruiken van thee, koffij enz. na te laten; maar zoodanige lieden hadden wij niet ontmoet. Nu bevonden wij ons in een talrijk gezelschap. Aan de theetafel gezeten, zag ik dat er twee potten als naar gewoonte stonden. Door onze vriendelijke gastvrouw gevraagd zijnde wat ik gebruiken zou, zeide ik: »thee en koffij, indien gij ze hebt?" »Neen, mijn heer!" was het antwoord; »de eene pot is thee, en de andere is water." Deze schikking was noodzakelijk; want de eene helft van de aan-

wezenden bedankte voor de thee, en gebruikte of enkel water, of melk en water.

Den volgenden morgen zeer vroeg bezochten wij het regthuis, de pelgrimskamer en de begrafenisplaats. Het eerste heeft niets opmerkenswaardig, dan alleen het oorspronkelijke charter met de onderteekening »Warwick.” De kamer is onlangs gebouwd en nog in een' onvoltooiden staat. Dezelve dient tot het houden van redevoeringen op dagen van gedachtenisviering en ter bewaring van eenige zeldzaamheden. Van deze zijn er thans niet vele; ook verdienen zij niet genoemd te worden. De begrafenisplaats is eenig. Dezelve ligt boven het dorp, op een' kalen berg en heeft een in de hoogste mate ruw, oud en achtbaar voorkomen. Men vindt er als het ware de geslachtrekening van het geheele volk. Vele dagteekeningen reiken bijna tot de genen, die zich hier het eerst met der woon gevestigd hebben. De gansche geschiedenis der voorvaderen komt hier den nadenkenden voor den geest, en meer dan de meeste dingen in dit nieuwe land spreekt deze plaats van een' ouden tijd, — van menschen en zaken, welke eenmaal waren en nu niet meer zijn. Gij ziet er graven en niets dan graven. Men moet het zien om het regt te kunnen gevoelen.

Ik spoedde mij naar huis, om mij tot mijn vertrek gereed te maken, gevende tevens mijn verlangen te kennen, dat wij ons, alvorens van elkanderen te scheiden, in de gebeden mogten vereenigen. Onze gastheer bragt al zijne nabestaanden — drie geslachten — te zamen. Ik verzocht hem het gebed te doen: en hoe wél heb ik daaraan gedaan; ik mogt hem an-

ders vergeten hebben: nu zal ik hem nimmer vergeten. Wij waren alle zeer bewogen.

Andere predikanten en vrienden kwamen ons nog bezoeken, meenende dat wij langer zouden blijven: maar ons rijtuig stond gereed, en wij moesten vertrekken. Te tien ure namen wij de terugreis naar *Boston* aan. Spoedig waren onze geliefde vrienden buiten ons gezigt; en spoedig verdween *Plymouth* zelve: maar geene van deze zullen spoedig uit ons geheugen uitgewischt worden.

Ditmaal bleven wij slechts een' enkelen dag in *Boston*, van welke belangrijke stad, bij een nader bezoek van dezelve, ik u de noodige bijzonderheden hoop te zullen mededeelen.

BRIEF VIII.

De reden waarom wij de hoofdstad van Nieuw Engeland zoo spoedig verlieten is te vinden in het door ons gemaakte veranderde reisplan. Ten gevolge van de ernstigste voorstellen, ons van *Kanáda* gedaan, besloten wij ook dit land te bezoeken; en dit maakte het noodzakelijk de maand September over te blijven, zijnde het anders ons voornemen geweest in die maand naar Engeland terug te keeren. Van het begin af aan had ik besloten het Westen te bezoeken, en het bleek ons, dat beide bezoeken veiliger in het begin, dan bij het einde van den zomer konden gedaan worden. Alzoo maakten wij ons gereed om derwaarts af te reizen, en de maand September voor een herhaald bezoek van de Vereenigde Staten te bewaren. Groote reden van dankbaarheid hadden wij voor deze schikking, daar wij na ons vertrek van *Kanada* vernamen dat de Cholera-ziekte aldaar eene groote verwoesting had aangerigt, en het Westen, ofschoon reeds bij mijn verblijf voor vreemdelingen gevaarlijk, zulks dagelijks meer en meer was geworden.

In den vroegen morgen van den vijfden Junij ver-

trokken wij naar *Burlington*, waartoe drie dagen reizens moesten besteed worden. Weinig zorg werd er toen voor de reizigers gedragen. Aan het kantoor vragende hoe laat men vertrekken zou, was het antwoord: »te vier ure." »En den volgenden dag?" »Te vier ure." »En den derden dag?" wederom, »te vier ure." En om te vier ure te vertrekken, was het natuurlijk noodig te drie ure op te staan. Dit bragt intusschen geen het minste voordeel aan. Wij leiden doorgaans omtrent zeventig mijlen in éénen dag af en kwamen in den namiddag aan. Twee uren later aan te komen zou ons geene ongelegenheid veroorzaakt hebben; en twee uren later vertrokken te zijn zou een groot gemak geweest zijn.

Den meesten tijd regende het vrij hevig. De wagen was van de gewone soort, zoo als ik u reeds beschreven heb, en ofschoon dezelve bij mooi weder open en vrolijk is, zit men er bij koude en zwaren regen in als in eene donkere gevangenis. Zulke gelegenheden evenwel stelden ons in staat om de menschen van dit land van nabij te leeren kennen. De tegenwoordige strekte daartoe bijzonder: konden wij de voorwerpen aan den weg niet zien, onze reisgenooten verschaften ons toch eenig onderhoud. Mijne eerste ontmoeting was met onzen voerman, een' vrijpostigen knaap; blijkbaar hield hij zich voor beter dan de eene helft van zijne passagiers, en voor even zoo goed als de andere helft. Toen wij stil hielden, klaagde ik dat mijne koffers nat werden. »Wel," riep hij uit, »hoe kunt gij in zulk weder, als het nu is, verwachten ze droog te houden?"

» Wel," antwoordde ik, » het is juist in zulk weder, dat het uw pligt is er voor te zorgen!" » Ha, ha! het zal alles wel uitkomen!" riep hij en verliet mij. En inderdaad! hij stelde er eenige orde op: maar anders werd er hier weinig zorg voor de goederen gedragen.

Toen wij te *Lowell* stil hielden om paarden te wisselen, verlangde eene vrouw plaats te hebben.

Wij waren reeds zoo als men het noemt, meer dan vol, negen personen en twee kinderen. Onze verwaande voerman opende het portier, en sprak twee mannen, die buiten op zouden hebben moeten zitten, aan: » Nu, zeg ik, één van u moet bij mij komen zitten, en laat de jufvrouw uwe plaats innemen." De mannen, ofschoon gevoelende, dat zij door een' meerdere werden aangesproken, behielden echter hunne plaatsen. » Kom, zeg ik," ging hij voort, » gij zult een dekkleed en regenscherm hebben, en niets zal u hinderen." Met dit al, bleven zij hunne plaatsen behouden. Zijn edele rekende zich beleedigd, en stond gereed de handen aan één' van hen te slaan; maar, zichzelven bedwingende, riep hij uit: » wel! indien ik u er niet uit kan krijgen, ik zweer, dat ik niet voort zal rijden totdat er een van u uitgaat." Daar stonden wij een' tijdlang. Eindelijk gelukte het hem, door wat beleefder te spreken, de personen op de middelste bank zittende over te halen, om de jufvrouw tusschen hen in te pakken: zoodat wij nu met twaalf binnen in waren. Ik verhaal u dit geval zoo als het gebeurd is: evenwel niet om daarmede te kennen te geven, dat al de voerlieden van dezen aard zijn.

Doorgaans gevoelen zij wel dat ze u niets schuldig zijn; maar al bewijzen ze u weinig oplettendheid, zij zullen u zelden beleedigen.

Dus ingepakt en bijna verstikt binnen in zittende, hadden wij bij ons eene bejaarde jufvrouw, die ons niet weinig vermaakte. Zij zat vlak tegen over mij, en zocht onophoudelijk met ons te praten. Hare scherpe stem was meestal tot mij gerigt. Wat Godsdienst betrof, meende zij dat het genoegzaam was zijn' pligt te doen. En haar begrip van pligt was zich met zijne eigene zaken te bemoeijen. Zóó had zij altijd gedaan. — Zij belachte al degenen, die anderen gebruikten om het voor hen te doen — zij kon altijd het best voor zich zelve zorgen — van haar geld kon zij vijftien percent maken — kleine sommen had zij nu tegen vijftien percent uitgezet." Zij gevoelde, dat dit geene goedkeuring wegdroeg. »Ho!" liet zij er dan opvolgen, »zij was niet hard tegen de arme menschen — wanneer deze zich in verlegenheid bevonden, wachtte zij en leende hun iets meer, totdat zij eindelijk konden betalen. Zij was altijd ongetrouwd gebleven, niet bij gebreke van aanzoek, maar omdat zij hare onafhankelijkheid beminde en een' afkeer had van elken man, wien het slechts om haar goed te doen was." Ik merkte aan dat zij wèl had gedaan van niet te trouwen, naardien eene vrouw zoo als zij, die alles zoo goed kon doen, geen' echtgenoot noodig had. ». Regt zoo, regt zoo! mijn heer!" riep zij lagchende. Vervolgens een weinig stil nadenkend geworden zijnde, begon zij al spoedig op nieuw te snappen: »Maar ik heb toch vele zorgen, en dikwijls neem ik mij voor

wat meer op mijn gemak te gaan leven; doch dan zou ik het zoo stil en eenzaam hebben; ik geloof wel dat mij dan een' echtgenoot tot gezelschap zou passen: anders kan ik mij wel onderhouden, weet gij?" — » O! ik twijfel er niet aan, of gij hebt zeker een fraai fortuin." — » O neen! mijn heer! uwe jokkernij is aardig: maar ik wilde niet zeggen, dat ik rijk was. Ik bezit wel omtrent 7000 dollars: maar ik wed, dat gij alleen meer geld hebt, dan wij allen te zamen." Dit duurde zoo de geheele reis voort; nooit was zij verlegen, altijd gevat om te antwoorden en altijd tevreden over hare schranderheid. Zij was inderdaad een zonderling schepsel — zonderling hare gestalte, gelaatstrekken, kleeding, alles — maar een medelijdenswaardig voorwerp. Eene groote woekeraarster in het klein; de geldzucht was bij haar de wortel van alle kwaad geworden; deze maakte haar onverschillig voor eene toekomstige wereld en verwoestte alle zachtheid en teederheid, aan het vrouwelijk karakter anders bijzonder eigen.

In den namiddag bereikten wij *Concord*, alwaar wij tot den volgenden morgen moesten blijven.

Van daar reden wij naar *Royalston*. Het was nu schoon weder, en wij hadden een' aangenamen rid. Om alles te beter te kunnen zien en genieten, nam ik mijne plaats naast den voerman. De gezigten aan de boorden van de Connecticut en de Zwarte en Blanke rivieren zijn allerheerlijkst en mogen met die aan den Rijn en met den Bangor weg vergeleken worden. De voorwerpen staan digter bij elkander, dan gewoonlijk het geval in dit land is, en vertoo-

nen zich alzoo op het voordeeligst. Verbeeld u langs den kant eener zachtvlietende rivier te rijden, en dat uw oog vóór zich ziet het nu hooger dan lager liggende land, de groene korenvelden, de fraaije huizen en hutten, heuvel na heuvel met olijf- en denneboomen beplant; en in den verren afstand de groene bergen van Vermont, — allen zamen fraai geschakeerd — en gij zult u eenigermate een denkbeeld vormen van het genot, hetwelk ik bij zulk een tooneel smaakte.

Wij reden door eenige belangrijke steden en dorpen, onder andere door *Hanover*, alwaar eene beroemde kweekschool is. *Montpellier* is een jeugdig en welvarend stadje. Een plaatje, met het woord » Onderling" op hetzelve, zagen wij nu en dan boven de deur der huizen. Eerst meenden wij, dat dit den naam van den bewoner aanduidde, maar spoedig bemerkten wij dat aldaar eene assurantie-kompagnie bestond, dezen naam dragende. Met genoegen merkte ik ook op, dat bij de hier en daar afgezonderd liggende woningen een hooge staak met een huisje ter ontvangst van kleine vogels was opgerigt. Deze huisjes waren meestal afbeeldsels in het klein van de bewoonde huizen zelve, en leverde een duidelijk bewijs op van de goedhartigheid dezer eenvoudige lieden. Zoodanige gewoonten toch vertoonen de heilzame kracht van die Godsdienst, welke ons leert, dat God zelfs voor de minste zijner schepselen zorgt, en welke ons gebiedt aan Hem in betooning van barmhartigheid en liefde te gelijken.

Sharon en *Canterbury* zijn ook aangename plaat-

sen. De laatste wordt door Shakers bewoond. Ik zal u nu niet ophouden met eene beschrijving van de buitensporigheden dezer lieden. Derzelver bijzondere eigenschap is dat zij het huwelijk en de verkeering met het vrouwelijk geslacht verwerpen; zij kunnen derhalve alleen als eene uitwassing in de maatschappij bestaan; zij zijn als het ware eene soort van Protestantsche kloosterlingen. Maar, hunne Godsdienstige begrippen ter zijde gesteld, is hun huisselijk bestier uitmuntend schoon ingerigt. Ik heb nergens zulke goede en welonderhoudene landhoeven gezien, als de hunne. De waren, welke zij ter markt brengen, worden voor de beste gerekend en alzoo duurder dan die van anderen verkocht. Het bedroefde mij dat deze lieden geen vrolijk voorkomen hadden en dat er geene kinderen onder waren.

Wij naderden nu de houten bruggen, welke in dit land menigvuldig gevonden worden. Zij rusten op steenen of houten palen en zijn zamen gevoegd met dwars balken; meestal hebben zij ook een dak om hen tegen het weder te beveiligen. Aan elk einde staat op een bord de waarschuwing van *Niet te draven over deze brug!* eene hoogstnoodzakelijke voorzorg; want zekerlijk zou een goede draf eenige derzelve doen instorten. Sedert kort zijn sommige op eene betere wijze gebouwd en zijn zeer stevig.

Op dezen weg ontmoeten wij eene groote menigte Ieren, die van *Canada* naar *Lowell* en *Boston* gingen om werk te zoeken; vele hunner zagen er armoedig uit en leden veel. Zij, die het betalen konden, hadden eene kar gehuurd, waarop de vrouwen en kinderen reden.

Een arme man met naakte en bloedige beenen zag mij met een smeekend gelaat aan. Ik gevoelde dat hij mijn landgenoot was, en dat wij beide vreemdelingen in een vreemd land waren. Ik gaf hem het weinige zilver, dat ik bij mij had; en zijn » God zegen UEdele" trof mijn hart, omdat het mij mijn Vaderland herinnerde.

Den volgenden dag zouden wij *Burlington* bereiken. Tot mijne blijdschap bemerkte ik dat de wagen langs den *Kolk-weg* rijden zou, daar men mij gezegd had dat deze fraaije gezigten opleverde. Met hooggespannen verwachtingen nam ik wederom mijne plaats naast den voerman, die zich daarover niet weinig verwonderde, daar niemand buiten dringende noodzakelijkheid bij hem wil zitten. Het was vroeg, toen wij heen reden. Eene zware mist hing over de landstreek, als wilde deze zich niet laten vergelijken met hetgeen volgen zou. Later evenwel op den dag begon de mist zich te scheiden; ze golfde over de velden, de voorwerpen beurtelings bedekkende en ontdekkende: het was een inderdaad betooverend schoon gezigt!

Eindelijk werd het geheel helder en er opende zich een nog heerlijker tooneel. Langs eene afhellende vlakte rijdende, kwamen wij aan de kloof van den kolk, waar slechts eene kleine ruimte voor ons rijtuig was om door het rijshout heen te rijden. Deze kolk is drie mijlen lang, en omgeven met steile bergen, tweemalen zoo hoog als die te *Clifton*. Op één punt bijzonder is dezelve ontzag inboezemende. Het langzaam voortvloeijende water krijgt meerdere kracht en stort over eene rotsachtige schuinte

neder met een zacht geluid. Gij bevindt u in een dal, in hetwelk de zon nooit schijnt. Gij ziet op de u omringende galerijen van hooge en schoone bergen, alle bedekt met jeugdig groen loof, en vermengd met de donkere kleur en de verhevene gestalten van den oorspronkelijken pijnboom. De Zon schijnt in al haren glans in de bovenwereld en hare heldere stralen bedekken de hoogere plaatsen met ongemeenen luister, terwijl gij beneden als in de duisternis blijft verkeeren. Het is een tooneel, volmaakt in zijne soort. Maar ik weet niet, of het thans nog is, hetgeen het toen was. Opwaarts rijdende, bemerkten wij dat 's menschen hand vrij onbedachtsaam tot vernieling bezig was.

Maar ik wil u met geene vruchtelooze klagten lastig vallen. Buiten de kolk gekomen zijnde, bleven de gezigten nog steeds fraai. Het was nu middag, en alles droeg het kenmerk er van. De rivier scheen op den grasrijken grond te slapen. Des boschwachters hut was verlaten, de deur stond open; bijl en houweel lagen op den dorpel. Noch mensch, noch kind, noch beest, noch vogel werd er gezien of gehoord. Niets brak de plegtige stilte van dat uur, dan het gezang der kikvorschen in de verte.

Wij hielden aan eene kleine plaats, *Waterburg* genaamd stil, en vonden dáár een eenvoudig middagmaal gereed. Ik was grootelijks verwonderd te bemerken dat in dit oude land van zulk een woest voorkomen de ontginning der landerijen zich zoo verbazend ver uitbreidde. Men slaagt er hier even goed in, als in de nieuwe landen, en wel om de

volgende reden. Zij, die eenig land in bezit nemen, ontginnen hetzelve door alle de boomen tot aan derzelver stompen te verbranden, wel verzekerd in een of twee jaargetijden een' goeden oogst te zullen hebben. Ten dezen tijde zag het land er zeer armoedig uit; het eenige voordeel-aanbrengende middel is hetzelve behoorlijk te bearbeiden; maar om onkosten en moeiten te ontgaan, verlaten zij liever hetzelve en begeven zich naar elders, meestal naar het westen, waar zij een' beteren grond, die geene groote bewerking behoeft, vinden. Het land is niet zoodra verlaten of een nieuw bosch spruit weder uit; en aldus volgen verwoesting en vernieuwing elkander geduriglijk op. Het uit den weg ruimen van boomen geschiedt door dezelve neêr te vellen, door ze in brand te steken en door ze te omgorden. Het eerste doet men, als er behoefte aan hout is, en er hoop bestaat om hetzelve duur te kunnen verkoopen. Volgens de tweede wijze steekt men bij droog weder eenige boomen in brand, welke brand zich spoedig verspreidt en somtijds verder dan men verlangt. In dit oord had zich het vuur eens medegedeeld aan een distrikt van twaalf vierkante mijlen, alles op zijnen weg verterende. De derde wijze, omgorden namelijk, is dat men een' ring om den bast der boomen slaat, waardoor de sappen verhinderd worden verder te dringen, en de boomen sterven. Het voordeeligste voor den landbouw is, maar dit vordert ook groote onkosten, dat men de verbazend groote wortels der boomen uit den grond laat trekken; ziet gij dit bewerkstelligen, gij moogt er uit opmaken dat men die plaats tot een vast verblijf gekozen heeft.

Aan deze plaats van ons middagmaal meende ik dat wij op dien dag geene fraaije gezigten meer hebben zouden. Tot mijne verwondering nogtans waren wij slechts twee mijlen van de herberg verwijderd, of wij kwamen aan de watervallen van *Waterburij*; en er opende zich voor ons een tooneel, al hetgeen wij voorheen gezien hadden ver overtreffende. Maar hoe zal ik u hetzelve beschrijven? Laat ik het beproeven. Eene effene rivier vloeit zachtjes als kwikzilver voort aan uwe voeten. Een weinig benedenwaarts wordt haar stille loop gestuit door eene rots, welke in plaatsing, gedaante en kleur zoo schoon is, als ik er ooit eene gezien heb, prijkende dezelve bovenop met heerlijke denneboomen. De ééne helft der rivier stroomt links af met verhaasten spoed, doch in liefelijke zij-takken: terwijl de andere helft regts af haren doorgang door de rots maakt en in hare vaart bij het nederstorten vele steenen met zich medeneemt. Aan de andere zijde der rots gekomen, ziet gij de twee stroomen zamen komen en elkander als zusters, die een' tijd lang gescheiden zijn geweest, omhelzen. Dit is de voorgrond. Vervolgens aan de ééne zijde, digt bij den waterval, verheft zich eerder een berg dan een heuvel, aan zich verbindende eene rij van rotsen, hangende over het water, door boomen overschaduwd, en u eene opening verleenende om de verder afgelegene velden te kunnen zien. Aan de andere zijde vormt zich eene reeks van heuvels tot hooge galerijen, welke met geboomte van heldere en donkere kleuren versierd zijn. Van voren en van achteren spreiden zich andere heuvels van gelijke schoonheid

in de verte uit, tot dat het gezigt stuit aan den omtrek van den zoogenaamden kameel-ruggigen berg.

Maar ik moet eindigen met beschrijvingen, ten minste van deze soort. Wist ik niet dat gij grooten smaak hadt in de schoonheden der natuur, en dat gij de bewondering derzelve onder de onschuldige genoegens des levens rekent, ik zoude vreezen u verveeld te hebben.

Vroeg in den namiddag kwamen wij in het gezigt van *Burlington*, liggende aan het fraaije meer *Champlain*. De stad heeft een goed voorkomen en blijkt in een' voorspoedigen staat te verkeeren. De boot, in welke wij het meer naar *St. John* moesten oversteken, zou niet vóór tien ure aankomen. Na de stad bezigtigd en aan de *table d' hôte* 's avonds gegeten te hebben, plaatste ik mij onder de overdekte galerij van de herberg en wachtte de boot af.

Het tooneel vóór mij was levendig en belangrijk, maar het strookte weinig met de stille vreugde van den dag. Ik bevond mij ter zijde van een marktplein, de gewone wandelplaats van Burlingtons goede inwoners; en daar het de laatste avond van de week was, was het er vrij druk. De jonge lieden stelden zich regt vrolijk aan. Een kwakzalver had juist gedaan met zijne waren voor de deur te verkoopen; en een ander begon juist met een geweldig geschreeuw zijne goederen te veilen. Ofschoon op een' verren afstand, kon ik hem duidelijk verstaan. Zijne stem diende als voor eene bel om het volk zamen te roepen, en hij slaagde er volkomen in. Hem zoo te hooren schreeuwen! » Zes centen en een half — slechts zes centen en half! Wat! zal het slechts zes centen

en half gelden? — zal het om niets gaan? — Niemand biedt meer, — niet eene andere cent!" Hoe kan toch een mensch zijne stem bederven en zoo vele beweging maken — en dat om zes centen en half!

Zeker heer van dit distrikt reed met zijn wagentje, met twee paarden, het eene voor het andere gespannen over het marktplein heen en weder; verscheidene malen had hij reeds voorgenomen om te vertrekken, maar hij had er den moed niet toe, arme man! Het verwondert mij niet. Te huis kon hij zijne kunst niet vertoonen: hoe zou hij dan van de hem bewonderende menigte kunnen scheiden? Allen waren daar druk bezig, doch op eene ellendige wijze. Één van de schoonste meren lag onder hun oog, — niemand zag hetzelve! De heldere sterren dreven in stilte boven hunne hoofden, niemand bewonderde dezelve. Maar ik moet mij bedwingen. Het gewoel stond mij tegen, zijnde het een zaturdag-avond, een tijdstip, gewoonlijk door mij toegewijd om aan ernstige zaken en afwezige vrienden te denken. Ik liep alzoo gevaar te gestreng in mijn oordeel te worden over deze zoo bedrijvige wereld, — zoo met zichzelve ingenomen, en zoo zeer zonder God!

Van *Burlington* vertrokken wij naar de *Kanadaas*. Daar de reis in dat land afzonderlijk zal beschreven worden, ga ik nu voort naar *Niagara*, de plaats, langs welke wij wederom op het gebied van Amerika kwamen.

BRIEF IX.

Nu naar de watervallen. De stad *Niagara* staat in geen verband met de watervallen van *Niagara*; deze zijn vijftien mijlen van elkander verwijderd. Des morgens vroeg op den 23sten Junij verlieten wij alzoo de stad. Langs den kant der rivier, welke hier naauw en diep is, aan weêrszijde omringd van heuvels, met fraai geboomte versierd, is de rid zeer aangenaam. Wij reden door *Queenston*, welker hoogten gedenkwaardig zijn geworden door de dappere verdediging en droevige nederlaag van den Generaal Brock. Tot zijne gedachtenis is er eene grafnaald opgerigt. Dezelve was 120 voeten hoog, en levert een schoon gezigt over het land op. Maar *voorwaarts* was thans ons woord; en met angstig verlangen zagen wij uit naar eenig teeken, dat wij het groote wonder naderden.

Eindelijk bemerkten wij door de boomen heen fijne waterdeeltjes, welke zich als eene wolk verspreiden, en vervolgens hoorden wij de stem der magtige wateren, — eene stem, eenig in hare soort. Hebt gij nooit eene bange benaauwdheid gevoeld om te zien hetgeen, waarnaar gij ten sterkste verlangt?

Indien niet, zoo zult gij u van mijne aandoeningen geen denkbeeld kunnen maken. Terwijl allen vol verlangen uitzagen, wendde ik mijn aangezigt af, opdat de aanschouwing van het tooneel zelf mij verassen mogt. Ik deed dit, omdat ik wel eens had hooren aanmerken dat het eerste gezigt te leur stelt. Ik besloot alzoo een geschikt standpunt te kiezen. Te dien einde begaf ik mij naar het Paviljoen, zonder naar iets te zien; aldaar orders op mijne zaken gesteld hebbende, ging ik met haastigen tred naar beneden tot den waterval en bevond mij spoedig op de Tafel-rots, om daar mijnen eersten indruk te ontvangen. Ieder, die dezelfde voorzorg wil nemen, zal niet over teleurgestelde verwachting behoeven te klagen; of indien hij het doet, dan blijkt het dat *Niagara* niet voor hem is gemaakt.

Van de Tafel-rots ging ik naar beneden bij haren voet; daar klauterde ik over de gebrokene steenklompen en ging op een' derzelve zitten, — ik weet niet hoe lang. Het weder was ongustig. De dampkring was drukkend; het schuim hechtte zich aan de rots en bedekte haar ten halve; en de wind, van de tegen-overzijde waaijende, dreef de fijne waterdeeltjes op mij aan, zoodat ik spoedig vrij nat werd. Het gebruik van mantel en paraplui baatte weinig. Intusschen hadde ik den waterval niet in dezen staat des dampkrings gezien, ik zoude eenige gezigten, welke mijne verbeelding nu bezig hielden, gemist hebben. Het geheel is bij uitnemendheid plegtig, wanneer de natuur zich zoo onstuimig vertoont; bij zoo veel dat voor het oog verborgen blijft; is over de voorwerpen zekere geheimenis verspreid,

welke de verbeelding van derzelver grootheid ten hoogsten toppunt voert. Ik kan u mijne aandoeningen op dien eersten dag naauwelijks beschrijven; ik kan ze mijzelven naauwelijks voorstellen. Ik was zekerlijk niet te leur gesteld; maar ik stond verbaasd. Het was als of ik een' schok had gekregen en tijd behoefde om mijzelven te bedaren.

Ik keerde terug naar het Paviljoen, hetwelk omstreeks eene halve mijl van de watervallen ligt, en begaf mij naar mijne kamer, welke het uitzigt op dezelve heeft. Ik dacht na over hetgeen ik had gezien, en mijne opgewonden verwondering duurde voort. Ik zocht wat te rusten om den volgenden morgen frisch te zijn; maar ik kon de rust niet zoo gemakkelijk vinden. Het aanhoudende gedruisch van het water zou mij den slaap hebben doen vatten, maar het trillen van het huis en den grond hield mij wakker, en wanneer ik al eens insluimerde, werd ik door de verwarde droomen van hetgeen ik gezien had gestoord.

Niettegenstaande alle deze verhinderingen, stond ik den volgenden morgen met nieuwe krachten voorzien op. Het weder was naar wensch. De zon scheen; de lucht was helder, hebbende slechts eenige lichte wolken. De wind was ook zacht en verfrisschend; dezelve was nu ons ten voordeele gekeerd; zoodat wij niet behoefden te vreezen nat te zullen worden.

Ik had een onbelemmerd gezigt op het tooneel, zoo als hetzelve zich van uit mijn venster voor mij opdeed in het heldere licht van den morgen. Het is zamengesteld veeleer uit het bijwerk van den

waterval, dan uit den waterval zelven. Men ziet de rivier tien mijlen ver; en zij is hier ter plaatse van twee tot drie mijlen breed. Hier heeft zij in haren loop fraaije kleine inhammen gevormd, en ginds is zij door de smalle strooken lands heen gewerkt, welke als zoo vele eilandjes hare oppervlakte versieren, terwijl hare boorden ter wederzijden met pijnboomen beplant zijn. Aan het uiterste einde ziet men het blaauwe water onder de hemels blaauwe lucht met bedaardheid voortvloeijen; digter bij komende, geraakt het in groote beweging als een held, die vrolijk zijn' loopbaan inrent. De rivier zwelt op; — zij schuimt en slaat geweldig; vervolgens wordt zij eensklaps naauwer, als wil zij alle hare krachten verzamelen voor den magtigen sprong, welken zij weldra doen moet. Dit is alles wat men hier ziet; en het is genoeg.

Ik verliet het logement en begaf mij naar de Tafel-rots. Deze wordt gewoonlijk voor het beste gezigtspunt gehouden; en om van boven af te zien is zij dit ongetwijfeld.

Dezelve bestaat uit verscheidene lagen van rotsen, over den diepen afgrond vóóruitstekende. De duisternis, welke gisteren een groot gedeelte derzelve bedekte, was nu weg genomen en de omtrekken van het geheele tooneel werden gezien. De val van het water, welke de Hoefijzer Val genoemd wordt, heeft eene uitgebreidheid van ruim 2000 voeten en stort zich neder van eene hoogte van omtrent 200 voeten. Verbeeld u nu op de vooruitstekende rots, welke ik genoemd heb, te staan, en ik zal u behulpzaam zijn om de voorwerpen, zoo als zij zich zelven vertoonen, te aanschouwen.

Gij ziet nu wel niet boven den waterval het bed der rivier; maar gij ziet toch het snelloopend water, al schuimende als de baren der zee, naar de diepte afkomen, en over hetzelve de lichte wolken, welke aan den gezigteinder drijven. Beschouw de rots zelve. Zij heeft niet de gedaante van een hoefijzer; zij bestaat noch uit kringsvormige, noch uit regte lijnen, maar bezit beiden: het zijn vooruitstekingen en inkervingen, welke eene verbazende verscheidenheid van gedaante en aanzien opleveren. Desniettegenstaande is er in deze verscheidenheid eenheid. Zij heeft al het vermogen, uit de eenheid voortkomende, en geene stijfheid, welke gelijkvormigheid veroorzaakt. Dáár valt de ontzaggelijk dikke hoop waters met onwederstaanbaar geweld neder; ginds scheidt het water zich in druppels en vormt zich als eene zee van diamanten, glinsterende in de zon. Nu schiet dezelve voort als pilaren, elkander onophoudelijk opvolgende; het bruischende water wordt door de helder schijnende zonnestralen heerlijk verlicht, en, eer het den grond heeft bereikt, drijft de harde wind het wel eens terug. Vervolgens ziet gij beneden den zich verre uitbreidenden waterplas. Waar het water nederstort is alles in beweging en schuim: zoodat men het einde des vals nooit kan zien. Verder op spreiden zich de wateren uit als eene kabbelende zee van vloeibaar albast.

Daar benevens, ten gevolge van de verschillende zeldzaamheden in het water en den dampkring, verhoogt de Zon de schoonheid des geheelen tooneels door ongewone lichtstralen en kleuren; en het schuim, hetwelk allerwegen opvliegt, wordt onmerkbaar ver-

dikt en vormt zich tot een' wolkpilaar, welke zich heen en weder beweegt. Hier is geluid zoowel als gezigt; maar welk een geluid! Het is niet als dat van de zee, noch als dat van den donder; ik heb nooit iets dergelijks gehoord. Het was ontzag-inboezemend.

Zoodra ik mij van deze plaats kon losmaken, klom ik af naar het bed van den waterval. Steeds ben ik gewoon bij de bezigtiging van een' waterval den langsten stand bij denzelven te nemen: dáár toch ziet men gewoonlijk deszelfs meeste vermogen. Ik klauterde alzoo over de verward liggende steenen der rotsen en plaatste mij zoo digt mogelijk bij het voorwerp mijner begeerte. Ik gevoelde mij niet te leur gesteld.

Hier vertoonden zich nu weiniger voorwerpen; maar hetgeen ik zag kwam meer uit en had grootere kracht. Al het gewone — loofwerk, boomen, heuvels, — was niet te bemerken; ook waren de mindere eigenschappen van den waterval onzigtbaar; alleen staande, aanschouwde ik dien in zijne eigene grootheid. Voor mijne voeten schuimde het water, opzwellende en terug slaande, als verschrikt door den snellen stroom van twintig mijlen in een uur afgelegd te hebben. Boven hing over mij de Tafelrots, met hare verhevene gedaante en levendige kleuren, dreigende mij te verpletteren. Vlak voor mij verhief zich de onbeschrijfelijke waterval zelf, hoog en verheven, — niet in gedeelten, maar in zijn geheel, meer dan men met het oog omvatten kon; deszelfs top reikte den gezigteinder en scheen als uit de lucht te willen vallen, en stortte inderdaad neder met een geweldig geluid, dat het rotswerk beneden en rondom mij er van beefde. Over

dit tooneel bewoog zich eene nevelächtige wolk, door het schuim veroorzaakt, opwaarts rijzende, nu eens naar den waterval, dan eens naar het uitspansel gekeerd; hierbij vertoonden zich de fraaije en zachte kleuren van den regenboog, bijna een' geheelen kring, met hemelschen glans prijkende. Maar het is vruchteloos — de verhevenheid, de schoonheid en het zielsgenot van die plaats, van dat uur laten zich niet beschrijven. . . . .

Mijne aandoeningen bijna uitgeput zijnde, ging ik langzaam heen naar het schuitje om met hetzelve naar de zijde in Amerika over te varen. De watervallen hebben van daar wegens den afstand een eenvoudig en gelijkvormig aanzien; maar wanneer men dezelve nadert, verandert zulks geheel: zij zijn bij uitnemendheid schoon. Zij overmeesteren u niet: gelijk aan den kant in *Canada*; maar zij vervullen u met een plegtig en aangenaam gevoel van derzelver grootte en schoonheid. De aard van de ééne zijde is het schoone, trekkende naar het verhevene; en die van de andere het verhevene, trekkende naar het schoone. Er is aan deze zijde eene enkele plaats des watervals, welke in elken anderen toestand als hoogstverrukkelijk zou beschouwd worden. De val is ruim van 200 voeten, zijnde 20 voeten breed, zich als een waaijer uitbreidende tot 50 of 60 voet in den omtrek.

Ik bemerkte dat er achter dezen waterval eene kleine laag van rotssteenen was, en het gelukte mij tot omtrent het middenpunt te komen. Hier kon ik staan zonder nat te worden. Verscheidene voeten vóór mij uit stortte het water zich neder. Ik behoef u niet te zeggen dat de nieuwheid en schoonheid

van dezen stand mij rijkelijk beloonde. Ik bevond mij achter den val des waters, op welken de Zon scheen, en dien met verschillende kleuren verlichtte. Hier viel het water in zware kolommen als van helder groen; daar vormde het zich tot eene vlaag als van glansrijk kristal; ginds wederom verzamelde het zich tot eene vlaag als van schitterende juweelen, welke door de blaauwe lucht heen vlogen.

Nu ging ik voorbij het zoogenaamde Geiten-eiland naar het uiterste einde van den Hoefijzer-waterval aan deze zijde. Over dezen waterval lag een houten gang met eene leuning. Dezelve strekt zich uit 12 voet over den afgrond en moet dienen om de plaats van de Tafel-rots aan de andere zijde te vervangen; en daaraan voldoet dezelve in groote mate. Staande op eene plank, slechts breed genoeg om er uwe voeten op te laten rusten, valt het water vóór u uit ter neder; als fijne regen vliegt het over u heen en uw oog zoekt den onstuimigen afgrond te peilen: alzoo hebt gij misschien zoo veel van het schrikverwekkende als met het genoegelijke bestaanbaar is. Vele bezoekers denken er niet aan, om dit gezigtspunt op te zoeken; zij, die het doen en er smaak voor hebben, zullen het nimmer vergeten: het is allerschoonst.

Terugkeerende, wandelde ik het eilandje om. Hetzelve is met fraai geboomte beplant. Men zou hier verscheidene dagen kunnen doorbrengen in stille en aangename afzondering, beschermd tegen de brandende zon; onthaald op de liefelijkste natuurtooneelen en de muzijk van de bruisende wateren.

De volgende morgen was voor mij de laatste; ik

vallen enkel als voorwerpen van nieuwsgierigheid te beschouwen. Hunne nieuwsgierigheid voldaan hebbende (hetgeen in de meeste gevallen vrij spoedig geschiedt) vergenoegen zij er zich mede te kunnen vertellen, dat zij dezelve gezien hebben. Zulke lieden gaan na het ontbijt uit, besteden een paar uren met een en ander te bezigtigen, nemen het middagmaal en reizen weder heen. Het album-boek hier is ook vol van ellendige aanteekeningen.

Over de inwoners maakte ik mij bijna wrevelig. Ter zijde van Amerika hebben zij eene gemeene stad gebouwd en die *Manchester* genoemd. Verbeeld u, *Manchester* en de Watervallen van *Niagara*! Een voorstel is er gedaan om het Geiten-eiland te koopen en hetzelve in een' kruidtuin te veranderen, ten einde alzoo het geheel van die onderscheidene gezigten te verbeteren. Hoe kan men toch op zulk een denkbeeld komen? Aan den kant van *Canada* heeft een gezelschap van geldzuchtige lieden 400 morgen lands gekocht, met het doel, om daar » de stad van de Watervallen" te bouwen, en nog erger, digt bij de Tafel-rots was men bezig een molen-schut te maken! Het valt moeijelijk zulke dingen te moeten melden. De algemeene stem behoort er zich tegen te verheffen en ze te verhinderen. *Niagara* behoort hun niet toe; *Niagara* behoort niet aan *Canada* of *Amerika*. Zulke plaatsen moeten gerekend worden het eigendom te zijn van het beschaafde menschdom; en niets mogt toegelaten worden, hetwelk strekken kon om derzelver werking op den smaak, de zeden en de genoegens van alle menschen te verzwakken.

BRIEF X.

Zoo lang met u bij de Watervallen getoefd hebbende, moeten wij met te grooteren spoed voortreizen. Den 26sten vertrokken wij naar *Buffalo*. De rid langs de *Niagara* is zeer aangenaam. Vlak tegen over de Zwarte rots gekomen zijnde, moesten wij de rivier in eene boot overtrekken. Dezelve was eene rader-boot en groot genoeg om er ons rijtuig en de paarden op te plaatsen. De raderen werden in plaats van door stoom door paarden in beweging gebragt. *Buffalo* is eene schoone stad, gelegen op eene hoogte aan de vereeniging van de rivier met het meer *Erie;* bijna voorbeeldeloos neemt dezelve in grootte toe. In het jaar 1813 werd zij door de Britsche krijgsmagt zoo geheel en al verwoest, dat er slechts een eenig huis van overig bleef. Waardig is de vermelding, hoe eene oude, thans nog levende vrouw, deze hare woning van de algemeene verwoesting wist te bewaren; alles rondom zich ziende branden, en wanhopig over het lot, hetwelk haar mede dreigde, besloot zij het vijandelijke leger binnen te treden en ontferming voor zich in te roepen. Met een' bezemstok in de hand, waaraan een witte zakdoek was

gebonden, begaf zij zich naar den voorpost, verzoekende bij den bevelhebber toegelaten te worden. Hoe men haar ook afwees, — vruchteloos! zij hield vol, eindelijk liet men haar doorgaan. Bij den bevelhebber gekomen, stelde zij hem op de aandoenlijkste wijze haren treurigen toestand voor; dat zij eene arme weduwe was; dat zij verscheidene onverzorgde kinderen had; dat haar huis het eenige was, door haren vader nagelaten, en dat, indien hetzelve ook wierd verbrand, zij met hare kinderen diep ongelukkig zou zijn. Het huis werd op het sterk aanhoudend verzoek der weduwe gespaard.

Bij het einde van den oorlog verleende het Congres 80,000 dollars om de geledene schade te herstellen. Dit veroorzaakte in vereeniging met de verontwaardiging, den lijderen eigen, algemeene werkzaamheid tot het herbouwen der stad: zoodat dezelve spoedig als een andere Feniks, uit de vlammen herrees. De toenemende koophandel heeft echter het meest aan haren bloei toegebragt. In 1825 had zij slechts eene bevolking van 2,300 zielen, welke nu 12,000 bedraagt. Het logement de *Arend*, in hetwelk wij vernachtten, is uitmuntend.

Den volgenden morgen verlieten wij de stad met met de Stoomboot. Spoedig bevonden wij ons op het meer *Erie*. Aan de eene zijde was er geen land te zien; aan de andere was het van twee tot vier mijlen afstands van ons. Deze overgroote meren zijn voor den koophandel uitnemend nuttig, vooral na de invoering van stoombooten, van welke er nu op dit meer vijf en dertig voeren, zijnde er zes jaren geleden slechts vijf in gebruik geweest. In het ver-

ledene jaar (1833) waren 100,000 personen over dit water gevoerd. De boot, in welke wij ons bevonden, is eene van de beste, welke ik gezien heb. De gerijfelijkheden en oppassing waren uitmuntend. Een der eigenaars, aan boord zijnde, was vriendelijk en voorkomende. Geen' sterken drank liet hij op de tafel toe, en hij verzocht mij den zegen over Gods gaven te bidden. Dit was de eerste maal dat zulks naar mijn weten aan eene gemeene tafel gevraagd werd. Wij hadden een gemengd, maar over het geheel aangenaam gezelschap.

Na eene vaart van omtrent veertig mijlen, kwamen wij te *Duinkerke*, eene kleine stad op den linker oever, waar wij eenige passagiers moesten uitzetten en hout innemen. De heer STILLMAN, een waardig leeraar van de Baptisten, kwam hier aan boord. Van hem vernam ik een en ander belangrijks aangaande den Godsdienstigen staat dier plaats. Ofschoon de bevolking slechts 600 zielen bedroeg, waren er drie bedehuizen voor de Presbyterianen, Methodisten en Baptisten.

In den avond bereikten wij *Erie*, de plaats waar de Heer MATHESON en ik volgens afspraak van elkanderen zouden scheiden. Hij ging een' nabestaande in *Pennsylvanie* bezoeken. Bepaald zijnde dat wij niet gezamenlijk, maar dat een onzer zoo veel, als mogelijk was, van het Westen en Zuiden zou zien, bleef ik bij mijn besluit om met de boot voort te reizen, hopende wij elkanderen, indien wij in het leven gespaard wierden, wederom te *Pittsburgh* te mogen ontmoeten.

Bij het invallen van den nacht voeren wij voorbij

Portland, een nieuwlings gebouwd, maar veel belovend stadje. Hetzelve is bijzonder merkwaardig wegens een' vuurtoren, die een schoon licht verspreidt.

In den morgenstond hielden wij stil te *Cleafland*. Door deze plaats reist men doorgaans naar het Westen; hier had ik dan ook eerst gemeend de boot te verlaten; maar bemerkende dat ik door voort te gaan naar den oorsprong van het meer betere gelegenheid zou hebben, om den Staat van Ohio te zien, besloot ik op dezelve te blijven. Het overige van mijnen togt werd veraangenaamd door belangrijke gesprekmet een' predikant van dien Staat, die naar zijne gemeente terug keerde.

Op het midden van den dag bereikten wij *Sandusky*, alwaar ik de boot voor goed verliet. Deze plaats ligt fraai aan den rand van eene kleine baai, en de landerijen rondom dezelve zien er heerlijk uit. Dezelve heeft niet meer dan 700 of 800 inwoners; zij heet nogtans eene stad, hebbende hare burgerlijke regten en ambtenaren. De keuze ter aanstelling van de laatste is natuurlijk niet groot, en echter geschiedt er alles op eene vreedzame wijze. Het is waarlijk eene stad in een bosch: want de groote stompen der pijnboomen zijn nog merkbaar in de hoofdstraat, en op de plaatsen, welke voor den landbouw zijn geschikt gemaakt, heerscht eene verwonderenswaardige vruchtbaarheid.

Ik ging in de beste herberg; maar over deze was niet te roemen. Dezelve was mij echter welkom, daar eene zware onweersbui kwam opzetten. Aan tafel gezeten om iets te nuttigen, wenschte ik mij

zelven geluk hier veilig te zijn; maar spoedig bleek het, dat ik eene verkeerde rekening had gemaakt; daar de regen het huis binnen drong, met stralen langs de wanden loopende, werden mijne goederen in den koffer niet weinig nat.

Er zijn hier twee kerken, eene voor de Presbyterianen en eene voor de Bisschoppelijke Methodisten. Maar de Godsdienstige en zedelijke toestand is er op een' zeer lagen trap. Voor de eerste maal hoorde ik hier oneerbare taal; nergens heb ik zoo veel vloeken gehoord en zoo veel Sabbat-schending gezien. De menigvuldige kroegen waren opgepropt met menschen.

Den Christelijken rustdag hier doorgebragt hebbende, maakte ik schikkingen om den volgenden morgen vroeg met de postkoets naar *Columbus* te vertrekken. Men zeide mij dat het vertrek te drie ure zou plaats hebben: ik stond derhalve te twee ure op. Ik was nog maar naauwelijks opgestaan toen de kantoorschrijver mij kwam zeggen dat de koets gereed was en na tien minuten vertrekken zou, daar de regen de wegen slecht had gemaakt. Met haast kleedde ik mij aan en begaf mij naar de koets. Bij het intreden van dezelve, plaatsten mijne voeten in den modder en het water. Luide riep ik om hulp. »Spoedig zal het droog zijn, mijn heer!" was het antwoord van den koetsier, terwijl hij met zijn' lantaarn heen ging om mij te beletten naar de oorzaak mijner klagten te onderzoeken. Het geval was dat in deze koets, gelijk meestal in andere, verscheidene gaten in den vloer waren om het water en het vuilnis er door te laten; maar hier had zich de vuiligheid zoo

zeer met het water vermengd, dat ze geheel modder was geworden en onmogelijk door de openingen kon wegzinken.

Tot mijn leedwezen bemerkte ik de eenige passagier te zijn. Het weder was dampig en koud. Ik zocht mij zoo goed mogelijk te dekken. Ik trok de houten vensters op; van de vijf glasruiten in de schuifra-men waren er twee gebroken. Ik wilde de gordijnen vast maken; maar twee derzelve, geene banden hebbende, sloegen mij telkens tegen het aangezigt. Ik maakte alzoo het beste gebruik van mijne kleederen, en plaatste mij zoo naauw mogelijk in den hoek van eene koets, bestemd voor negen personen. Mijn toestand was toen niet van de aangenaamste. Ik kon niets zien; aan alle kanten voelde ik den wind; en ik hoorde niets dan het geschreeuw van den koetsier, het kraken der wielen en het zingen der kikvorschen.

Maar het ergste van mijn' eenzamen toestand kwam nog aan. Ik ondervond alles wat ooit van slechte wegen is gezegd. Dezelve waren niet alleen slecht; ze waren onverdragelijk: ze geleken eer een hoop van ongelijke steenen, dan een weg te zijn. De paarden konden meestentijds slechts stappen; meermalen raakte de as den grond: zoodat ik mij beangstigde of het rijtuig wel zou kunnen voortgaan. Nu eens kreeg ik een' verschrikkelijke bons aan de eene zijde, dan eens aan den anderen kant. Vruchteloos waren mijne pogingen om op dezelfde plaats te blijven zitten; ik werd letterlijk als een bal heen en weder geslingerd. Maar ik stap van deze beschrijving van slechte wegen af, er alleen nog bijvoegende dat wij acht en twintig uren

besteedden om te *Columbus* te komen, een afstand van 110 mijlen. Echter stond deze postkoets als »eene uitmuntende, gelijk staande aan de beste in de Staten" in de nieuwspapieren aangekondigd.

Te zes ure kwamen wij in de herberg van Russell aan, waar wij zouden ontbijten. Hier genoot ik aangename rust; en de voorgestelde ververschingen smaakten mij goed. De huisgenooten, gelijk ook de koetsier, zaten mede aan tafel. De heer Russell, zoo als dit in deze oorden doorgaans het geval is, vereenigt het beroep van logementhouder met dat van den landbouw. Naar het uitwendig aanzien van dit huisgezin te oordeelen, liet men er zich door de Godsdienst besturen. Rond ziende, vond ik er eenige weinige boeken, en onder deze den Bijbel.

Nu begon mijn toestand te beteren; het daglicht brak door; de lucht werd zacht en warm; en de weg was minder hobbelig: zoodat ik nu uit kon zien. Spoedig kwamen wij aan hetgeen de Groote Prairie (weide) genoemd wordt; en de weiden van dit westelijke gedeelte des lands weet gij dat bijzonder opmerkenswaardig zijn. Ik zal u niet lastig vallen met eene langwijlige beschrijving derzelve: alleen zeg ik er van dat ze met verschillende gewassen zijn begroeid. In het eerst behaagden ze mij niet zoo veel als ik er mij van had voorgesteld. De vlakke grond is bedekt met dik, grof en in elkander gevlochten gras; hetzelve van nabij beziende, bespeurt men de fraaiste kleuren van de roos, de water-lelie, de goudsbloem, den lagen wilg en den lupijn, welke hier een kleine heesterstruik is. Het tooneel is vooral treffend door het zonder-

linge en de uitgestrektheid over de geheele landstreek.

De ware houten hutten begonnen zich te vertoonen. Dezelve zijn zamengesteld uit boomstammen in hunnen ruwen staat, in middellijn van zes tot negen duimen groot. Deze stammen worden boven elkander gelegd ter hoogte van tien of twaalf voet boven den grond. Van daar af wordt de hut in eene schuinsche rigting gebouwd tot formering van het dak, welks zolder bestaat uit digt ineen gedrevene planke. Er zijn slechts twee beneden kamertjes; en de voorzijde heeft maar één venster. Aan eene van de andere zijden is een uitstek, dienende tot eene stookplaats, welke meestal gemaakt is van ruwe latten, met klei opgevuld. Ingeval van brand kan men hetzelve terstond omver halen ter bewaring van de hut. Deze hutten zien er niet onbevallig uit, ofschoon ze ver beneden die van Zwitserland zijn. Maar wáár zal men iets zoo schilderachtigs vinden als eene Zwitsersche hut?

De opbouw van deze hutten kost omtrent acht en twintig dollars. Ik voeg er bij dat een morgen lands hier omtrent twee en een halve dollar kost; een stuk van vijf morgen gezuiverd land met goede omheiningen en beschuttingen koopt men voor veertig dollars.

De meesten, die zich langs dezen weg gevestigd hadden, schenen mij toe Duitschers te zijn. Ik zag er acht huisgezinnen, welke in dit jaargetijde waren aangekomen. Zij waren druk bezig met hun land te bearbeiden en hutten voor zich te bouwen.

Maar het voor mij belangrijkste gezigt was het

bosch, hetwelk zich nu in al zijne grootte, prachtig en als hebbende geene grenzen, vertoonde. Ik was eenigermate te leur gesteld geweest, het plantenrijk in *Nieuw-Engeland* niet sterker dan bij ons ontwikkeld te zien; maar hier was geene plaats voor teleurstelling. Ik ben buiten staat u den indruk te beschrijven, welken het gezigt van een Amerikaansch bosch op iemand maakt. De verbazing ontstaat niet zoo zeer uit de hoogte of de gedaante of de menigte der boomen, maar voornamelijk uit derzelver vereeniging met elkander. Gij moet derzelver vollen wasdom, verval, versterf en herleving zien; gij moet ze nu eens in plegtige stilte boven uw hoofd zien hangen, dan eens zich voor u zien uitspreiden als een natuurlijk perk; gij moet in zulk een bosch eenzaam wandelen, uur op uur, dag aan dag, geduriglijk uw oog latende gaan om eenige verpozing, eenig einde te zoeken, zonder die te vinden, alvorens gij u een denkbeeld kunt vormen van den indruk, welken het een en ander op u maakt. Men zegt dat Amerika geene oudheden oplevert; verstaat men er door kunstgewrochten: het lijdt geene tegenspraak; maar anders verklaar ik onder de achtbaarste gedenkstukken der kunst nooit iets gezien te hebben, hetwelk op mij een' zoo grooten indruk heeft gemaakt, als zulk een oud bosch.

Tegen den middag bemerkten wij, dat het onweder, hetwelk over *Sandusky* was getrokken, zijne meeste kracht op dit gedeelte des wegs had geoefend. Een man was door den bliksem gedood, en twee hutten waren ingestort. Vele boomen waren om ver gewaaid. Dit tooneel maakte wederom een'

bijzonderen indruk op mij. Hier aanschouwde ik een vermogen, tegen hetwelk niets was bestand.

Aan een stadje gekomen, zouden wij daar het middagmaal nemen. Met weinig moest ik mij vergenoegen, maar het smaakte goed. Hier zijnde, ontmoetten wij eene Duitsche vrouw, die naar haar huis terugkeerde. Haar man was aan de koorts gestorven. De door haar bestelde doodkist liet zij door een' knecht dragen, en zelve droeg zij de voor den rouw bestemde benoodigdheden. Een droevig bewijs óf van Duitsche koelbloedigheid óf van de uitwerking der gevoelloosmakende armoede.

Hier zagen wij ook een gezelschap van Marmonieten naar het »verre Westen" doortrekken. Deze lieden zijn erge geestdrijvers; zij meenen uit gehoorzaamheid aan eene voorzegging het Oosten te moeten verlaten, om aan gene zijde van de Missisippy hun duizendjarig rijk te genieten. Zeker heer vroeg een' hunner, waarom zij hunne landstreek verlieten? »O!" antwoordde deze, »verderf zal over dezelve komen." — »Hoe weet gij dit?" — »Het is mij geopenbaard." — »Hoe was het u geopenbaard?" — »Ik zag vijf letters in de lucht." — »Wel zoo! welke waren die?" — »F A M I N." (hongersnood) was het antwoord; een antwoord, hetwelk niet weinig gelach veroorzaakte.

Wij reden nu in eene gemakkelijker koets naar *Marion* voort. Daar gekomen zijnde, zat ik aan een' soberen maaltijd aan. Al spoedig werd ik geroepen om wederom te vertrekken. Acht personen en een kind namen met mij binnen de koets plaats. Na een' geheelen dag door in eene ledige koets heen

en weder geslingerd te zijn, vleide ik mij nu meer vast in mijnen hoek te zullen kunnen zitten: maar spoedig bemerkte ik dat mij hier nieuw lijden wachtte. Naauw ingepakt, kreeg ik telkens geweldige stooten in mijne zijde en aan mijne beenen en voeten. Mijn toestand was echter verbeterd. Ik had een heerlijk uitzigt over de landerijen. Ook beviel mij mijn gezelschap, ofschoon het niet van de allerbeste soort was. In hetzelve bevonden zich de echtgenoote van een' regter en hare dochter. De moeder was spraakzaam. Zij betuigde haar genoegen zulk aangenaam gezelschap aan te treffen, »hetgeen niet altijd het geval was," zeide zij. Met de grootste vrijmoedigheid sprak zij over onderwerpen van smaak, bijzonder over opvoeding; maar zij toonde daarbij geene de minste taalkennis te bezitten: gelukkiglijk voor haar zelve, dat zij zulks niet wist. Toen het donker werd, en hare dochter begon slaperig te worden, drong zij haar eens te zingen. Maria toonde er geen' zin in te hebben. Mama maakte er geene zwarigheid in: want zonder de minste verlegenheid dreunde zij het geliefkoosde lied op: Home, sweet home (oost west, t'huis best.) Dit geschiedde alles ongevraagd, en wel voor vreemden: echter verwonderde er zich niemand over, dan ik alleen. Ik vermeld dit slechts als eene proef van de zeden. De Dame was evenwel zedig en beschaafd.

Bijna te één ure kwamen wij te *Delaware* aan. Hier werd mij eene nachtrust beloofd. Oordeel of aan die belofte al of niet werd voldaan. Niets te nuttigen vindende, vroegen wij lichten om naar onze slaapkamers te gaan. De regters vrouw en

dochter werden in een kabinetje, eene kamer genoemd, gebragt. De deur niet kunnende gesloten worden, verklaarden zij er niet in te willen gaan. Na vrij wat getwist te hebben, stelde men voor een' spijker te halen om er zich in te sluiten, en dan zou men veilig genoeg zijn.

Mij werd een dergelijk kabinetje aangewezen. Geen lampet noch water noch borstel er vindende, eischte ik deze benoodigdheden. Men weigerde mij dezelve, daar ze beneden ten *algemeenen* gebruike waren. Ernst en vriendelijkheid zamen betoonende, kreeg ik eindelijk water, zeep en een' handdoek. Na mij gewasschen te hebben, was het nu bijna twee ure geworden. Tegen half drie ure werd ik geroepen. Ik kleedde mij aan, — betaalde voor een *nachtverblijf*, en bevond mij na een half uur wederom op weg. De dag brak liefelijk door, en de landstreek was verrukkelijk schoon. Wij waadden door de *Wheistone*, eene ondiepe rivier; wij reden door *Warthington*, een fraai stadje, en kwamen te negen ure te *Columbus* aan.

BRIEF XI.

De stad *Columbus* heeft eene goede ligging in het midden van den Staat; zij bevat omstreeks 4000 inwoners, en hare welvaart neemt steeds toe. Dit is waar van alle de volkplantingen in dezen Staat. Verzekeren kan ik u dat er, veertig jaren geleden, slechts 500 personen in de geheele landstreek waren, en dat er zich thans meer dan een millioen bevindt.

De herberg, in welke wij stil hielden, is de verzamelplaats der postwagens. Onder anderen stonden er twee gereed om naar *Cincinnati* te vertrekken. Onze wagen, te negen in plaats van te acht ure aangekomen zijnde, moest ik terstond weder vertrekken, zonder den tijd te hebben om te kunnen ontbijten. Eene plaats willende nemen, werd mij gevraagd: »welken wagen verkiest gij, mijnheer; den langzaam of schielijk rijdenden?" Hoe vermoeid ik ook was, riep ik uit: »o! den schielijk rijdenden." Maar ik beklaagde mij spoedig over mijne keuze. Het is gewis aangenaam met eenigen spoed over een' goeden weg te rijden, maar, gaat het over een' slechten met koppige paarden, dan is

het voorzeker verschrikkelijk. Even als den vorigen dag werd ik heen en weder geslingerd. Wij waren slechts met ons drieën in den wagen. Het was kluchtig om te zien met welke moeite wij ons op onze plaats moesten zoeken te houden.

Tegen den middag vertoefden wij een half uur lang in de stad, *Jefferson* genaamd. Middagmaal vonden wij er niet gereed. In de laatste vier en twintig uren weinig genuttigd hebbende, moest ik mij behelpen met hetgeen ik krijgen kon. In een' korten tijd werd mij wildbraad, eene appeltaart en thee voorgezet. Dit onthaal smaakte mij goed; en ik had slechts vijf en twintig cents te betalen.

»Hoe lang zijt gij hier geweest?" vroeg ik de waardin, die bij mij stond om de vliegen met een' waaijer van de schotels weg te jagen. »Slechts sedert den laatsten herfst, mijnheer!" »Hoe oud is deze stad?" »Drie en twintig maanden, mijnheer! toen werd het eerste huis gebouwd." Thans wonen hier omtrent 500 menschen. Het heeft iets treffends, te zien hoe wonderbaar spoedig de bearbeiding der landen in dit boschrijke oord voortgaat.

Jefferson verlatende, kwamen wij wederom in het bosch; tegen den avond bereikten wij den gras-grond of den natuurlijken weg. Met de grootste behendigheid wist men de stompen der boomen mis te rijden. De gezigten in en buiten het bosch werden buitengemeen grootsch. Licht, schaduw en verschiet verrukten mij om strijd.

Verder op den dag reden wij voorbij de gele Bronnen en door *Springfield*. Bij de eerste ligt een

heerlijke bron van staalwater; en er is een gebouw, hetwelk van 150 tot 200 menschen kan ontvangen; men begeeft er zich heen tot herstel zijner gezondheid, of om er te jagen en te visschen. *Springfield* is eene bloeijende stad, omringd van fraaije heuvels. Maar alle de woningen waren als niets, vergeleken met het bosch: door hetzelve had ik twee dagen en nachten gereisd, en steeds bleef het hetzelfde. Nu eens komt men aan de eenzame hut eens boschwachters, dan eens aan eene boerenhoeve, en dan wederom aan een dorp, beleefdheidshalve eene stad genoemd, maar het was steeds het bosch, het wijduitgestrekte bosch, waar God zich in Zijne schepping op de heerlijkste wijze vertoonde.

Den nacht door moetende voortreizen, werd aan mijn verlangen om eens getuige van een onweder in het bosch te zijn voldaan. Over dag was het drukkend warm geweest; met het vallen van den nacht was het smoor heet. De fraaije glinstervliegen vertoonden zich in menigte. Het weerlichtte gedurig lijk. Van alle kanten pakten zich de wolken hoog in de lucht te zamen; zij vormden een zwaar, dik, zwart dak boven onze hoofden, terwijl de geheele gezigteinder licht en helder bleef. Van achter deze wolken schoten onophoudelijk bliksemstralen uit. Tot eene verbazend groote wolk in één gedrongen, werd deze al zwaarder en zwaarder. De heldere flikkeringen, welke rondom haren rand hadden gespeeld, hielden nu op, en alles was stil. In één oogenblik brak de bliksem uit het midden der wolk los; de donder rolde daverende door den hemel, dat er de Aarde van beefde; de regen stortte in digte

stralen op den grond neder; en de winden barstten woedend los en brulden als ware het tusschen het hooge geboomte des wouds. Dáár waren wij in het diepe bosch, in het holle van den nacht en in het midden van een onweder, hoedanig een ik nooit had bijgewoond. O! het was verheven! Gods eigen stem in Gods eigenen Tempel! Nooit gevoelde ik zoo zeer de dichterlijke waarheid en schoonheid van dat heerlijke lied: »De stem des Heeren is met kracht" enz. (Ps. XXIX.)

Het onweder hield zoo spoedig op, als hetzelve begon. De winden, welke de wolk gebroken en weg gedreven hadden, lieten nu alles in stilte; en de glinstervliegen, welke van schrik waren verdwenen, vertoonden zich wederom en verhelderden de zwarte duisternis. Vervolgens begonnen de sterren aan het luchtgewelf te blinken, en alles was stil en in rust.

Vroeg in den morgenstond gevoelde ik mij ernstig ongesteld. Ik nam mij eerst voor te *Lebanon*, een stadje omstreeks twintig mijlen van *Cincinnati* af gelegen, te blijven; maar bemerkende dat wij hier een uur lang zouden vertoeven, veranderde ik van plan en getroostte mij, na wat uitgerust te hebben, voort te reizen. Gelukkiglijk schikte het zich met mij ten beste. De weg was goed, Mac Adam niet onwaardig. Vele sierlijke woningen vertoonden zich nu, en de voorsteden hadden een vrolijk aanzien. Duidelijk was de toenemende beschaafdheid te bemerken. Eindelijk reden wij de westelijke hoofdstad binnen. Ik had drie dagen en nachten gereisd, en ik was zoo vermoeid, dat ik bijna niet

zitten, liggen of gaan kon. Het overige van dezen dag bragt ik in mijne kamer door.

Cincinnati verdient allezins eene stad genaamd te worden; en het is eene stad, » geboren in een' dag en in de wildernis." Dezelve heeft eene bevolking van 30,000 zielen en is niet ouder dan zes en dertig jaren. Hare straten worden door andere gekruist en meestal genoemd naar die van *Philadelphia*. De regtheid derzelve wordt door de golvende oppervlakte van den grond gebroken. De rondom liggende heuvels verheffen zich prachtig aan het eind van alle de straten; en de *Ohio* stroomt liefelijk langs het beneden gedeelte der stad. In sommige straten heerscht groote levendigheid door handelsbedrijf; andere zijn versierd met fraaije woningen en acaciaas: maar er is niets dat bijzonder treft.

Onder de kerken is slechts ééne opmerkenswaardig; te weten de oude Presbyteriaansche in de hoofdstraat: deze is vrij groot en op zijn Hollandsch gebouwd, met een' gevel van gebakken steen en met twee hooge torens, hebbende elk een' uurwijzer. Ook verdient vermeld te worden een gebouw, » Trollope's dwaasheid" genoemd, aan hetwelk deze dame hare middelen heeft uitgeput, maar voorzeker niet tot eere van haren smaak. Het trof mijne aandacht, dat hier zoo vele barbiers-winkels en kroegen waren; het scheen mij toe dat hier niemand zich zelven scheerde, en dat het Matigheids-genootschap vruchteloos bestond. Ik geloof dat er niet minder dan 200 kroegen in *Cincinnati* zijn.

Op dringend aanzoek van Dr. Beecher nam ik mijn' intrek in zijn huis, twee mijlen van de stad

aan de Wallnut-Bergen gelegen. Hier genoot ik, mij steeds ongesteld gevoelende, de beste oppassing met eene aangename verkeering.

De 4de Julij, de verjaardag der Onafhankelijkheid, viel nu juist in. Het verheugde mij de viering van dit feest te mogen bijwonen. Des avonds te voren geschiedde de aankondiging door het losbranden van kanonnen en klein schietgeweer. In den vroegen morgen vereenigden zich de jonge lieden in het Instituut der werktuigmakers om in het klein te vertoonen hetgene hunne vaders in het groot zouden uitvoeren.

Het groote feest kwam daarna. Alle de onderscheidene vereenigingen der ambachtslieden begaven zich in plegtigen omgang naar de vierde kerk om aldaar eene half godsdienstige plegtigheid bij te wonen. Hier, gelijk elders, had ook strijd om den voorrang plaats: sommige vereenigingen weigerden in den aangewezen' rang te volgen. Er waren slagters, timmerlieden, kuipers en nog eenige andere, zamen vijftig in getal. Allen zaten te paard. Het was een schoon gezigt hen netjes gekleed en met sjerpen en vederen versierd te zien. Een troep muzijkanten ging hen vooruit, en groote vlaggen, waarop de wapens hunner vereenigingen geschilderd waren, wapperden in de lucht. Duizende mede net gekleede aanschouwers stonden aan weêrszijden van den trein geschaard.

Daar de plegtigheid geschiedde in Dr. Beecher's kerk, was hij de bestuurder derzelve. Hij bezorgde mij eene goede zitplaats. Het laat zich gemakkelijk begrijpen, dat ik weigerde eenig deel aan de werkzaamheden te nemen. Het tooneel was zonderling

in eene plaats, aan de Godsdienst toegewijd. Op den predikstoel bevonden zich de Predikant, de Voorlezer van de Declaratie in het bombazijn gekleed, en de Redenaar. Aan hunne regter- en linkerzijde stonden de dragers der vaandels met de nationale kleuren, en voor hen uit wapperden de vlaggen van de onderscheidene vereenigingen der ambachtslieden. De leden dier vereenigingen besloegen het ruim, en de muzijkanten de galerijen. De kerk was geheel vol.

Eerst werd een volkslied aangeheven, daarna een lied gezongen. Dr. Beecher deed het gebed. Vervolgens werd de Declaratie door een ambachtsman voorgelezen; maar hij las dezelve slecht, en, hetgeen erger was, met eenige bitterheid: nadruk pogende te geven aan die uitdrukkingen, welke het voormalige Vaderland betroffen, vertrok hij zijn aangezigt zoo verschrikkelijk, dat ik mij van lagchen niet kon onthouden. Een ander lied volgde; daarop de redevoering. Deze was geschreven, maar werd zeer vlug voorgelezen. Zij behelsde vele verhevene denkbeelden en getuigde over het geheel een' goeden smaak. Het verledene werd er in opgehaald; hulde aan de gemeenschappelijke voorvaders toegebragt; de Constitutie geprezen; gewaarschuwd tegen de gevaren van tweedragt; en eindelijk la Faijette hoogelijk geroemd. Dr. Beecher erkende zeldzaam iets zoo goed bij deze gelegenheden gehoord te hebben. Het lied: »Eere zij God" enz. werd gezongen, en de plegtigheid met een kort gebed besloten.

Deze kerkdienst beviel mij wegens hare nieuwheid; althans ik vond geene reden tot ergernis. Den

inhoud der Declaratie kennende, was ik voorbereid om den scherpen toon, waarin dezelve het eerst was opgesteld, aan te hooren. Somtijds verbaasde mij de buitengewone vermenging van het wereldsche met het geestelijke: maar bedenkende dat men deze plegtigheid niet van enkel wereldschen aard had laten worden, moest ik het goedkeuren dat de Leeraars en Godsdienstvrienden wijsselijk handelden, door wat toe te geven, een' weldadigen invloed te blijven uit oefenen.

Er is echter iets, dat de bedaarde overweging van een groot en edelmoedig volk vordert. Nu er eene halve eeuw verstreken is, is het voor de vermaken van dezen dag noodzakelijk bij de kinderen aandoeningen te verwekken, welke bij de ouders in hunne omstandigheden welligt verschoonbaar waren? Is het edelmoedig, nu men de overwinning behaald heeft, den vijand niet te vergeven? Is het mannelijk, nu men niets van Brittanje te vreezen heeft, bot te vieren aan haat en wraakzucht? Is dat echte Vaderlandsliefde, welke met minachting op andere volken nederziet? Amerika behoorde te gevoelen dat deszelfs bestemming verheven en bijzonder is. Het behoorde zijne genegenheid tot alle menschen uit te strekken en de edele voorstander te worden van algemeene vrijheid en algemeenen vrede. O! hoe gezegend zou de geboortedag van deszelfs eigene vrijheden zijn, indien dezelve tot zulk een doel wierd aangewend!

Daags na de gevierde plegtigheid kreeg ik eene ongesteldheid, welke mij drie dagen lang aan huis bond. Dezelve was veroorzaakt niet zoo zeer door

mijne vermoeijenissen, als wel door het luchtsgestel. Deze stad moge voor gezond gehouden worden en het inderdaad zijn: er is echter reden te denken dat het bij dezelve gelegene verbazend groote bosch den dampkring vooral in den zomer niet weinig bederft: zoodat als dan velen aan koortsen lijden. Mijne ongesteldheid was intusschen ligt en week spoedig door het gebruik van gepaste geneesmiddelen.

Des maandags was ik wederom in staat naar de stad te kunnen gaan en er een gezelschap van predikanten bij te wonen. Des avonds zou ik in den bidstond de vergadering toespreken: maar eene onweêrsbui verhinderde het houden van denzelven. Gij moet hierbij bedenken, dat de donder hier niet is, »onze donder," noch de bliksem »onze bliksem;" dikwijls en vreesselijk woedt het onweder; in de tien dagen dat ik in *Ohio* ben geweest, was dit het zevende.

Den volgenden dag zou ik mijne reis voortzetten. Alvorens deze plaats te verlaten, wil ik er nog eenige bijzonderheden van melden. Uit hetgene ik reeds gezegd heb, hebt gij welligt opgemaakt dat de Godsdienst hier in een' achterlijken toestand is. In zeker opzigt is dit zoo: maar aangemerkt de spoedige toeneming der bevolking en den aard dezer toeneming, dan neemt de Godsdienst er blijkbaar toe. De bevolking is tot omtrent 1000 zielen telken jare toegenomen; maar meestal bemoeide men zich enkel met aardsche belangen. Echter zijn er een en twintig vrij ruime Godsdienstige vergaderplaatsen, welke goed bezocht worden. Bedenkende dat van de 30,000 inwoners 4000 Katholijken, mees-

tendeels Ieren, zijn, kan men, zonder zich aan liefdeloosheid schuldig te maken, reden geven voor het bestaan van zoo vele kroegen.

Er heerscht in deze stad een groote geest van onderneming; ieder is werkzaam, en het ontbreekt niet aan lust voor wetenschappelijke kennis. Er zijn leesbibliotheken en leesgezelschappen; voorlezingen over kunst en wetenschap worden er ook gehouden. Een wetenschappelijk magazijn wordt om de vier maanden, en een ander elke maand uitgegeven; derzelver oplage is tot 4000 afdrukken; en de nieuwspapieren zijn niet te tellen. Van het schoolonderwijs wordt algemeen gebruik gemaakt: de jonge lieden en zelfs de kinderen toonen hetzelve te waarderen. Eens hoorde ik twee lieve kinderen het volgende gesprek op straat houden. Het jongste, omtrent negen jaren oud, van hare zuster sprekende, zeide op een' droevigen toon: » Weet gij het, CAROLINE zegt dat zij niet meer school wil gaan!" » Onnoozel meisje," antwoordde het andere, bijna dertien jaren oud; » zij zal zich dit eenmaal beklagen!" Men moet erkennen dat zoo iets eene regte goede gemoedsgesteldheid openbaart.

Bestaat er eene wezenlijke ongelegenheid in den toestand der maatschappij alhier en overal in deze landstreken, het is ongetwijfeld het gebrek aan goede dienstboden. Er zijn er geene zoodanige als in Europa. Treden sommigen hier in de dienst van anderen, zij doen het slechts voor een' korten tijd; gedurende dien korten tijd nemen zij de pligten van hunne roeping vrij nalatig waar, steeds naar wat beters uitziende. Van hier dat er weinige dienst-

boden zijn; dat zij een hoog loon eischen; dat zij slechts weinig hulp bewijzen en zelden voldoening geven. Twee dollars in de week worden doorgaans voor eene vrouwelijke dienstbode gegeven. Eene dame van deze stad verhaalde mij dat zij in één jaar tien verschillende personen in hare dienst had gehad. Het was niet ongewoon, dat zij, hetzij in den vroegen morgen of des avonds het huis verlieten, zonder er eenige kennis van te geven. Om deze redenen doet de vrouw des huizes hier meer dan bij ons: waar drie dienstboden schijnen noodig te zijn, vindt men er dikwijls slechts één.

Veel is er gezegd, en met eenige kwaadwilligheid, over het zitten der dienstboden aan dezelfde tafel met de huisgenooten. Men bedenke dat deze gewoonte in de voorname dorpen en steden van Amerika, waar welvaart en bezigheid onderscheid van stand hebben daargesteld, niet meerder bestaat dan bij ons zelven; en dat dezelve alleen plaats grijpt in de nieuwlings aangelegde distrikten van landbouw, waar allen van gelijke afkomst zijn. Verbindt zich een meisje om de vrouw van een' ambachtsman te helpen, zij is de dochter van iemand, die in de buurt op zijne eigene landhoeve leeft, en die welligt de vriend van den ambachtsman is. Het eenige onderscheid is, dat de een land, en de ander gereed geld bezit; het meisje zoekt wat geld te verdienen, hetzij om wat meer inkomen te verkrijgen, hetzij met uitzigt om te kunnen trouwen. Verbindt zich een jongeling om op eene boerenhoeve te werken, hoogstwaarschijnlijk is hij de zoon van een' naburigen landman, die verscheidene kinderen heeft, en hij is van gelijk aanzien met hen, in welker huis hij als be-

diende binnentreedt. Zou het niet in zulk een' staat der maatschappij, waar de grootste gelijkheid plaats heeft, ongerijmd zijn eene afgunstige en kunstige onderscheiding aan de gemeene eettafel te maken? Voorheen aten en dronken ook de bovenknechts en meiden te zamen met hunne meesters en vrouwen, behoudens den tusschen hen bestaanden onderscheidenen rang; en wij mogen wel vragen, of het wezenlijk geluk der belanghebbenden, sedert in deze verandering is gekomen, bevorderd is geworden.

Den Staat, waarin deze stad ligt, mede verlatende, wil ik van denzelven kortelijk ook een en ander melden. Er zijn in *Ohio* niet minder dan 500 predikanten. In vele gedeelten is het volk zoo begeerig naar de Evangelie-bediening, dat het bij voorraad een kerkje gebouwd heeft, in afwachting van een' leeraar te zullen erlangen.

Sommige van de nieuwgebouwde steden hebben een Godsdienstig voorkomen. Van deze mag ik noemen *Columbus*, *Zansville* en *Granville*. De eerste heeft 3000 inwooners en echter drie kerken en vijf predikanten. De tweede heeft 3,200 zielen en zes kerken. En *Granville* is een stadje, hetwelk ik geloof geheel Godsdienstig te zijn. Als eene volkplanting verdient hetzelve opmerking. Een gezelschap van negentien personen uit *Nieuw-Engeland* zette zich daar neder. Bij hunne komst aan deze plaats baden zij God om Zijnen zegen over deze door hen gekozene rustplaats in de wildernis. Het volk bewaart de eenvoudige zeden zijner voorvaderen. Eene kerk gebouwd hebbende, kregen zij spoedig een' leeraar. Allen gaan ter kerk, en 400 maken gebruik van het heilige Avondmaal. 1000 dollars brengen zij jaarlijks op tot onderhoud van de Godsdienst.

BRIEF XII.

In den morgen van den 8sten Julij begaf ik mij naar de kaai, waar doorgaans tien of twaalf stoombooten liggen, welke naar *Louisville* varen: ik bestelde eene plaats op die, welke 's namiddags zou vertrekken. Na aan een' gullen disch gezeten en afscheid van mijne vrienden genomen te hebben, ging ik aan boord. Het gezelschap, hetwelk ik er aantrof, was klein maar goed. Van het buitengewoon heete weder had ik veel te lijden. Met den avond evenwel werd het koeler. En nu had ik, zittende op het dek, een heerlijk gezigt over de *Ohio*. Dezelve verdient allezins haren Franschen naam *La Belle Rivière*. Haar stroom is snelloopende, rijzende en vallende van veertig tot zestig voeten. Waar het oog stuit op hare steile en ruwe oevers, op haar onstuimig water, op het menigvuldig drijvende hout, op de ontwortelde boomen en op derzelver overhangende takken, — levert dit alles te zamen een heerlijk gezigt. En daar de rivier geduriglijk groote bogten maakt, vertoont zij aan het oog eene reeks van op elkander volgende fraaije kleine meren, omzoomd met heuvels, welker geboomte de schitterendste

kleuren van zich afgeeft. Zij is voorzeker de schoonste rivier van *Amerika.* De *Mississippi* houdt meer de verbeelding gaande, maar voldoet niet half zoo veel aan het oog. (*)

Omstreeks den middag van den volgenden dag bereikten wij *Louisville,* hebbende een' afstand van 150 mijlen afgelegd. Aan land stappende, bemerkte ik terstond in een' Staat, waarin zich slaven bevonden, gekomen te zijn. Een kleurling bood zich aan om mijne koffers naar het Logement te brengen. Met zijn' kruiwagen reed hij voor mij uit over een ruw voetpad. » Bedenk, JAKOB!" riep iemand met eene forsche stem, » een en twintig slagen wachten u, — een en twintig slagen, JAKOB!" Ik vroeg wat dit beduidde. Men zeide dat het was omdat hij onder weg steeds talmde. De man, die hem dreigde, was een Kolonel, en ik geloof een overheidspersoon. De arme JAKOB was blijkbaar onthutst door hem opgemerkt te zijn geworden: want, zeide hij, hij had een' wrok op hem. Ik sta voor de waarheid van JAKOB's gezegde niet in; ik verhaal slechts wat er voorviel.

In mijn Logement gekomen, zag ik deszelfs meester, den heer THROCKMORTON, die een Kolonel zoo wel als een Logementhouder is, druk bezig met het maken en toedienen van zijn' koeldrank, welke is een mengsel van geestrijk vocht, kruizemunt, suiker en water. Anderen maakten een vrij gevaarlijk gebruik van ijswater, eene lekkernij, welke allerwe-

(*) Natuurlijk is de *St. Laurens* in deze vergelijking niet begrepen. Dezelve behoort eerder tot *Kanada*, en is mijns bedunkens de schoonste rivier in de wereld.

gen in de Staten geliefd is. De trek om te drinken werd nu inderdaad zeer groot — wij hadden wél te zorgen hoe dien met veiligheid te bevredigen. De Thermometer klom dien dag tot 100°, en de hitte en uitwaseming waren ondragelijk. Ik was verpligt mij van mijne bovenkleederen te ontdoen en mij op eene matras neder te werpen; met opene vensters en mij geheel stil houdende, brak mij nogtans het zweet aan alle kanten uit. Dit ongemak laat zich niet beschrijven. Alles wat men aan zijn ligchaam heeft wordt nat: hoe dikwijls men ook schoon linnen aantrekt, het is wederom hetzelfde. Men moet zich derhalve niet verwonderen mannen en jongens zonder das, en zelfs zonder rok en kamizool te zien.

Hier zijnde, bediende ik mij voor de eerste maal van het moskieten-net. Het is eene soort van gazen gordijn, hetwelk alle zijden van de bedstede omvat. Ik meende dat hetzelve mij in dit heete weder zou verstikken, maar dit was het geval niet. Hinderlijker was mij de gewone vlieg, welke hier in groote menigte gevonden wordt, en welker beten zeer pijnlijk zijn. Tot wering van dezelve hangen in de eetzalen over de tafels groote waaijers, welke door middel van touwen op katrollen door een jongen slaaf, gedurende den maaltijd, heen en weder getrokken worden.

Om iets van de behandeling der slaven te zeggen: behooren zij aan een huis van eenig aanzien, dan hebben zij doorgaans eene afzonderlijke, ofschoon aan het huis verbondene woning. In mijn Logement hadden zij aan het einde van de achterplaats een groot huis, want zij waren vele in getal; welk huis even-

wel weinige kamers had, in elk van welke verscheidene bedden lagen: zoodat die ongelukkigen zich zeer bekrompen moesten behelpen. Het trof mij hen zoo buitenwoon gedienstig te zien.

Overeenkomstig mijne belofte, mijnen bezorgden vrienden te *Cincinnati* gegeven om niet verder te reizen, besloot ik den kant der rivieren te verlaten en mijn' koers dwars door *Kentucky* naar *Virginie* te nemen.

Den volgenden dag vertrok ik dan met den postwagen naar *Lexington*. De morgen was koel, ofschoon het den vorigen dag heet was geweest. De frissche lucht maakte mij hongerig: zoodat ik verlangde te ontbijten. Het duurde niet lang, of ik kon aan mijn verlangen voldoen.

Spoedig na het ontbijt reden wij door *Selbyville*, een volkrijk, welvarend dorp. Het land wordt hier goed onderhouden. De middelbare prijs van het morgen is twintig dollars, zijnde dit goedkooper, dan wanneer hetzelve voorheen slechts twee dollars kostte, aangemerkt den arbeid en de gevaren, welke met de ontginning gepaard gingen.

Wij hielden het middagmaal in eene herberg. De meester was een jonker, maar hij had niet veel van eén heer; hetgeen hij zijnen gasten voorzette was ellendige kost, en hij babbelde niet weinig over Staatkunde.

In den namiddag kwamen wij te *Frankfort*. Tot mijne verwondering vernam ik dat wij hier tot tien ure van den volgenden dag moesten blijven. Vijftig mijlen ver gereden hebbende, meende men dat dit al zeer wel was. Ik had dan den tijd om eene min belangrijke plaats op mijn gemak op te nemen.

Frankfort is eene lieve stad, aan de oevers van de rivier *Kentucky* gelegen, en omringd van fraaije heuvels. De huizen staan in eene vlakte, in welke hier en daar weelderige acaciaas prijken, hebbende het geheel een landelijk en herderlijk voorkomen, te meer daar hier zeer vele koeijen gevonden worden. Tegen den avond begeven deze zich naar hare stallen, langzaam door de straten, als menschelijke wezens gaande, en met haren zachten adem een' liefelijken geur verspreidende.

Overal echter is het zoo landelijk niet. Aan Godsdienstige vergaderplaatsen is er geen gebrek. Ook zag ik er twee scholen. In de eene maakten de jongens ten dezen tijde een weinig gebruik van hunne Amerikaansche vrijheden; zij liepen niet alleen over de lessenaars, maar over het dak zelfs. In de vijf vensters aan deze zijde van het gebouw was niet ééne glasruit onbeschadigd gebleven: maar dit kon in het tegenwoordige jaargetijde geen kwaad; en wat bekommeren zich jongens over de toekomst?

Bij de andere school had ik eene nog zonderlinger ontmoeting. Schemer-avond zijnde en den hoek van eene straat omslaande, zag ik een duister voorwerp uit een venster op een' kleinen afstand vooruit steken. Spoedig bemerkte ik dat het een gelaarsd been van een menschelijk wezen was; nader bij komende zag ik dat hetzelve behoorde aan een' leermeester, die eenige jonge lieden in de Latijnsche taal onderwees. Deze wijze van zitten is zoo algemeen, dat zij bijna eene eigenheid van de Amerikanen kan genoemd worden. Nooit zag ik een zoo vreemd gebruik van de beenen gemaakt dan in dit

land. Zijn' stoel onder den schoorsteenmantel te plaatsen, zoo digt mogelijk bij de kagchel te zitten, is niets; het is misschien Europeesch: maar de Amerikanen schijnen niet eerder tevreden te zijn, dan wanneer hunne hielen met hun hoofd in gelijke rigting staan. Jonge lieden oefenen zich om hierin uit te munten. Oudtijds streefde men er naar, om het hoofd het hoogst te kunnen opheffen; maar hier is de strijd om zijne hielen het hoogst op te voeren.

In het midden van dit stadje is kort geleden een Geregtshof gebouwd, in den Griekschen stijl, hebbende eene fraaije galerij. Zoo als dikwijls bij ons het geval is, het heeft den bouwmeester aan waren smaak ontbroken. Waar alles naar den regel der Ouden is ingerigt, is het wèl; maar heeft er eene afwijking van dezelve plaats, hoe wordt dan het geheel mismaakt! Alle vensters waren zeer evenredig van de galerij geplaatst; maar de voordeur was ellendig klein, en over de galerij had men een' koepel als eene soort van lantaarn gemaakt.

Ik vernam dat dezen avond in mijne herberg een *Kentucky*-gezelschap zou samen komen. Ofschoon geen' zin hebbende om er deel aan te nemen, was ik echter begeerig te weten hoe men zich daar gedragen zou. Verscheidene kamers werden in gereedheid gebragt. De vrouw des huizes en hare dochter waren druk bezig bevelen te geven. Potten met bloemen werden aangebragt, en de vele lichten aangestoken.

Toen ik mij naar mijne kamer begaf, kwamen er omtrent zestig jufvrouwen en veertig heeren, alle vrij zonderling gekleed. Het was een mengelmoes

van oud en nieuw. Weinig gerucht werd er gemaakt.

Den volgenden morgen vroeg ik mijn' vriend FRANKLIN, of hij er bij was geweest. »Ja!" antwoordde hij, »een gedeelte van den tijd." »En wat hebt gij er gedaan?" ging ik voort, »dansen, met de kaart spelen, of muzijk maken, veronderstel ik." »Neen, neen; het was geheel een Presbyteriaansch gezelschap, verzeker ik u. De verkeering was zoo ingetogen als mogelijk, — geheel Godsdienstig. Voorheen zou mij dit niet hebben bevallen, — maar nu staat het mij genoeg aan; — groote veranderingen hebben er thans plaats, misschien ten goede. Dansen! wel, te *Selbyville* kan men geen twee meisjes vinden, die dansen kunnen, — ze zijn alle bekeerd." Dit Presbyteriaansch gezelschap bleef nogtans tot laat in den nacht bijeen, zoonls ik bemerkte door de komst van twee of drie jonge lieden, die hunnen intrek in eene kamer, naast de mijne, namen. Hunne luidruchtige gesprekken leerden mij ook, dat zij dit gezelschap geenszins met Godsdienstige bedoelingen hadden bijgewoond.

Op den bepaalden tijd zette ik mijne reis voort. Wij reden langs *Versailles* en legden in zeven uren vijf en twintig mijlen af. De landstreek zag er bevallig uit, en ik had een aangenaam gezelschap. Hetzelve bestond uit eenvoudige lieden, die met vrijmoedigheid over de Godsdienst spraken. Intusschen ontmoet men wel eens menschen, die zoeken voor te wenden hetgeen zij niet zijn.

Lexington is eene vrij goede landstad met 6000 inwoners, en verdient allezins ook wegens hare ligging de hoofdplaats van dezen Staat te zijn. Onge-

zond kan het er niet zijn: echter heeft er de cholera vreeselijk geheerscht. Niet minder dan 500 menschen zijn er aan gestorven. Een huisgezin van negentien leden verloor er zeventien.

Toen het donker begon te worden, hoorde ik eene klok luiden. Ik volgde hare stem en bevond mij spoedig in het Geregtshof, alwaar eene vergadering van de Matigheids-vrienden zou gehouden worden. Bij mijne komst waren er slechts weinige; maar eindelijk vermeerderde het aantal tot bijna honderd personen, — alle mannen. Een hunner plaatste zich op den voorzitters-zetel. Maar de man geene vermogens hebbende om het woord te voeren, verzocht eenvoudig, dat de Secretaris de notulen mogt voorlezen. Uit dezelve bleek dat er maandelijksche zamenkomsten zouden gehouden worden ter behandeling van voorgestelde vragen. De vraag, thans voorgesteld, was: »Of in de laatste honderd jaren de Onmatigheid aan het menschelijk geslacht niet meer nadeel had aangebragt, dan moord, ziekte, oorlog en alle andere kwalen?"

De Voorzitter verzocht dat iemand het woord mogt voeren. Niemand sprak. Er was eene langdurige stilte. Er waren weinige lichten. De kamer had een somber voorkomen, even zoo de menschen, die er in waren. Men hoorde alleen het spuwen op den grond. Deze lieden wisten met de grootste juistheid hun tabakssap op een bepaald punt te werpen. Eindelijk stond een waardig predikant op en had de vrijmoedigheid de vraag bevestigend te beantwoorden. Wederom ontstond er groote stilte met hetzelfde tusschenspel. Nu nam een eenvoudig am-

bachtsman het woord op; maar deze toonde weinig geschiktheid tot spreken te hebben. Zijne verklaringen betrekkelijk *Lexington* verwekten tegenspraak. Hij betuigde hierover zijn genoegen, verlangende tegenstand te vinden. Nog sprak een advokaat, maar op eene zoo zonderlinge wijze, dat niemand zeggen kon, of hij vóór of tegen de zaak was. Men besloot de voorgestelde vraag in eene volgende vergadering op nieuws te behandelen.

Hier zijnde, vernam ik dat er zes jaren geleden eene groote verlevendiging van Godsdienstigheid had plaats gegrepen. Velen waren tot meerdere behartiging hunner zielsbelangen gebragt. Men heeft er twee Presbyteriaansche, twee Baptiste, twee Methodiste, twee Afrikaansche kerken, en ééne Bisschoppelijke. Ten dezen tijde bekommerde men zich zeer over de uitbreiding van de Roomschgezinde Godsdienst. Hare voorstanders ontvangen uit *Europa* groote ondersteuning van geld en onderwijzers. Deze onderwijzers zijn doorgaans meer bedreven dan die der inboorlingen: hetgeen voor de ouders, die grooten dunk van Europésche beschaving hebben, eene verzoeking is om hunne kinderen bij hen ter school te zenden. Van de vier scholen te dezer stede zijn ook inderdaad drie in de handen der Roomschen. Ik hoorde een' jongen predikant over dit onderwerp eene goede leerrede houden; hij toonde met de zaak wèl bekend te zijn; hij sprak met levendig gevoel over de welvaart zijner gemeente. Jammer dat er te veel van Jupiter en Minerva en Penelope inkwam.

Vele beleefdheden mogt ik hier genieten.

BRIEF XIII.

'S Avonds te tien ure vertrok ik met den wagen; en ik moest alzoo mijne nachtrust wederom opofferen. Tegen het aanbreken van den dag naderden wij *Owensville*. Het bosch, hetwelk wij doorreden, vertoonde nieuwe schoonheden. Nu eens zagen wij mast-, beuken- en eikenboomen, dan eens suikerboomen. Door insnijdingen in den stam der laatstgenoemde boomen loopt het sap er uit, hetwelk men in een daarbij geplaatst vat opvangt: de siroop, hiervan gemaakt, wordt boven die van het suikerriet gekozen.

Owensville binnenrijdende, was het dáár zeer druk, zijnde het juist een marktdag. De wagen hield op vóór de herberg, en ik steeg af, om de vergaderde menigte gade te slaan. In de opene kamer vond ik de landlieden, met een' stok of zweep in de hand, hunne koopen sluitende. Ook waren er twee marskramers, die hunne waren, in gemeene schilderijen en prenteboeken bestaande, te koop veilden. Het weder was warm; sommigen der aanwezenden meenden dit eene verschooning te zijn voor hun menigvuldig gebruik van sterken drank., uit verschillende kruiden bereid. Het was kluchtig deze eenvoudige lieden el-

kander met hooge titels te hooren aanspreken. Hier waren Kapitein Gray, Kolonel Bay, en Kolonel — zijn naam heb ik vergeten — alle in bombazijn gekleed en in houten hutten wonende. De Amerikanen, ofschoon titels versmadende, zijn er echter niet weinig op verzot. In sommige distrikten is ieder zesde man, welke men ontmoet, of een kapitein, of een kolonel, of een regter, of een doctor.

Terwijl ik hier stil nederzat, besloot de kapitein, een bejaard man, dat ik niet alles aanhooren en niets zeggen zou. Hij trok zijn' stoel nader bij den mijnen, bekeek mij nieuwsgierig en sprak mij goedhartig aan: »wel, mijnheer! gij hebt verre gereisd, gis ik?" »Ja, vrij ver," zeide ik. »Gij zijt misschien een vreemdeling?" »Ik kom," antwoordde ik, »uit *Nieuw-Engeland*," »Ha! een Yorker, of een man uit *Nieuw-Engeland*, ik dacht het wel;" riep hij uit met blijkbare voldoening over zijne schranderheid. »Knappe lieden zijn zij," ging hij voort;" ik begreep wel dat gij niet uit deze streken zijn kondt. En wáár gaat gij heen?" »Ik ga," hernam ik, »naar *Virginie*;' en van daar keer ik terug naar *Nieuw-York;* en ik weet waarlijk niet naauwkeurig werwaarts ik mij verder begeven zal." Zoo veel zei ik in navolging van Franklin, hopende van mijnen lastigen vrager bevrijd te zullen worden. Maar het gelukte mij niet, evenmin als ik vermoed dat het Franklin gelukt is. Van hem wordt verhaald dat hij, wanneer hij reisde, dikwijls de nieuwsgierigheid der menschen wist vóór te komen door hun in eens alles te zeggen, hetgeen zij verlangen mogten te weten, aldus: »mijn naam is Benjamin Franklin, — ik ga naar *Boston*, —

ik kom van *Filadelphia*, — mijne bezigheid is zóó en zóó, — mijne vrouw en drie kinderen zijn bij mij — zij heeten zóó, en zij zijn zóó en zóó oud."

Onze reis voortzettende, kwamen wij op eenzame wegen. Te zeven ure hielden wij wederom stil. Vernemende dat wij van hier te elf ure zouden vertrekken, gebruikte ik eenige ververschingen en legde mij neder op een zindelijk bed om wat te sluimeren. Opgewekt wordende, viel het mij moeijelijk op te staan, op een uur, dat de meesten zich gerust aan den slaap overgeven; ik gevoelde mij echter meer verkwikt dan ik had durven verwachten. 's Nachts te elf ure, verlieten wij dan de herberg, en spoedig bevonden wij ons tusschen en op de bergen. Behalve den koetsier had ik nog een' ander' man tot gezelschap. Het speet mij geen daglicht te hebben om deze woeste en schoone natuur te kunnen zien; maar de nacht heeft ook zijne bekoorlijkheden. De donkere bergen rondom mij, de boomen door hunne hooge plaatsing eene verdubbelde grootte schijnende te hebben, de onafgebrokene stilte, welke hier heerschte, behalve het gerommel der wagen-wielen en het gehuil der wolven, de onbepaaldheid van ieder voorwerp, waar op mijn oog viel, — dit alles te zamen maakte een' onbeschrijfelijken indruk op mij.

Mijne verbeelding bot vierende en aan geen gevaar denkende, bemerkte ik dat mijne reisgenooten zich ongerust maakten. De voerman verhaalde dat hij in de verledene week twee malen was aangerand geworden. Eens had men een wiel van zijnen wagen vastgehaakt; de andere keer had hij twee mannen

gezien, welke zich achter eenen plaanboom hielden verscholen. Nu begon ik te vreezen dat mijn koffer, hetwelk achter op den wagen was gebonden, vóór den morgen mogt verdwenen zijn. Bij de plaats gekomen, waar de mannen zich vertoond hadden, liet de koetsier zijne paarden nog harder draven. Wij poogden door het donkere bakhout heen te zien, maar wij bespeurden geene roovers.

Den volgenden morgen te elf ure hielden wij ons eenige oogenblikken op in eene ellendige herberg. Hier ontbeet ik, na twaalf uren gereisd en gevast te hebben. Ik vernam dat de cholera ook tot hier was doorgedrongen. Ik bezocht een' man, dien men zeide dat dezelve had, en dien men uit vreeze ontweek. Hij was dankbaar voor mijne toespraak. Hij was een van die vele lieden, welke levende of stervende tabak moeten kaauwen en spuwen.

Het overige van onzen rid naar *Guiandot* was hoogst aangenaam. De heerlijkste gezigten van bosch en land wisselden elkander af.

Guiandot is eene kleine maar welvarende stad, aan den zamenloop van twee rivieren gelegen, en vormende een vereenigingpunt tusschen drie Staten, — *Kentucky*, *Ohio* en *Virginia*. Zelve ligt zij in *Virginia*. Alvorens een' nieuwen Staat binnen te treden, wil ik eenige algemeene aanmerkingen mede deelen over dien, welken ik verlaat. Uit hetgeen ik er reeds van gezegd heb, weet gij dat dezelve belangrijk en fraai is. Maar zij lijdt, als zijnde een Staat, waarin slaven wonen. Om deze reden vertrekken velen naar *Ohio*, welke Staat ofschoon meer afgelegen en veel jonger van afkomst,

dezen in bevolking 300,000 personen overtreft. De bevolking van *Kentucky* is 700,000. Er zijn omstreeks 100 Presbyteriaansche kerken, omstreeks 300 Methodistische predikanten, omstreeks 50 Katholieke priesters, omstreeks twaalf van de Bisschoppelijke kerk, eenige weinige Shakers en andere geestdrijvers. De Baptisten worden gezegd het talrijkste in dezen Staat te zijn, maar derzelver getal te bepalen is moeijelijk, evenzeer als het getal hunner leeraars: want het ambt van predikant, ouderling en diaken was zoodanig ondereen vermengd, dat men er geen onderscheid tusschen kon maken. Zij hebben slechts weinige gestudeerde, maar vele ongestudeerde predikanten. De heer CAMPBELL, met zijne leer van het nieuwe licht onder hen komende, heeft veel beroerte en ergernis veroorzaakt. Hij bedreigt ieder een, verandert alles en bepaalt niets. Maar zijne bemoeijingen zullen toch, geloof ik, iets goeds uitwerken. Als het vuur zullen zij het hout, hooi en stroo verteren. De Godvruchtigen zullen hunne dwalingen opmerken en dezelven verbeteren. Algemeen zal men het belang gevoelen van wèl onderwezene leeraars te hebben. Met genoegen bemerkte ik dat men hiervan meer werk begon te maken. Één' predikant ontmoette ik, die twaalf jonge lieden voor de heilige bediening had bekwaam gemaakt. De Hooge School, welke in een' kwijnenden staat had verkeerd, begon ook wederom te bloeijen en beloofde veel goeds voor de zaak van waarheid en godzaligheid. Van de geneeskundige school werd ook met hoogen lof gesproken.

BRIEF XIV.

Te *Guiandot* komende, besloot ik er een' dag of twee te blijven, om van mijne vermoeidheid wat uit te rusten. Maar hetgeen wij besluiten, en hetgeen anderen voor ons besluiten zijn dikwijls verschillende zaken. De ondernemers van dit postkantoor hadden besloten dat hun wagen den volgenden morgen te drie ure zou voortrijden; dat geen ander in de eerste drie uren zou vertrekken; en dat dan degenen, die aankwamen, de voorkeur zouden hebben. Daar er letterlijk geene andere wijze van vervoer was, zoo had ik geene keuze; en berekenende dat, indien de wagen vol mogt zijn, ik geene plaats zou kunnen krijgen, besloot ik thans maar voort te reizen.

Gevolgelijk was mijne rust, ofschoon ik mij vroeg te bed begaf, van korten duur. Bij het kaarslicht kleedde ik mij aan en bevond mij spoedig in den zwaren wagen, tusschen tien personen naauw ingepakt. Één van deze was een kind, hetwelk eene slavin als minne op haren schoot hield. Voor het eerst eene kleurlinge in deze hoedanigheid ziende, trof mij dit niet weinig. Voor het overige had ik vrij goed gezelschap.

In den morgenstond hielden wij stil om te ontbijten; wij vonden eene tafel met ververschingen vóór de deur der herberg, onder een' schaduwrijken boom gereed. Het wasch-gereedschap was wederom ten algemeenen gebruike; evenwel kon men op zijn verzoek een' schoonen handdoek krijgen — eene gunst welke bijzonder aan vrouwen bewezen wordt.

Het middagmaal namen wij te *Charlestown*, eene welvarende stad aan de oevers van de *Kenawa*. Hare welvaart ontstaat voornamelijk door de zoutfabrijken, van welke in hare nabijheid eene menigte gevonden wordt. De fraaije Catalpa vertoont zich hier en breidt de schaduw van hare bladrijke takken over de hutten uit. Na gehouden' maaltijd nam ik bij den voerman plaats, om te beter te kunnen uitzien. Wij reden nu voorbij de zoutfabrijken. Er zijn er niet minder dan honderd, van welke zestig aan het werken waren. Men zegt dat er jaarlijks wel anderhalf millioen vaten hier gemaakt worden. Deze fabrijken strekken zich omstreeks twee mijlen ver uit. De strook lands, waarop dezelve langs den rivierkant staan, is versierd met gras en korenvelden.

Terwijl wij voortreden, verdween de kleine vlakte beneden ons; de oevers der rivier werden steil, beschaduwd door het overhangende geboomte; de heuvels verhieven zich allengs tot hooge bergen, van welke zich de liefelijkste dalen aan het verwonderd oog te zien gaven. Dit alles aanschouwde ik bij het ondergaan der Zon en bij het opkomen der Maan. Oordeel zelf welk eene uitwerking het op mij moest hebben.

Wij bereikten de herberg, in welke wij tot na

middernacht zouden blijven. Dezelve is digt bij de *Kenawa*-watervallen en wordt wegens de schoonheid van het oord door velen bezocht. Ik dronk schielijk een' kop koffij, en ging, hoe vermoeid ik ook was, met een' anderen heer de watervallen bezigtigen. Wij konden ze in de verte hooren; maar wij moesten een' omweg nemen om er bij te komen. Ze zijn niet te vergelijken met die van de *Niagara*, zelfs niet met die van *Schafhausen*, maar het geheele tooneel was treffend, te meer zoo in het stille uur van den nacht. Ik plaatste mij op den kant der rots, van welke het water zich vooral nederstortte. De duisternis lag over de slapende natuur verspreid. De bleeke Maan had haren loop voleindigd en ging juist achter de heuvels onder; haar laatste licht scheen flaauwelijk in mijn aangezigt en in het nedervallende water, maar liet de afgronden beneden mij in zwarte duisternis. Aan mijne voeten bruischte de rivier en verhief hare stem uit de diepte tot Hem, die de wateren met Zijne vuist heeft gemeten. Zóó had zij in de verloopene eeuwen gedaan; zóó zou zij in de toekomende eeuwen doen. Hier had de arme Indiaan gestaan, maar hij zal er nimmer weder staan, in de verbeelding de stem der Godheid in deze wateren te hooren. Ook ik stond hier en zal er nimmer weder staan, met stillen eerbied, door het zigt- en hoorbare heen, den Onzienlijke en Overaltegenwoordige bewonderende en aanbiddende.

Wij keerden naar de herberg terug. Na een en een half uur wat gerust te hebben, zat ik spoedig wederom in den wagen. Mijne reisgenooten waren slaperig; hunne hoofden knikten onophoudelijk. Tegen

zeven ure evenwel naderden wij eene plaats, welke voor zeer fraai gehouden wordt, en wij verzochten den voerman hier eenige oogenblikken stil te staan om dezelve te kunnen bezigtigen. Langs een bijpad gaande, ligt het geheele tooneel eensklaps voor u open. Maar hoe zal ik het beschrijven? Dáár staat gij op eene plaats, welke het Valkennest genoemd wordt. Dezelve is zoo klein, dat er slechts *een half dozijn menschen* op staan kunnen; zij is overschaduwd door een' ouden fraaijen pijnboom; hare steilte is loodregt tot eene diepte van meer dan 200 voet. Van deze hoogte rijst het bosch boven en rondom u. Beneden en vóór u spreidt zich eene liefelijke vallei uit. Eene rivier vloeit daar zachtjes heen, als een spiegel al de lichtstralen terugkaatsende, bespoelt den voet der rots, op welke gij staat, en kronkelt dan ter regterzijde naar de andere vallei. De boomen van het woud prijken dáár, met hunne kruinen naar de Zon gerigt, en hunne schaduw naar beneden werpende. De groene heuvels verheffen zich aan weêrszijden en volmaken de schoonheid van het tooneel; en van achter dezelve vertoont zich de graauwe omtrek van de meer afgelegene bergen. Het is een bij uitnemendheid heerlijk gezigt. Het verwekt bij u het denkbeeld van volkomene eenzaamheid. 's Menschen hand, 's menschen voet schijnt deze vallei nooit geraakt te hebben. Ofschoon in het midden derzelve geplaatst, komt ze u voor geheel ontoegankelijk te zijn. Gij verlangt langs den oever van deze zachte waters te wandelen en onder de schaduw van deze fraaije boomen te rusten; maar het komt u onmogelijk voor. Het is eenzaamheid, doch van een'

zachten, — niet van een' schrikverwekkenden aard, alwaar de bedroefde zijn leed zou leeren vergeten, en de loszinnige zou beginnen wijs en gelukkig te worden.

De meeste mijner reisgezellen, het spijt mij het te moeten zeggen, toonden weinig smaak voor dit gezigt te hebben. Gelukkig voor mij, dat zij niet wilden blijven op eene zoo steile plaats, waarop ik mij bevond. Zij hielden zich op eenigen afstand bezig met steenen naar de rivier te werpen, zich verwonderende dat geen enkele steen dezelve kon bereiken. De heer, die mij vergezelde, bleef alleen bij mij: wij hielden ons aan den pijnboom vast, en wij smaakten de edelste genoegens.

Na het Valken-nest bezigtigd te hebben, reden wij vrolijk voort. De togt ging nu over den *Alleghany* en de met dezelve in verband staande bergen. Mijne plaats boven op den wagen nemende, had ik wederom de heerlijkste gezigten.

Laat in den avond kwamen wij te *Lewisburg* aan. Met moeite gelukte het mij een bed voor mij zelven alleen te krijgen. Ook hier was het de gewoonte, dat twee elkander onbekende personen zamen slapen moesten.

Met het krieken van den dag bevonden wij ons wederom op onzen weg naar *Lexington* in *Virginia*. Het grootste gedeelte van ons gezelschap zou van ons scheiden bij de witte salpeter-bronnen, welke wij reeds in den vroegen morgen bereikten. Deze bronnen hadden eene fraaije ligging en zijn de meestgezochte in de Staten.

Hier namen wij drie passagiers op; doch dit was

geene aanwinst, want zij toonden zeer ligtzinnig te zijn. De één was een teleurgestelde minnaar, die zich zocht te verstrooijen; de andere waren onbeschaamd genoeg te verklaren dat zij aan niets geloofden. Ik kon bemerken dat zij hunnen ouders tot verdriet verstrekten. Tusschen beide poogde ik hun een goed woord toe te spreken.

Ik bleef echter mijne aandacht op de verrukkelijke landstreek gevestigd houden. Wij bleven steeds tusschen de bergen, maar na het verlaten van de bronnen, begonnen wij boven op dezelve te komen. Zij behooren eigenlijk, geloof ik, tot die van den *Alleghany*, maar zij waren niet zoo groot als de *Sewel*-bergen, over welke wij hadden gereden. De landgezigten waren gelijk aan die van gisteren, ja bijna nog fraaijer, daar de *Jackson*-rivier zich hier zoo heerlijk vertoont.

Vroeg in den avond kwamen wij aan eene herberg, welke geheel en al het voorkomen van een bijzonder huis had. Wij werden er op eene beleefde wijze ontvangen. De tafel werd gedekt en voorzien van brood, ham, boter, taart, thee, koffij en melk. De jonge heeren waren ontevreden dat zij geen' sterken drank of wijn konden krijgen, daar het een Matigheidshuis was. Ik had een aangenaam gesprek met den waard, en naar de mij aangewezene kamer gaande, vond ik er verscheidene goede boeken en onder deze SCOTT's Huis-bijbel.

Met een goed bed, een vermoeid ligchaam, eene kamer voor mij zelven en de deur op slot, had ik het vooruitzigt een' verkwikkenden slaap te zullen genieten: maar ik werd wederom te leur gesteld. Juist

toen ik begon in te sluimeren, werd ik door allerlei gestommel en gepiep in den schoorsteen gestoord, hetwelk zich van tijd tot tijd herhaalde, tot dat men mij kwam roepen om te vertrekken. Ik ontdekte dat de nesten van eene menigte zwaluwen waren los geraakt en bij het nedervallen dit geraas hadden veroorzaakt. Hoezeer wenschende dat de arme vogels in het bezit van hunne nesten mogten zijn gebleven, had ik toch wel mogen lijden dat dezelve — al ware het vóor een' enkelen dag — waren blijven staan.

Wij hadden niet meer dan omtrent twintig mijlen af te leggen om te *Lexington* te komen; maar, zoo als steeds de gewoonte is, wij vertrokken zeer vroeg. Deze rid bestond grootendeels in het op- en afrijden van den Noordelijken Berg, welke aan het begin van de westelijke vallei van *Virginia* ligt. De nadering tot dezen berg is bevallig; denzelven oprijdende wordt het tooneel grootsch; en op het hoogste gedeelte van dezen weg gekomen zijnde, heeft men het heerlijkste vergezigt. De morgenstond was ongunstig: het dreigde te regenen. Het oog kon echter het geheele gebergte overzien. De dikke mist, door de Zon niet opgetrokken wordende, lag over de vallei als eene zee met stille waters verspreid.

Boven deze mist staken de kruinen der bergen uit en vertoonden zich als rotsachtige eilanden; terwijl de ligtere dampen, zachtjes door den wind bewogen, op en neder golfden. Het was betooverend.

Na eenigen tijd voortgereden te hebben, kregen wij den berg aan de andere zijde te zien. Nu scheen de Zon in volle kracht. Het beste gezigtspunt wordt genoemd de Groote Draai, ter zijde van den

berg uitstekende; dezelve heeft eene borstwering van losse steenen. De oude pijnboomen, welke de stormen eeuwen lang hebben getrotseerd, verheffen zich achter u. Boven uw hoofd zweeft de gier, zoekende naar roof. Het rotsgevaarte, waarop gij staat, zinkt tot tachtig voeten vóór u weg en loopt vervolgens in eene zachte glooijing naar beneden.

Gij ziet links af, en dáár staan vóór u de eeuwige bergen, over welke gij zijt heen gereden.

Regts af ligt eene der rijkste en liefelijkste valleijen, welke deze uitgebreide landstreek bezit. Tegen over u vormen de hooge bergen als het ware een' voorgrond voor een nog meer afgelegen vergezigt, door het zonlicht verhelderd. Overal boven, rondom en beneden u hebt gij het groote paallooze bosch. Het maakte den diepsten indruk op mij.

Over het geheel had ik nu gedurende drie dagen gereisd. Een afstand van 100 mijlen had mij eene galerij van de keurigste, steeds afwisselende landgezigten opgeleverd. Deze rid is bij vergelijking niet minder dan die langs de fraaiste oorden van den *Rijn*, of dan die in *Engeland* van *Shrewsbury* naar *Bangor*. Dezelve wordt wel dikwijls met *Zwitserland* vergeleken, maar dit is verkeerd: de gezigten van dat land zijn van een' anderen en verhevener' aard. Ik ben blijde dezen togt gedaan te hebben, zijnde nu in staat regte denkbeelden, ook in dezen, over *Amerika* te vormen.

Laat ik hier nog bij mogen voegen, dat de weg over den berg tot in *Lexington* uitmuntend gemaakt is. Dezelve heeft eene uitgestrektheid van veertig mijlen. De lof hiervan komt toe aan den ondernemenden geest van de inwoners dezer stad. Even-

wel de Regering heeft er ook deel aan. Wanneer de Regering een ontwerp tot plaatselijke verbetering goedkeurt, neemt zij twee vijfden op zich, terwijl de inwoners de overige drie vijfden op zich nemen.

De Regering ontvangt ook de evenredige voordeelen, welke dienen om een fonds tot het maken van verbeteringen ten algemeene nutte te stijven.

Dikwijls heb ik over de wegen geklaagd; maar dat men mij in dezen niet verkeerd begrijpe. Het is waar dat vele derzelve zeer slecht zijn en den reizigers ongemakkelijk vallen; men moet zich intusschen verwonderen dat zij in de bestaande omstandigheden zoo goed en zoo talrijk zijn. Nooit is er in eenig ander land zoo veel in zulk een kort tijdvak gedaan. Nu worden er nog ijzeren spoorwegen aangelegd en stoombooten gebouwd; hetgeen ongetwijfeld moet strekken tot heil van eene kleine bevolking, over eene onmeetbare landstreek verspreid.

Omstreeks elf ure des voormiddags reden wij *Lexington* binnen. De heer Carruthers, dien ik op de algemeene Vergadering had leeren kennen, wachtte mij aan de herberg, waar wij afstapten, op, en verzocht mij zijn huis als het mijne te willen beschouwen. Ik nam zijn aanbod aan. Hier kon ik nu uitrusten, hebbende eene week gereisd, zonder een' geheelen nacht door geslapen te hebben. Dit reizen gedurende den nacht is volstrekt de schuld van de ondernemers der postwagen-dienst. Langs dezelfde wegen en met dezelfde paarden zou men denzelfden afstand in denzelfden tijd kunnen afleggen, zonder daarbij zijne nachtrust te moeten opofferen en zoo veel vermoeijenis uit te staan.

---

tegen de stralen der Zon, viel het licht door de gaten van het ondigte dak op hunne glinsterende zwarte aangezigten. Dit tooneel roerde mij. Mijne plaats bij de deur genomen hebbende, verlangde ik dat men beginnen zou.

Volgens eene wet van den Staat mogen geene kleurlingen ter Godsdienstoefening zamen komen, indien er niet een blanke van eenig aanzien bij tegenwoordig is. Om deze reden verschijnen dáár bij beurte de ouderlingen van de kerk van den heer DOUGLAS, opdat deze arme lieden de voorregten, welke zij hoog waarderen, mogen kunnen genieten. Één der zwarten verzocht mij als hunnen » vreemden meester" de Godsdienstoefening van dit uur te willen besturen. Op mijne weigering beklom hij den predikstoel en gaf op te zingen den schoonen Psalm van Dr. WATTS: » Ontferm u, Heer! o Heer! vergeef!" enz. Allen stonden op. Zij hadden geene boeken, want zij konden niet lezen: maar de Psalm was in hun geheugen geprent, en zij zongen denzelven met vrijmoedigheid en gevoel. Er is veel welluidenheid in hunne stem.

Een der ouderlingen deed hierop een gebed, en een ander volgde hem in het lezen van een gedeelte der Heilige Schrift. Er werd wederom gezongen. En nu trad een oude zwarte, hun gewone prediker, op den leerstoel; eerst deed hij een kort gebed en predikte vervolgens. In zijn gebed, melding makende van de verongelijkingen, welke hun werden aangedaan, zeide hij met eene gebrokene stem: » Gij, Heere! kent onzen toestand, — dat dezelve vernederend is, — dat wij zoo laag, als mogelijk is, behandeld worden. Maar wij hebben gezondigd, —

wij hebben alles bij U verbeurd — en wij willen ons aan uw ongenoegen onderwerpen!"'

Hij nam tot tekst zijner leerrede deze woorden: »De Geest zegt, komt" enz. Hij sprak met oordeel over onze oorspronkelijke verwijdering van God, — over de middelen tot onze behoudenis verordend, — over de noodiging om er gebruik van te maken, — en besloot zijne rede met ernstige opwekkingen om aan die genadige roepstem gehoor te geven. »O mijne waarden!" riep hij uit, »vraagt gij wat het is *te komen?* Wel, het is zijne zwakheid te kennen; het is zijne onwaardigheid te kennen; het is te weten dat wij zondaren zijn, die deswege de helsche rampzaligheid verdienen; het is de toevlugt te nemen tot JEZUS CHRISTUS als onzen Helper en Zaligmaker, en uit te roepen: »»Heer! behoed ons of wij vergaan."" — Te komen! o! het is Hem ootmoedig te voet te vallen, — Hem aan te nemen als onzen nieuwen Meester, — nieuwe schepsels te worden — en een nieuw leven van geloof en gehoorzaamheid te leiden," enz. »O! mijne waarden!" ging hij voort, »dat gij wildet komen! Hoe kan ik u van uwe verpligting daartoe overreden? Ik heb het goede en het kwade gezien. Ik heb den stervenden Christen en den stervenden zondaar gezien." — Hij sprak van beide; beriep zich vervolgens op zijne eigene ondervinding, — op de verandering, welke de godsdienst bij hem had te weeg gebragt, — op het geluk, sedert door hem gesmaakt, en betuigde zijn verlangen, dat zij insgelijks gelukkig mogten worden.

De heer CARRUTHERS herinnerde mij dat het tijd

was om te vertrekken, indien ik mijn voornemen om naar de Presbyteriaansche kerk te gaan, wilde volbrengen: maar ik gevoelde het niet te kunnen doen, alvorens de Godsdienst-oefening geëindigd was, vreezende dat mijn vertrek minachting voor deze vergadering van verachte en onderdrukte Christenen mogt vertoonen. Er werd nog eens gebeden en gezongen: waarna men scheidde.

Dit was de eerste maal dat ik eene godsdienst-oefening van- en met slaven had bijgewoond, en ik zal het nimmer vergeten. Gebonden met hen, die gebonden waren, verheugde ik mij over die Goddelijke waarheid, welke ons waarlijk vrij maakt.

Veel is er gezegd en wordt steeds nog gezegd over de wezenlijke ongelijkheid van het menschelijk geslacht. Dit geschil moet door proefneming beslist worden. De proefneming hier viel ongetwijfeld ten voordeele der zwarten uit. In oordeel en gevoel, blijkens hun bidden en spreken, waren zij aan de blanken gelijk; en in vrije en bepaalde uitdrukking verre boven deze verheven. Ik weet niet dat ik gedurende mijn verblijf in *Amerika* eene zoo treffende toespraak heb gehoord, als van welke ik u eene korte schets heb medegedeeld.

Heengaande, bemerkten wij dat het te laat voor ons eerste voornemen was. De Methodisten nu juist vergaderende, besloten wij hunne godsdienst-oefening bij te wonen. Daar komende vonden wij er weinige menschen, — niet meer dan 150. Een heer, één hunner plaatselijke predikers, was de voorganger. Zijne voordragt had niets belangwekkends. Hij toonde nogtans grooten dunk van zichzelven te

hebben. Met weinig verstand verspilde hij vele woorden. Oordeel uit het volgende: ik beroep mij op uwe redelijkheid, o gij witgetabberde Engelen des lichts! — uw geest zal flodderen voor God in nimmer eindigende gelukzaligheid; — en » wanneer gij de aarden kluiten op uwe doodkist hoort vallen!" Het was droevig om aan te hooren, vooral na hetgeen, waarvan ik zoo even oorgetuige was geweest. Verre zij het evenwel van mij te stellen dat zoo iets overal in deze kerkgemeente het geval zou zijn.

Dingsdag namiddag predikte ik, naar gemaakte schikking, voor eene talrijke vergadering.

Over den godsdienstigen zin der Christus-vrienden valt niet te klagen. De bevolking dezer stad is niet boven de duizend; echter zijn er drie kerken. De Zondag-scholen worden door omtrent 250 kinderen bezocht. Eene dame verhaalde mij dat er geene huismoeder was, zonder lidmaat eener kerk te zijn. Het Matigheids-genootschap werkte hier weldadiglijk. Voorheen waren er negen kroegen, nu is er slechts één. Het gebruik om sterken drank en water voor desbegeerenden op de toonbank gereed te hebben is geheel afgeschaft.

De stad zelve ziet er goed uit, liggende aan eene vallei, overvloeijende van melk en honig. De huishuur is er laag; de eetwaren zijn goedkoop, overvloedig en best. Van bloemen en tuinen wordt hier veel werk gemaakt.

Met den heer Douglas deed ik een' uitstap om zijne vrienden te bezoeken en het Weijers Hol te bezigtigen. Dit hol wordt gerekend eene van de

grootste natuurlijke zeldzaamheden te zijn; bij sommige gelegenheden wordt hetzelve ten dienste van de bezoekers door 2,000 à 3,000 kaarsen verlicht: en dit moest juist thans plaats hebben. Een gezelschap van vijf personen uitmakende, vertrokken wij in den vroegen morgen met een rijtuig en met twee zadelpaarden. Wij hielden stil bij den kolonel M. Dowell: deze is een aanzienlijk man van groot vermogen; hij heeft een' zoon in het Huis der Vertegenwoordigers en een' schoonzoon in den Senaat. Wij werden er vriendelijk ontvangen.

Het was een buitengewoon heete dag: wij zaten alzoo in het voorhuis, hetwelk, zoo als dikwijls het geval is, de ruimte van eene kamer heeft, zijnde ook voorzien van eene sofa, stoelen en tafel. In dit jaargetijde verkiest men hetzelve om de meerdere koelte; en het is niet ongewoon het geheele huisgezin des avonds daar bij de deur en onder de overdekte galerij te zien zitten. Wij zaten aan een' uitmuntenden maaltijd aan. Naar het ligchaam en den geest verkwikt, vervolgden wij onzen weg, vooraf beloofd hebbende dat wij, terugkeerende, hen wederom zouden bezoeken. De Kolonels echtgenoot, zich tot mij als den vreemdeling wendende, betuigde » niet te kunnen lijden dat een Engelschman hunne deur zou voorbijgaan."

In den avond zochten wij een' korteren weg, maar geraakten in bosschen verdwaald. Dit veroorzaakte ons eenige verlegenheid en eenig vermaak. Het werd intusschen laat, en onze paarden werden moede; ook moesten wij eene rivier doorwaden. Het begon reeds donker te worden, toen wij dezelve bereikten;

maar het was op de verkeerde plaats. Wij ondernamen echter den overtogt. Het water stond hoog en liep over den rug der paarden en in het rijtuig, zoodat onze voeten nat werden. Door de paarden sterk aan te zetten, gelukte het ons aan de andere zijde der rivier te komen, maar het ging niet zonder gevaar vergezeld.

In onzen natten toestand en in den donkeren nacht kwamen wij bij Kapitein Hall, herbergzaamheid verzoekende. Dezelve werd niet vruchteloos gevraagd. De Kapitein is een landbouwer; en daar hij niemand verwachtte, was zijne groote kamer tot een' timmermanswinkel ingerigt; maar in de bestaande omstandigheden hielp hij ons zoo goed hij kon. Ik begaf mij vroeg ter rust. Mijn oppasser was een jonge slaaf; de knaap hield zich eerst op eenen afstand, maar door een vriendelijk woord en oog werd hij spoedig vrijmoediger. Hij bewonderde zeer de verschillende kleedingstukken, welke ik uitpakte. Het horologie toonde hij te kennen, maar hij kon niet begrijpen wat het compas was, en scheen er bang voor te zijn. Hij verlangde alles te leeren kennen, maar wachtte zich zorgvuldig iets aan te raken. In den vroegen morgen vond ik hem wederom in mijne kamer, waar hij mij zijne diensten bewees.

Eenmaal van het regte pad af, hoe moeijelijk is het wederom op hetzelve te komen! Wij vertrokken zeer vroeg, maar op nieuws verdwaalden wij: zoo dat wij vreesden te laat bij het Hol te zullen komen om hetzelve dien dag te kunnen bezigtigen. Het schikte zich echter beter, dan wij ons voorgesteld hadden. Tegen één ure bereikten wij de plaats.

Juist was van daar een gezelschap teruggekeerd, hetwelk zich aan tafel plaatste om het middagmaal te houden. Daar de lichten in het hol nog brandden, en de gidsen zich gewillig toonden om ons te geleiden, oordeelden wij het een geschikt oogenblik om hetzelve te bezigtigen, zullende nu bevrijd zijn van het geruisch en de beweging van 200 bezoekers. Zóó gingen wij er heen zonder ons over het middagmaal te bekommeren.

Het hol wordt gevonden in een' rug van kalkbergen, loopende in dezelfde rigting van den *Blaauwen Rug*. Men gaat voorbij het *Madison's* hol, hetwelk eertijds voor zeer belangrijk werd gehouden, maar thans verwaarloosd wordt wegens de grootere bekoorlijkheden van dat, hetwelk wij gingen bezoeken. Gij beklimt den kant des bergs langs een kronkelendpad van omtrent 150 el lang, en komt zoo voor eene houten deur, welke de ingang is. Hier neemt gij op eene bank wat rust, om tevens te bekoelen. Door de deur gegaan zijnde bevindt gij u in een klein hol, hetwelk als een portaal van alle de vertrekken kan beschouwd worden. Met hooge verwachting ziet gij rondom u, geholpen door het daglicht, hetwelk door eenige openingen poogt binnen te dringen. Al hetgeen gij intusschen ziet is slechts de mond van eene donkere plaats, omtrent vier vierkante voeten groot: door deze moet gij uwen weg nemen. Er zit niets anders op, dan dat gij er zoo goed mogelijk doorkruipt, volgende de lichten van uwe gidsen: het is slechts voor omstreeks vijf-en twintig voet te doen.

Dit gedaan hebbende, komt gij in ruimere ope-

ningen, waar gij u vrij bewegen kunt. Gij ziet opwaarts en rondom u en vindt u zelven omringd door de zonderlingste gedaanten, welke het doorzijgende water sedert eeuwen aan de zware bogen van het rotswerk boven uw hoofd gevormd heeft: terwijl uw oog van uit de verte eenig duister schemerlicht opvangt. Deze kleinere kamers en galerijen verlatende, gaat gij opwaarts langs een' niet moeijelijken weg; daar gekomen zijnde, ziet gij de opening van een' ruimen kelder en het begin van eenige trappen, welke gij afklimt. Met zorgvuldigheid moet gij zoeken beneden te komen; maar wanneer gij den grond bereikt hebt, smaakt gij het genoegen u in een' ruimen kelder van onregelmatige vorming en vol van woeste schoonheid te bevinden. Dezelve is omtrent van dertig tot vijftig voet groot, en wordt Salomo's tempel genoemd. De omkorstingen worden hier fraaijer. Ter regterzijde hangen zij als een stroom van water, hetwelk zoo even bevroren is; ter linkerzijde vormen zij zich tot een' schoonen pilaar, en voor u vertoonen zij een' verhevenen zetel, omgeven met punten als van bergsteen, welke heerlijk schitteren. De eene wordt genoemd Salomo's troon, en de andere zijn' pilaar.

Den Tempel verlatende, treedt gij eene andere kamer binnen, nog onregelmatiger, maar nog fraaijer. Behalve de gewone sieraden spreidt zich boven uw hoofd een dak uit van wonderbare vorming, zijnde hetzelfde geheel bedekt met dropsteenen, welke als omgekeerde kanteelen nederhangen.

Vervolgens eene steilte opklimmende, gaat gij langs een' gang en door twee of drie portalen, en

komt zoo in de zoogenaamde Tweeling-kamer: hier bevindt gij u aan den rand van een' donkeren kelder, welks diepte u doet duizelen; dezelve heet de de Duivels Oven. Met eenige moeite daalt gij nu van eene hoogte van omstreeks veertig voet naar beneden, en gij treedt eene ruime kamer binnen, welke het Looijersplein genoemd wordt. Deze benaming, gelijk menige andere, is vrij zonderling; maar zij wordt krachtens eenige overeenkomst gebezigd. In den rotsachtigen vloer dezer kamer zijn groote holligheden, welke aan looijersputten kunnen doen denken; en aan het verhemelte hangen breede strooken van dropsteen, welke gelijken op de huiden van looijers. Het bovenste gedeelte dezer kamer had eene bijzondere schoonheid. Van af het dak tot aan den vloer hangt een verbazend groot vel van den fraaisten dropsteen. Met de hand aangeraakt wordende, geeft het een zacht en dof geluid, niet ongelijk aan dat van een', met laken omwonden trommel: weshalve deze kamer ook wel de Trommelkamer heet.

Nu langs eenige door de natuur gevormde trappen op eene soort van plat klimmende, van hetwelk gij terstond wederom aftreedt, komt gij in de zoogenaamde Danszaal, zijnde een ruim vertrek, omstreeks 100 voet lang, 36 breed en 96 hoog. Deszelfs vloer is zoo effen, dat men er op dansen kan: waartoe het ook wel eens gebruikt is. Gij vindt hier ook een groot blok verkalkten steen, hetwelk den naam van Paganani's standbeeld ontvangen heeft. De geheele kamer is vervuld met verheven werk van allerlei zonderlinge gedaanten, welke bij elke

verheffing van de brandende lichten nieuwe schoonheden vertoonen.

Uit de Danszaal gaande, hebt gij eene steilté van 40 voet te beklimmen. Dezelve heet de Franschmans Berg naar de aanleiding, dat eens op deze plaats de toortsen van den gids, die een' bezoeker uit Frankrijk geleidde, waren uitgedoofd. Gelukkiglijk had de gids zulk eene naauwkeurige kennis van de plaatselijke gesteldheid dat hij, ofschoon met moeite, zijnen vreemdeling over een' afstand van 500 voet behouden uit het hol mogt brengen. Door kronkelende wegen daalt gij bijna 30 voet nederwaarts, langs de zoo genaamde Jakobs Ladder, met putten en opene kelders rondom u, en komt zoo in de Senaat-kamer en vervolgens in de Congres-zaal. De laatste is eene fraaije kamer, zeer gelijk aan de Dans-zaal, maar met een' oneffen vloer. Als gij deze verlaat, spreidt zich vóór u een verbazend groote kelder uit, over welks mond een zoo donkere lucht zweeft, dat gij er van schrikt. Met verbaasdheid staart gij er op, en verlangt er van daan te gaan, uit vreeze er in verzwolgen te worden. Dezelve heeft den naam van »de Helsche Gewesten." Langs een ander portaal en eene andere afdaling treedt gij binnen de Washington-zaal. Deze is de meest wondervolle opening van het geheele hol, zijnde 250 voet lang en 33 voet hoog. Het rotswerk, ter weêrszijden dezer kamer zich langzaam verheffende, vormt twee afzonderlijke galerijen, terwijl hetzelve den fraaijen boog van het dak, boven uw hoofd hangende, niet bereikt. Ook staat er hier een zamengegroeide steenklomp, welke zekerlijk de

edaante eens standbeelds heeft van reusachtige grootte, dragende den naam van Held der Natie. De geheele plaats levert zulke verschillende vertooningen van gedaanten op, dat de verbeelding er stoffe tot het maken allerlei overeenkomsten in vinden kan. Bijna onbeschrijfelijk is de indruk, welken deze tooneelen maken.

Voortgaande door eenen gang, in welken eenige groote gestalten staan, Cleopatra's naald en de Piramiden genoemd, treedt gij in eene kamer, welke de Kerk heet. Naar haar voorkomen heeft men dezelve dezen naam gegeven. Zij heeft den omtrek eener Kerk en is omtrent 50 voet hoog. Aan het ééne einde is eene verhevene plaats, welke de gedaante van eene galerij heeft. Achter deze galerij hangt eene groote menigte van dropsteen van ongewone lengte en schoonheid. Deze steenen zijn gevormd als pijpen van een orgel en staan in gelijke orde geschikt, gevende van zich zachte geluiden van verschillende toonen, wanneer men er met een' stok op slaat. Aan het ander einde verheft zich van den grond eene vrij hooge spits, en deze is de toren.

Den toren voorbijgaande, komt gij in een vertrek, hetwelk den naam van de Eetkamer heeft. Hetzelve heeft eene gelijke uitgebreidheid als de Kerk; ter linkerzijde ziet men eene vrij lange hoogte, aan eene tafel gelijkende. Nu treedt gij in eene verbazend groote galerij omtrent 10 voet breed; 121 voet lang, en van de 80 tot 100 voet hoog. Gij keert u ter regterzijde om een klein vertrek, maar van uitgezochte schoonheid, te bezoeken. Hier hangen van boven af aanééngegroeide steenen van de zonder-

lingste gedaanten, terwijl zich een gelijk getal op den grond verheft. zoodat zij elkander op onderscheidene plaatsen raken. Kronkelwegen tusschen dezelve in maken dit vertrek bijna tot eene soort van doolhof; en daar de steenen halfdoorschijnende zijn, doet het fakkellicht langs de onderscheidene gangen eene keurige werking. Dit heeft den naam van den Hof van Eden.

Gij keert naar de Eetkamer terug en gaat voorbij een donker gat, hetwelk de mond is van een' kelder, welken de voet eens menschen nooit betreden heeft. Alleen door middel van ladders van touw zou men in denzelven kunnen komen: maar men meent, ofschoon mijns bedunkens met geen' genoegzamen grond, dat zulks te doen, wegens de stiklucht, gevaarlijk is. Nu moet gij omtrent 50 voet opwaarts gaan, indien gij er den moed toe hebt. Doet gij het, gij zult het u niet beklagen. Gij moet dwars over de rots, welke eene bijna regtstandige spits heeft, heen klauteren, en dan zult gij u bevinden op een verheven plat, vol gaten en vreemde gedaanten. Van deze hoogte, welke des Reuzen Straatweg is, ziet gij in de ruime verlichte kamers, welke gij verlaten hebt, en ontdekt welligt een' kleinen hoop volks, zich over den benevelden grond bewegende. Naast u op den rand van het plat vertoont zich eene menigte dropsteen, wit als albast en aan de verbeelding eenige paarden-gestalten schilderende, welke over de gevaarlijke diepten zweven. Zij zijn Buonaparte en zijne Garden. Een fraaije boog spreidt zich voor u uit over het beneden liggende tooneel; met voorzigtigheid kunt gij er op klimmen om alzoo naauwkeurig de voorwerpen dáár te bezigtigen.

Maar wij moeten ons voortspoeden. Afdalende, gaat gij voorbij een' geweldig grooten en allerfraaisten zamengegroeiden dropsteen. Dezelve is een toren, welks voetstuk aan elke zijde omtrent 30 voet breed is, zich allengs tot de hoogte van 50 voet verheffende. Het steengevaarte is bijna zoo wit en helder als albast, en geeft een terugkaatsend licht van zich af.

Gij gaat ook voorbij eenige fraaije bronnen, aan welke gij u verfrisschen kunt. Éene wil ik u beschrijven. Langs eene ladder beklimt gij eene hoogte van 12 voet en met wat moeite bereikt gij het einde van de plaats, welke de oorsprong van den *Nijl* genoemd wordt. De bron is doorschijnende en bedekt met eene dunne korst dropsteen. In haar midden is een gat gehouwen, waaruit gij het water kunt scheppen.

Ik hoop u niet te lang bij dit natuur-tooneel opgehouden te hebben. Het doet mij leed dat ik slechts de helft van hetzelve, en zulks nog op eene onvolledige wijze heb kunnen beschrijven. Naar mijn oordeel is het een van de grootste natuur-wonderen dezer Nieuwe Wereld, verdienende in gelijken rang met de Natuurlijke Brug en *Niagara* geplaatst te worden, terwijl het veel minder dan een van deze twee bekend is. Deszelfs omtrek beslaat meer dan 1600 voet; de kronkelpaden daarbij begrepen, heeft het tweemaal die lengte, en deszelfs voorwerpen zijn wegens hunne verscheidenheid, vorm en schoonheid zeer merkwaardig. Met alle regt kan hetzelve, zoo als het mij voorkomt, met het beroemde *Hol van Antiparos* vergeleken worden.

Ik erken dat dit tooneel diepen indruk op mij ge-

maakt heeft; hiertoe werkte zekerlijk mede dat hetzelve te dezer gelegenheid verlicht was. Ik had eerst wel gedacht dat deze verlichting aan het geheel een beuzelachtig voorkomen zou geven: maar het bleek mij dat de 2000 of 3000 lichten slechts dienden om de onderscheidene voorwerpen te voorschijn te doen komen, zonder de plegtige en verhevene duisternis, welke over dezelve ligt verspreid, weg te nemen. Geene andere tooneelen kunnen op eenmaal zulke sterke aandoeningen verwekken. Nieuwsgierigheid, vreeze, schrik, verwondering, verbazing en genoegen bemeesteren u nu eens beurtelings, dan eens te gelijk Voorheen had ik van andere voorwerpen eenen eenvoudigen, ofschoon wel grooteren indruk; maar nooit had ik zoo vele en zoo krachtige indrukken gelijkelijk, als nu. Indien het belangrijke en ontzaginboezemende de bestanddeelen zijn van het verhevene, dan heerscht hier de verhevenheid in de duisternis en de diepste stilte.

Uit deze onderaardsche wereld gekomen, was onze eerste zorg ons te wasschen en onze kleederen in orde te brengen. Vervolgens begaven wij ons naar de herberg, in de hoop er wat te eten te zullen vinden. Hetgeen wij hier zagen was in volkomen' strijd met de tooneelen, welke wij zoo even hadden aanschouwd. De grootste drukte heerschte er. Ouden en jongen van beiderlei geslacht en van verschillenden levensstand verdrongen elkander. Het was een gezelschap uit den omtrek van dertig mijlen zamengekomen. Ieder vermaakte zich op zijne wijze. Het ergste was dat sommigen de keurige sieraden in den kelder beschadigd hadden.

Met moeite kregen wij iets te nuttigen. Daar nu de avond naderde, maakten wij ons gereed om te vertrekken. De zwarte jongen, die onze paarden had opgepast, meenende dat ik niet wist dat hij door den heer DOUGLAS reeds beloond was geworden, kwam bij mij en zeide, mijn' stijgbeugel vasthoudende, met eene klagende stem: »Massa! het is een slechte dag voor mij geweest! Het is verschrikkelijk zoo veel te moeten doen en zoo weinig te winnen, Massa!" Er was bij mij geen de minste twijfel dat Massa hem een' zeer goeden dag had bezorgd: maar deze lieden zijn zeer indringende; hunne loosheid is bijzonder groot.

Wij poogden onzen terugtogt langs een' korteren en beteren weg te nemen. Wegens onze eigene vermoeidheid en die van onze paarden, moesten wij al spoedig stilhouden. Op een' afstand van vijf mijlen kwamen wij aan een dorp *Nieuwe Hoop* genoemd en aan eene herberg met een uithangbord van »Eenvoudig en beleefd Logement." Geen smaak vindende in eenige femelarij zoo min in het burgerlijke als het Godsdienstige leven, zoo wantrouwde ik dit uithangbord.

Ook meenden eenigen onzer dat de herberg voor ons te klein zou zijn; maar de heer D. was van gevoelen dat dezelve van binnen ruimer was dan het uiterlijk scheen, — en zoo stapten wij af. De zoogenaamde slaapkamers waren onder de hanebalken van het dak en geleken wel naar duivenhokken; ook waren dezelve voor anderen ontoegankelijk. Wij besloten daarom bedden beneden op den vloer van de eetkamer te laten leggen.

Toen het tijd was om te gaan slapen, vroeg mij de waardin of ik eene stroo-matras of een vederbed ver-

koos te hebben. Ongewoon op de planken te slapen, was ik spoedig gereed het vederbed te verkiezen. Dit viel noodlottig voor mij uit. Mijne vrienden hadden de matrassen en behielden alzoo tusschen zich en den vloer eene veerkrachtige zelfstandigheid: maar met mij en mijn vederbed ging het niet alzoo; wanneer ik mij op hetzelve, hoe voorzigtig ook, nedervlijde, weken de veren aan beide zijden, en ik raakte den harden en hobbeligen vloer. Het was een verdrietelijke nacht. Twee omstandigheden echter gaven mij eenige afleiding. De eerste was dat mijne vrienden tot mijn genoegen gerust lagen te slapen; de andere, dat zeker iemand, ter middernacht het venster openende, de kamer intrad en zonder één woord te spreken zich naar zijne slaapplaats begaf. Wij hadden onze deur gesloten, om zulk indringen vóór te komen; maar de man deed het in alle eenvoudigheid. Deze eenvoudige logementhouders bewezen ons intusschen naar hun vermogen alle diensten; en hunne beleefdheid schijnt hun zegen aangebragt te hebben, daar zij thans een ander huis tot beter gerijf voor zich zelven en hunne gasten lieten bouwen.

Wij stonden met de Zon op en bespoedigden onzen weg vóór de hitte van den dag. Wij hielden eenige oogenblikken stil bij de »Klinkende Bronnen," waar wij eene kerk, een schoolhuis en eene begrafenisplaats vonden, in het hart der bosschen; ook te *Granville*, waar wij den heer Douglas ten huize zijner moeder achterlieten, alsmede, overeenkomstig onze gedane beloften, bij den Kolonel M' Dowell, in wiens gezin wij op nieuws alle beleefdheid ontvingen; en einde-

lijk bereikten wij *Lexington* na een' aangenamen togt, aan welken wij altijd met genoegen zullen blijven denken.

Ik had slechts een' halven dag tot mijne beschikking om de Natuurlijke Brug te zien; en *Lexington* te hebben verlaten zonder dezelve te bezigtigen, ware onvergeeflijk geweest. Van drie heeren vergezeld, begaf ik er mij heen. De heer CARRUTHERS kon niet mede gaan, omdat hij door het heete weder op onzen laatsten togt ongesteld was geworden. Thans stond de Thermometer op 95°, en wij moesten te paard rijden, blootgesteld aan den felsten zonneschijn. Ik zweette bijna zoo sterk als ik te *Louisville* gedaan had. Maar het gezigt beloonde rijkelijk mijne moeite.

Deze beroemde brug ligt aan het voor-eind van een' schoonen rotsachtigen berg, welke het aanzien heeft van door eene verschrikkelijke aardbeving van één gespleten te zijn. Het is eene kloof van omtrent negentig voet, en over dezelve loopt de brug, geenszins gelijkende door de groote breuk veroorzaakt, maar integendeel het werk van 's menschen hand te zijn; zoo eenvoudig nogtans en prachtig, dat er geen twijfel kan bestaan dat het alleen het werk van God is. De boog is van vijf en veertig tot zestig voet breed; en zijne hoogte tot de beneden-lijn is omtrent 200 voet en opwaarts omstreeks 240. De gedaante des boogs neigt naar het ovale, en de linie van den eenen hoek tot den anderen is zoo juist getroffen, dat zulks door den geoefendsten bouwmeester niet beter zou kunnen gedaan zijn.

Er zijn drie voorname gezigtspunten. Natuurlijk begeeft gij u eerst naar het boveneind van de brug;

en daar hetzelve een vervolg van den gewonen weg is, ter weêrszijde met fraaije heesters en boomen bedekt, bevindt gij er u op, eer gij het weet. Maar nader toeziende door het loofwerk, wordt gij met verbazing aangedaan. Hetzelve heeft wel eene natuurlijke borstwering: maar weinige lieden kunnen er over heen bukken en nederwaarts zien. Gij zoekt van zelven uw evenwigt te behouden, om veilig te kunnen staren op hetgeen gij bewondert: zelfs dan nog vreest gij duizelig te zullen worden.

Vervolgens gaat gij omtrent vijftig voet nederwaarts naar het onderste gedeelte van den berg, alwaar gij op het vooruitstekende rotswerk eenige staanplaatsen vindt, van welke gij de brug met alle hare rijke schoonheden aanschouwen kunt. Daar ligt 200 voet beneden u de Ceder-rivier, schijnbaar bewegingloos, behalve wanneer zij, door de gebrokene rotssteenen heen stroomende, als ware het lichtstralen van zich afgeeft. Zie de boomen van verschillende soort, maar bijzonder de dennen, hoe zij aan den rand der rivier zich allengs verheffen en de liefelijkste schaduwen verspreiden. Beschouw deze heuvels in hunne schoonste gedaanten van helder groen, als wilden zij aan het verrukkelijkste tooneel nog eere bijzetten. Wend nu uw oog naar de brug zelve, zich uit haar groen bed verheffende. Dezelve staat voor u, duidelijk en geheel, in hare schilderachtige gedaante. Gij ziet door den boog heen, en de binnenmuur ligt volkomen voor u bloot. Zaagt gij ooit zulk een' muur, — zulk een' boog? Beschouw dat metselwerk. Is het niet gelijk aan de volkomenheid der kunst? neen

het overtreft de kunst zelve. Beschouw die kleuren. Welk schilder, hoe bedreven ook, zou dezelve kunnen verbeteren of zelfs evenaren?

Nog kunt gij u geen regt denkbeeld van dit meesterstuk vormen, vóór dat gij nog lager zijt geweest. Wegens de nabijheid der steile rotsen moet gij u een eind weegs benedenwaarts begeven. Een heldere en warme dag is boven andere te verkiezen om dit gezigt te genieten. Te aangenamer is het dan, zich in deze groene en koele diepte tegen de verzengende zonnestralen te kunnen beschutten. Beneden zijnde, vermeed ik opzettelijk rondom mij heen te zien om den eersten indruk vóór te komen, liever wachtende tot dat ik daartoe de meest geschikte plaats zou gevonden hebben. Eindelijk zette ik mij omtrent 100 voet ver van de brug neder op een' rotsklomp, welk door het stroomende water werd bespoeld. Achter mij en in de verte vleeide de rivier zachtjes heen en verhieven zich de bergen hemelhoog. Vóór en rondom mij lag alles in de schaduw te rusten. Ter regter- en linkerzijde stonden de rotsen, als waren zij muren van onregelmatige grootte, een' voorgrond van uitnemende schoonheid opleverende; en overal hadden zich in derzelver spleten keurige struiken vastgehecht, welker kruinen zich door den wind van tijd tot tijd zachtjes bewogen. Het oog, steeds door de brug heen ziende, werd op een heerlijk vergezigt vergast. De blaauwe bergen prijkten op den achtergrond; beneden lag eene menigte heuvels en boschjes, welke de nog lager liggende vallei als het ware afsloten: terwijl de rivier, van daar voortstroomende, haren

oorsprong in deze plaats scheen verborgen te hebben. Dáár dan is de boog, onderscheiden van alles. en boven alles uitstekende. Deszelfs hoogte is ontzagverwekkend, en de fraaije boomen op zijnen kruin schijnen nu slechts kransen van altijd groen loof te zijn; en, hoe hoog dezelve zij, zijne hoogte wordt wonderbaar vergroot door de naauwheid zijner muren en door den omtrek van de blaauwe lucht, welke zich beneden en boven dezelve vertoont. O! het is verheven, — zoo sterk, en echter zoo keurig, — uit de Aarde voortkomende, en zijnen kruin tot den Hemel verheffende! Maar het is het verhevene, niet aan het schrikinboezemende grenzende, zoo als te *Niagara*; het is het verhevene, met het aangename gepaard gaande. Met verwondering en verbaasdheid zat ik hier rondom mij heen te zien. Die namiddag was de kortste, welke mij heugt ooit gehad te hebben. Spoedig, te spoedig moest ik deze plaats voor altijd verlaten: maar het geluid dezer wateren, deze verkwikkelijke schaduwen, de gedaante en kleuren dezer rotsen, en die boog — die boog — boven alles uitstekende en een' doortogt aan het uitspansel verleenende, — o! dit alles zal nimmer uit mijn geheugen gaan!

BRIEF XVI.

Den volgenden morgen te vier ure verliet ik *Lexington* in het rijtuig van een' vriend. Mijn voornemen was eene Avondmaals-plegtigheid bij te wonen, welke de heer DOUGLAS zou besturen.

Wij hadden een' afstand van vijftien mijlen af te leggen; maar deels door de slechtheid der wegen, en deels wegens de hitte van den dag kwamen wij niet ter bestemder plaats, dan toen de voormiddag-Godsdienst-oefening reeds een' aanvang had genomen. Onze nadering tot de kerk bemerkten wij aan het groot getal van paarden, 300 a 400, aan de boomen vastgemaakt; en voortrijdende, zagen wij door het bladrijke geboomte een gedeelte van het gebouw. De plaats bereikende, vonden wij de kerk opgepropt vol. Velen zaten zelfs op de dorpels of op het gras, of zij van daar mogten kunnen hooren. Zulk eene vergadering, in het hart van het bosch zamen gekomen, was belangwekkende.

Het gelukte ons er binnen te komen. Twaalf personen werden tot leden der Gemeente aangenomen. De Avondmaals-bediening geschiedde naar de wijze der Presbyteriaansche kerk. De leden kwamen bij

gedeelten achtervolgelijk aan de tafel; de kleurlingen kwamen de laatste. Ik bereken dat hun gezamenlijk getal was 500. In de geheele vergadering heerschte de meeste eerbied; het was er zoo stil en plegtig, als men in eene zoo volle kerk, bij het verwisselen van plaatsen, billijkerwijze verderen kon. Gaarne vereenigde ik mij met hen: wij aten van één brood en dronken uit éénen beker, en waren, vertrouw ik, van éénen geest.

Na kerktijd ging men heen om eenig voedsel te gebruiken. Het was regt liefelijk hier en daar een' troep menschen vreedzaam onder de boomen te zien zitten, zamen hun eenvoudig middagmaal houdende.

De namiddag Godsdienst-oefening was even talrijk bezocht en geschiedde in denzelfden ernstigen en stichtelijken geest. De vogels, die voor zich binnen en buiten dit heiligdom hunne nesten gemaakt hadden, vlogen in en door de openstaande vensters, zonder dat de aandacht van iemand der aanwezenden, dan alleen van mij, er door afgetrokken werd; als zijnde deze lieden aan zulk landelijk tooneel geheel gewoon.

Toen de Godsdienst-oefening geëindigd was, begaf ik mij met den Heer Morrison naar zijne woning, omtrent twee mijlen van hier gelegen. Het was wederom een verrukkend gezigt deze lieden,— vrouwen en kinderen — sommigen zaten te paard,— naar ieder gedeelte van het bosch te zien vertrekken. Juist toen wij een ander pad insloegen, verliet ons een groot gezelschap. Mijn oog volgde, zoo lang ik kon, hetzelve na. Hier ziet gij een geheel huisgezin, ouders, kinderen en kleinkinderen; ginds

eenige mannen te paard, en dan weder een paar oude lieden, die met gekromden rug hunnen weg langzaam vervorderden. Dáár verdwijnen zij allen in het donkere bosch. Mijn oog zocht hen vruchteloos nog eens te zien. Waarom deed ik zulks? Ik kende deze lieden niet; ik had nooit tot hen gesproken. Waarom gevoelde ik dan eene soort van droefheid, toen ik hen één voor één uit mijn oog verloor, om hen welligt nimmer weder te zien? Gij kunt dit begrijpen.

Den volgenden dag vertrok ik, daar ik mij haasten moest om te *Staunton* te komen. Mijn geachte vriend bleef mij vergezellen. Met hem vriendschappelijk over dit volk sprekende, verhaalde hij mij onder anderen, dat deze gemeente thans omstreeks 600 leden telt, welke in den omtrek van ruim tien mijlen wonen. In bijna alle gezinnen werd huiselijke Godsdienst gehouden. Slechts één behoeftige was er, die onderstand ontving, zijnde er voorts geene armen. In het verledene jaar had men twintig dollars ten behoeve van de Godsdienst in het buitenland bijgedragen. De jaarwedde van den predikant is 800 dollars, gelijkstaande met 1800 in *Nieuw-York*.

Bij de familie Douglas hielden wij ons eenige oogenblikken op en gebruikten er eenige verkwikking. Na haar vaarwel gezegd te hebben, reden wij voort naar *Staunton*. Dáár gekomen zijnde, stapten wij af in het voornaamste logement. Hetzelve werd door Godsdienst-minnende menschen gehouden. Wij kregen er vrije kamers. De inwoners der stad, in de nieuwspapieren van eene deputatie van Engelsche predikanten gelezen hebbende, en vermoedende dat ik tot

dezelve behoorde, kwamen verscheidene hunner mij bezoeken en toonden zich begeerig om mij als Christen en als Engelschman alle beleefdheden te bewijzen. Het ontbrak ons niet aan gezellige en aangename verkeering, hebbende wij het genoegen veeleer als leden van het huisgezin, dan als gasten in eene herberg behandeld te worden.

Vóór het aanbreken van den dageraad stond ik op; want te vier ure moest ik vertrekken. Mijn geliefde vriend (zoodanig moet ik hem nu noemen) was ook opgestaan om mij tot den laatsten oogenblik zijne beleefdheid te bewijzen. Wij spraken; wij zwegen stil; wij scheidden.

Al spoedig werd ik uit mijne mijmeringen over het verledene opgewekt door te hooren dat wij aan den opgang van den Blaauwen Berg-keten gekomen waren. Het duurde vrij lang, eer wij deszelfs kruin bereikten; maar er was geene reden van beklag, alzoo wij er de heerlijkste uitzigten hadden. Vóór u ziet gij eene menigte bergtoppen en achter u de vallei, welke gij hebt verlaten, zich nu vereenigende met andere valleijen, bijzonder met die verbazend groote van den *Mississippi*, zich al verder en verder uitstrekkende, tot dat uw oog aan den gezigteinder stuit. Waarheen ik zag, overal vertoonden zich schoonheden.

Mijn doel met het rijden over den Blaauwen Bergketen was om op mijnen weg naar *Richmond* ook *Charlotteville* te bezoeken. De Universiteit te dezer plaats wordt door dit volk in groot aanzien gehouden. Men kon voor dezelve geene beter gelegene stad gekozen hebben. De landstreek is fraai en wordt als gezond geprezen.

De stad is klein en nog in een' onvoltooiden staat. De inwoners bezitten eene mate van beschaafdheid, welke men niet dikwijls in steden van die soort aantreft: maar de letterkunde heeft ook overal de strekking om de menschen beschaafd te maken. Alleen hinderde ons op het hofplein de blokken en de kaak als tuchtigingsmiddelen voor de zwarten te zien staan.

De Godsdienstige toestand in deze stad is te merkwaardig, dan dat ik er geene melding van zou maken. Men bedenke dat in de Universiteit, voornamelijk door Jefferson gesticht, de beginselen van het ongeloof vrij onbewimpeld werden geleerd: dit was natuurlijk van nadeeligen invloed bij de inwoners der stad. De Godsdienst werd er weinig geacht, en het kwaad nam van tijd tot tijd toe door de aankomst van zulke lieden, die voor de Godsdienst geheel onverschillig waren. Zoodanig was de staat van zaken tot nu vijf en twintig jaren geleden, als wanneer zekere dame met haren echtgenoot, die bij de Universiteit benoemd was geworden, in de stad kwam wonen. Eene godvruchtige vrouw zijnde, betreurde zij den zedelijken en geestelijken toestand des volks. Hetgeen zij betreurde, zocht zij weg te nemen. Zij besloot in haar huis eene Zondagschool te houden om de jonge lieden te onderwijzen. Niettegenstaande vele hindernissen, hield zij er mede vol, en zij vond hare moeite rijkelijk beloond. Haar ijverig en voorbeeldig gedrag trof haren echtgenoot, zoodat hij zelf de Godsdienst, welke hij tot dusverre had mingeacht, begon te waarderen. Door hem ondersteund, zorgde zij dat er op den Christelijken Rustdag openbare Godsdienst-oefeningen gehouden werden. Dit

werk des geloofs en der liefde werd met kennelijken zegen bekroond. Het volk kwam vlijtig op tot het gehoor van Gods Woord, hoorde met aandacht en bekeerde zich van zijne wereldgezindheid en ongodsdienstigheid. Van de 1000 inwoners dezer stad zijn er omstreeks 600, die ter kerk komen, en omstreeks 150 kinderen bezoeken de zondagscholen.

De voortreffelijke moeder, — eene moeder in Israël, — die het eerst handen aan het werk ter verbetering heeft geslagen, leeft nog; den voorgaanden tijd met den tegenwoordigen vergelijkende, kan het niet anders, of zij moet met blijde aandoeningen van dankbaarheid vervuld zijn.

Van de beschouwing der stad gaan wij over tot die van de Universiteit. Deze was de geliefkoosde bemoeijing van Jefferson. Hij gaf er groote moeite aan, als wilde hij zijn' goeden naam bij de nakomelingschap daarvan laten afhangen. Zedelijkheid en Godsdienst verlangde hij dat op de meest vrije wijze mogten onderwezen worden. Zijne denkbeelden had hij gevormd naar die van de Fransche school; en in zijn stelsel van opvoeding kwam iets van Voltaire's scherpzinnigheid en boozen wil, en iets van Rousseau's zonderlingen en buitensporigen aard. Dit werd Wijsbegeerte genoemd; en deze Wijsbegeerte moest in de Universiteit heerschende zijn: zoodat de jonge lieden de vrijheid hadden zich zelven te besturen. Zij stonden onder geenerlei gezag; zij werden door geene wetten bedwongen, maar overgegeven aan hun eigen eergevoel, als een genoegzaam beginsel van werkzaamheid. Het gevolg hiervan intusschen was dat, wanneer de jonge lieden aldus aan

hun eergevoel werden overgelaten, hun eergevoel hen verliet. Wanorde, dwaasheid en losziinigheid werden heerschende. De betergezinde leerlingen vertrokken naar elders. De onderwijzers kregen er een' tegenzin in en zagen uit naar standplaatsen, waar de goede orde en braafheid nog geëerbiedigd bleven. De geheele inrigting dezer Universiteit werd alzoo met ontbinding bedreigd.

Hoedanig is dan, vraagt gij, haar tegenwoordige toestand? In het belang der letterkunde verheug ik mij te mogen verzekeren dat er thans groote verbeteringen plaats hebben. Alle de leeraars zagen en gevoelden het kwaad, hetwelk zich in deze edele instelling had verspreid; en gezamenlijk kwamen zij overeen om hetzelve te doen ophouden. Zij voerden een vast stelsel van tucht in; zij eerden den naam en de voorschriften der Godsdienst; zij maakten verordeningen dat predikanten bij beurte de openbare Godsdienst-oefening binnen het gebouw der Universiteit zouden besturen; zelfs laten zij nu eene kerk tot dit einde bouwen. Het gevolg hiervan is dat de orde is hersteld, en alzoo ook het algemeen vertrouwen, en dat jongelingen, van aanzienlijke en Godvruchtige ouders uit de omliggende Staten er nu het onderwijs komen halen. Leeraars van kunde en bekende Godsvrucht worden er aangesteld, welke ongetwijfeld der Universiteit eere zullen aandoen.

Een Presbyteriaansch predikant had de beleefdheid mij bij den hoogleeraar Patterson bekend te maken. Dezen speet het, dat het juist vacantie zijnde, de meeste onderwijzers en leerlingen afwezig waren. Hij liet mij de voornaamste vertrekken zien en ant-

woordde mij beleefdelijk op alle mijne vragen. Er is hier eene sterrewacht, eene uitmuntende boekerij, een goed toestel van instrumenten voor de natuurkunde en eene verzameling van bergstoffen.

Het gebouw heeft voor het uitwendige een grootsch voorkomen. Behalve eenige kleine veranderingen, sedert gemaakt, is het plan van Jefferson geheel gevolgd. Door zijnen invloed verleende de Staat aanzienlijke geldsommen, welke echter niet op eene behoorlijke wijze zijn besteed geworden. Het gebouw, als een geheel beschouwd, kan den toets der gestrenge beoordeeling niet doorstaan. Het is een volmaakt vierkant, welks muren van roode klinkers met vensters voorzien zijn, prijkende het dak met een' koepel. Dáár staat het naakt en alleen op zich zelve. Ter weêrszijde zijn de woningen voor de hoogleeraars en de collegie-kamers. De verbinding van dezelve geschiedt door eene rij van kolommen, van vijftien tot dertig voet hoog. De woningen voor de leerlingen staan op den achtergrond en kunnen alzoo niet gezien worden. Jefferson stond er zich op voor een bouwmeester te zijn; hij verhoovaardigde zich zelfs er op dat hij, niettegenstaande de glinsterende roode steenen en de brandende zon, niet had willen toestaan het planten van eenige boomen. Nu hij dood is, beginnen de jonge boomen zich te vertoonen, en deze zullen, éénmaal groot zijnde, het gebouw een levendiger aanzien geven.

Mijn gevoelen over Jefferson vrijmoedig uitende dat hij geen bouwmeester, en ongelukkiglijk dat hij geen Christen was, moet ik hem nogtans regt laten wedervaren met te verklaren dat hij een man was,

die door de invoering van eene uitgebreide letterkundige instelling zijn vaderland eer en voordeel heeft aangebragt. Zijn naam zal steeds met achting door zijne landgenooten genoemd worden.

Dezen zelfden dag vertrok ik met den postwagen naar *Richmond*. Tegen den avond kwamen wij aan eene aanzienlijke herberg, waar ik eene goede nachtrust genoot. Den volgenden morgen reden wij voort; en het duurde vrij lang, eer wij konden ontbijten. Wegens de buitengewone hitte vorderden wij zeer langzaam. In den loop der week waren op dezen weg zes paarden dood nedergevallen. Het was derhalve laat op den dag, eer wij in de hoofdstad aankwamen.

Richmond is eene fraaije stad met eene bevolking van omtrent 15,000 zielen. Zij ligt aan den rand van de *James*-rivier, van waar zij zich aan de schuinte van twee bergen verheft. De voornaamste straat is breed en vol drukke bezigheden; de meer afgelegene straten zijn bezet met schoone huizen, liefelijk beschaduwd en versierd door de althea, de kamperfoelie en de catalpa, den roem van China en den Taheitan moerbezieboom. Het Staten-huis staat op eene hoogte, deszelfs overdekte galerij prachtig ten toon spreidende.

Ik had gemeend hier tot na den Sabbat over te blijven; maar, vernemende dat eene vergadering in de opene lucht (*a camp meeting*) op den Noordschen Hals stond gehouden te worden, besloot ik in eens mij derwaarts te begeven, zullende welligt daartoe geene andere gelegenheid vinden. Dit veroorzaakte dat ik slechts éénen dag te *Richmond* kon doorbrengen; en, geholpen door mijne vrienden, mogt ik er van mijnen tijd het beste gebruik maken.

Deze plaats heeft, gelijk *Charlotteville*, in de dertig laatste jaren eene groote verandering ondergaan. Ten dien tijde waren er slechts twee Episcopaalsche kerken. Onder het volk heerschte algemeen wereldzin of ongeloof. De slavernij hield er ook stand. Thans zijn er dertien kerken, en 1000 kinderen bezoeken de Zondagscholen. Den zwarten is het niet vergund eigene kerken te hebben: zij wonen daarom meestal de vergaderingen der Baptisten en Methodisten bij. Ook woont hier een aantal Joden; deze worden er niet vervolgd, zelfs niet minder geacht wegens hun verschil in Godsdienst: het gevolg hiervan is dat zij hun geloof vergeten, huwelijken met Christenen aangaan en dat alzoo de onderscheiding, welke tusschen hen en deze bestaat, ophoudt.

Ik woonde een' bidstond bij in eene kerk, welke een der laatste predikanten had moeten verlaten, omdat hij in zijnen overdreven' ijver de menschen als met geweld tot opgewondenheid in het stuk der bekeering had pogen te brengen: zulke handelwijze had voor hem eene ongunstige tegenwerking.

Ook bezocht ik met belangstelling de moederkerk der stad. Dezelve is Episcopaalsch en wordt gehouden de oudste in *Virginia* te zijn. Hare bouwstoffen waren uit het Vaderland ontboden en hier heen gezonden. Men vindt hier ook de zoo genaamde Grafnaaldkerk; onder hare galerij liggen omstreeks zestig personen begraven, welke bij den brand van den schouwburg, eenige jaren geleden, waren omgekomen. In het voorbijgaan zij aangemerkt dat de Schouwburg sedert dien tijd hier niet meer heeft ge-

bloeid. Ten bewijze hoe gemakkelijk de Unitarissen en de Universalisten met elkanderen overeenstemmen diene dat deze voor zich eene kerk hebben laten bouwen om er gezamenlijk hunne eeredienst te verrigten. Boven dezelve staat het volgende opschrift:

GEBOUWD IN 1831,

EN

TOEGEWIJD

AAN DEN ÉÉNEN GOD EN AAN JEZUS CHRISTUS,

DEN ZALIGMAKER DER WERELD.

Richmond blijft echter de groote marktplaats der slavernij, en hierbij lijden de belangen van zedelijkheid en Godsdienst grootelijks. Verscheidene vermogende en aanzienlijke lieden in de stad staan bekend als slavenhandelaars. Het verkoopen van slaven is zoo gewoon en verwekt zoo weinig opzien als dat van het vee. De verkooping geschiedt in de hoofdstraat en vóór de deur van hem, die met dezelve belast is. De volgende bekendmaking vond ik, daar zijnde, aangeplakt:

» VERKOOPING OP KREDIET

door J. & P. COSBY & Co

» Krachtens den last, den ondergeteekende door HIRAM CHILES opgedragen, zal ik op Maandag den 4den Augustus aanstaande, ten kantore van J. en P. COSBY & Co overgaan tot het verkoopen van de volgende goederen, te weten: — ELIZA, HENRY, NANCY, MONARCHY, THOMAS en EDUARD en zes vederbedden en bedsteden met toebehooren."

» JOSEPH MAYO, zaakgelastigde.

» J. & P. COSBY & Co vendu-meesters"

Gaarne zou ik hebben willen blijven om die ver-

kooping te kunnen bijwonen: maar ik bleef bij mijn genomen besluit om verder te reizen.

Vrijdag den eersten Augustus vertrok ik dan des namiddags te twee ure naar *Fredericksburg*. De weg was vlak en eentoonig, en het weder zeer heet. Den geheelen nacht door moesten wij rijden. Daarenboven had ik in den vollen wagen juist niet het aangenaamste gezelschap. Één van hetzelve vertelde dat hij een ongelukkige hond was, die 20,000 dollars door kwade schulden had verloren. Een ander voer hevig uit tegen die onbeschofte lieden, welke hem hadden zoeken te verhinderen plaats in den wagen te nemen. Nog bevond zich onder ons eene jonge meid, welke, ofschoon zich betamelijk, maar een weinig vrijmoediglijk gedragende, ellendig werd geplaagd: zij wist zich evenwel altijd best te redden. Éêns meende men haar in het naauw gebragt te hebben, zoodat allen schaterden van lagchen; zij intusschen zonder de minste verlegenheid te toonen, zeide zeer snedig: »ik wilde wel eens weten waarom gij zoo lacht, want dan kon ik mede lagchen." Men kwam overeen te raden wie en wat ieder van de reisgenooten was. Dit raden ging bij allen rond, behalve bij mij. Ik had mij op den aanval voorbereid: de een den ander' aanziende, waagde het niemand mij iets te vragen.

In den morgenstond overviel ons eene zware onweêrsbui, welke ons vergezelde tot wij in de stad waren. Hier afgestapt zijnde, begaf ik mij, zoodra de bui bedaard was, naar den Heer Wilson, den veelgeachten leeraar der Presbyteriaansche kerk te dezer stede. Hij bewoont het huis, weleer door de

moeder van WASHINGTON bewoond, en wier ligchamelijk overschot in den daarbij zijnde hof begraven ligt. Met de uiterste beleefdheid werd ik ontvangen. Mijn vriend verlangde wel dat ik tot na den Rustdag bij hem zou blijven; maar bemerkende dat ik een ander oogmerk had, bediende hij mij van zijnen raad, langs welken weg ik mijne reis moest voortzetten. Wij bragten samen een' aangenamen en voor mij nuttigen avond door.

BRIEF XVII.

Ik had gemeend op mijn gemak naar de plaats der Godsdienst-oefening in de opene lucht te zullen kunnen reizen; maar ik bevond dat ik reeds den volgenden morgen met de stoomboot moest vertrekken.

Vroeg in den morgen begaf ik mij dan aan boord van de boot, om de *Rappahannock* af te zakken. Dezelve wordt eene Godsdienstige boot genoemd. In de Heeren-kajuit vindt men Bijbels en een kistje tot ontvangst van giften voor het Traktaat-genootschap; en in de kajuit der Dames liggen gemaakte handwerkjes ten verkoop voor de Zendelingen. Maar waarom heeft deze Godsdienstige boot niet opgehouden des Zondags te varen? — Oók heeft de kapitein nog niet geheel en al het vloeken afgeleerd. »Hij had wel gewild," zeide hij, »des Zondags niet te varen; hij had alle dagen der week beproefd, maar geen was zoo voordeelig; en daarenboven het deed den menschen in hunnen handel éénen dag winnen," — eene soort van redenering, in meer dan één land gemeenzaam.

Het weder was schoon en stil, en ten gevolge van de onweersbui was de dampkring koeler. Er waren

slechts weinig menschen aan boord; zij hielden zich bezig met lezen, zingen of zamen te praten, terwijl ik meestal alleen zat, in stilte de schoonheid der schepping bewonderende. De vaart was overheerlijk. De rivier kronkelt hier en daar: zoodat men telkens nieuwe gezigten van het onmeetbaar groote bosch krijgt. Menigmalen moesten wij op onderscheidene plaatsen stil houden om passagiers in te nemen, blijkende het alzoo dat er woningen in het bosch waren, ofschoon men dezelve nergens kan ontdekken.

Voortvarende, breidde zich de *Rappahannock* heerlijk vóór ons uit, verscheidene kreken en inhammen aan ons bewonderend oog vertoonende. Verder op het diepere water komende, volgde eene groote menigte bruinvisschen, welke ons door hunne vlugge sprongen voor den boeg van het vaartuig vermaakten. Eindelijk kwamen wij aan *Merry-Point*, de plaats, welke mij was aangeraden om er aan land te gaan, als wáár mij zekere heer JESSE zou ontvangen en de noodige diensten bewijzen. Het huis en een paar negers vertoonden zich alleen aan ons oog.

De kapitein vroeg een' hunner ten mijnen behoeve: — »Is uw Meester te huis?" — »Neen." — »Is uwe Mevrouw te huis?" — »O neen! zij zijn alle naar de kamp-plaats." »Wel" zeide de kapitein; »hier is een heer, die bij hem moet zijn. Kunt gij hem ontvangen?" — »O ja!" antwoordde de vrolijke knaap, »even goed of mijn Meester op dezen oogenblik hier was; ik zal hem van alles verzorgen." Niettegenstaande deze verzekering, gevoelde ik mij in groote verlegenheid wat te moeten doen. Ik moest of op de boot blijven, maar dan liep ik gevaar

op den bestemden tijd niet aan de plaats der kampvergadering te kunnen komen; of ik moest het wagen mij aan bedienden, in de afwezigheid van het hoofd des huisgezins, toe te vertrouwen. Denkende aan Virginiaansche gastvrijheid, besloot ik aan wal te stappen. Spoedig ontmoette ik een' jongeling, een' nabestaande van den Heer JESSE; deze heette mij welkom en leidde mij naar het huis.

Rondom mij ziende, vond ik behagen in de plaats mijns verblijfs. De woning was een zeer net gebouw, hebbende zes kamers, van zeer goed huisraad, uit *Baltimore* ingevoerd, voorzien: alles getuigde van den fijnen smaak der eigenaars. Achter de woning had men een gedeelte van het bosch tot bouwland gemaakt; vóór dezelve lag een grasperk, door eene heg van de althea omgeven. Ter zijde af stond een schoone hazelnotenboom, eene liefelijke schaduw tegen de brandende zon verleenende. Het land liep schuinsch af naar de rivier en was met eikenboomen, accacia's, catalpa's en kamperfoelie versierd. Hier kronkelde zich de rivier langs fraaije beken. Aan den tegenoverliggenden oever dezer kreek stond eene andere hut, eerst door populieren en vervolgens door vruchtboomen en korenvelden omgeven. Dit was alles, wat woning en werkzaamheid van menschen aanduidde; al het overige rondom mij stond in achtbare stilte; het was het eeuwige bosch. De nedergaande Zon scheen dwars over het tooneel, verdonkerende de schaduwen der wouden en verhelderende de vlakte des waters. Alles was stil, — volmaakt stil; behalve waar de ligte kano, gelijk eene toovergodin, over de kreek heen gleed zonder zelfs eenige kabbeling te veroorzaken.

Van hier werd ik geroepen om het avondeten te gebruiken. De tafel vond ik met een schoon servet gedekt; en op dezelve stonden koffij, warm brood, boter, ham, suiker en eene kom met gestremde melk. Eene slavin bediende ons.

Mij te bed willende begeven, werd ik naar een net bovenkamertje geleid, waar ik alles vond, wat ik verlangen kon. Wederom werd ik door een zwart meisje opgepast. Met een vlug oog sloeg zij alles gade, om te zien of het wel in orde was. Ik zond haar heen. Na een' gerusten slaap genoten te hebben, was des morgens het eerste, wat ik zag, mijne kleine slavin. Ik meende mijne kamer goed gesloten te hebben; maar zij had toch middel gevonden er om binnen te komen. Zij bezorgde mij spoedig frisch water, zijnde het water, hetwelk den nacht over bij mij had gestaan, walgelijk warm geworden.

Mijn jonge vriend had zorg gedragen dat wij des morgens vroeg zamen zouden kunnen vertrekken. Na te hebben ontbeten, zaten wij reeds te zes ure te paard. Wij waren echter naauwelijks uitgereden, of de Heer Jesse kwam ons tegen. Mijne komst ten zijnen huize vernomen hebbende, nam hij terstond het besluit mij te komen afhalen, en was met het aanbreken van den dag op reis gegaan. Dit was inderdaad zeer beleefd; het veraangenaamde mij grootelijks den weg. Ik gaf mijne verwondering te kennen hoe men in de kampplaats had kunnen vernemen dat ik het plan had derwaarts te komen. De Heer Jesse seide dat zeker iemand, in de kampplaats komende, verhaald had mij te *Richmond* te hebben hooren zeggen, dat ik voornemens was die

Godsdienst-oefeningen aldaar te willen bijwonen. Dit was genoeg om belangstelling te wekken. Men had mij van dag tot dag gewacht. De leeraars hadden gebeden dat mijne komst hun voordeelig mogt zijn en dienen om hunne Godsdienst-oefeningen onpartijdiglijk te beoordeelen.

Zoodra mijn goede vriend zich wat had verfrischt, zetten wij onzen togt voort. Wij bevonden ons nu op den Noordelijken Hals, zijnde eene strook lands van onderscheidene breedte en omstreeks 150 mijlen lang, welke van het vaste land van *Virginie* door de *Rappahannock* wordt afgescheiden. Wij moesten twaalf mijlen afleggen, meestal door schrale landstreken, waar enkel pijnboomen willen groeijen. Het was een heldere morgen, en ik had een aangenamen reisgenoot. Voortrijdende, kwamen wij op beteren grond, waar zich ander en weliger geboomte aan ons oog vertoonde. Eindelijk begonnen wij te bemerken dat wij de plaats onzer begeerte naderden. Onder eenige boomen zagen wij de houten loodsen tot berging van de paarden; vervolgens rijtuigen van allerlei maaksel, van welke de paarden en ossen afgespannen waren, door negers bewaakt wordende. Daarna reden wij voorbij eene groote houten tent, dienende om huisvesting en voedsel aan de desbegeerenden te verleenen. En nu aanschouwden wij in onderscheidene rigtingen lange rijen van hutten, van pijnboomen-hout zamengesteld.

Ongeveer aan het einde derzelve was eene opene vierkante plaats van omstreeks 180 voet, in welker midden eene hoogte ten dienste der predikers stond. Daar achter waren boomstammen nedergelegd, die-

nende tot zitbanken voor de negers. Voor deze hoogte of predikstoel was rondom de vijf of zes eerste zitbanken een hek gemaakt, hetwelk de altaar genoemd werd; voorts was de geheele plaats met zittingen, uit boomstammen zamengesteld, gevuld. Binnen en buiten vertoonden zich allerwegen de fraaiste eiken-, kastanje- en denneboomen: deze alleen, welke in het vierkant stonden, waren beneden van hunne bladerrijke takken ontdaan, gelijkende nu op pilaren eener groote kerk; terwijl hunne hooge kruinen, door 's menschen hand onaangeroerd gebleven, een groen dak vormden, door hetwelk de blaauwe lucht en de helderschijnende Zon naauwelijks konden dringen.

De morgen-Godsdienst-oefening nam nu juist een' aanvang. Op den leerstoel bevonden zich verscheidene predikers; de zitplaatsen waren overal bezet. Hartelijk werd ik door de broeders verwelkomd. Wij stonden op en hieven zamen een' lofzang aan. Nooit had ik zoodanige Godsdienst-oefening bijgewoond. Ik kan niet uitdrukken wat ik toen gevoelde. Ofschoon niet geheel zonder betamenden eerbied voor den Allerhoogste aangedaan, werkte echter op dezen oogenblik bij mij voornamelijk verwondering. Alles was zoo nieuw en treffend, dat ik tijd behoefde om het met bedaardheid na te gaan.

Ik wil u dan toch van deze Godsdienst-oefening eene nadere beschrijving geven. Op het zingen volgde het gebed en daarna eene leerrede. De tekst was: „Die ook zijn' eigenen Zoon niet gespaard heeft" enz. De prediker was een eenvoudig mensch, die toonde geene geleerde opvoeding genoten te hebben. Desniettegenstaande bezigde hij, gelijk dit meerma-

len het geval is met zulke lieden, hoogdravende uitdrukkingen, welke in jammerlijken strijd stonden met zijnen gebrekkigen en onnaauwkeurigen stijl. Het voorstel bij voorbeeld, uit zijnen tekst afgeleid, was: — dat de gift van Christus aan zondaren met alle kracht der welsprekendheid en den meesten nadruk verdient voorgedragen te worden. De behandeling van zulk een voorstel ging natuurlijk de krachten van dezen man te boven; hetgeen hij evenwel er van zeide, ofschoon weinig ter zake dienende, zeide hij met zoo veel ernst en Godvruchtig gevoel, dat het blijkbaren indruk op zijne hoorders maakte. Hij werd opgevolgd door een' broeder van grootere bekwaamheden: deze paste het voorstel met veel oordeel toe op de gewetens der menschen. De vermaning werd besloten door eene uitnoodiging om plaats bij het altaar te nemen: daar stonden de banken voor de bekommerden. Een gepast lied werd er gezongen om den zoodanigen gelegenheid tot naderen te geven. Slechts weinigen kwamen; onder deze was eene moeder met haren zoon, en deze hadden duidelijk getoond de opmerking tot zich te trekken. De knaap althans maakte een ergerlijk misbaar, hetwelk de predikers hadden behooren te verhinderen. De opwekkingen en het zingen werden herhaald, maar met dezelfde uitwerking: er kwamen er geene tot de banken — en zóó eindigde deze Godsdienst-oefening.

De Godsdienst-oefening in den namiddag liep na genoeg op gelijke wijze als in den morgen af. Maar andere werkzaamheden volgden op dezelve. De predikers werden door verscheidene aangezocht om in hunne tenten te komen vermanen, zingen en bidden:

zoodat wanneer dit op de eene plaats ophield het op eene andere wederom begon. Zóó ook mogten zij, wien het gelustte, bij het altaar zamenkomen; en als deze zich daar vermoeid hadden, kwamen andere hunne plaatsen innemen: het zingen was onophoudelijk.

Na met eenige vrienden iets genuttigd te hebben, ging ik in het bosch wandelen, in stilte nadenkende over hetgeen ik gezien en gehoord had. Waar ik mij ook heen begaf, overal hoorde ik het zingen.

Spoedig echter klonk het schor geluid van den horen door de lucht. Het was de aankondiging dat de Godsdienst-oefening na Zonnen-ondergang een begin zou nemen. Ik haastte mij om er bij tijds tegenwoordig te zijn. Het tooneel was nu wegens de donkerheid geheel veranderd. Op het preekgestoelte bevonden zich omstreeks twaalf personen, boven welker hoofden verscheidene lampen hingen, een zacht licht verspreidende. Achter den predikstoel zaten omstreeks 300 negers, die met hunne zwarte aangezigten en witte kleederen, nu en dan door het lamplicht beschenen, eene treffende vertooning maakten. Vóór ons was eene groote vergadering, meer of minder zigtbaar, naar mate de lieden zich digter of verder van de verlichte plaatsen bevonden. Aan de boomen hing een aantal lampjes, welke op eenen afstand als sterren tusschen derzelver takken schenen te flikkeren. Rondom de vergadering en binnen de rij der tenten waren eenige hooge driestallen geplaatst, op welke groote vuren van pijnboomenhout brandden, in allerlei rigtingen spranken opwaarts schietende. Nooit was de duisternis meer

zigtbaar gemaakt. Het was allezins treffende voor de verbeelding.

Wat nu de Godsdienst-oefening betreft: het zingen, hetwelk met tusschenpoozen steeds had voortgeduurd, toonde nu welke uitwerking het deed. Twee of drie jonge vrouwen bezweken onder hare inspanning en opgewondenheid: de ééne, welke men mij zeide eene Methodiste te zijn, had blijkbaar een' hysterischen aanval; zij wrong hare handen, hare oogen draaiden in het hoofd, zij lachte en sprak binnen 's monds. Ook vernam ik dat zij deze vergaderingen gaarne bijwoonde om deze soort van opgewondenheid te kunnen genieten.

Na deze kleine stoornis begon de Godsdienst-oefening, welke bestond uit opwekkingen en gebeden. De eerste toespraak betrof het verledene, — de pogingen, welke men had aangewend, de uitwerking, welke dezelve behoorden te maken. Teederhartig was het slot der toespraak, strekkende om toch nu te toonen dat er niet vruchteloos aan gewerkt was. In eene tweede toespraak werd er over de bekeering gehandeld. Eenige oordeelkundige en regtzinnige onderscheidingen werden hieromtrent, bijzonder betreffende de werkzaamheden van den Geest en de werkzaamheid van den mensch, voorgedragen; duidelijk werd aangetoond dat de zondaar voor zijne verkeerdheid en weigering van het Evangelie verantwoordelijk blijft.

De derde toespraak liep over onverschilligheid en vertwijfeling. De spreker bewees dat beide deze verkeerde gemoedsgesteldheden eene gelijke strekking hadden om de menschen te verhinderen tot het

nemen van een welberaden besluit. Met allen ernst vermaande hij hen zich van de wereld te scheiden en openlijk voor de zaak van den Heere Jezus uit te komen. Nu werd er wederom gezongen. Ook stelde men voor dat de vergadering uit één mogt gaan, en den predikers gelegenheid gegeven worden om met de desbegeerenden te kunnen spreken. Een hartelijk gebed om zegen hierover werd er gedaan.

Het was reeds laat, en hier had de Godsdienstoefening een einde behooren te nemen. De oudere en verstandiger broederen waren ook van dit gevoelen: maar de min doorzigtigen en die sterkere zenuwen hadden meenden dat het werk nu eerst zou beginnen. Hoe men mij ook verzocht te vertrekken, ik verkoos te blijven, om te zien wat er verder gebeuren zou. Andere opwekkingen en gebeden werden met groote luidruchtigheid gedaan; aan het gedurig herhalen van geliefkoosde gezangen kwam geen einde. De uitwerking hiervan was verschillend, maar dezelve deugde niet. De aandoeningen van sommigen waren reeds uitgeput, en het was vruchtelooze moeite dezelve op nieuws te willen opwekken: terwijl anderen in vrij hooge mate, doch zonder eenig voordeel, zich opgewonden betoonden.

Hierin onderscheidden zich de zwarten. Zij verlieten de algemeene vergaderplaats en zochten hunnen eigen' prediker op. Spoedig had men tusschen twee boomen eene hoogte, eene soort van predikstoel, opgerigt. De prediker maakte zulke geweldige gebaren, zijn ligchaam voor- en achterwaarts bewegende, dat men hem slechts nu en dan geheel kon zien. Nu ontlastten de zwarten hun gemoed, kruipende op hun-

ne knieën met uitgestrekte handen, opene lippen en glinsterende oogen. Daar zij zich bij een' driestal, welks sterke glans hen bescheen, verzameld hadden, was dit een treffend gezigt.

Aan de andere zijde van den zoogenaamden predikstoel had hetzelfde tooneel plaats: zoodat de stemmen der onderscheidene sprekers gelijkelijk gehoord werden, hetgeen niet weinig verwarring veroorzaakte. Voor mijn gevoel was het hoogst onbehagelijk, maar de twee vergaderingen schenen er niet in het minst door gehinderd te worden, ofschoon de een al harder schreeuwde dan de ander. Het was nu ruim half elf ure. Meenende genoeg gezien te hebben, voldeed ik aan het verzoek mijner vrienden en vertrok.

Ik begaf mij naar de tent der predikers, waar men mij gezegd had dat ik voor mij een bed gereed zou vinden. Zes bedden waren er op eene laag van planken. Ik verkoos dat in den versten hoek, meenende dat niemand bij mij zou komen, daar het bed naast het mijne reeds door een' ander' was ingenomen. Ik ontdeed mij van mijne bovenkleederen en legde mij ter ruste neder. De andere bedden werden ook spoedig ingenomen. Steeds kwamen er nog anderen een nachtleger zoeken. Één hunner vond goed zich op den rand van mijn bed en dat van mijnen buurman neder te vlijen. Dus gestoord, besloot ik in het geheel niet te slapen. Hieraan was toch voor mij dezen nacht niet te denken geweest. Het zingen der jonge lieden bleef aanhouden, tot dat zij van vermoeidheid niet meer konden. Hierbij kwamen het geblaf der wachthonden, het gepiep der sprinkhanen en het onophoudelijk gesnork mijner medge-

zellen. Met smachtend verlangen zag ik uit naar de aannadering van den dag.

Eindelijk rees de Zon, en men blies op den horen, om het volk tot het morgen-gebed op te roepen. Voor mij, ofschoon geene rust genoten hebbende, was dit een aangenaam geluid. Ik wachtte tot dat de anderen zich hadden gekleed, om het dan zelf met grooter gemak te kunnen doen. Ik sloop stil weg in het bosch, en mogt daar door de morgenkoelte verfrischt en door aangename overdenkingen gesterkt worden.

Al spoedig ontving ik van de predikers eene uitnoodiging, om in den loop van dien dag te prediken. Ik verzocht dat men mij hiervan mogt verschoonen, alzoo ik geene nachtrust had genoten, en ik weinig lust gevoelde om mij naar de wijze hunner Godsdienst-oefeningen te schikken. De predikers bleven mij dringen; eenparigljjk verklaarden zij dat zij niets meer dan eene gewone leerrede verlangden; » ik kon," voegden zij er bij, » op een talrijk gehoor rekenen, en het mogt velen door Gods goedheid ten zegen verstrekken." Dien aandrang kon ik geen' wederstand bieden; ik liet mij alzoo overhalen om te prediken.

Ten acht ure werd de gewone bidstond gehouden. Ik woonde denzelven met stichting bij. Daarna begaf ik mij in mijn geliefd bosch, om mijne gedachten te regelen. Ten elf ure begon de Godsdienstoefening. Alle de zitbanken waren vol. Velen waren verpligt te staan. Het gerucht zich alomme verspreid hebbende dat een' vreemdeling dezen morgen zou prediken, was er eene groote menigte volks en wel van de aanzienlijkste lieden, welke deze land-

streek bewonen, zamengekomen. Het getal van alle de aanwezenden bedroeg niet minder dan 1500 personen. De Heer TAYLOR deed eerst een hartelijk gebed. Vervolgens predikte ik. Spoedig bemerkte ik dat men mij met aandacht en toegenegenheid aanhoorde, en dit maakte mij vrijmoedig. Tot het onderwerp mijner behandeling overgaande, verzocht ik dat men zich van alle misbaar en uitroepingen mogt onthouden. Gedurende de gansche leerrede werd er dan ook niets van dien aard vernomen. Bij mijne toepasselijke aanspraken toonde men zeer aangedaan te zijn. Men boog zich voorover om als het ware op te vangen hetgeen er werd gezegd. Velen stonden van hunne plaatsen op, en velen, door het gevoel hunner zonden getroffen, knielden neder, als wilden zij zich voor het oog van anderen verbergen: maar alles was volmaakt stil. In stilte werden er tranen gestort. Ophoudende met spreken, zag ik om naar een' der predikers, in de verwachting dat die een lied zou opgeven om te zingen. Maar niemand zag naar mij, — niemand bewoog zich. Ieder' oogenblik werd de stilte plegtiger, dreigende nogtans gebroken te zullen worden. Hier en daar hoorde men zachtjes snikken. Maar men kon zich niet langer bedwingen. De aandoeningen van allen barstten los; een luid geween werd door de geheele vergadering en hare predikers aangeheven. Ik stond versteld. Een der predikers, die hunne plaatsen op den ruimen leerstoel bij mij hadden, zijn' arm om mijnen hals slaande, riep uit; »bid, broeder! bid! Ik vrees dat velen, die hier geknield liggen, door den Regter veroordeeld zullen worden. Och! bid, broeder!

bid vóor ons!" Maar ik kon niet bidden. Ik moest meer of min dan mensch geweest zijn, om op dien oogenblik een geregeld gebed te kunnen doen.

Intusschen zocht ik mij te bedaren, en in vertrouwen op God ondernam ik te bidden. Mijne gebrokene stem verhief zich allengs boven het snikken en weenen der diep verootmoedigde zondaren; allengs hielden zij zich ook stil: zoodat zij waarlijk met alle eerbiedigheid mede baden. Ik eindigde, en de menigte stond op. Niemand echter scheen nog gezind om te vertrekken. Een der ouderlingen, verklarende dat, daar er blijkbaar zoo velen door de waarheid getroffen waren geworden, het allezins gepast zoude zijn met bidden aan te houden, vielen allen wederom op hunne knieën, en hij bad met en voor hen. Daarop wilde een ander der broederen hun nog toespreken. Op mijne aanmerking evenwel dat voor hen thans niets heilzamer zou zijn, dan hen aan hunne eigene overdenkingen over te laten, verzocht hij dat de vergadering mogt scheiden, en ieder heen gaan.

Aldus eindigde de merkwaardigste Godsdienst-oefening, welke ik ooit heb bijgewoond. Ik heb het voorregt gehad, meer dan velen te beurt mogt vallen, de krachtige werking der Goddelijke waarheid op talrijke vergaderingen te zien; maar nooit zag ik iets hieraan gelijk, — zoo treffend, zoo hart bemeesterend, zoo algemeen. En deze buitengewone uitwerking werd onder Gods zegen door de gewone middelen te weeg gebragt; want geene andere werden er gebezigd, en een derde der vergadering was bij geene andere, dan bij deze, tegenwoordig geweest. Ik zal dien

stond, — die plaats nimmer vergeten. Met genoegen breng ik mij telkens voor den geest hoe ik die eenvoudige menschen verder als broeders zag zamenwonen, zijnde een ieder er op gesteld om de een den anderen te helpen en te dienen. Onder zoo velen die, toonende een ontwaakt geweten te hebben, om nader onderrigt in den weg der zaligheid vroegen, was er ook een Volksvertegenwoordiger van een' naburigen Staat: deze beleed dat hij de waarheid altijd tegenstand had geboden, dat hij hoopte dezelve voortaan te zullen huldigen.

Daar ik den vorigen nacht niet had kunnen slapen, wilde men niet toelaten dat ik mijnen intrek wederom in eene der tenten zou nemen. Van de vele aanbiedingen, welke men mij deed om met den een' of anderen naar zijn huis mede te gaan, nam ik die aan van den diaken Norris, omdat zijne woning het digtst bij was, en omdat ik dezen ouden man als een' man van beproefde Godsvrucht had leeren kennen.

Eerst was mijn voornemen geweest de avond-Godsdienstoefening bij te wonen: maar mijn vriend haalde mij over vóór dezelve reeds te vertrekken, daar de weg na Zonnenondergang moeijelijk te berijden zou zijn.

Na met eenige vrienden onder eenen bladerrijken boom achter eene der tenten het middagmaal gehouden te hebben, vertrok ik met den diaken Norris naar zijne woning. Ik kreeg mijne plaats in eene chais, van welke zijn zoon de voerman was, terwijl de oude man te paard naast ons reed. Tusschen beide praatte hij vriendelijk met mij, en geduriglijk gaf

hij den voerman waarschuwingen: — » nu, jongen! pas op deze stompen, — vermijd deze wortels, — houd hier de leisen stijf; " alles zeker om mij gemak aan te brengen. Toen wij afstapten, ontving hij mij met de meeste hartelijkheid. Hij nam mijne hand en zeide: »nu, mijnheer! beschouw dit huis als het uwe, zoo lang gij hier zijt; en hoe langer gij blijft, hoe aangenamer het mij zijn zal. Doe mij toch het genoegen te zeggen wat gij begeert te hebben!" Ik wist naauwelijks wat te moeten antwoorden.

Het huis van mijnen vriend zag er bevallig uit en had eene fraaije ligging. Grendels noch sloten heb ik aan de deuren kunnen vinden. Omstreeks 100 ellen van het huis af stond eene hut, in welke de slaven hun verblijf hielden, en de tusschenruimte was bedekt met kort gras, beschaduwd door hier en daar geplante boomen. Eene groote uitgestrektheid lands, wel bebouwd en best Indisch koren opleverende, behoorde mijnen vriend in eigendom toe. Verder op zag men wederom niets dan bosch.

Na dit een en ander bezigtigd te hebben, vond ik bij mijne terugkomst voor de huisdeur eene tafel gedekt met daarbij staande stoelen. Wij nuttigden de eenvoudige spijze met graagte en een dankbaar hart. Lang bleven wij zamen zitten, tot dat de laatste zonnestralen geheel achter het pijnbosch verdwenen waren, de schoonheid van Gods schepping bewonderende en vriendschappelijk met elkander pratende.

Het meeste onderhoud verschafte zeker mijn vriend. Hij sprak uit de volheid zijns gemoeds. Hij verhaalde mij van zijnen jeugdigen leeftijd, van zijne be-

keering en van de vele jaren, welke hij als vreemdeling op Aarde had doorgebragt. Tweemalen was hij getrouwd geweest; nu zeven jaren geleden, had hij zijne laatste huisvrouw verloren, en zijne kinderen waren, doch wat verre van hem, tot een' gevestigden stand gekomen. »Velen dachten," zeide hij, »daar ik zoo eenzaam leefde, dat ik wederom in het huwelijk zou treden: maar neen! mijnheer! op mijnen leeftijd, meende ik dat dit niet goed zou zijn. De man moet voor zijne vrouw zorgen; maar ik verlang nu alleen voor den Heer te leven. Haalt Hij mij spoedig te huis, het is mij wèl: doch wil Hij mij hier nog wat laten blijven, dan wensch ik gaarne iets goeds voor Hem en Zijne zaak te doen."

Na zich een weinig bedacht te hebben, ging hij voort: »ik ben oud, ik heb nog geene ligchaamsgebreken, en ik dank God dat ik zoo veel goeds kan en mag genieten. Evenwel, ik zie naar iets beters uit, — de Aarde is mijne vaste verblijfplaats niet; — naar den Hemel te gaan is mijn verlangen. Hier gevoel ik mij altijd aan zonde en ellende blootgesteld: maar wanneer mijn Heer en Zaligmaker geopenbaard zal zijn, dan zal ik Hem zien, gelijk Hij is!" Door zulke redenen werd ik regt gesticht.

Wij traden het huis binnen. De slaven, welke de oude man als zijne kinderen behandelt, werden geroepen, om deel aan de huiselijke Godsdienst te nemen. Ik drong hem om als naar gewoonte de voorganger te zijn: hij deed waarlijk een treffend gebed, met dankzeggingen vereenigd. Nu was het tijd om ons ter rust te begeven: want deze kinderen der natuur gaan vroeg naar bed en staan vroeg

op. Ik vond een net bed voor mij gereed. Nogmaals vroeg hij mij of er nog iets tot mijn genoegen kon gedaan worden.

Het duurde niet lang, of hij verzocht verlof om nog eens binnen te mogen komen. Op den allervriendelijksten toon zeide hij: »Wel! er ligt mij nog iets op het hart, dat k u vragen moet: het is mij uitdrukkelijk in last gegeven; ik kan niet gaan slapen zonder mij van dezen last gekweten te hebben." »Wat is dit?" vroeg ik. »Wel," antwoordde hij, »vele heilrijke Godsdienst-oefeningen heb ik in mijn leven bijgewoond, maar nooit geene zoodanige, als dezen morgen; — wij predikers en al het volk waren zoo getroffen, dat wij als kinderen weenden; en — zeg toch nu niet neen — wij allen verlangen dat gij morgen wederom zult prediken." — »O mijn goede vriend!" viel ik hem in de reden," »gij moet mij waarlijk dit verzoek niet doen. Ik heb mijn afscheid genomen, en er worden andere leeraars gewacht." — Hij kwam nader tot mij en zeide, als wilde hij mij bestraffen: »Wel nu, mijn kind! zeg toch niet neen; ik vertrouw dat gij morgen ochtend ons uwe toezegging wel zult willen geven. Kan ik nog iets voor u doen?" en zoo vertrok hij.

Ik sliep dien nacht zeer gerust. Vroeg in den morgen werd ik door den slaaf, die mij bediende, gewekt. Na ontbeten en de huiselijke Godsdienst gehouden te hebben, begaven wij ons op weg naar de kampplaats. Hier werd ik op nieuw verzocht om te prediken: maar daar Dr Rice tot de verrigting van het predikwerk juist was aangekomen, viel het mij

te gemakkelijker om bij mijn genomen besluit te blijven. Ik woonde die Godsdienst-oefening bij. Verlangende voort te reizen, nam ik met der haast mijn middagmaal en verzocht de broeders dat zij, alvorens wij van elkander gingen scheiden, zich met mij in den gebede wilden vereenigen. Wij allen knielden en baden te zamen in éénen geest.

Het rijtuig wachtte ons. Ik trad er in. Wij wisten niet hoe te vertrekken: de vrienden omringden den wagen zoo, als wilden zij dien niet laten heen gaan. Vele aanschouwers kende ik niet, maar zij waren mij alle dierbaar; ik had met hen in heilige gemeenschap verkeerd. Dáár stond het digtst van alle bij mij mijn vriend, de diaken Norris. Twee schoone meloenen had hij stil in het rijtuig nedergelegd, en nu kwam hij het droevig » vaarwel" zeggen. Hij legde mijne hand in beide de zijne, — zag met betraande oogen mij aan, — maar sprak geen woord. Ook ik kon geen woord voortbrengen. En zoo verlieten wij elkander. Allen zagen zoo lang zij konden ons na.

BRIEF XVIII.

Ongetwijfeld zijt gij begeerig te vernemen hoe de Godsdienstige vergaderingen, welke ik u in mijnen voorgaanden brief beschreven heb, geëindigd zijn: het is mij aangenaam aan uw verlangen te kunnen voldoen. Een mijner vrienden heeft mij geschreven dat het volk zich steeds bedaard en betamelijk tot het laatste toe heeft blijven gedragen. Aldus schreef hij: » Donderdag morgen eindigde onze zamenkomst. De eeuwigheid alleen kan verklaren wat de gevolgen er van geweest zijn. Naar den aard der liefde meenen wij te mogen vaststellen dat tusschen de zestig en zeventig menschen tot beteren zin en wezenlijke rust van hun hart zijn gekomen. Vele van deze ken ik van nabij; en ik heb allen grond om hen als opregte liefhebbers van onzen Zaligmaker JEZUS CHRISTUS te beschouwen. Lage lasteraars zijn verpligt geworden de hand van God hier te eerbiedigen."

Verlangt gij nu mijn gevoelen aangaande deze kampvergaderingen te weten? ik aarzel niet te verklaren over deze, welke ik heb bijgewoond, zeer te vreden te zijn geweest. De schikkingen, ter bevordering van de goede orde gemaakt, waren voortreffelijk. Het

land, op hetwelk de vergaderingen werden gehouden, was een aangekocht eigendom; en de omliggende landen behoorden aan lieden, die de Godsdienst waren toegedaan: zoodat men degenen, die zich onbetamelijk mogten gedragen, van dezelve konde weren. De tenten bleven staan tot eene volgende gelegenheid, en kosten elk omtrent tien dollars; en wanneer het gebeurt dat de eigenaar niet ter vergadering kan komen, leent hij zijne tent aan een' zijner vrienden. De armen en mingegoeden komen in overdekte wagens of karren, welke zoodanig zijn ingerigt, dat zij er 's nachts in kunnen slapen. Afzonderlijke commissiën waren aangesteld om de orde te bewaren, om toezigt over de lichten en vuren te houden, om het gebruik maken van de waterputten te regelen, om aan de Godsdienstoefening eene behoorlijke inrigting te geven: voor dit laatste moesten de predikers bijzonder zorg dragen. Door zoodanige maatregelen werd de aanleiding tot wanorde voorgekomen. Geenerlei ondeugend en wulpsch gedrag heb ik er bemerkt, ofschoon er verscheidene lieden waren gekomen, meer uit nieuwsgierigheid dan met zuivere bedoelingen. Slechts een' persoon heb ik beschonken gezien. Op den afstand van eene halve mijl had iemand het gewaagd met een paar vaten sterken drank te gaan staan; maar deze moet er geene rekening bij gemaakt hebben: want nooit heb ik hem iets zien verkoopen.

Ook werd de geestelijke onmatigheid, welke bij deze gelegenheden dikwijls een veel grooter kwaad is, door het wijs beleid van de predikers zoo veel mogelijk voorgekomen. Over de verdiensten der maat-

regels, door deze aangewend om hevige aandoeningen op te wekken, laat ik mij niet uit; maar waar men die maatregels noodig keurt, weet ik niet dat ze met meerdere matigheid hadden kunnen worden aangewend. Dat de bank voor de bekommerden te dikwijls werd gebruikt; dat men zoo niet onder de menschen had moeten rondloopen met oogmerk om hen tot overtuiging te brengen; en dat de predikers beter zouden hebber gedaan de Godsdienstoefening korter te laten duren en vooral het onophoudelijk zingen te beletten, heb ik reeds in mijn' voorgaanden brief te kennen gegeven, en ik herhaal het hier in allen ernst; maar over het geheel beschouwd, meen ik dat men in de gegevene omstandigheden al niet anders heeft kunnen handelen om het goede te bevorderen en het toevallige kwaad te vermijden. De toespraken der predikers waren tot het hart gerigt, maar toch altijd door het verstand; deze mannen bedienden zich van het licht der Waarheid, om door de kracht van den Geest het volk waarlijk vrij te maken.

In Amerika zoo wel als hier wordt dikwijls de vraag overwogen: welke nuttigheid de kamp-vergaderingen hebben. Deze is eene van die vragen, welke naar gelang van de omstandigheden moeten beantwoord worden. In aanmerking nemende den toestand, waarin sommige gedeelten van Amerika verkeeren, houd ik die vergaderingen niet alleen voor nuttig maar zelfs voor noodzakelijk. In die nieuwelijks bezette streken zijn de bewoners over eene zoo groote uitgestrektheid lands verspreid, dat zij de gewone middelen van Godsdienstig onderwijs moeijelijk kunnen genieten; en alzoo schijnt de kamp-

vergadering een uitmuntend middel te zijn, om het volk van tijd tot tijd eens bij een te krijgen. Van gezegende uitwerking moet dit zijn, al werden die vergaderingen niet tot het houden van Godsdienstoefeningen belegd. Hebben er somtijds eenige buitensporigheden bij plaats, welke wij niet konden goedkeuren, men mag nogtans dezelve niet te spoedig veroordeelen. Moeijelijk kan men zich voorstellen wat het is, in digte bosschen, maand na maand, opgesloten te zijn, zonder eenigen, althans weinigen omgang met zijne gelijken te hebben, en dan daarbij den trek naar gezelligheid, aan welken niet voldaan kan worden, te gevoelen: dit nu overwegende, is het dan niet beter dat lieden, in zulke omstandigheden verkeerende, nu en dan de gelegenheid krijgen om elkander te ontmoeten, dan zonder dit hunne neiging tot de gezellige verkeering te laten kwijnen en wegsterven. In het laatste geval zouden zij gevaar loopen droefgeestige en baatzuchtige menschenhaters te worden, terwijl zij in het eerste onder de gezellige wezens bewaard blijven en vatbaarheid erlangen om naar iets beters te streven.

Veel meer dan dit wordt uitgewerkt, waar de gezellige verkeering met Godsdienstige verrigtingen gepaard gaat: de goede uitwerkingen hiervan werden zelfs meer in het vervolg dan voor het tegenwoordige bespeurd. Waar de kamp-vergadering eene wezenlijke behoefte en waarlijk nuttig is, begint een onachtzaam volk in zijne zedelijke en Godsdienstige behoefte belang te stellen; en het natuurlijk gevolg zal zijn dat, naar mate de bevolking toeneemt, de kerkdienst, het schoolonderwijs en allerlei goede

inrigtingen des gezelligen levens zullen ingevoerd worden.

Nu verliet ik het bosch. Mijn vriend, de heer Jesse, die mij zijne diensten tot het laatste toe bleef bewijzen, bragt mij naar de boot, welke mij naar *Baltimore* voeren zou. In deze moest ik den nacht over en een gedeelte van den volgenden dag doorbrengen. Gelukkiglijk vond ik er weinig gezelschap, en ik kon alzoo te meer mijn gemak nemen. De rivier breidde zich hier wijd uit en leverde de heerlijkste gezigten, welke mij als de reeds voorheen beschrevene, zeer bekoorden.

Den volgenden dag voeren wij de Baai binnen; en nieuwe schoonheden vertoonden zich aan mijn oog. Verscheidene passagiers namen wij hier in, van welke eenigen al spoedig hun karakter openbaar maakten. Terwijl ik aan een tafeltje zat te schrijven, stond op hetzelve een halve meloen, van welken ik tusschen beide iets gebruikte. Het mes neêrgelegd hebbende, kwam een jonge heer met de meeste vrijpostigheid en nam denzelven op, om er zich van te bedienen. Had hij er mij om gevraagd, ik zou hem dien niet geweigerd hebben: maar nu zeide ik hem dat deze meloen niet ten algemeenen gebruike bestemd was. De jongman legde het mes neder, en ging heen.

Een ander persoon vatte vermoedens op dat ik bij de kamp-vergadering was geweest. Hij scheen zich te bedenken hoe hij dit best zou kunnen vernemen. Allengs naderende, kwam hij eindelijk bij mijne tafel. Op dezelve lagen drie boekjes. Een derzelve nam hij. Het was een gezangboek, het-

welk een der leeraars bij de vergadering mij had gegeven; en deze had er zijnen en mijnen naam in geschreven. Nu meende de nieuwsgierige man met zijne strikvragen te kunnen beginnen. »Is dit de uwe?" vroeg hij. »Ja;" was mijn antwoord. »Dan kent gij zeker den heer ——— en hebt de kampvergaderingen bijgewoond?" Aldus zocht hij op eene behendige, — anderen zouden het welligt eene ruwe wijze noemen — met mij in gesprek te komen over die vergaderingen, welke in deze streken het voorname nieuws van den dag uitmaken. Intusschen bleek hij mij een welmeenend en Godsdienstig mensch te zijn.

In mijne herberg te *Baltimore* gekomen zijnde, zat ik spoedig aan de *table d'hôte*, alwaar mij het middagmaal uitmuntend smaakte. Het weder was bij uitstek heet; men liet alzoo de groote waaijers, welke ik u voorheen beschreven heb, onophoudelijk over de hoofden der dischgenooten spelen.

Baltimore is eene, wegens de bij dezelve gelegene mijnen, beroemde stad. Hare schoone baai heb ik reeds geroemd: behalve dit water vereenigen zich hier de rivieren *Patapsco*, *Potomac* en *Susquehannah*. Ook loopt van hier een ijzeren spoorweg van 300 mijlen lang tot aan de *Ohio*. Deze stad maakt alzoo het middenpunt uit van de voorname steden in de vereenigde Staten. Zij heeft nu eene bevolking van 80,000 zielen en wordt in rang voor de tweede der vereeniging gehouden.

Even als *Boston* staat *Baltimore* op eene hoogte. De kromme en schuinsche rigting van de Hoogstraat is regt fraai, en de huizen in dezelve hebben een sierlijk voorkomen. De nette kerken beslaan het hoo-

ger gedeelte der stad, en nog hooger ligt de gedenkzuil ter eere van WASHINGTON, welke, waar ook geplaatst, een' levendigen indruk zou maken. Deze stad wordt de stad der Gedenkteekenen genoemd: maar dit is voorzeker te veel gezegd. Toen ik er was, waren er, meen ik, slechts twee Gedenkteenen. Van het ééne, ofschoon hoogelijk geroemd, is het beleefd te zwijgen; het andere verdient allezins lof. Het is eene kolom, 100 voet hoog, hebbende een grondvest van vijftig voet in het vierkant; boven die kolom ligt een voetstuk, dragende een standbeeld van den held, vijftien voet hoog. Alles is gemaakt van wit marmer. Het standbeeld heeft 10,000 dollars en de geheele zamenstelling niet minder dan 200,000 dollars gekost. Grootendeels een namaaksel van de Zuil van TRAJANUS, is het eene fraaije kolom, verre overtreffende die van den Hertog van *York* in de Regent-straat te *Londen*, maar kan vergeleken worden met die van MELVILLE te *Edenburg*.

In deze plaats is veel drukte zoo door den handel als door de menigvuldige vermaken. Hier stond men gereed om een' luchtbol te laten opgaan, en »de heer B. zou met toestemming zijner ouders Meester B. vergezellen." Dáár bemerkte ik dat er groote mededinging tusschen de stoombooten plaats had; eene derzelve pronkte met de zonderlinge aankondiging dat men de passagiers »tegen stof en slijk beveiligen zou." Ginds werden verkoopingen gehouden. Verder op werd uitgetrompet dat er eene prachtige verzameling van zeldzaamheden en eene keurige zedelijke schilderij van ADAM en EVA zouden vertoond worden. Bij het vallen van den avond, ging ik naar de verlichte zaal,

om het een en ander te zien. De verzameling was goed voor kinderen, en niets meer; en wat de zedelijke schilderij aangaat, voor de zedelijkheid zoo wel als voor den smaak van *Baltimore*, hoop ik dat deselve spoedig zal zijn verdwenen.

Maar er is iets anders te zien, hetwelk het hart doet bloeden. Deze plaats is gelijk *Richmond* eene aanzienlijke slavenmarkt. In mijn logement vond ik in de nieuwspapieren onder andere bekendmakingen de volgende:

» BELOONING TOT HONDERD DOLLARS.

» Van den ondergeteekende is weggeloopen een neger, ABRAHAM genaamd. Zwart van kleur, 5 voet en 10 duim groot, sterk en welgemaakt; omtrent 34 jaar oud. Die dezen man in de gevangenis van *Baltimore* bezorgt zal 60 dollars en alle gemaakte onkosten ontvangen. THOMAS HILLAN."

» VERKOOPING.

» Eene zwarte vrouw, 38 jaar oud. Zij is eene bekwame keukenmeid, en voortreffelijke huisbediende. Stipt eerlijk, matig en gezond. Te bevragen bij JOHN BUSK."

VOOR GEREED GELD.

» Milde prijzen zullen ten allen tijde voor *Slaven* gegeven worden.

» Op alle kennisgevingen zal behoorlijk gelet worden, gebragt aan SINNER's Logement of ten huize van den ondergeteekende op *Gallow'sBerg*.

» Het huis is wit. J. F. PURVIS & Co."

Welk een bijvoegsel: » Het huis is *wit*." Helaas! het eenige witte in dezen handel!

Nog eens door de stad wandelende, vond ik eene kerk open staan. Den dag met de bijwoning eener Godsdienst-oefening wel willende eindigen, ging ik er in. Aan mijn verlangen werd echter weinig voldaan. De dienst was vrij zonderling en zelfs vermakelijker dan ik wenschte. Het was eene ruime en nette kerk der Methodisten. Er waren geen 100 menschen tegenwoordig. De prediker was in zijne voordragt wat te luidruchtig, ofschoon hij toonde het goed te meenen. Het verwonderde mij in deze stad van Gedenkteekenen meer van de zonderlingheden dezer lieden te vinden, dan men somtijds in een afgelegen dorp aantreft. Uitroepingen, niet alleen gedurende de leerrede, maar ook in de gebeden en zelfs onder het zingen hadden er plaats. De volgende zamenspraak, tusschen den prediker en een' oud eerwaardig man gehouden, kan ik niet nalaten mede te deelen.

Het verklarend gedeelte zijner leerrede afgehandeld hebbende, hield de prediker eenige oogenblikken stil, en zeide toen:

De prediker. » De pligt, thans voorgesteld, is zichzelven te verloochenen."

De ouderling. » God bekwame ons hiertoe!"

De prediker. » Er wordt verondersteld dat het vleeschelijk gezind gemoed vijandschap is tegen God."

De ouderling. » Ach! zeker, Heer! zóó is het!"

De prediker. » Het tegengestelde van hetgeen God wil dat wij zijn zullen."

De ouderling. » De Allerhoogste weet dat het waar is!"

De prediker. » Hoe noodzakelijk is het dan dat God ons telkens tot verloochening laat vermanen!"

De ouderling. »God helpe ons!"

De prediker. »Behoef ik meer te zeggen?"

De ouderling. »Neen, o neen!"

De prediker. »Heb ik niet genoeg gezegd?"

De ouderling. »O ja; — volkomen genoeg."

De prediker. »Ik verheug mij dat God mij roept om alles op te offeren."

De ouderling. (*in zijne handen klappende.*) »Ja, Heere! ik wil alles laten varen."

De prediker. »Gij *moet* alles laten varen."

De ouderling. »Ja; — alles!"

De prediker. »Uwen hoogmoed!"

De ouderling. »Mijnen hoogmoed."

De prediker. »Uwe afgunst!"

De ouderling. »Mijne afgunst."

De prediker. »Uwe begeerlijkheid!"

De ouderling. »Mijne begeerlijkheid."

De prediker. »Uwe gramschap!"

De ouderling. »Ja; — mijne gramschap."

De prediker. »Zondaar! hoe verschrikkelijk is dan uw toestand!"

De ouderling. »Hoe verschrikkelijk!"

De prediker. »Welke reden hebben allen om zich zelven te onderzoeken!"

De ouderling. »Heer! help ons onze harten te doorzoeken."

De prediker. »Kunt gij meer beweegredenen bedenken? — Ik heb gezegd."

De ouderling. »Gode zij dank! Gode zij dank voor Zijn heilig Woord! Amen."

BRIEF IXX.

Den volgenden morgen vroeg vertrok ik met de Stoomboot naar *Philadelphia*. Ik vond aan boord een' Heer, die met mij de Atlantische zee was overgestoken, en die mij nu een aangenaam onderhoud bezorgde. Ik deed hem opmerken den zwaren mist, welke over de stad en het water hing. Hij zeide mij dat dit gewoonlijk in dit jaargetijde het geval was, en dat de oevers der rivier, ofschoon er heerlijk uitziende en uitlokkende om er des somers zijn verblijf te houden, ongezond en gevaarlijk waren.

Onze boot maakte grooten gang, zoodat wij spoedig te *Philadelphia* kwamen. Gelukkiglijk vond ik Dr. Ely te huis. Door hem ontmoette ik den Heer Matheson, die uit *Pennsylvanie* was terug gekomen. Te *Nieuw York* zijnde, had hij brieven voor mij mede genomen, welke voor mij waren gelijk water voor den dorstigen grond. Sedert ik *Buffalo* verlaten had, had ik volstrekt niets van mijne betrekkingen in Engeland vernomen.

Den volgenden dag gingen wij naar *Princeton*, om daar den Sabbat door te brengen. Dr. Rice ontving ons met alle beleefdheid in zijn huis. Spoedig werden wij door een aantal vrienden bezocht.

Des Zondags woonde ik in het Instituut voor de studenten in de Godgeleerdheid de Godsdienst-oefening bij. Er waren omstreeks honderd jonge lieden tegenwoordig. Hoogst tevreden was ik over hetgeen ik hunnen eerwaardigen leermeester hoorde voordragen.

Op mij genomen hebbende des avonds in de kerk van Dr. Rice te prediken, deed ik in den namiddag door de velden eene wandeling om over mijne te houdene leerrede na te denken. Een aantal hutten door de kleurlingen bewoond, voorbijgaande, hoorde ik in eene derzelve iemand luide lezen. Stil staande, bemerkte ik dat een vader, omringd door zijne huisvrouw en kinderen, in den Bijbel las. Ik hoorde hem met bijzonderen nadruk deze woorden zeggen: » Toon ons den Vader, en het is ons genoeg!" Ik weet niet van waar het kwam dat die woorden, door zulk een' mond gesproken, mij zoo zeer troffen. De man scheen, als de vertegenwoordiger van zijn onderdrukt geslacht, slechts één ding, maar dan ook het edelste en noodigste, te vragen. Mijn oog zag op tot Hem, die de algemeene Vader van ons allen is, en ik kon de stille bede niet terug houden dat, wat anders hem geweigerd mogt worden, hij de gelukzaligheid eener regte kennis van God mogt genieten.

Jersey is een vrije Staat, en gevolgelijk hebben de kleurlingen, welke hier wonen, de vrijheid. Veel is overal gezegd over den beteren toestand van de slaven, betrekkelijk hun karakter, hunne kleeding en de meerdere gemakken huns maatschappelijken levens; boven dien van deze vrij verklaarde lieden.

Maar voor zoo ver ik kan oordeelen, ben ik van een tegenovergesteld gevoelen: want deze lieden hebben een beter voorkomen, betere kleeding, betere woningen en weten zich meer de gemakken des levens te verschaffen.

Des avonds predikte ik voor eene talrijke vergadering. De galerijen waren geheel door de studenten bezet, voor welke in het bijzonder ik mijne reden zocht nuttig te maken; en ik heb reden te mogen gelooven dat dezelve niet ongezegend is geweest. De drukkende hitte was mij zeer hinderlijk; maar vooral werd ik door eene soort van kevers geplaagd, welke in het haar, den das en zelfs in den boezem kruipen.

Princeton ligt in een aangenaam gedeelte van *Nieuw-Jersey*. Het heeft een landelijk voorkomen zoo wegens de eenvoudigheid der huizen als wegens de menigte der boomen in de straten. Ook blijkt het eene plaats te zijn, waar de onderwijzing van het opkomende geslacht wordt behartigd, daar de schoolgebouwen verre boven de gewone huizen uitsteken. Onderscheidene kerken worden hier gevonden.

Den morgen van Maandag besteedden wij om de inrigtingen van het onderwijs naauwkeurig te beschouwen. Tegen negen ure woonden wij een onderzoek van de eerste klasse bij; hetzelve liep over de bewijsgronden van de geopenbaarde Godsdienst. De namen der studenten waren op gevouwen papiertjes geschreven; uit deze, ondereen gemengd zijnde, trok de Voorzitter er een en noodigde dan den student, wiens naam hij geschreven vond, om op te staan en te antwoorden. De vragen waren zeer een-

vondig en konden gemakkelijk beantwoord worden; maar de antwoorden waren meestal onbestemd en somtijds zelfs verkeerd. Zij, die toonden het minst geoefend te zijn, waren voornamelijk jongelieden, welke van onafhankelijkheid droomden, zijnde door hunne ouders herwaarts ter onderwijzing gezonden, omtrent welke zij zelven onverschillig waren. De meeste studenten intusschen waren zonen van gegoede ambachtslieden, die, zelve opvoeding missende, deze voor hunne kinderen verlangden, en hunne kinderen hadden doorgaans een gelijk verlangen, omdat zij de opvoeding beschouwden als een middel om in de wereld gelukkiglijk voort te komen. Ik stond versteld over den ouderdom van deze jonge menschen; bijna allen telden omstreeks vijf en twintig jaren.

Vervolgens woonden wij een onderzoek betreffende de werktuigkunde, en bepaaldelijk de katrol bij. De professor had eene lijst der leerlingen voor zich, uit welke hij eenige verkoos om hen te ondervragen; met oordeel en gemakkelijkheid gaven deze hunne antwoorden en maakten zij hunne meetkundige figuren. Nog geschiedde onderzoek omtrent den hefboom. Ook werd ons hier een jonge Schot aangewezen, als in de talen buitengewone vorderingen gemaakt hebbende.

Nu bezigtigden wij het gebouw zelf. Hieromtrent valt niets bijzonders op te merken dan alleen dat professor Henry het vak der scheikunde veel eere aandoet; hij heeft een' grooten magneet vervaardigd, welke een gewigt van 3,400 ponden kan opligten. De boekerij is groot en goed. Wij zagen hier een stel van boekwerken, hetwelk door ons Gouvernement onlangs

naar, dit en de andere onderwijs-instituten van dit land was gezonden. Dezelve zijn kostbare boeken en geven een ondubbelzinnig bewijs van achting voor het Amerikaansche volk. Het was mij regt aangenaam op te merken, hoe zeer deze verstandige en edelmoedige handelwijze van mijne landgenooten door de geleerden alhier is toegejuicht geworden. Voorzeker, Engeland kan nimmer aan zijne hooge bestemming getrouwer en volkomener beantwoorden dan wanneer het onder de jonge of woeste volken der Aarde de belangen der wetenschappen, welke inderdaad de belangen der menschheid en der wereld zijn, zoekt te bevorderen. Hierdoor, veel meer dan door wapenfeiten en uitbreiding van grondgebied, zal het voor zich zelven eenen meer geëerbiedigden naam onder de nieuwe, zich beschavende, werelden in het Westen, het Zuiden en het Oosten verwerven, dan Griekenland en Rome ooit gekend hebben.

Onze aandacht bepaalde zich daarna bij het Theologische Instituut. Geen lange tijd werd hiertoe gevorderd. Omstreeks 110 studenten worden in hetzelve gevonden. Zij genieten er allerlei gemakken en de beste opleiding. De boekerij is klein.

De begrafenisplaats alhier staat in groot aanzien. Zij zou het verdienen, al ware het alleen, omdat het overschot van den Voorzitter Edwards, Davies enz. daar bewaard wordt.

Wij namen het middagmaal bij den Regter Beard. Deze waardige heer had als afgevaardigde van wege het Amerikaansche gouvernement eenigen tijd in Engeland doorgebragt en was met de Engelschen zeer ingenomen. Met hem en met de heeren Miller en

ALEXANDER, ook daar tegenwoordig, had ik hoogst gewigtige gesprekken over den staat van de Godsdienst hier en in de omliggende streken.

Den avond bragten wij door ten huize van professor DODD. Verscheidene heeren waren daar met hunne echtgenooten gekomen. Het was een aangenaam gezelschap, zoo als men slechts zelden aantreft, — wellevend, zonder door pligtplegingen stijf te zijn, voorkomend beleefd, zonder opdringing, en geleerd zonder pralerij. De goede smaak heerschte zelfs in de soort van de aangebodene verkwikkingen en in de wijze, waarop ze toegediend werden. Alvorens te scheiden, vereenigden wij ons allen in den gebede tot God.

Den volgenden morgen verlieten wij onze vrienden en *Princeton* met innig leedwezen, dat wij er niet langer konden blijven. Rijdende naar *Nieuw-Brunswick* was de hitte van het weder zoo groot dat één der paarden voor den postwagen nederstortte en op den weg stierf. Dit veroorzaakte een lang oponthoud, zoodat wij in genoemd stadje te laat aankwamen om van daar met de boot verder te kunnen reizen. Aan den waterkant is eene goede herberg; en de meeste huizen hebben een Hollandsch aanzien. In de nabijheid is de kweekschool, aan de Hollandsche kerk toebehoorende.

Ofschoon de avond nabij was, besloten wij er heen te gaan, om dezelve te bezigtigen. Toen wij er aankwamen, was het reeds duister, de leermeesters waren van huis, en wij konden ons op zulk een ongelegen uur niet laten aanmelden bij lieden, aan welke wij geene aanbeveling hadden. Gelukkiglijk

bewees ons een heer, die ook naar hier, met een ander oogmerk gekomen was, alle diensten. Ons doel vernemende, noodigde hij ons om met hem eene openbare les in de scheikunde bij te wonen. Die voorlezing was wèl ingerigt en behoorlijk opgehelderd; maar de toestel was armoedig en toonde aan dat deze inrigting slechts in hare opkomst was. Er waren omstreeks dertig jongelingen bij tegenwoordig; maar er zouden er meer geweest zijn, indien niet een opkomend onweder gedreigd had los te barsten. Onze vreemde vriend geleidde ons terug naar de stad en bood ons zelfs zijn huis tot nachtverblijf aan, waarvoor wij echter beleefdelijk bedankten.

Den volgenden morgen maakten wij met de boot een' spoedigen en aangenamen overtogt naar *Nieuw-York*. Het zien dezer stad, ofschoon mij zoo wèl bekend, wekte mijne verbaasdheid op. De Breedestraat, welke anders zoo vol beweging is, was als het ware eene verlatene en eenzame plaats. De cholera had er geheerscht, en allen, die konden, waren gevlugt. De ziekte heerschte er nog, en dagelijks werden er van twintig tot vier en twintig sterfgevallen aangekondigd. Ook elders had dezelve schrikkelijk gewoed. Te *Cincinnati* stierven in elke week van 80 tot 100 menschen; te *Montreal* vielen wekelijks 241 slagtoffers; en te *Detroit* was de bevolking door de ziekte en het vertrekken naar elders van 5000 tot 2000 verminderd.

Nieuw-York diende nu slechts als eene plaats om er door te trekken; ook was er thans niets aantrekkelijks om er langer dan noodzakelijk was te blijven. Na eenige vrienden bezocht te hebben,

maakten wij bestellingen om den volgenden dag naar *Saratoga* te kunnen vertrekken.

Vroeg in den morgen bevonden wij ons dan in de boot naar *Albany*, en alles vereenigde zich om ons deze vaart te veraangenamen. Wij hadden goed gezelschap; wij verlieten eene besmette stad; wij voeren op eene der schoonste Amerikaansche rivieren, in eene van de fraaiste booten; en — vergeef deze melding — dit alles kostte ons slechts vijftig centen, te weten: den afstand van honderd vijf en veertig mijlen legden wij af voor eene halve kroon.

Meer dan eens heb ik van de *Hudson* melding gemaakt, maar dezelve niet beschreven; ook is dit nu mijn oogmerk niet. Door de herhaalde beschrijvingen van alle de reizigers zijt gij met de voornaamste schoonheden dezer rivier reeds bekend. Niet dat ik meene dat gij hieraan genoeg hebt, als kunnende hunne verhalen allezins vertrouwen: want sommige schrijvers zijn buitensporig met alles hemelhoog te prijzen; andere zijn onnaauwkeurig en verhalen de dingen niet zoo als ze zijn, terwijl nog andere slechts datgene melden, wat van elke andere rivier, welke breed is en bergen aan hare oevers heeft, waar is. Om regt te kunnen oordeelen moet men deze rivier van verschillende kanten, zoo als zij van daar verschillende gezigten oplevert, beschouwen: maar hiertoe ontbrak mij de gelegenheid.

De paalwerken zijn fraai. Opwaarts breidt zich het water heerlijk uit, wordende versierd door eene menigte van kleine schepen, welke daar onophoudelijk in beweging zijn en met hunne witte zeilen een verrukkelijk tooneel opleveren. De meeste schoonheid

nogtans dezer rivier, meen ik, wordt gevonden in haren naauwen doortogt, welke eene bepaalde uitgestrektheid heeft. Hier mist de *Hudson* oppervlakte en diepte, en loopt met een' sterker' en donkerder' stroom, kronkelende tusschen de rotsen en heuvels, waarbij men van zelven denkt aan den eersten dag, op welken zij haren doortogt door dezelve gemaakt heeft. De gespletene heuvels verheffen zich aan weêrszijden, en alles rondom u heeft eene zoo schoone en steeds afwisselende gedaante, dat er niets te wenschen overblijft. De lucht begunstigde dit schilderachtig tooneel veel meer, dan mij voorheen was te beurt gevallen. Eenige donkere wolken dreven boven ons heen en gaven aan de heuvels eene grootsche indrukmakende gedaante, terwijl de Zon over dezelve hare stralen met Goddelijken glans wierp.

Hierna was er niets opmerkenswaardig, dan toen wij in het gezigt van *Albany* kwamen; en dit werd veroorzaakt door de luchtsgesteldheid. De wolken, welke een' tijdlang van elkander gescheiden voortgedreven hadden, pakten zich nu zamen in één. Zij waren zoo zwart en dreigende, als donderwolken zelfs in dit land zijn kunnen. Op dezen zwarten achtergrond verhief zich de geheele stad; en hare torens, spitsen, koepels en hooge daken zagen er uit als van het schoonste marmer gemaakt, en door derzelver vooruitstekenden stand zou men meenen eene stad van gedenkzuilen en tempels te zien. Op den verren voorgrond bedekten de bladerrijke boomen de oevers van de stad; en onmiddelijk voor ons lag het donkere water, de donkere gedaanten van de laaghangende wolken terugkaatsende.

'Het onweder barstte nog los, eer wij aan land konden komen. Met moeite kwamen wij onder dak. De stad was vol vreemdelingen, zoo dat wij ons zeer moesten behelpen. Maar hierover bekommerden wij ons niet, daar wij toch den volgenden morgen naar de bronnen zouden vertrekken. Onlangs had men hier een' spoorweg gemaakt, en ofschoon dezelve niet van de beste soort is, deden wij den togt in een' korten tijd.

Saratoga is de meest gezochte badplaats in de Staten. Dezelve ligt, gelijk vele anderen, in het binnenland. De lieden hier verlaten in den zomer de zee, terwijl zij bij ons liever naar de zee gaan. De zeekust en de rivier-oevers worden in dit jaargetijde voor ongezond gehouden. De stad is zamengesteld veeleer uit verscheidene geweldig groote logementen, dan uit straten en huizen. De voornaamste zijn het Congres, het Paveljoen, de Vereeniging en de Vereenigde Staten. Zij hebben vooral wegens derzelver groote overdekte galerijen, met bloeijende heesters versierd, een goed voorkomen. Van 200 tot 300 menschen kunnen er huisvesting erlangen: ten dezen tijde waren er omstreeks 2,000 bezoekers. In de eetzalen en de afzonderlijke kamers, wanneer de badgasten op zekere tijden zich in dezelve bevinden, heerscht zulk eene drukte, dat men er zich geen denkbeeld van kan maken. Onze oppasser verzekerde mij met het meeste zelfgenoegen dat de eetzaal de grootste kamer in de Staten was. Ik bewonderde zijne zedigheid, dat hij niet zeide — in de wereld.

Ofschoon deze plaats het middelpunt is, waar de Amerikaansche aanzienlijken zamen komen om zich

te vermaken, blijkt dezelve nogtans allezins niet lang geleden, aan de bosschen ontwoekerd te zijn. De voorname toegang of straat heeft hier en daar in den grond nog boomstammen, welke men door opvulling van graszoden met den weg heeft gelijk gemaakt. Deze plaats ontleent alzoo hare meeste aantrekkelijkheid van het uitmuntende water, hetwelk er gevonden wordt, want ik heb in dit geheele land geen oord, zoo arm in natuurlijke schoonheden gezien, als dit. De stad staat in eene vlakte en heeft niets bekoorlijks, behalve aan de eene zijde, van waar men in de verte de bergen van *Vermont* zien kan. Ik mag niet vergeten het *Lek* (*) *George* te noemen: maar het *Lek George* is er een dag reizens van daan.

Wij gebruikten de wateren, bij welke gelegenheid wij het groote gezelschap zagen en vele vrienden ontmoetten. Er zijn verscheidene bronnen, welke een weinig in hoedanigheid verschillen, maar toch bijna denzelfden smaak hebben. De wateren worden in groote hoeveelheid gebruikt; en om deze reden, denk ik, dat ze voor vele lieden schadelijk moeten zijn. Ze smaken echter niet onaangenaam en hebben ongetwijfeld uitnemende eigenschappen.

De voorname vermaken aan deze plaats zijn — het bezoeken van het *Lek George*; het visschen te *Balston*; het rijden met een' wagen in den omtrek, en bij enkele gelegenheden het houden van eene danspartij. Er werd ten dezen tijde een Panorama van *Geneve* vertoond, dat ik, ofschoon ik het in *Londen* gezien had, wel wederom wilde zien, om mij

(*) Dit *Lek* beteekent in de landstaal een *Meer*.

Aanm. Vert.

als het ware in Europa over te brengen. Er wordt hier zekerlijk ook sterk om geld gespeeld; maar de gelegenheid daartoe moet toch gezocht worden. Integendeel er is een logement en wel van den eersten rang, hetwelk het Godsdienstige Hotel genaamd wordt. Het beantwoordt inderdaad aan zijnen naam. De Godsdienstigen nemen er hunnen intrek in; en daar er zich doorgaans predikanten bevinden, wordt de huiselijke Godsdienst er altijd gehouden, tot welker bijwoning zelfs velen uit de andere logementen komen. Nog verdient opmerking, dat in deze plaats, zoo kort geleden uit het bosch gerezen en enkel met het doel om er vermaken te genieten gesticht zijnde, en zoo weinig vaste inwoners hebbende, een genoegzaam aantal kerken gevonden wordt.

Voorgenomen hebbende hier eenige dagen ter bevordering mijner gezondheid door te brengen, liet ik dit denkbeeld varen bij de berekening van hetgeen er elders nog door mij moest gedaan worden. Den volgenden dag alzoo verlieten wij *Saratoga* en begaven ons weder naar *Albany*.

Aldaar werden wij beleefdelijk door de vrienden ontvangen. Dr. Ferris, de predikant der Hollandsche kerk, was ziek, en daar de dienst anders zou hebben moeten stil staan, nam ik op mij voor hem te prediken. De kerk is in den Engelschen stijl gebouwd, en heeft een eerwaardig voorkomen. De orde der Godsdienstoefening is daar eenigzins anders dan bij ons. Eerst doet men een kort gebed; dan spreekt men een' zegenwensch in schriftuurlijke bewoordingen over de vergadering uit, vervolgens worden de tien geboden en een gedeelte der H. Schrift voorge-

lezen. Daarna volgen het gezang, het gebed, de leerrede, wederom het gebed, het gezang en eindelijk de zegen-geving. Er was een goed gehoor; en de menschen zagen er allen zeer deftig uit.

Ook predikte ik des namiddags voor Dr. SPRAGUE. Er was een kind te doopen. Na het zingen worden de belanghebbenden verzocht zich voor den predikstoel te stellen. De leeraar houdt hun de leer des Doops voor, — treedt den predikstoel af en doopt het kind. Hij beklimt weder denzelven, herhaalt zijne toespraak en doet een gebed, volgens kennisgeving aan de vergadering, dienende voor het gedoopte kind en de ouders; maar hetzelve wordt vervolgens het algemeene gebed. Daarna singt men en wordt de leerrede gehouden. Deze kerk is vrij groot en was, ofschoon het dien middag regende, geheel vol. Men hoorde mij met aandacht en eerbied aan.

Des avonds woonden wij de Godsdienstoefening bij in de Episkopale kerk. Dezelve had geen' vasten leeraar, maar werd door een' professor in de wiskunde bediend: de leerstoel moge zijne regte plaats zijn, de predikstoel was die zekerlijk niet. Het onderwerp zijner behandeling was 's menschen sterfelijkheid. Het wekte bij niemand belangstelling. De grootste tegenstrijdigheid tusschen 's mans wijze van opzeggen en zijn opstel zelf had er plaats. Het laatste was koud als ijs, en de eerste buitensporig verwaand.

In deze kleine, maar nette kerk waren niet boven de 150 menschen tegenwoordig. Een ding ergerde mij zeer, te weten, de prachtige bank, boven welke een kroon-kandelaar hing. De eigenaar van deze op-

geschikte bank werd door de vergadering steeds begluurd, terwijl hij, met een' gouden ketting omhangen, niet weinig pronkte. Deze heer is uit Engeland afkomstig, en heeft hier, zoo als men het noemt, zijne fortuin gemaakt. Tot zijn' lof wordt er gezegd dat hij zeer mild met zijne geschenken is. Maar is het niet eene heiligschennis zoo wel als eene dwaasheid zulke ijdelheden in onze' tempels in te voeren, waardoor het huis Gods het aanzien van den schouwburg verkrijgt.

Den volgenden dag maakten wij een' uitstap naar *Troy*, eene fraaije landstad, even als *Albany* zich door prachtig geboomte onderscheidende. Behalve andere vrienden bezochten wij ook den Generaal VAN RENSELLAER. Hij is de Patroon of de Heer van de ambachtsheerlijkheid, en hij wordt voor den grootsten landbezitter in de Vereenigde Staten gehouden. Hetgeen beter is, hij is een zeer beminnelijk man, de welvaart zijner boeren steeds behartigende; en hetgeen nog beter is, zijn bestaan en gedrag was gegrond op- en werd bestuurd door Godsdienstige beginsels. Meermalen had hij het voorzitterschap in de openbare vergaderingen te *Nieuw-York* bekleed. Vriendschappelijk werden wij door hem behandeld. Zijn huis staat op wat lagen grond, maar heeft een heerlijk uitzigt over de *Mohawk* rivier en over *Troy*. De tuinen zijn veel beter, dan hier doorgaans het geval is. Wij wandelden over de omliggende landerijen en hadden aangename gesprekken. Aan het huis terug gekomen, werd ik genoodigd om het middagmaal te houden, maar ik bedankte voor de aangebodene beleefdheid. Wij namen hartelijk afscheid van elkanderen.

BRIEF XX.

Den 19den Augustus nam ik de reis naar *Utica* aan. Ik begaf mij eerst naar *Schenectady* langs den spoorweg, vermits men mij had verzekerd, dat ik dáár een' wagen zou vinden, die mij naar *Utica*, een' afstand van omstreeks tachtig mijlen, zou voeren. De wagen was wel dáár; maar de aannemer was daar ook, om te zien of het »der moeite waardig" zou zijn zijnen wagen te laten rijden. Hij berekende van neen; en stelde aldus verscheidene reizigers, die gemeend hadden zich van zijnen wagen te bedienen, te leur. Eene handelwijze, welke eindelijk tot zijne schade moest uitloopen. Er schoot derhalve voor mij niets anders over, dan van de gereed liggende schuit gebruik te maken.

Ik moest dus reizen op eene wijze, welke ik in dit ongezonde jaargetijde gewenscht had te vermijden. Intusschen had ik nu het genoegen het *Erie-Kanaal*, hetwelk als een kunstgewrocht van dit ondernemende volk beschouwd wordt, van nabij te kunnen zien. Dit kanaal is 360 mijlen lang, en heeft een zij-kanaal van zestig mijlen lengte, loopende naar het *Lek Champlain*. Hetzelve heeft drie en tachtig sluizen en achttien waterleidingen; eene

van welke omtrent 1200 voet groot is. Het is veertig voet breed, en vier voet diep. In minder dan negen jaren was hetzelve tevens met het zij-kanaal gemaakt, hebbende zamen gekost 9,000,000 Dollars. Het doel dezer kanalen is de *Hudson* en derhalve *Nieuw-York* aan de ééne zijde met het *Lek Champlain* en alzoo met *Canada*, en aan den anderen kant met het *Lek Erie* en met de andere binnenlandsche zeeën, gevolgelijk met de *Ohio* en de *Missisippi* te vereenigen. De Amerikanen zijn dit verschuldigd aan de schranderheid en vaderlandsliefde van DE WITT CLINTON, een' van de grootste mannen, welke dit volk ooit heeft gehad. In aanmerking nemende de wijduitgestrektheid dezer kanalen, zoo vele landen zamen verbindende, en den invloed welken zulks op den handel en de verkeering maakt, aarzel ik niet dit werk, door een zoo jong volk, zoo weinig beschikbaar geld hebbende, voltooid, onvergelijkelijk schoon en boven allen lof verheven te noemen.

Er was groote drukte op deze wateren. De schuiten tot het vervoer van goederen worden »lijn-booten," en die voor de passagiers »pakketten" genoemd; deze laatste worden door drie paarden op een' zachten draf voortgetrokken. Niet meer dan vier mijlen leggen zij in een uur af. Met twintig of vijf en twintig personen zou onze pakket dragelijk zijn geweest, maar het geval wilde dat wij van zestig tot zeventig passagiers aan boord hadden. Gezamenlijk voor mannen en vrouwen was er slechts ééne kamer om er te zitten, te eten en te slapen. Met gordijnen evenwel konden de onderscheidene

gezelschappen des verkiezende zich van elkander afgescheiden houden.

Gedurende den dag konden wij op het dek der schuit plaats nemen: dáár was het aangenaam, zoo wegens de frissche lucht als wegens het gezigt over het land. Maar ook hier hadden wij moeijelijkheden. Er was geene beschutting tegen de brandende zon; en de bruggen waren zoo talrijk en zoo laag, dat men zeer op zijne hoede moest zijn om onder dezelve door te varen. De stuurman waarschuwde dan ook telkens door luide te schreeuwen »Brug."

Het land, hetwelk wij voorbij voeren, is allezins merkwaardig. Het is de *Mohawk Vallei*, welke door de rivier van dien naam besproeid wordt, zijnde voorheen bewoond door het volk van dien naam, — het schoonste van de Indiaansche volken. Dezelve is van groote uitgestrektheid; zeer fraai en vruchtbaar. In het bovendeel hadden voornamelijk de Duitschers, en in dat deel, hetwelk wij nu voorbij voeren, de Hollanders zich met der woon nedergezet. Overal ziet men blijken van hunnen smaak in de boerderijen en geschilderde huizen. Zoo vindt men langs de oevers van het kanaal verscheidene steedjes of dorpen, welke *Rotterdam*, *Amsterdam* en *Frankfort* heeten. Zij, die zich in het vervolg hier en in de verdere distrikten van dezen Staat gevestigd hebben, hebben zich aan zulke benamingen geërgerd en in derzelver plaats andere, van den klassieken grond ontleend, ingevoerd; zoo dat men in eenen geen' grooten omtrek een zonderling mengelmoes van Engelsche, Hollandsche, Duitsche, Indiaansche, Romeinsche en Grieksche benoemingen aantreft. De

zucht naar hetgeen klassiek is loopt dikwijls waarlijk in het belagchelijke: zoo heeft men, bij voorbeeld, UTICA en ULYSSES en andere dergelijke strijdigheden.

Ieder nadeel brengt zijn voordeel aan. In eene kleine schuit met veel volks zittende opgepropt, hadden wij gelegenheid de ongedwongene manieren der passagiers in stilte te kunnen gadeslaan. Het middagmaal bragt ons allen zamen; en dit veroorzaakte natuurlijk eenige gesprekken. Spoedig bemerkte ik dat omstreeks twintig personen bij elkander behoorden, als zijnde afgevaardigden naar eene vergadering van fabrikanten, te *Utica* te houden, tegen hetgeen zij noemden den alleenhandel van het Staats-gevangenhuis. De grond hunns beklags was dat de veroordeelden tot verscheidene ambachten werden gebruikt, en dat de goederen, door hen gemaakt, voor een' lageren prijs, dan waarvoor de eerlijke en vrije ambachtsman dezelve kon leveren, werden verkocht. Het was blijkbaar dat deze afgevaardigden uit de aanzienlijkste fabrikanten van *Nieuw-York* gekozen waren. Het was eene zonderlinge verzameling van Hollanders, Ieren, Schotten, Engelschen en Amerikanen.

Na den maaltijd stelden zij voor, eene voorafgaande vergadering van afgevaardigden te houden; maar hun doel was eigenlijk eenige fleesschen Champagne met elkander te ledigen. Ik nam een boek in de hand en ging wat verder afzitten. Er werd een voorzitter gekozen, en de wijn kwam op tafel. Spoedig begon men te zingen, wanneer men op elkanders gezondheid dronk. De heer A —, een Schot, werd

genoodigd te zingen. Terstond was hij er toe gereed, en hij behaalde er toejuiching mede. Zijn zang was een steek op de heeren en koningen, en eene verheffing van 's menschen waarde en moed. De voorzitter stelde nu in te drinken op de gezondheid van »den onafhankelijken fabrikant," waaraan men natuurlijk »met groote geestdrift" voldeed. Nu dronk men op de gezondheid van de fabrikanten in dezen Staat; — dat de zaak, welke zij voorstonden, wel mogt gelukken!" Vervolgens stelde één der afgevaardigden in: »De gezondheid van den heer J — L —, het hoofd der Commissie."

Onder hen bevond er zich één, die steeds weigerde wijn te drinken: deswege werd hij geplaagd als een waterdrinker en matigheidsman. Hiervoor durfde hij echter niet uitkomen, ofschoon hij den wijn standvastig bleef weigeren. Met goedhartigheid verdroeg hij hunne spotternijen, en hij stelde den volgenden dronk in: »Moge hij, die het vermogen heeft om ons te helpen en het niet doet, gebrek hebben aan een kelk koud waters!" Deze liefdelooze wensch bevredigde hen: zoodat zij hem voortaan ongemoeid lieten.

Deze lieden, aan het gebruik van den wijn zekerlijk niet gewoon, gebruikten nu te veel. Zij begonnen niet slechts woelig te worden, maar zelfs onbetamelijke taal te voeren. Het liep zoo erg, dat ik mij verpligt rekende naar boven te gaan.

Al spoedig kwamen zij ook op het dek der schuit. Hier vermaakten zij zich op eene waarlijk kinderachtige wijze. Zij sloegen elkander den hoed af, sprongen aan wal, liepen elkander na. Een hunner

wist een paard te krijgen en ging er op zitten; een ander hing aan deszelfs staart, terwijl een derde den toom aangreep en poogde den ruiter er af te trekken. Het beest gaf den man, die den toom vast hield, zulk een' geweldigen schop, dat hij in het kanaal rolde. Het besluit van dit tooneel, gelijk het vijfde bedrijf van een blijspel, bragt de vrolijkheid ten toppunt en veroorzaakte een schaterend lagchen.

Op deze dwaasheid volgden nu vermoeidheid, verdrietelijkheid en bij de betergezinden schaamte en berouw. Het was zekerlijk geen voorbeeldig gedrag van fabrikanten eener groote stad: zij waren wèl gekleed en toonden veel, ofschoon een wat te ruw, karakter te bezitten; maar met uitzondering van één of twee was er niets meer van gunstige gemoedsgesteldheid bij hen te bemerken. Indien iemand hunner eenig Godsdienstig gevoel mogt hebben, het was hier niet te zien. Het doet mij leed te zeggen, dat de twee ergste hier waren een Ier en een Schot.

De dames, die aan boord waren, gedroegen zich voorzigtig; twee of drie waren Godvruchtig. Twee begaven zich naar den voorsteven van de schuit en plaatsten zich digt bij mij, om zich van die onordelijke lieden te verwijderen, en om de landerijen in den maneschijn te beschouwen. De jongste zeide met eene klagende stem, » dat zij veel hield van in den maneschijn te zitten, omdat dit haren geest tot zachte aandoeningen stemde." De oudere, hiervan geen het minste begrip hebbende, merkte aan » dat de maneschijn haar niet *zoo zwaarmoedig* maakte."

Beide echter schenen de magt van Hem, door Wien alles geschapen is, te eerbiedigen.

Maar de nacht kwam: het werd alzoo noodzakelijk naar een plaatsje om wat te kunnen rusten uit te zien. Men deed al het mogelijke om de passagiers te helpen. De gordijnen, reeds door mij gemeld, werden nedergelaten over een derde der kamer: zoodat de vrouwen en kinderen van de mannen afgescheiden waren. Na de tafels weg geruimd te hebben, werden op eenige schragen planken gelegd, over welke men matrassen spreidde. Elke plek der kamer was alzoo bezet.

De kapitein, een beleefd man, las de namen der passagiers, zoo als dezelve op zijne lijst stonden, op. Eerst riep hij de afgevaardigden, begrijpende dat hij daardoor het best zijne rekening zou maken. Naar dezen maatregel moest ik bijna de laatste komen. De kapitein zocht dit nogtans te verhinderen: maar ik toonde mij hieromtrent onverschillig, verklarende dat het mij onmogelijk was mij onder zoo velen in een' zoo engen omtrek neder te leggen. Allen namen nu de hun aangewezene legplaats in. Nogmaals onttrok ik mij aan het geraas en de verwarring en begaf mij op het dek, om den loop der Maan gade te slaan. Toen de maan was ondergegaan, verhieven zich de dampen. Ik was alzoo verpligt heen en weder te wandelen, wilde ik niet koud worden. Alles was nu stil. Alleen hoorde ik nu en dan ter mijner waarschuwing de ruwe stem van den stuurman, roepende »eene brug."

De mist en de koude vermeerderende, ging ik naar beneden, om mij, indien mogelijk, een plaats-

je te bezorgen. Twee of drie heeren wilden voor mij hunne plaats inruimen: maar ik wilde niet dat anderen zich aan de koude, welke ik zocht te vermijden, zouden bloot stellen. Plaatsende alzoo een paar stoelen zoo digt bij de deur als mogelijk, vleide ik er mij op neder om mijn ligchaam ten minste wat te laten rusten.

Het was nu reeds na middernacht, en bijna allen rondom mij snorkten. Het was inderdaad een zonderling gezigt. De kamer was aan alle kanten met levende wezens opgevuld. Mijne stoelen hadden naauwelijks plaats om te staan. Twee mannen lagen aan mijne voeten en één aan mijn' elleboog. Twee koorden waren door de kamer heen gespannen, om er de bovenkleederen aan te hangen. Hier dan had men de vertooning als van eene uitdragerij: het ergste hiervan was dat het den weinigen luchtstroom nog meer verhinderde. Twee flaauw brandende kaarsen, bij gebreke dat ze niet van tijd tot tijd gesnoten werden, verspreidden een droevig licht.

Nu en dan echter werd het tooneel verlevendigd. De schuit kreeg dikwijls, bij het doorgaan van de sluizen, geweldige stooten. Als dit gebeurde, moest gij eens de hoofden der slapenden op zijde hebben zien vallen, en deze daarbij de zonderlingste geluiden hooren maken: spoedig echter sliepen zij wederom in, en alles was stil. Ik zelf geraakte in eene zachte sluimering; maar hierover had ik weldra berouw. Wakker wordende, vond ik mijn' voet in het aangezigt van een' anderen slaper. De meesten van het slapende gezelschap verkeerden in dergelijke omstandigheden. Hetgeen mij intusschen het meest hinder-

de was de verstikkende lucht, daar er geene versche in de beslotene kamer kon binnen komen. Dit maakte mij geheel ongesteld, en vóór vier ure was ik wederom op het dek. Nimmer zal ik dien nacht vergeten.

Een zware mist lag rondom ons. Na mij hier een uur lang zoo goed ik kon in beweging gehouden te hebben, werd ik echter huiverig, en, vreezende koude te zullen vatten, ging ik weder naar beneden. Hier plaatste ik mij in den doorgang, zoekende den stank van binnen en de dampige lucht van buiten te ontwijken. De passagiers begonnen nu hunne kleederen te zoeken; maar dit was geene gemakkelijke zaak. De een had zijne laarzen, een ander zijn' hoed, een derde zijne das, en een vierde wederom iets anders verloren. Overal was het schreeuwen, zoeken en ruilen. Om naar één stuk te zoeken werden er wel twintig van hunne plaats genomen; en zoo ging de verwarring steeds voort.

Vroeg in den morgen stapte ik te *Utica* aan wal. Deze stad is in een' bloeijenden staat en gelijkt volkomen aan de vele vlekken of steden, welke van *Albany* af tot *Buffalo* gevonden worden. Wegens de heerscheude ziekte hadden vele mijner vrienden de plaats verlaten. Ik vond er alleen den WelEerw. Heer Hopkins, die mij alle beleefdheden bewees. Hij liet mij het Oneida Instituut, het Hamilton Collegie en andere merkwaardigheden in de stad zien.

Vernemende dat eenige Congregationale kerken in dit distrikt waren, gaf ik Dr. Morton, den Secretaris van die Vereeniging, een bezoek. Ik had met hem een belangrijk onderhoud; en ik beloofde een'

broederlijken brief aan de Vereeniging te zullen schrijven, aan welke belofte door mij is voldaan.

Het Oneida Instituut ligt omtrent twee mijlen van de stad af. In hetzelve wordt de handen-arbeid met het onderwijs in de geleerdheid vereenigd. Dr. GREEN is er de bestuurder van. Slechts sedert de laatste vier jaren opgerigt, kan men van den goeden uitslag nog niet veel zeggen. De jonge lieden werden, toen ik mij daar bevond, in de tuinen van eene kleine hoeve bezig gehouden. De woonvertrekken zijn allereenvoudigst. Er is eene leeskamer, in welke weinig boeken, maar wel achttien of twintig nieuwspapieren lagen.

Met der haast deed ik, vergezeld door mijn' vriend, een' uitstapje naar de *Trenton-watervallen*, omstreeks vijftien mijlen van *Utica* af gelegen. De weg derwaarts is slecht, maar de landgezigten, vooral als men op den berg is gekomen, zijn overheerlijk. Reeds meermalen eene beschrijving van watervallen gegeven hebbende, behoef ik deze niet te beschrijven: alleen zeg ik er van dat ik op nieuws door de aanschouwing van de magt des Scheppers getroffen werd.

Van daar terugkeerende, vatte ik koude, zoodat ik vreesde dien avond niet te zullen kunnen prediken. Door Gods goedheid nogtans gelukte mij dit werk, aan hetwelk ik mij niet mogt onttrekken, omdat ik er mij toe verbonden had. Ik had een talrijk en aandachtig gehoor.

Den volgenden avond hadden wij op mijn verzoek nog eene zamenkomst met de Predikanten en de Godsdienstvrienden. Hier mogt het mij gebeuren

ren en koepel zijn alle naar de beste modellen gemaakt en aan derzelver versiering zijn geene kosten gespaard. Onder door de galerij gaande, komt men tot zijne verwondering niet in eene grootsche kerk, maar in eene wel ruime, doch eenvoudige kamer van lage soldering, boven welke de kerk is. In die kamer worden voorlezingen gehouden, ook houdt men er de Zondagschool. Ik ging de trappen op naar de kerk. Dezelve is inderdaad schoon, behalve dat de Corinthische kolommen, op welke de galerijen rusten, het gezigt voor vele toehoorders belemmeren. Als eene kerk voor Baptisten heeft hare bouwing boven de kamer het onmogelijk gemaakt, dat men eene doopplaats in den vloer kan hebben. Men heeft alzoo een groot langwerpig vat laten maken, hetwelk op rollen staande gemakkelijk kan voortgetrokken en, wanneer het noodig is, vóór den predikstoel geplaatst worden. Hetzelve staat drie of vier voet hoog: zoodat de personen, die den Doop zullen ontvangen, al te zeer voor het gezigt der vergadering worden blootgesteld. Behalve dit ongemak, ken ik geen ander, of het moest zijn dat de waardige leeraar zich nu niet kon bedienen van de Schriftuurlijke uitdrukkingen, op welke zijne broederen gewoon zijn zoo sterk te hechten. Het kon niet langer gezegd worden dat de doopelingen afgaan in het water en uit het water opkomen: want de orde is omgekeerd; zij gaan op in het water en komen nederwaarts uit het water. In hoever deze handeling op de waarde van den Doop invloed heeft, is eene vraag, welker beslissing ik aan het oordeel van anderen overlaat.

BRIEF XXI.

In den vroegen morgen van den 25sten vertrok ik naar *Albany*. Al het onaangename der pakschuiten ondervonden hebbende, nam ik mijne plaats in den postwagen. Ten gevolge mijner gevatte koude had ik nu een' stijven hals: hierdoor leed ik niet weinig op een' slechten weg, gedurende eene reis van tachtig mijlen.

Van tijd tot tijd echter werd mijne aandacht bij de voorkomende voorwerpen bepaald. De gezigten bijzonder in den omtrek van de *Kleine watervallen* zijn allerbekoorlijkst. De schilder en de dichter zouden zich hier dagen en weken kunnen bezig houden, en toch nog veel te doen vinden. Ik reed langs de oevers van de *Mohauk* door twee dorpjes, welke men bezig was aan te leggen. Het was opmerkelijk dat de kerken te gelijk met de huizen gebouwd werden. In ieder dorp konden nog niet meer dan duizend inwoners zijn; in het eene evenwel was men aan het werk om drie kerken, en in het andere om er twee te bouwen.

Wij hielden stil aan eene herberg, in welke wij ons zelven zochten te verfrisschen door een' dronk

koud water. De waard, die een' ouden Duitschen naam had, toonde zich over ons zeer gestoord, klagende bitter over den slechten tijd, in welken men water voor sterken drank gebruikte. »Hoe kon hij zijn bestaan vinden door water te geven!" Ik vond in deze uitdrukking iets natuurlijks. Intusschen verdient het hier melding dat in de menigvuldige voorvallen, in welke ik zelf en anderen om water verzochten, hetzelve ons terstond zonder eenig morren gegeven werd.

Wij bereikten *Schenectady* niet eer dan des nachts te tien ure. Ik was zeer vermoeid en gevoelde mij ongesteld. Gaarne had ik een warm bad genomen, maar daartoe was geene gelegenheid. Ik gebruikte een zweetmiddel. Weinig bate had ik er van. Nogtans mogt ik op den invallenden Dag des Heeren de Godsdienst-oefeningen in de Hollandsche kerk des voor- en namiddags bijwonen. Een' vriend daar ontmoetende, liet ik mij door denzelven overhalen om mijnen intrek bij hem te nemen, wel verzekerd dáár eene betere oppassing te zullen genieten.

Dien ten gevolge was ik den volgenden morgen ook in staat het Vereeniging-kollegie te kunnen gaan bezigtigen. Hetzelve heeft eene uitnemend goede ligging op een land van omtrent 300 morgen, en waarschijnlijk zal het nog aanzienlijke goederen ontvangen. Ik was eenigermate te leur gesteld, toen ik deszelfs wijduitstrekkende plan van bouw niet zag uitgevoerd. In de herberg hing eene groote schilderij van het geheel. Eenige heeren, naar dezelve wijzende, riepen uit: »Ziet! is dit niet een prachtig paleis? Dit is het Vereeniging-kollegie!" Maar

aan de plaats zelve gekomen zijnde, bevond ik dat nog maar alleen de vleugels waren gebouwd. Het vooruitzigt evenwel is dat het een zeer prachtig gebouw zal worden.

Met de meeste beleefdheid werd ik ontvangen door den President, Dr. NOTT, een' man in *Brittanje* bekend bijzonder door de uitvinding van de kagchel, welke zijnen naam draagt. In zijn eigen land is hij bekend als één van de bekwaamste en ijverigste Predikanten, en die het meest heeft toegebragt aan de stichting van het kollegie, over hetwelk hij het opzigt heeft.

Des middags nam ik afscheid van mijne vrienden, en begaf ik mij naar *Albany*, waar men mijne terugkomst verwachtte. Van deze stad had ik nog niet veel gezien, en er was veel bezienswaardig. De voornaamste gebouwen staan op den top van den berg, het Kapitool genoemd, van welken eene fraaije breede straat naar de rivier en het lager liggend gedeelte der stad afloopt. Het Kapitool of Staten-Huis beslaat den top van dezen berg en heeft een edel voorkomen. Het Stadhuis is van wit marmer en verdient allezins er naast te staan. Het Instituut en de Hooge school, eerwaardige stichtingen, zijn hier ook. Het Weeshuis, in de nabijheid staande, mag wel genoemd worden. Nog zijn er twee nieuwe gestichten, welke melding vorderen. De eene is de Kweekschool van jonge meisjes, welke, ofschoon op de bouworde wel aanmerkingen zouden kunnen gemaakt worden, zeker de beste is in dit land.

Het andere gebouw is eene kerk, welke een treffend voorkomen heeft. De overdekte galerij, de te-

hunne daken beroofd. Een vader met zijn zoontje in een' wagen den berg afrijdende, werden zamen van den grond opgenomen en in de rivier zestig voet om laag gesmeten. De vader was gered, maar hij verloor zijn kind.

Des avonds omstreeks zeven ure bereikte ik *Northampton*; maar ik gevoelde mij zoo ongesteld dat ik, na een briefje aan Dr. PENNY geschreven te hebben, verpligt was mij terstond naar bed te begeven. Tegen mijn verzoek aan, kwam hij mij spoedig bezoeken, ten hoogste over mij bezorgd. Hij beval mij aan de bijzondere zorg van den waard, en wilde mij niet eer verlaten dan nadat hij eenige kruiden voor mij had laten gereed maken.

Door het gebruik van dit geneesmiddel en door een' gerusten slaap, welken ik welligt het meest behoefde, bevond ik mij, bij mijn ontwaken des morgens, veel beter. Op voorstel van mijnen vriend verwisselde ik mijn verblijf in de herberg met dat in zijn huis. De verbeterde staat mijner gezondheid was mij te aangenamer, daar dezelve mij vergunde naar het *Amherst Collegie* te gaan. Heden was het de dag (de 27e) van het Begin; en een voornaam doel mijner laatste reize zou verloren zijn geweest, indien ik deze plegtigheid niet had kunnen bijwonen.

Amherst Collegie was ontstaan door den afval van dat te *Cambridge*: zoodat het uitbreken van dwalingen aan het éene uiterste van den Staat aanleiding heeft gegeven tot het vestigen der waarheid aan het andere. Het Begin is hetgeen wij welligt zouden noemen het Einde, omdat alsdan de lessen

gesloten, en de studenten gepromoveerd worden, beginnende dus als het ware een nieuw tijdvak van hun wetenschappelijk leven. Overal wordt zulk Begin als een feestdag beschouwd, en stemt juist overéén met de zeden en den smaak van het volk. Ofschoon geene kermisvrolijkheid vertoonende en evenmin de stiptheid eener Godsdienstige handeling hebbende, nemen niet slechts de Godsdienstvrienden, maar het gros des volks deel aan de plegtigheid.

Wij kwamen des morgens vroeg aan de Kerk, welke reeds met menschen zoo opgepropt vol was, dat wij er eerst niet binnen konden geraken. Door den bijstand van eenige bedienden werd mij een weg door de menigte heen gebaand. Met moeite kreeg ik in eene bank eene gemakkelijke plaats. Niet lang duurde het, of ik werd verzocht met den Heer MATHESON op de, aan de beide zijden van den predikstoel opgeslagene ruime galerij (*platform*) plaats te nemen.

Het gezigt van dáár was treffend. De Voorzitter stond op den predikstoel. Op genoemde galerij bevonden zich de Zaakgelastigden en de Engelsche Deputatie, zijnde er nog eene genoegzame ruimte overgelaten voor hen, die aanspraken zouden houden. De predikanten zaten beneden in banken, digt bij den predikstoel. Het ruim en de gewone galerijen waren bezet door mannen en vrouwen, welke alle een vrolijk voorkomen hadden. Een talrijk koor van muzijkanten, vooraan op het middelste gedeelte der galerijen geplaatst, liet zich tusschen beide tot verpoozing der werkzaamheden hooren.

Ieder student was bij het verlaten van het kollegie verpligt eene proeve van zijne gemaakte vorde-

ringen te geven. Daar er zich thans vele studenten in dit geval bevonden, was het eenigzins bezwaarlijk op een' enkelen morgen hen allen te laten spreken: dit echter keurde men beter te zijn, dan aan eenige weinigen daartoe de voorkeur te geven. De Professoren weten vooraf de lengte der redevoeringen, als welke omtrent een kwartier uurs mogen duren. Ter dezer gelegenheid lieten zich drie en twintig jongelingen hooren. Na elke zesde of zevende redevoering speelden de muzijkanten. De namen der sprekers werden door uitgedeelde briefjes bekend gemaakt.

Men verwachte niet dat ik een naauwkeurig verslag van deze jeugdige opstellen zal geven. Genoeg is het te zeggen dat dezelve hoogstbelangrijk waren, allezins aanduidende juiste begrippen en een' goeden smaak. Onder andere hoorde ik een voortreffelijk dichtstuk opzeggen, als mede eene redevoering, welke echt welsprekend mogt genoemd worden. Twee studenten hielden in verheven' stijl eene zamenspraak over de *krankzinnigheid*. Bijzonder beviel mij in een kollegie, hetwelk niet bij uitsluiting aan de Godgeleerdheid is toegewijd, zoo vele blijken van Godsdienstigen zin te mogen vinden.

Eene tusschenin vallende omstandigheid verdient melding. Een der studenten, die thans zijne bevordering zou ontvangen hebben, was ziek geworden en gestorven. Toen men zijnen naam aflas, rezen al de studenten op en deden een floers om den arm. Er was groote stilte. De geheele vergadering gevoelde het aandoenlijke van dit oogenblik. Nog openden zich geene lippen om eene lofrede uit te boezemen;

maar nu liet het koor der muzijkanten eenige klanktoonen hooren, en een *requiem* van MOZART werd langzaam en plegtig aangeheven. Er was niemand, of hij gevoelde dit teedere bewijs van hoogachting: allen waren er door getroffen.

De laatste redevoering werd door een' der oudste studenten gehouden: deze sprak al de tegenwoordigen aan. Eerst rigtte hij zijne rede tot den Voorzitter, vervolgens tot de Opzieners; verder (bij deze gelegenheid) tot de afgevaardigden uit Engeland, en eindelijk tot zijne mede-studenten. Deze pligtplegingen, op eene gepaste wijze gedaan, maakten grooten indruk.

Vóór deze laatste redevoering had de Voorzitter de diplomaas uitgedeeld, daarbij een kort formulier van aanbeveling in de Latijnsche taal opzeggende. De geheele plegtigheid werd door den Voorzitter met eene korte toespraak en gebed besloten. De werkzaamheden, te negen ure begonnen, eindigden omstreeks te drie ure.

Over het groene perk begaven wij ons naar de eetkamers. Omtrent drie honderd personen, van welke de meeste predikanten waren, plaatsten zich aan de tafels. Wij vonden er overvloed van vleesch en toespijs, maar zagen noch wijn noch sterken drank. Na smakelijk gegeten te hebben, ging het gezelschap, daar er geene aanleiding was om langer zamen te blijven, spoedig uiteen. Kort nadat wij vertrokken waren, hoorde ik dat een der broederen, die in volmaakte gezondheid met ons het middagmaal had gehouden, plotseling was gestorven, terwijl hij bezig was een stuk van een' meloen te ge-

bruiken. » In het midden des levens zijn wij door den dood omgeven." PERNIIS DICKENSON was in den bloei van zijne jaren en genoot de beste gezondheid, toen hij door den dood werd overvallen!

Het groene perk leverde een druk tooneel op. Ontelbare rijtuigen van allerlei soort en zeer vele voetgangers, alle welke juist niet om gesticht te worden waren samen gekomen, stonden, reden en liepen door elkander. Echter was er geen buitensporig gedruisch, noch eenige dartelheid. Alleen zocht een marskramer zijne waren aan den man te helpen: op eene kar gezeten, verkocht hij, of althans poogde hij te verkoopen boeken, prenten, paardentuig — tot zelfs den wagen, op welken hij zat.

Met Dr. PENNY heen rijdende, stelde deze mij voor den weg over *Hadley* te nemen, hetgeen zeer naar mijn genoegen was. *Hadley* ligt langs de fraaije kronkelingen van de Connecticut. Het is als 't ware eene aartsvaderlijke landstreek. De eenvoudige huizen staan verspreid van elkander, hebbende achter zich een' groenen rand naar de zijde der stille rivier. De kerk staat ongeveer in het midden van het dorp, overvloedig met olm-boomen beplant. Hier vindt men een' ouden eik, op welks knoestige zijden men zegt dat de Indianen insnijdingen gemaakt hebben ter aanwijzing van den hoogen stand des waters in verschillende tijdperken. Deze dorpbewoners worden ook geroemd, als alle van de kerkdienst een getrouw gebruik makende.

Ook wordt hier vertoond een kelder, in welken de konings-moorders, WHALLEY en GOLFE, vele jaren verscholen waren. Van den eersten luidt het

volksverhaal, aan hetwelk allen geloof geven: De Indianen hadden eens een dorp, grenzende aan *Hadly*, overrompeld en vele inwoners vermoord, terwijl de meeste zich in de kerk bevonden. Op eenen Zondag, toen de dorpelingen van *Hadly* ter openbare Godsdienst-oefening insgelijks vergaderd waren, ontstond er op eens het gerucht dat de Indianen in aantogt waren. De mannen van huis afwezig en zonder wapenen zijnde, zouden hunne achter gelatene geliefden het eerst de woede des vijands ondervinden. De onverwachte tijding en het gevoel hunner weêrloosheid deden hen allen moed verliezen. Bij een zoo dreigend gevaar bleven zij besluiteloos.

Op dit tijdstip verscheen onder hen een vreemdeling in een kluizenaars gewaad, met een' witten baard en een achtbaar gelaat. Deze verweet hun hunne lafhartigheid, vermaande hen den vijand niet af te wachten, maar denzelven te gemoet te gaan, hun de overwinning verzekerende. Als of een Engel sprak, gehoorzaamden zij; als of een Engel hen aanvoerde, zoo vochten zij. Overal was de vreemdeling tegenwoordig om te bevelen en de felste aanvallen van den vijand af te weren. En overal, waar hij zich vertoonde, week de vijand, tot dat de dorpelingen de besliste overwinning hadden behaald. Na geëindigden strijd zochten allen hunnen redder: maar die was niet te vinden. Die redder was Whalley, die zijn hol verlaten had om deze daad te verrigten, en die na zijn volbragte werk terstond tot hetzelve was teruggekeerd. Wat wonder, indien deze eenvoudige dorpbewoners op dien afstand van tijd geloofden dat het eene bovennatuurlijke verschijning, tot hunne redding gezonden, was geweest?

BRIEF XXII.

De heer Matheson was van *Amherst* naar *Meredith* vertrokken. Ik besloot den Zondag over te *Northampton* te blijven.

Deze fraaije stad heeft eene bevolking van omtrent 3,000 zielen, en in haar regtsgebied in den omtrek van zes mijlen zijn er omtrent 3,600. Alles ziet er landelijk uit. De koeijen wandelen door de straten; en drie kerken met het Regthuis doen de plaats eere aan. Ik was hier regt in mijn' schik. Ook beviel mij zeer de zedelijke en Godsdienstige zin der menschen. Ik ken in dit land geene plaats, waar ik liever zou willen wonen.

Hier zijnde, bezocht ik met een' mijner vrienden *Mount Holyoke*. Deze plaats is zeer beroemd en wordt meer bezocht dan eenige andere in Nieuw Engeland, of welligt in de Vereenigde Staten. Wij reden den berg op ter hoogte van twee derde, en, na ons paard vastgebonden te hebben, wandelden wij verder te voet.

Wanneer men het regte gezigtspunt bereikt heeft, ziet men de rivier zich dertig mijlen uitspreiden. Op haren effenen stroom vaart een aantal scheepjes met

hunne witte zeilen. Aan weêrszijden ligt de fraaiste en grootste vallei van Nieuw Engeland, naar den naam der rivier, welke dezelve besproeit, genoemd, en leidende naar andere valleijen. Die verafgelegene bergen, welke zich in den graauwen nevel vertoonen, worden gezegd de rotsen van Nieuw Haven te zijn, zijnde een afstand van zeventig mijlen. Ter linker zijde ziet men de heuvels en bergen zich in verschillende gedaanten verheffen, terwijl de grond achter dezelve in het dal weg zinkt met *Hadley* in de laagte, en *Amherst* in de verte. Ter regterzijde ligt *Northampton*, aan den voet van den berg vooruitstekende, nette huizen en groenende beemden vertoonende. Nu ziet men over de kleinere bergen in de andere valleijen; zelfs ontdekt men de ver afgelegene bergen, welke de grenzen van den Staat uitmaken. Zóó heeft men een uitgebreid en steeds onderscheiden tooneel vóór en rondom zich. De grootste bekoring, bijzonder voor dit land, is dat alles zoo wèl is bebouwd; en het aantal van steden en dorpen (niet minder dan dertig) geeft stof tot nadenken over de drukke werkzaamheden en het stille genot, dáár plaats hebbende.

Er is hier eene houten loods, in welke de bezoekers eenige verversching kunnen krijgen, en van welke men van alle kanten heerlijke gezigten heeft. De goede lieden moesten meer doen: zij moesten een' kleinen toren laten bouwen, slechts hoog genoeg om den aanschouwer het geheel te kunnen laten zien, zonder door de boomen gehinderd te worden. De plaats is het waardig; het zou weinig kosten en het zou er meer menschen heen lokken.

Aan deze loods had ik een gezigt, hetwelk ik niet had verwacht. De man, die ons bediende, had eens eene ratelslang gevangen, en hij zocht nu met dezelve te laten zien zijn voordeel te doen. Zij was in eene groote ruwe kist. De man nam het deksel en plaatste het tegen den wand. Het dier vertoonde zich in één gerold, maar hief langzaam den kop op, als of het uit den slaap ontwaakte. Hetzelve was van drie tot vier voet lang. Kop en oogen waren vreeselijk. De man tergde met een' stok de slang, welke nu haren kop nog meer naar het boveneind der kist verhief; een schitterend licht wierp zij uit hare vooruitstekende oogen, en herhaalde malen maakte zij van haren ratel gebruik. Nooit had ik verwacht zoo digt, zonder vreeze, bij zulk een verschrikkelijk dier te kunnen zijn.

Northamptons inwoners verdienen allezins lof wegens hunne Godsdienstigheid. Zij hebben een deftig voorkomen en bezitten veel vastheid van karakter. Zij hebben gaarne dat hunne leeraars hun de waarheden duidelijk voor het verstand zoeken te maken, en zij letten alzoo naauwkeurig op de beginsels en beweegredenen hunner handelingen. Minder schrandere menschen, die het vermogen missen om hierover behoorlijk na te denken, houden zich aan de eenvoudige waarheden der Godsdienst en toonen den meesten prijs op het kerkgaan te stellen. Wat het gevoel van pligt en de kracht der gewoonte in dezen vermogen, zal uit de volgende voorvallen ten duidelijkste blijken.

Een der predikanten werd gedurig geplaagd door de ganzen zijner buren, welke in zijnen tuin omdwaal-

den. Gedreigd hebbende dat, indien deze dieren zich weder vertoonen mogten, hij dezelve dood zou slaan, gebeurde het, dat hij eens in een' oogenblik van drift eene derzelve werkelijk dood sloeg. Deze gans nu behoorde aan eene weduwe, welke den troep aan de zorg van hare dochter Maria had toevertrouwd. Maria, de aangedane schade ontdekt hebbende, liep terstond naar huis, uitroepende: »Ach! moeder! kunt gij het gelooven? De heer W. heeft de gans dood geslagen!" »De gans dood geslagen, mijn kind?" zeide de ontstelde moeder. »Ja, moeder! o! ik denk dat ik niet meer naar de kerk zal kunnen gaan, om hem weder te hooren!" Dit noemen van de kerk deed in ééns de gramschap der moeder bedaren. »Maria!" zeide zij, »spreek nimmer zulke woorden, mijn kind!" »Wel dan, moeder!" antwoordde zij, zich bedwingende, »ik denk dat ik niet meer te kerk zal kunnen gaan, zonder aan mijne gans te denken!"

Onder de kerkgangers was er één, die zich in het gebruik van sterken drank te buiten ging. Ofschoon de leeraar hem de zonde der onmatigheid, in het openbaar en in het bijzonder, meermalen voorstelde, bleef hij echter ter kerk gaan. Eens beloofde hij zijnen leeraar een paar duizend dollars te zullen geven, indien deze de stad wilde verlaten, omdat hij vreesde dat hij hem anders dood zou schieten. Deze man denkt er intusschen niet aan om uit de kerk weg te blijven, als een middel, hetwelk hij tot zijne eigene beschikking heeft.

Een der kerkleden zeide eens, kort na zijn trouwen, met zeker zelfbehagen tot zijnen leeraar, dat

hij de huiselijke Godsdienst had ingevoerd. »De huiselijke Godsdienst!" vroeg de predikant met verwondering, » en gij blijft een vloeker, is het niet zoo?" » Wel, gij weet toch," was het antwoord, » men *moet* huiselijke Godsdienst hebben. Van de twee moetende kiezen, zou ik liever het vloeken, dan de huiselijke Godsdienst er aan willen geven." Gewoonte en voorbeeld hadden hem geleerd dit werk als iets tot het huwelijksleven behoorende te beschouwen.

Zóó zijn er dan ook hier weinige huisgezinnen, in welke de huiselijke Godsdienst geheel wordt verwaarloosd. Niet meer dan drie huisgezinnen weigeren zich aan eene vaste kerk te verbinden. Geen zes menschen staan voor dronkaards bekend. Armoede is er niet; evenmin zijn er misdadigers. Het gevangenhuis staat dikwijls gedurende drie maanden ledig; en de regter heeft zelden te vonnissen. De sluijer van eene Dame werd onlangs op den weg gevonden. Men hing denzelven op eene heg. Den geheelen dag bleef die onaangeroerd, tot dat de eigenaares des avonds dien kwam naasten.

Hunne zedelijkheid is allezins lofwaardig. Zulks blijkt bijzonder uit hun gedrag jegens de predikanten. Gezamenlijk maken zij bepalingen omtrent derzelver jaarwedde. Den heer WILLIAMS, wegens ouderdom zijne bediening moeten nederleggende, lieten zij zijne gewone jaarwedde behouden.

Mij van elke voorkomende gelegenheid bedienende, om dit volk nader te leeren kennen, had ik alle reden over hetzelve te vreden te zijn. De verkeering vond ik er meer gemengd, dan men in eene

plaats van deze uitgestrektheid verwachten zou. Vergezeld door mijn' vriend Dr. PENNY, woonde ik een vrij talrijk gezelschap bij. Wij werden in de nette, op elkander volgende, kamers geleid. Er waren tusschen de vijftig en zestig personen tegenwoordig, meestal jonge lieden, en alle van bekenden Godsdienstigen zin. De gesprekken waren ongedwongen en vrij, de manieren beschaafd, en alles was zoodanig ingerigt als in ons eigen land plaats heeft. De jonge lieden waren vriendelijk en toonden wèl onderwezen, schrander en allezins Godsdienstig te zijn. Dr. PENNY verzamelde rondom mij eenige jeugdige vriendinnen, met welke ik een belangrijk en aangenaam onderhoud had. Hij noemde haar zijne kinderen; en haar met herderlijk welgevallen aanziende, verlangde hij van mij te weten, of ik haar met mijne Engelsche vriendinnen kon gelijk stellen. Deze boertige uitdaging beantwoordde ik met een vriendelijk oog; als willende mijn genoegen te kennen geven. Beschuldig mij niet van nationalen trots, dat ik verklaarde dezen vriendinnenkring ongemeen Engelsch te zijn. De openhartigheid, de beleefdheid, de schranderheid, de eenvoudige witte kleeding en de frissche kleur, welke hier minder algemeen is, deden wij aan eenige gezelschappen van onze lieve jufferschap in ons Vaderland denken.

Ik had op mij genomen Zondags avonds te prediken, wenschende op de andere gedeelten van den dag zelf te hooren. In den morgen woonde ik de Godsdienst bij in de Moeder-kerk, welke zeer groot is, kunnende 1600 menschen en zelfs meer bevat-

ten. Nu waren er misschien 1400 tegenwoordig. Ik zat naast het oudste lid der Gemeente, en zong uit een boek, hetwelk door drie geslachten was gebruikt. De geheele kerkdienst was belangrijk. De leerrede werd bij deze gelegenheid gelezen.

In den namiddag ging ik in de Edwards-kerk, een uitspruitsel van de eerste en slechts omtrent twee jaren oud. Er kunnen omstreeks 800 menschen in geplaatst worden, en omtrent 300 waren er nu tegenwoordig. De Heer Todd, een voortreffelijk man, predikte. Hij las zijne leerrede. Hij en Dr. Penny hadden korteling geleden, zich hier gevestigd. Ofschoon in gevoelens verschillende, verstaan zij nogtans elkander goed en handelen in volmaakte evereenstemming. Toen de jongere kerk zich het eerst wilde afscheiden, bestond er nog eenige hope op voortdurende vereeniging. Had elke kerk laaghartig gepoogd haar gezag te laten gelden, de oneenigheid zou ongetwijfeld bij beide zijn toegenomen; maar nu men eene minzame schikking tot afscheiding maakte en verklaarde tot één doel te zullen zamen werken, is het als of er slechts één kerkgenootschap was, niettegenstaande men op onderscheidene plaatsen ter Godsdienst-oefening zamen kwam.

Voor een' vreemdeling is niets treffender dan de menschen naar de kerk te zien gaan. Wanneer de klok luidt, ziet men hen als een stroom langs de straten zich bewegen; wanneer dezelve ophoudt te luiden, gelijkt de stad als een verlaten dorp te zijn. Des morgens had ons horologie ons bedrogen, en Dr. Penny en ik kwamen een weinig te laat in de

kerk. Ik zag niemand op straat, — en niemand binnen treden, — ik vreesde dat er een klein gehoor zou zijn. Maar — de kerk was vol. Naauwelijks kwam er na ons nog een of ander.

Des avonds zou ik voor de vereenigde gemeenten prediken. Ik wandelde eerst over de begrafenisplaats. Dezelve heeft een goed voorkomen, als zijnde niet onördelijk, noch ook te zeer opgesierd. Zij ligt digt *bij* de stad, zoodat de dooden niet vergeten worden, en is *buiten* de stad, zoodat ze tegen verstoring beveiligd is. De laatste stralen der ondergaande Zon beschenen nog het weinig betreden voetpad. Op de witte marmersteenen las ik van der afgestorvenen godsvrucht, hoop en eeuwig leven. Hier en daar stond een oude olmboom, zijne lange schaduwen werpende over de stille graven, tusschen welke het gras digt bij één was gegroeid, waarbij zich eenige fraaije bloemen vertoonden. Voor mijn gevoel was het een aangenaam verblijf. Geen schepsel werd er gezien, geen geluid gehoord dan het loeijen eener koe in de verte. Buiten mijzelven bewoog zich niets: alleen vlogen er eenige weinige vogels, welke mij toeschenen klaagtoonen aan te heffen.

Vermoeid van het wandelen, plaatste ik mij op de grafstede van Brainerd; en hier zocht ik mijne gedachten te regelen voor hetgeen ik straks zou voordragen.

In de kerk komende, vond ik dezelve opgepropt vol. De leden van de vereenigde gemeenten niet alleen, maar ook de Bisschoppelijken en Unitarissen waren er. Ik had het genoegen te bemerken dat men over mijn werk zeer tevreden was.

Vernomen hebbende dat in den voorafgaanden winter eene aanmerkelijke verlevendiging van Godsdienstigheid hier had plaats gehad, liet ik mij desaangaande door de predikanten onderrigten. Van dit zoo veel geruchtmakend belang reeds meermalen gewaagd en er mijn gevoelen over gezegd hebbende, laat ik deze zaak verder onaangeroerd. Liever deel ik hier nog mede een

Berigt van de Zondagscholen.

De school in de eerste gemeente heeft omstreeks zestig onderwijzers en 500 leerlingen; die in de Edwards-kerk heeft dertig onderwijzers en 200 leerlingen. De onderwijzers zijn over het algemeen verstandige en Godsdienstminnende lieden. Sommige hunner zijn in het beste van hunne jaren, maar de meeste, mannen en vrouwen, hebben den ouderdom van twintig tot dertig jaren. De leerlingen behooren tot alle standen der maatschappij, de beschaafdste en aanzienlijkste niet uitgezonderd. Omtrent drie-vijfden derzelve zijn kinderen beneden de vijftien jaren oud; de overigen zijn volwassene van vijf en twintig tot zestig: maar de meerderheid bestaat uit jonge lieden van beide seksen. De scholen worden iederen Zondag na de voor- of namiddag-Godsdienst oefening gehouden en met een gebed begonnen. In alle de onderscheidene klassen wordt dezelfde les geleerd, zijnde een gedeelte van den Bijbel; met welk gedeelte de leerlingen verpligt zijn zich vooraf bekend gemaakt te hebben om te beter in staat te zijn op de vragen, welke hun gedaan worden, te kunnen antwoorden. Op Zaturdag avond

komen de onderwijzers gewoonlijk zamen om zich onderling voor hun werk voor te bereiden. Deze zamenkomsten worden als hoogst belangrijk en nuttig beschouwd. Van tijd tot tijd wordt des Zondags morgens door de onderwijzers een bidstond gehouden, met oogmerk om hunne leerlingen bij de pligten van den dag te bepalen; en hiervan heeft men heilzame gevolgen bemerkt. Deze onderwijzers vergenoegen zich niet met enkel de bepaalde les te verklaren, maar zij bedienen zich van elk gepast middel om het eeuwig welzijn hunner leerlingen te bevorderen. Derzelver bekeering en behoudenis is hun hoogste doel; en in vertrouwen op God werken en bidden zij om dezen zegen. Hunne gedurige vermaning is, dat allen, ouden en jongen, zich zonder uitstel aan de dienst van Jezus Christus toewijden.

In iedere school is eene groote boekerij, uit welke elken Zondag boeken ter lezing, niet langer dan veertien dagen te houden, worden afgegeven. Tot bewijs van ontvangst derzelve leveren de leerlingen een briefje in.

De namen dergenen, die van de school weg blijven, worden opgeteekend: dienvolgens gaan de onderwijzers om de veertien dagen aan de huizen, waar deze wonen, de reden van hun weg blijven afvragen.

Maandelijks doet men in deze scholen eene inzameling van liefde-penningen ten behoeve van de Zendeling-zaak, welke inzameling telken jare 200 of 300 dollars opbrengt.

De Zondagschool, in welke alle werkzaamheden,

gelijk van zelven spreekt, *voor niet* geschieden, zegent zoo wel hen die onderwijzen, als hen, die onderwezen worden. Dezelve is de hoop der kerke en het krachtigst behoedmiddel tegen de zedelijke verbastering des volks.

BRIEF XXIII.

Op Maandag den eersten September verliet ik *Northampton* om mij naar *Meredith* te begeven.

Wij reden door *Amherst*. Hier zij in het voorbijgaan aangemerkt, dat ik, gedurende mijn verblijf te *Northampton*, deze plaats voor de tweede maal bezoekende, het daar gevestigde Kollegie nog eens heb bezigtigd. Hetzelve heeft eene uitmuntende ligging op eene hoogte in eene opene landstreek. Ofschoon een goed en fraai voorkomen hebbende, is het niet groot genoeg om het aantal studenten te huisvesten, daar vele hunner bij burgerlieden moeten inwonen. Professor Hitchcock, bij het publiek voordeelig bekend door zijne schriften over de Aardrijkskunde, liet mij de onderscheidene gehoorzalen zien. Er is eene bibliotheek van omstreeks 7000 boekdeelen, alsmede een toestel van werktuigen voor de natuurkunde, hebbende 5000 dollars gekost. Voor eene zoo jeugdige instelling, heeft dezelve zich spoedig uitgebreid.

Tegen den avond bereikte ik *Brattleborô*. De heer Matheson had mij laten weten dat ik met de diligences kon voortreizen om bij tijds te *Meredith* te

zijn; maar ik bemerkte spoedig dat hij verkeerd was onderrigt geweest. Het viel mij moeijelijk van de postmeesters iets zekers te vernemen aangaande den weg, welken ik nemen moest: ieder beval zijnen wagen aan, al ware het, dat het mij een' omweg van dertig mijlen zou veroorzaken.

In den vroegen morgen van den derden September zette ik mijne reis verder voort naar *Oxford-Bridge*. De wagen zou te drie ure vertrekken, maar te twee werd ik reeds geroepen; vijf minuten daarna zat ik in den wagen. Ik had geleerd hier op te rekenen. De weg was fraai en leverde groote verscheidenheid op. De *Bellows* watervallen zien er schilderachtig uit. De hoogte van derzelver val is gering; maar de rivier stort tusschen door de hoopen van graauwe granietsteenen met kletterend geweld neder. Aan de zijden van den waterval verheffen zich de rotsen in woeste gedaanten van verschillende soort. Het fraaije dorp met deszelfs fraaije kerk en eenige nette huizen volmaken het tooneel. Deze plaats werd voorheen door de Indianen zeer gezocht; zij kwamen er om te visschen en hunnen ledigen tijd te slijten, wordende bekoord door de schoone gedaanten en liefelijke geluiden der Natuur. Op sommige rotsen, welke het minst door de wrijving van het water geleden hebben, ziet men nog teekenen, hoe zij menschelijke aangezigten zochten af te beelden; dezelve ontdekken inderdaad meerdere bekwaamheid, dan men den wilden gewoonlijk toeschrijft.

Oxford Bridge reed ik vóór het vallen van den avond binnen. Het logement, in hetwelk ik mijn' intrek nam, is een van de beste, welke ik gezien heb, wat netheid en gemakken betreft.

Des morgens te vier ure zat ik wederom in de diligence. Ik was reeds eenigen tijd gereed geweest, maar het vertrek had nu later plaats. Een zware mist lag over het Aardrijk verspreid, en alleen in de diligence zijnde, had ik moeite mij warm te houden. De Zon brak vervolgens door en het weder werd heet. Bemerkende dat de diligence slechts tot op den afstand van tien mijlen van *Meredith* zou komen, was ik verpligt dezelve te verlaten en naar eene andere wijze van vervoer uit te zien. Ik huurde eene kar; na vrij lang naar den voerman te hebben moeten wachten, reden wij heen. Maar ach! welk een voertuig! Hetzelve was zoo klein, dat wij er ons met moeite in plaatsen konden; en de weg was zoo ongelijk dat wij dikwijls gevaar liepen zamen omver te vallen: en echter smaakte ik veel genoegen, daar de weg zulke heerlijke gezigten opleverde. Nu eens bevonden wij ons tusschen heuvels en rotsen van granietsteen, dan eens werden wij door ceders en denneboomen beschaduwd, terwijl de zacht stroomende rivier, de fraaije baai en het wijduitgestrekte meer, met eilandjes bezaaid, zich tusschen beide aan ons oog vertoonden. Toen wij digt bij het meer kwamen, ontdekten wij aan deszelfs oever, door de boomen heen, het dorp, de plaats mijner begeerte. Hetzelve had bij het vallen van den avond een allerliefelijkst voorkomen en scheen mij bijzonder geschikt te zijn voor de daar te houdene Associatie van predikanten. Van zelven dacht ik aan Hem, die met Zijne leerlingen dikwijls aan den oever van het meer *Gennezaret* was vergaderd geweest.

Bij mijne aankomst gingen verscheidene lieden, die

niet ver af woonden, naar huis: er werd echter nog eene avond-Godsdienstoefening gehouden. Laat ik hier eene beschrijving van deze Associatie mogen geven.

Dezelve bestond uit de broederen en aanzienlijkste kerkleden van *Nieuw Hampshire.* Zij vergadert op verschillende plaatsen, nu hier, dan daar, rekenende men dit zeer heilzaam voor de bevordering van de belangen der Godsdienst. Het was thans voor de eerste maal, dat zij te *Meredith* zamen kwam; en de inwoners dezer plaats toonden zich zeer gastvrij te zijn. Ieder huis stond open; elk huis was vol. In sommige huizen waren twaalf, achttien en twintig gasten. De logementen waren insgelijks vol. In een derzelve kreeg ik eene vrije kamer: bij mijn vertrek van daar weigerde men door mij betaald te worden.

De kerk, voorheen ten gevolge van vrijwillige inschrijvingen gebouwd, was eene vrije kerk, dat is strekkende ten gelijken gebruike van allen, hoezeer ook in Godsdienstige begrippen verschillende. Dezelve behoorde aan de Universalisten, als welke zich hier het eerst gevestigd hadden. Naderhand is zij in het bezit van de Congregationalisten geraakt. Zij telt thans 500 leden. Omtrent 100 kinderen bezoeken de zondagschool. De Universalisten, van welke er nog omtrent 300 zijn, vergaderen in gering getal op het Regthuis. De geheele bevolking is niet boven de duizend.

De predikanten en leden der Associatie begonnen des Maandags avonds aan te komen. Den volgenden morgen namen de geregelde zittingen een' aanvang

en zouden drie dagen duren. Op iederen morgen te half vijf ure werden er bidstonden gehouden.

Dingsdags te acht ure begonnen de werkzaamheden. Een Bestuurder werd gekozen; en verscheidene commissiën werden benoemd, om over voorkomende zaken te raadplegen. Te elf ure predikte een der broeders. Nog twee andere openbare vergaderingen werden gedurende het overige van den dag gehouden.

Op Woensdag voormiddag te acht ure kwam men wederom te zamen, om de verslagen van de onderscheidene commissiën aan te hooren en vervolgens desaangaande besluiten te nemen. Te elf ure werden de belangen van het Opvoeding-genootschap en te drie ure die van het Bijbel-genootschap behartigd door gepaste berigten en treffende aanspraken. Des avonds hielden de bestuurders van de Zondagschool-vereeniging en die van het Vrede-genootschap redevoeringen ten behoeve van deze Instellingen.

Op Donderdag te acht ure vergaderden wij wederom. Eenige zaken van minder belang werden afgehandeld. Een verslag van den Godsdienstigen staat der gemeenten, ofschoon dezelve over het algemeen niet ongunstig was, maakte melding van nog aan te wendene middelen ter verbetering. Besluiten ten voordeele van het Vrede-Genootschap, en ter beteugeling van den slavendienst werden genomen. Te tien ure hield de vergadering zich bezig met de overweging van de belangen van het Binnenlandsch Zendeling-Genootschap. Dr. Peters, na een kort woord over den Staat van het binnenland gesproken te hebben, noodigde mij, als die uit het

Westen was gekomen, uit om te verhalen hoe ik het dáár bevonden had. Ik was verpligt te gehoorzamen. Ik deed het met het beste gevolg. Er lag eene inteekening-lijst ten behoeve van het Genootschap: velen, die reeds voor zich zelve ingeteekend hadden, deden het nu ook voor hunne kinderen. De heer MATHESON bad hier over, op verzoek, den Goddelijken zegen. De vergadering duurde langer, dan gewoonlijk, maar niemand verveelde zich er bij. Dezelve heeft zeker gestrekt tot bevordering van de belangen dezes Genootschaps.

Te twee ure hield Dr. COGSWELL eene opwekkingsrede ten behoeve van het Zendeling-Genootschap; en te drie ure predikte de heer BURNHAM voor het Hulp-Genootschap, belast met de Zendingen naar het binnenland. Hierna werd des Heeren *heilig* Avondmaal bediend. Het ruim en de zij-gangen der kerk stonden vol eerbiedige Christus-belijders; bijna 150 predikanten waren er tegenwoordig. De plegtigheid was regt aandoenlijk.

Het geheel werd des avonds met eene leerrede besloten. De opkomst was niet talrijk, deels omdat velen, de Avondmaals-viering voor het voornaamste rekenende, naar huis waren vertrokken, en deels omdat eene onweêrsbui, van regen vergezeld was, opgekomen. De Gouverneur van den Staat en de Regter DARLING hadden de meeste vergaderingen bijgewoond.

Uit het medegedeelde blijkt dat deze zamenkomsten der Associatie hoogst belangrijk en nuttig zijn geweest. Een Godsdienstige zin was er bij het gros des volks door opgewekt. Met genoegen zag ik

dat de bidstonden in den vroegen morgen met zoo groote gretigheid bezocht werden: van 300 tot 500 personen waren er bij tegenwoordig. Even zoo was het mij aangenaam te bemerken dat het logement, in hetwelk ik vertoefde, in een heiligdom was veranderd: van uit deszelfs onderscheidene kamers hoorde men de stem der gebeden en dankzeggingen.

Intusschen ontveins ik niet te gelooven dat deze gerekte zamenkomsten nadeelig op het volk moesten werken. De menigte van onderscheidene zaken, welke behandeld werd, moge een voorbijgaand vermaak aanbrengen, maar dezelve verhindert toch eenen blijvenden indruk te maken. Nooit had ik eene zoo groote drukte van Godsdienstigen aard gezien, als in dit afgelegen dorp. Ter eere van dit volk zij nogtans gezegd dat hetzelve toonde de aandacht bij een en hetzelfde onderwerp gedurende een' langen tijd bepaald te kunnen houden.

Uit hoofde van deze verschillende en drukke werkzaamheden was er weinig gelegenheid geweest om met de broederen eens vertrouwelijk en in stilte te spreken; ik stelde alzoo voor om Vrijdag morgen zamen te ontbijten en eene laatste bijeenkomst met elkander te houden. Hierin nam men genoegen; en omtrent twintig predikanten lieten er zich vinden. Ik behoef hier slechts te zeggen dat deze zamenkomst in de hoogste mate openhartig en aangenaam, en voor mij in het bijzonder, als afgevaardigde, zeer belangrijk is geweest. Na zamen gebeden te hebben, scheidden wij van elkander met hartelijke groeten.

Daar wij eerst in den namiddag met de diligence zouden vertrekken, maakten wij vooraf nog een uitstap naar de bergen. Onze moeite in het beklimmen derzelve werd rijkelijk beloond. De heerlijkste gezigten vertoonden zich aan ons oog. In de verte zagen wij het meer *Winnipissiogee* zich in alle zijne pracht uitbreiden. Niets schooner heb ik in *Nieuw-Engeland* gezien: ik zal het nimmer vergeten. Met weêrzin verlieten wij zoo haastig zulk eene plaats en zoodanige vrienden.

BRIEF XXIV.

Omstreeks te één ure, op den 6den, vertrokken wij in gezelschap van eenige broederen naar *Concord*, liggende op onzen weg naar *Lowell*. Wij kwamen daar bij tijds aan en vonden er andere van onze vrienden. Men zou ons gaarne tot na den Christelijken rustdag gehouden hebben: maar wij waren verpligt ons zelven te verloochenen. Deze plaats had den naam van Godsdienstig te zijn: aangenaam ware het mij geweest de bewijzen er van te zien. Door gesprekken maakte ik er mij, zoo veel ik kon, mede bekend.

Den volgenden morgen reisden wij voort naar *Lowell*. Wij vonden plaatsen boven op de gemakkelijke diligence, en na een' aangenamen rid over den Mammothweg door eene woeste en niet onbelangrijke landstreek, kwamen wij tijdig genoeg aan om plaats te nemen aan de *table d' hôte* van een wel ingerigt logement. In den namiddag zochten wij de broederen op, en werden wij door den Weleerw. heer TWINING gedrongen in zijn huis ons verblijf te nemen. Vervolgens ontvingen wij van onderscheidene broeders bezoeken, en wij maakten bepalingen voor den volgenden Sabbat.

Lowell ligt aan den zamenloop van de *Concord* en *Merrimack* rivieren. Het is eene van de grootste fabrijksteden in de geheele Vereeniging, en levert een van de merkwaardigste voorbeelden op van spoedigen aanwas. Twintig jaren geleden, was deze plaats eene wildernis; toen werd er eene kleine fabrijk gebouwd, welke slechts 3000 dollars kostte. Thans zijn er meer dan twintig groote molens, vijf verdiepingen hoog, met 3000 weefgetouwen en 8500 spinnewielen, meer dan 5000 werktuigen en een kapitaal boven de zes en een half millioen dollars. De geheele bevolking is 13,000. De waterwerken zijn zeer schoon en kunstig aangelegd door middel van bakken en grachten; dezelve zijn in staat om nog vijftig molens meer in werking te houden. Zij brengen ook dit groote voordeel aan, dat de werklieden gerust kunnen voort arbeiden, zonder door den rook, zoo als dit in andere fabrijken het geval is, gehinderd te worden. Ik vond hier zeer veel, hetwelk verdiende met naauwkeurigheid door mij te worden gade geslagen.

Natuurlijk zou men moeten verwachten dat in deze fabrijk, gelijk in de meeste plaats heeft, vele ondeugden gevonden worden; maar tot mijn genoegen bemerkte ik dat men daar tegen, met den gelukkigsten uitslag, krachtig werkende middelen aanwendde. Niet minder dan 4000 jonge vrouwen werken in deze molens; derwaarts gekomen met de hoop om er veel geld te verdienen, zijn zij eensklaps uit den stillen huiselijken kring in een' drukken en gemengden staat van verkeering met anderen overgebragt. Als meestal dochters van landlie-

den zijnde, hebben zij een lofwaardig doel met hier te willen werken. Hare ouders bezitten alles behalve gereed geld, en om dit is het haar te doen. De kosten, tot eene goede opvoeding benoodigd, hier verdienende, hopen zij die te besteden om zich in het vervolg behoorlijk te laten onderwijzen. Nog onbedorven zijnde en reine zeden bezittende, schikken zij zich gemakkelijk naar de goede orde, welke dient om haar tegen de ondeugd te beveiligen. Voorbeelden van onzedelijkheid komen er, gelijk van zelve spreekt, wel eens voor; maar deze zijn inderdaad zeer zeldzaam. Stille en bedaarde meisjes, die zamen in een' molen werken, houden zich steeds bij elkander en doen door haar zedig gedrag eere aan de fabrijk. Geraakt er eene onder verdenking van slecht gedrag, zij wordt bij de opzieners aangeklaagd en door deze in haar werk geschorst; en wordt haar slecht gedrag bewezen, dan moet zij den molen terstond verlaten.

Worden aldus de gevaren, aan het fabrijk-leven verbonden, in vele gevallen vermeden, groote voordeelen ontstaan er door bij de vrouwen. In nieuwe omstandigheden geplaatst, in welke zij voor de eerste maal voor zich zelve moeten handelen, vertoonen zij dikwijls groote kracht en vastheid van zedelijk karakter. Vele, welke zich door den invloed van de Godsdienst hebben laten bestieren, zijn in het vervolg in de gelegenheid gesteld om der Godsdienst wezenlijke diensten te bewijzen; hetgeen zij niet zouden hebben kunnen doen, indien zij in haren huiselijken en afgezonderden kring waren gebleven. Van deze jonge vrouwen zijn, bij voor-

beeld, omstreeks 1000 opregte leden van Christelijke kerken geworden, en een gelijk getal maakt geregeld gebruik van de openbare Godsdienst.

Het kan echter niet geloochend worden dat, welke ook de voordeelen der werkzaamheden in deze fabrijk zijn, dezelve nogtans de vrouwen wel eens ongeschikt maken tot de vervulling van de stille pligten des huiselijken levens. Dit is in zeker opzigt natuurlijk, want er bestaat geene gelegenheid tot beoefening van huiselijke deugden; en ligtelijk krijgt men hier een' te grooten smaak voor de gezelligheid, den opschik en de onafhankelijke werkzaamheid, van welke men zich in het vervolg niet dan met moeite kan ontdoen. De kleeding der meeste vrouwen, wanneer zij in den molen niet werkten, beviel mij niet. Dezelve stond wel niet kwalijk, maar was boven haren stand en bedrijf. Ik was verwonderd haar te zien wandelen, gekleed in zijde met sjerpen, sluijers en parasols.

De zorg, welke de hoofden der fabrijk voor de welvaart der arbeidsvrouwen dragen, is ook lofwaardig. Kosthuizen hebben zij voor haar laten bouwen. In dezelve zijn lieden van beproefde trouw geplaatst, welke niet meer dan de bepaalde belooning voor kost en inwoning mogen aannemen. Gedragen de vrouwen zich onbetamelijk, dan worden zij weggezonden: zich behoorlijk gedragende, ontvangen zij bij haar vertrek een loffelijk getuigschrift.

Tegen de onmatigheid worden hier de sterkste maatregels genomen. Niet alleen het gewone Matigheids genootschap, maar ook het »geheele Onthoudings genootschap," bij het welk het gebruik

van »wijn, sterken drank en zwaar bier" ontzegd wordt, bestaan er. Dit laatstgenoemde genootschap telt tot 8,900 leden. Zonder de gronden, waarop deszelfs handeling rust, nu te beoordeelen, kan het niet missen, of deszelfs invloed moet groot zijn ter bevordering van de matigheid onder alle volksklassen.

Ook is er hier nog eene Maatschappij, den naam dragende van »het Lyceum," en strekkende om onderwijs in de Natuur- en Zedekunde te geven. Leeskamers, boeken en wekelijksche voorlezingen moeten de eerstgenoemde wetenschap bevorderen; en tot bewaring van de openbare zeden zijn vijf kommissiën aangesteld, bestaande elk uit niet minder dan vijf leden. Derzelver pligt is naauwkeurig onderzoek te doen naar vijf ondeugden, — onmatigheid, misbruiken van Gods naam, Sabbatschending, dobbelspel en ontuchtigheid. Zij, die zich aan eene van deze zonden schuldig maken, worden er vertrouwelijk over aangesproken, en hun wordt, indien noodig, naar goedvinden een of ander voordeel onthouden. De voorlezingen dienen ook om tegen deze ondeugden te waarschuwen.

Op den Sabbat woonde ik des voormiddags de Godsdienstoefening bij in de kerk van den Heer Twining. Er was een talrijk gehoor. De leeraar predikte over de zorgen der ouders voor de beste belangen hunner kinderen.

Des namiddags nam ik in eene andere kerk mede deel aan eene Avondmaalsviering. Er werden bij die gelegenheid nieuwe leden toegelaten. De orde, daarbij gehouden, was als volgt. Eerst werd er, als gewoonlijk, gezongen en gebeden. Hierna riep de

leeraar de nieuwe leden op. Er waren er elf. Zij stonden op van hunne plaatsen en stelden zich vóór den predikstoel. De geloofsbelijdenis werd hun voorgelezen, aan welke zij verklaarden zich te willen houden. Vervolgens ontvingen drie personen, welke nog niet waren gedoopt geweest, naar de bij ons gebruikelijke wijze den Heiligen Doop. Hierna werd de Verbonds-akte van- en met de Kerk gelezen: toen men dat gedeelte las, in hetwelk de gemeente verklaart met de nieuw-aangekomenen in verbindtenis te treden, stonden alle de leden op, om daardoor hunne goedkeuring daaraan te kennen te geven. Na bijzonder voor de nieuwe leden gebeden te hebben, namen deze hunne vorige plaatsen weder in. Vervolgens werd er nog eene aanspraak gehouden en een kort gebed gedaan, opgevolgd door de uitdeeling van het brood; aanspraak en gebed werden herhaald, opgevolgd door de toediening van den wijn. De geheele plegtigheid eindigde met opwekkingen, gebeden en het uitspreken van den zegen.

Niet minder dan 500 personen, denk ik, hielden het Avondmaal, Slechts twee diakenen werden gebruikt tot het uitreiken van acht schotels en bekers. Ik stond verbaasd er zulk een groot aantal vrouwen tegenwoordig te zien. Naar mijne berekening waren er zeven tegen één' man. De reden hiervan was dat wel 200 leden der kerk bestonden uit jonge vrouwen, tot de fabrijken behoorende. De Zondagscholen werden door niet minder dan 2500 kinderen bezocht, van welke 1500 meisjes uit de fabrijken waren.

Van deze kerk is in Amerika en onlangs zelfs in

Engeland veel gesproken, alsof dezelve het gebruik van wijn aan 's Heeren tafel zou hebben afgeschaft. Maar dit is meestal uit misverstand of althans bij vergrooting verhaald. Dit is er van de zaak dat in deze stad een »Onthouding-Genootschap" bestaat, in hetwelk men na vele overwegingen besloten heeft »dat men aan het Avondmaal geen' wijn, waarin alcohol was, zoude gebruiken." Zij bedienen zich alzoo van een schadeloos toebereidsel, hetwelk zij wijn noemen, en waarmede de schroomvalligsten te vreden zijn. Naar mijnen smaak was het gelijk aan onze Britsche wijnen, met water gemengd. Het strekt den predikant tot eere dat hij om zulk een geschil den vrede zijner gemeente niet heeft willen verbreken, noch eenige verandering in de door Christus voorgeschrevene wijze van Avondmaal-houden daar stellen.

Des avonds predikte ik voor de vereenigde Congregationale kerken. Er geschiedde eene kollekte ten behoeve van het binnenlandsche Zendeling-Genootschap. Talrijk was het gehoor: aandacht en ernst heerschten bij allen.

Den morgen van den 9den bragt ik door met nog eenige vrienden te bezoeken en met bezigtiging van de stad. Deze heeft een levendig voorkomen. Overal zijn er teekenen van voortgaande verbetering. De straten, welke eerst uit houten hutten bestonden, hadden fraaije steenen huizen en winkels. Ik bezocht ook de voornaamste fabrijken. Deze zien er netter uit dan bij ons, omdat dezelve door geen' rook belemmerd worden. De toestel der werktuigen is ook zwaarder dan in ons land, daar dezelve niet

van ijzer, maar van hout zijn gemaakt. De opzieners zijn meestal Schotten of Engelschen.

Professor SOLLIMAN hield zich eenigen tijd in deze stad op, om voorlezingen over de Aardrijkskunde te houden. Hij had de vriendelijkheid mij zijne schetsen en teekeningen te vertoonen. Na met hem ten huize van den heer EDSON, een' Episcopaalschen predikant van edele denkwijze, thee gedronken te hebben, begaf ik mij met hem naar de leeszaal, alwaar hij dezen avond voor de eerste maal eene voorlezing zou doen. Het onderwerp was, »de oorspronkelijke Rotsen." Hij is een voortreffelijk redenaar. Allen konden hem begrijpen. Een ieder was tevreden. Er waren omstreeks 500 personen tegenwoordig. Voor het bijwonen van de tien lessen had men slechts anderhalven dollar te geven.

Den volgenden morgen ten acht ure vertrok ik naar *Andover*. Onder anderen kwam ook een Engelschman, een opziener van de fabrijk, die mij des Zondags had hooren prediken, mij vaarwel zeggen: hij stelde mij dertien dollars ter hand, zijn verlangen verklarende, dat ik deze aan een of ander genootschap in het oude Vaderland mogt willen geven.

Niets merkwaardigs ontmoette ons op dezen weg, behalve dat wij door een geweldig onweêr overvallen werden. Wij verzochten den voerman stil te houden om naar onze koffers en valiezen te zien; maar het was te vergeefs: hij bleef voortrijden. Zóó had ik voor de tweede maal het verdriet dat mijne goederen nat werden. Men had dit kunnen voorkomen door zich slechts een weinig moeite te geven; doch de voerlieden verkiezen zulks niet te doen.

Op sommige plaatsen verklären zelfs de ondernemers der diligences dat zij voor de goederen niet verantwoordelijk willen zijn, strekkende deze verklaring niet weinig ter aanmoediging van de voerlieden om ze te verwaarloozen, en van den roover om ze weg te nemen.

Gelukkiglijk was ik digt bij *Andover*, toen het onweder los barstte. In het huis van Dr. Woods werd ik allerbeleefdst ontvangen, vindende daar gelegenheid om mij van mijne natte kleederen te ontdoen. In mijne logeerkamer zijnde, viel er zulk een geweldige donderslag, als ik ooit gehoord heb. De regen had opgehouden; maar de lucht was nog even zwaar. Er was geen gedruisch vóór of na den slag. Hij geleek volkomen aan de ontploffing van een vervaarlijk groot kanon. Het huis en de grond dreunden ervan. Op den afstand van eene halve mijl van ons af werd een boom door dien bliksemslag getroffen en in tweeën gespleten.

Geschikter plaats voor de Leerscholen van *Andover* had men niet kunnen uitkiezen, zijnde dezelve een fraaije uithoek van omtrent 150 morgen lands. Langs hare schuinsche paden afziende, vertoonen zich hier en daar tusschen de boomen de witte daken en torens van het aangenaam gelegene dorp. Rondom ligt eene wijd uitgestrekte en wel bebouwde landstreek, versierd door met boomen beplante heuvels. De uiterste omtrekken maken uit de Tempelbergen, de Blaauwe en de Monadnoc-bergen, sommige van welke op een' afstand van veertig tot zestig mijlen staan.

Deze verhevene plaats, het bijzonder eigendom

van de deelnemers zijnde, kan alzoo tot haar bestemd doeleinde gebruikt worden. Ter regterzijde van den weg staan de woningen van de beambten en hoofd-onderwijzers, alsmede het Groote woonhuis of Hotel. Aan den linkerkant, zijnde er tusschen beide een ruim plein, met fraaije boomen beplant, is geplaatst de Theologische Leerschool, uit drie deelen bestaande; het midden beslaat eene nette kapel en de twee vleugels dienen voor de kollegie-kamers. Verder heeft men nog de Philips-Akademie en de Latijnsche school.

De oorsprong van deze uitgebreide stichting verdient gemeld te worden. Dr. Spring, de vader, geloof ik, van den tegenwoordigen Dr. Spring, van *Nieuw-York*, was predikant bij eene kerk te *Newbury Port*. Eenigen zijner vrienden waren te dien tijde zeer voorspoedig met hunnen handel. Naar zijnen godvruchtigen aard, verlangde hij dat zij hunnen voorspoed aan het heil hunner mede menschen mogten dienstbaar maken. Met de Heeren Bartlett en Brown, die met hem niet vruchteloos arbeidden, beleide hij eene vergadering, tot welker bijwoning hij den Heer Woods noodigde. Zamen vrijmoedig sprekende, erkenden zij dat er iets behoorde gedaan te worden; zij toonden zich bereidwillig om iets te doen. Maar wat zou, onder zooveel noodzakelijks, het best zijn om te doen? Dr. Spring vroeg wat zij het liefst zouden doen? of zij zin zouden hebben in de oprigting eener leerschool tot opleiding van Evangelie-dienaars. Zij gevoelden dat hier behoefte aan was, en alzoo bewilligden zij er toe. Hoe zouden zij beginnen? Dr. Spring stelde voor

dat zij een begin moesten maken met den Heer Woods te verzoeken om met behulp van eenen leermeester zes jonge lieden te willen onderwijzen. » Goed zoo!" zeide de Heer Brown, » ik wil 10,000 dollars geven." » Wel!" liet de Heer Bartlett er op volgen, » zeidet gij niet 20,000, ik zal ook zoo veel geven." Alvorens zij van elkander scheidden, zeide de Heer Bartlett nog tot Dr. Spring: » laat het werk zijn' voortgang hebben, en gij kunt op mij rekenen." Dr. Spring kende zijn' man, en betuigde zijnen dank. De Heer. Bartlett begaf zich naar *Salem*, bezocht daar zijnen vriend, den Heer Norris, verhaalde hem wat er was voorgesteld en besloten om te doen, — en hij verkreeg ook van hem 10,000 dollars.

Het bleek dat dergelijke bemoeijingen, zonder dat de een van den anderen wist, door den Heer Abbott en Mevrouw Phillips van *Andover* plaats hadden gehad: zij waren dan ook terstond bereidvaardig, om elk voor de bewuste zaak 10,000 dollars bij te dragen. Intusschen ontstonden, bij het maken van bepaalde schikkingen, zwarigheden, welke uitstel veroorzaakten en zelfs deden vreezen dat het geheele plan in duigen zou vallen. Die zwarigheden hadden haren grond in het verschil van godsdienstige denkwijze; eindelijk toch werd de zaak in der minne geschikt.

Aldus begon het goede werk. Hetzelve heeft steeds onder een verstandig en krachtig werkend bestuur gestaan. Van tijd tot tijd kreeg hetzelve alle ondersteuning, niet het minste van deszelfs eersten oprigter, den Heer Bartlett. Boven zijne eerste

gift heeft hij voor zijne rekening de kapel, welke 50,000 dollars heeft gekost, laten bouwen, alsmede een' der vleugels en verscheidene woningen voor de onderwijzers. Men berekent dat hij aan deze stichting niet minder dan 200,000 dollars heeft geschonken; en er is reden te gelooven dat alle zijne weldadige voornemens nog niet ten uitvoer zijn gebragt. Hij is, denk ik, de eenige nog levende van de eerste deelnemers. Hij was bij dit jaarfeest tegenwoordig, zijnde omtrent acht en zeventig jaren oud; hij heeft nog een vast en achtbaar voorkomen. Eerst is hij een schoenmaker te *Newbury* geweest, en vervolgens is hij door zijne vlijt en zijnen voorspoed een van de voornaamste kooplieden geworden.

Er zijn dan hier drie Leerscholen tot stand gebragt, alle wel van elkander onderscheiden, ofschoon onder een en hetzelfde beheer staande. In de Akademie geeft men alleen eene Engelsche opvoeding, en dezelve is eene soort van normaal-school. De Latijnsche school is om jongelingen voor het hoogere onderwijs vatbaar en bekwaam te maken; en in de Kweekschool voor de Godgeleerdheid worden vrome jonge menschen, die reeds in de voorbereidende wetenschappen onderwezen zijn, toegelaten om hen verder voor de Evangelie-bediening voor te bereiden. Er is eene zeer aanzienlijke boekerij, in welke niet minder dan 11,000 boekwerken zijn.

Hoogstaangenaam was mijn verblijf alhier, daar ik er vele van mijne vrienden mogt ontmoeten. Na met hen het middagmaal in het Groot-hôtel gehouden te hebben, ging ik eene leerrede, bijzonder voor de studenten bestemd, aanhooren. Het onderwerp

was » de openbaring der waarheid aan aller menschen geweten." De leerrede, indien het mij vrij staat mijn gevoelen er van te zeggen, behelsde zeer vele goede zaken, maar het ontbrak dezelve aan eenheid. De spreker scheen Coleridge en Chalmers te willen navolgen.

De volgende dag was de dag der plegtigtigheid. Des morgens te acht ure kwamen wij allen zamen bij of vóór het Groot-hôtel, om in plegtigen omgang naar de kerk te gaan. Vooruit gingen de kandidaten, dan volgden de studenten, daarna de curatoren, professoren en predikanten, gezamenlijk omstreeks 300 personen uitmakende. Wij gingen twee en twee voorwaarts; hadt gij ons langs de straten en dwars over het grasperk zien wandelen, terwijl de morgenzon door het bladerrijke geboomte scheen, gij zoudt het zeker voor geen slecht gezigt gehouden hebben.

Toen de voorsten van den omgang bij de Kerkdeuren waren gekomen, stonden zij, in plaats van binnen te treden, stil; de studenten namelijk schaarden zich in twee reijen en lieten met ongedekten hoofde hunne leermeesters en weldoeners voorbij hen gaan; hierop traden zij zelve binnen en de overigen volgden, nemende ieder zijne plaats in.

De verrigtingen van deze plegtigheid waren zeer gelijk aan die, welke bij die van het *Amherst*-kollegie plaats hadden, zoo dat ik dezelve niet in de bijzonderheden behoef te beschrijven. De eenige uitzondering was dat de sprekers voor een' lessenaar, waarop een Bijbel lag, stonden, en dat hunne toespraken geschreven vóór hen lagen, van welke zij echter weinig of geen gebruik maakten. Ook be-

troffen de behandelde onderwerpen meer regtstreeks de Godgeleerdheid. Een uur lang nam men rust om het middagmaal te houden, waarna de werkzaamheden werden hervat. In plaats van de afscheidsredenen werden er eenige verzen gezongen. De Voorzitter wenkte mij om het nagebed te doen. Van het begin tot het einde heerschte in de vergadering de grootste belangstelling.

Tegen den avond van dezen dag gaven wij een bezoek aan de weduwen van Dr. PORTER en den WelEerw. CORNELIUS. De Kerk had in deze mannen twee van hare meest begaafde en Godvruchtige zonen verloren. Deze dag, een dag van vreugde voor anderen, strekte deze weduwen tot buitengewone droefheid; en zij hadden alzoo de meeste aanspraak op de deelneming harer vrienden. Mevrouw CORNELIUS was met zes kinderen overgebleven. Zij scheen door onze toespraak zeer bemoedigd te zijn geworden. Met groote aandoening verliet ik dit huis van stillen rouw.

Vervolgens gingen wij met verscheidene vrienden bij Professor STUART thee drinken. Onder deze bevond zich zekere STIJLES, van *Georgia*. Voorheen was hij een notaris geweest. Ofschoon den meesten voorspoed genietende, had hij geen het minste belang in de Godsdienst gesteld. Maar onverwachts zijne huisvrouw verliezende, kwam hij tot nadenken, deed afstand van de wereld, ging te *Andover* studeren en keerde van daar terug als een prediker van het geloof, hetwelk hij eens geloochend had. Voor hetzelve heeft hij nu twaalf jaren geijverd en is zeer nuttig geweest. Zijne aandacht is het meest bepaald op de welvaart der slaven.

Na het gebruiken van de thee, vertrokken verscheidene vrienden naar de kerk om de leerreden, met welke de geheele plegtigheid besloten werd, aan te hooren. Intusschen kwamen de Doctors Beecher en Woods nog bij ons; met deze en met onzen vriendelijken gastheer begaven wij ons in een' hoek van de kamer en bragten gezamenlijk het overige van den avond hoogstaangenaam met nuttige gesprekken door.

Bij Dr. Woods terug gekomen, bevonden wij ons in den boezem van een' grooten en liefderijk gezinden huiselijken kring. Na gezamenlijk en plegtig gedankt en gebeden te hebben, zochten wij rust van de vermoeijenissen van den dag.

Den volgenden morgen ontbeten wij in gezelschap van eenige vrienden, ten huize van den heer Farrar, den penningmeester van het Instituut. Mevrouw Farrar is de kleindochter van den President Edwards; en het was mij regt aangenaam eene afstammeling van dat geslacht te ontmoeten. Na met der haast het middagmaal bij Professor Emerson gehouden te hebben, vertrokken wij in een rijtuig, hetwelk men voor ons besteld had, daar er geene andere middelen van vervoer waren.

Hoe kort mijn bezoek te *Andover* ook geweest zij, ken ik geen aangenamer. Steeds zal ik er met genoegen aan denken.

BRIEF XXV.

Wij waren nu op weg naar *Maine* en reden door de belangrijkste plaatsen. Het eerst hielden wij te *Salem*, werwaarts het rijtuig van onzen vriend ons brengen zou, stil. Naauwelijks bevonden wij ons hier, of een heer kwam ons bezoeken. Hij zeide dat wij elkander in de vergaderingen te *Boston* ontmoet hadden. Van hem vernam ik dat wij omstreeks anderhalf uur naar den postwagen, die ons verder voeren zou, wachten moesten; en ik verzocht hem ons met het merkwaardige der plaats te willen bekend maken. Wij bezigtigden het Museum, hetwelk ons best beviel. Hetzelve is zijn bestaan aan een loffelijk beginsel verschuldigd. De inwoners dezer plaats, een' uitgebreiden handel op de Oost drijvende, meenden dat zij zoo wel voor de wetenschappen als voor de tijdelijke welvaart werkzaam konden zijn. Zij rigtten een genootschap op, van hetwelk allen, die ter zee voeren of schepen uitrustten, tot leden verkozen werden. Ieder scheepskapitein of schrijver ontving een boek met wit papier, in hetwelk hij zijne opmerkingen moest aanteekenen; en hun was de verpligting opgelegd om alle die

zeldzaamheden, welke tot opheldering van het karakter der volken of landen, door hen bezocht, konden dienen, te verzamelen en mede te brengen.

Wij klommen naar het plat boven ons logement, om een vrij gezigt van dit uitgebreide dorp te hebben; van hier zagen wij in de verte de plaats, waar men de lieden, veroordeeld wegens zonde van tooverij, verbrand had. Hoe treurig, dat zelfs hier het vuur der vervolging ontstoken werd!

De groote dorpen langs dezen zeekant zijn meestal van zeer vroegen aanleg. *Salem* is onder de eerste, zijnde reeds meer dan twee eeuwen oud. Na *Boston* is het een van de volkrijkste dorpen in Nieuw Engeland; uitgezonderd de kaalheid van het oord, overal aan de zeekust eigen, is het er aangenaam. Het heeft eene schoone haven, maar de scheepvaart is er in groot verval. Evenwel bespeurde ik nergens eenige afbraak.

Te vier ure namen wij afscheid van onzen vriend en vertrokken naar *Ipswich*, waar wij tegen den avond aankwamen. Na eenige ververschingen gebruikt te hebben, bezochten wij de kostschool van Mejufvrouw Grant. Deze Dame had ik te *Cincinnati* leeren kennen. Daar zij langer, dan zij zich had voorgesteld, van huis was gebleven, had zij Jufvrouw Lyon, die in hare afwezigheid het oppertoezigt had, opgedragen om ons te ontvangen. De avond werd aangenaam en nuttig doorgebragt met gesprekken over den staat dezer inrigting, welke in Nieuw Engeland in groot aanzien staat.

De luchtsgesteldheid veranderde hier des nachts eensklaps. Tweemalen werd ik door de koude wakker, en des morgens vond ik mijnen thermometer,

die den ganschen nacht in mijne kamer was geweest, op 46° staan. Reeds vroegtijdig liet Jufvrouw Lyon ons noodigen om de werkzaamheden der school met een gebed te willen openen. Ik verzocht er van ver-verschoond te mogen worden, als hebbende dit uur bestemd om brieven te schrijven; maar de Heer Matheson ging er heen. Daarna deed ik met een' der broederen eene wandeling door de stad. Deze is op eenen rotsachtigen grond gebouwd, hebbende fraaije afhellingen en beneden een' liefelijken stroom.

Men toonde mij een stuk van eene granietrots, op hetwelk George Whitefield had gestaan, toen hij predikte over deze woorden: » Op dezen rotssteen zal ik mijne Gemeente bouwen, enz" Op een gedeelte van deze rots staat nu eene kerk, en het is niet onwaarschijnlijk, dat zij haar aanwezen grootendeels aan zijnen Apostolischen arbeid verschuldigd is.

Alvorens te vertrekken, bezocht ik mijne vriendin Jufvrouw Lyon, om afscheid van haar te nemen. Zij was er niet van af te brengen, of ik moest hare schooljeugd bezoeken en dezelve een goed woord toespreken. Ik deed zulks, en het zou onbeleefd zijn geweest het niet gedaan te hebben.

Te elf ure begaven wij ons naar *Newbury Port*. Met alle beleefdheid werden wij ook hier door de broeders ontvangen. Op het sterk aanhouden van den Heer Bannister, namen wij onzen intrek in zijn huis. Dit huis gelijkt niet alleen aan de onze, het is geheel Engelsch, maar Engelsch in den ouden stijl. De banken, het snij- en lijstwerk waren zóó als ik die honderde malen gezien had; en de fraaije steenen op de voorplaats waren werkelijk uit Engeland overgebragt.

Al spoedig bezochten wij de kerk, in welke het stoffelijk overblijfsel van WHITEFIELD bewaard wordt De ouderlingen ontvingen ons aan het portaal. Wij traden in den grafkelder. Er waren drie doodkis ten vóór ons. De lijken van twee leeraars der Kerk lagen aan weêrszijden, en het stoffelijk deel van WHITEFIELD in het midden. Het deksel werd weggeschoven: welk een gezigt voor mijn oog! Voorheen had ik op zijne predikstoelen gestaan, — had ik zijne boeken, zijne ringen en stoelen gezien; maar nooit te voren had ik een gedeelte van hem zelven aanschouwd. Het bekkeneel, hetwelk gaaf is en er net en schoon uitziet, ontving ik, zoo als men gewoonlijk doet, in mijne hand. Ik kon niets zeggen, maar mijne gedachten en aandoeningen overrompelden mij. Naar de kerk terugkeerende, stelde ik het bij ons zijnde gezelschap voor te bidden. De gevoelens, welke ons bij het graf van den welsprekenden, Godvruchtigen en engelachtigen man bezielden, zochten wij uit te drukken door een plegtig gezang en een krachtig gebed.

Men behoorde grooter zorg te dragen voor de bewaring van dit stoffelijk overblijfsel en mindere vrijheid te gebruiken om hetzelve te vertoonen. Vóór den predikstoel zijn drie steenen platen, welke den roem des overledenen vermelden. Maar onlangs heeft de Heer BARTLETT in een' hoek der kerk eene prachtige gedenkzuil ter eere van WHITEFIELD laten oprigten. Dezelve was in Italië gemaakt en heeft het volgende opschrift, uit de pen van den voortreffelijken Dr. PORTER, die nu wel waardig is zelf eene gelijke hulde van een' of anderen Godsdienstvriend te ontvangen: —

DEZE EERZUIL
IS MET TEEDERHARTIGEN EERBIED OPGERIGT,
TER NAGEDACHTENIS VAN
DEN WELEERW. GEORGE WHITEFIELD,
GEBOREN TE *GLOUCHESTER*, IN ENGEL. DEC. 16. 1714;
ONDERWEZEN BIJ DE UNIVERSITEIT VAN *OXFORD*;
TOT PREDIKANT VERKLAARD 1736.
IN EENE BEDIENING VAN 34 JAREN
VOER HIJ 13 MALEN OVER DE ATLANTISCHE ZEE,
EN PREDIKTE HIJ MEER DAN 18,000 LEERREDENEN.

ALS EEN KRUISGEZANT, NEDERIG, OOTMOEDIG EN IJVERIG, DEED HIJ DE GEHEELE WAPENRUSTING GODS AAN, VERKIEZENDE DE DIENST VAN CHRISTUS BOVEN ZIJN EIGEN BELANG, RUST, AANZIEN OF LEVEN. ALS EEN CHRISTEN-REDENAAR GAVEN ZIJNE INNIGE GODSVRUCHT, BELANGELOOZE IJVER EN LEVENDIGE VERBEELDING VOORBEELDELOOZE KRACHT AAN ZIJNE OOGEN, GEBAREN EN UITSPRAAK. STOUTMOEDIG, VOORTVAREND, TREFFEND EN BEVATTELIJK IN ZIJNE REDENEN, PREDIKTE, BEHALVE DE DOOR DEN HEILIGEN GEEST GEDREVENE MANNEN, NOOIT EEN ANDER VOOR ZOO GROOTE VERGADERINGEN, NOCH DRONGEN DE EENVOUDIGE WAARHEDEN VAN HET EVANGELIE DOOR ZULKE OVERTUIGENDE EN ONTZAGINBOEZEMENDE BEWEEGREDENEN EN MET ZOODANIG EEN HEILZAAM GEVOLG OP DE HARTEN DER HOORDERS AAN.

HIJ STIERF AAN EENE BORSTZIEKTE, 10 SEPT. 1776;
ONVERWACHTS ZIJN LEVEN VAN ONVERGELIJKELIJKEN
ARBEID MET ZIJNE EEUWIGE RUST VERWISSELENDE.

De kerk verlatende, gingen wij den Heer Bartlett bezoeken. Deze bewoont een goed huis, maar leeft op eene eenvoudige wijze: blijkbaar vindt hij meer behagen in het besteden zijner goederen ten nutte van anderen, dan om dezelve voor zich zelven te gebruiken. Wij dronken thee bij een' der broederen, van wien wij vernamen dat er te dezer plaats zeer veel Godsdienstige menschen gevonden worden. Te spoedig naar onzen zin werden wij geroepen om met den postwagen naar *Portsmouth* voort te reizen.

Portsmouth is eene zee-haven en heeft verscheidene scheepswerven. De inwoners worden doorgaans gehouden voor zeer ligtzinnig en bedorven. Gedurende ons verblijf ontmoette ons echter niets om ons in dit gevoelen te doen deelen; wij vonden veeleer reden om het tegendeel te stellen. Aan den gemeenen haard van de herberg zittende, hoorden wij de dáár vergaderde lieden onder anderen ook over het Matigheids-genootschap spreken; en het was ons aangenaam te bemerken dat zij zich over deze zaak met zoo groote zachtheid uitlieten. Eenparig erkende men dat sedert van dit genootschap eene aanmerkelijke verandering ten goede had plaats gegrepen: één van het gezelschap echter beweerde dat dezelve niet lang kon stand houden. »Wel!" riep hij uit, »het is nu drie jaren geleden dat de menschen vier dagen in de week dronken waren: thans gebruiken zij in het geheel geen' sterken drank meer. Het is onmogelijk dat dit lang kan duren." In deze voorzegging lag eene ondeugende hoop, welke ten voordeele van deze stad getuigde.

Den volgenden morgen ten acht ure vertrokken wij

met de diligence naar *Portland*. Wegens den scherpen wind was deze rid niet zeer aangenaam; dezelve leverde ook geene fraaije gezigten op. De heer Matheson bleef te *Saco* om er des Zondags te prediken. Ik reed voort tot *Portland*, waar de vrienden op mijne komst wachtten.

Portland is eene volkrijke stad, in zich bevattende omstreeks 14,000 zielen. Dezelve heeft eene uitnemend schoone ligging op den rug en de zijde van een' berg, nederwaarts loopende naar het water, en hebbende aan den éénen kant eene fraaije baai, en aan den anderen de haven: boven beiden is de opene zee. De hoofdstraat, breed en vrolijk, loopt over den rug van den berg en is versierd met het stadhuis, het tolkantoor en eene kerk, welke eene overdekte galerij met kolommen van granietsteen heeft; aan haar uiterste einde is een toren ten dienste van het zeewezen. Deze toren is 140 voet hoog boven de oppervlakte van het water; en van denzelven heeft men een wijduitgestrekt gezigt over het land en de zee.

Den dag na mijne aankomst, de Sabbath, predikte ik des voor- en namiddags voor talrijke en aandachtige vergaderingen. Des avonds zou er eene leerrede tot aanbeveling van het meisjes-weeshuis, onlangs te dezer plaats opgerigt, door den weleerw. heer Mr. Ginnis, gehouden worden. Deze is een Doopsgezind leeraar, eene algemeene achting hier genietende. Het verblijdde mij deze Godsdienstoefening te zullen mogen bijwonen. De andere kerken werden bij deze gelegenheid gesloten: de vergadering bestond alzoo uit de leden van de onderscheidene Christengezindten. Van zelf laat zich begrijpen

dat er eene ontzettend groote schare tegenwoordig was. Men drong mij eeue plaats op den predikstoel te nemen, gelijk men hier kan doen: maar om te hooren had ik weinig zin in eene zoo verhevene zitplaats, weshalve ik er voor bedankte. Daarenboven zich op den predikstoel te begeven geeft aanleiding om ook van daar het woord te voeren. Daar ik mij vermoeid gevoelde, verlangde ik liever te hooren. De gewone dienst nam een' aanvang. Het zingen had iets van den schouwburg. Ter verschooning hiervan strekt dat het thans eene bijzondere plegtigheid was; en men weet dat de liefhebbers der zangkunst zelden de gelegenheid om zich te laten hooren verzuimen. De leerreden, welke gelezen werd, was een schoon opstel, maar ging hier en daar boven het begrip der gemengde vergadering. De toepasselijke aanspraken ten slotte waren goed, en zoodanig als met welke ik in mijn vaderland gemeenzaam bekend was geworden. De prediker eindigde. Nu zongen de kinderen. Hierna zou de inzameling van liefdepenningen geschieden; maar de prediker trad wederom voor aan den predikstoel, zeggende vernomen te hebben dat zij met de tegenwoordigheid van een' predikant uit Engeland begunstigd waren; deze had, voegde hij er bij, vele jaren geleden, zich aan de vestiging van weeshuizen in dat land toegewijd; en nu verzocht hij mij eenige bijzonderheden betrekkelijk deze instellingen te willen mededeelen, niet twijfelende of dezelve zouden tot groot voordeel van hun jeugdig weeshuis verstrekken. Ik stond verlegen: want nooit had ik met den leeraar gesproken, en ik wist niet dat mijn naam, veel minder mijne

verbindtenissen hem bekend waren. In één oogenblik waren de oogen van alle de tegenwoordigen naar mij gerigt, en men maakte plaats om mij naar den predikstoel te laten voorbij gaan. Ik had geene kenze. Op te staan en het verzoek beleefdelijk van de hand te wijzen was even moeijelijk als aan hetzelve te voldoen; en daar het behagelijker was het verzoek in te willigen, gehoorzaamde ik en begaf mij op den predikstoel. Ik weet naauwelijks wat ik zeide. In het korte gaf ik hun eene schets van den oorsprong en aanwas van het Londensche weeshuis (*), van de moeijelijkheden, bij deszelfs eerste oprigting plaats gehad hebbende, en den daarop gevolgden gelukkigen uitslag vermeldende, wendde ik het een en ander aan tot aanmoediging voor hunne aanvangende werkzaamheden. Mijne opmerkingen liet ik toen overeenstemmen met hetgene de prediker reeds had voorgedragen, en ik ondersteunde zijne gedane opwekkingen. Mijne toespraak werd vriendelijk opgenomen, en de inzameling der liefdegaven was grooter dan bij eenige vorige gelegenheid. Na de Godsdienstoefening maakten de Burgemeester en zijne echtgenoote kennis met mij, en verzochtten mij met hen mede te gaan en tot hunnent te blijven. Eene uitnoodiging, welke ik van de hand moest wijzen, alleen op grond van vroegere verbindtenis.

Uit de verrigtingen van dezen dag, ofschoon het blijkbaar was dat er zich een groot getal van Godsdienstige lieden in de stad bevond, scheen het mij

---

(*) De vertaler heeft van dit weeshuis, door hemzelven bezigtigd, eene beschrijving gegeven in het Tijdschrift »*De Vriend des Vaderlands.*" Derde Jaargang 1829. No. VIII. blads. 588—590

niet toe, dat de Godsdienst te dezen tijde hier bijzonder bloeide. Verscheidene predikanten waren in den laatsten tijd of gestorven of naar elders vertrokken; het volk was ongeregeld geworden; en schoon andere begaafde en Godvruchtige mannen tot leeraars werden gekozen en aangesteld, werd er echter eenige tijd gevorderd, om hunnen invloed te doen gelden tot het vergaderen van hetgeen verstrooid was, of tot verlevendiging van hetgeen dreigde te zullen wegsterven. PAYSON ook was heen gegaan; en voor zijne kudde was echter nog geen herder gevonden.

De Maandag, de eenige dag, welken ik hier nog blijven kon, was voor mij zeer druk. Ik bezocht de stad, gaf en ontving bezoeken, naar alles onderrigting vragende. Op den middag bezigtigde ik het Weeshuis. In hetzelve waren drie en twintig meisjes, alle zijn evenwel geene weezen. De woning ziet er net uit, en de huishouding wordt met overleg en zorgvuldigheid bestuurd. Ik gevoelde mij half te huis onder mijne ouderlooze kinderen te zijn. Wij zongen en baden zamen. Met aandoening nam ik afscheid van de regentessen. Natuurlijk was hier voor mij niets te leeren. Amerika heeft geen Londensch Weeshuis: ongerijmd zoude het zijn zóó iets hier te zoeken. Gelukkig dat het voor het tegenwoordige zulke uitgebreide liefdadige stichtingen niet behoeft; wanneer dit het geval is, zal het van ons leeren en met ons wedijveren.

Wij hielden het middagmaal bij Mevrouw PAYSON, de weduwe van Dr. PAYSON. Het laat zich ligt begrijpen, dat alles wat ik hier zag, mij belangstelling

inboezemde, — de huisgenooten en het huis zelfs. Ja, ook het huis! In hetzelve had hij gewoond en geworsteld en gebeden; en dáár was dezelfde kamer, het zelfde bed, op hetwelk hij gemeenschap met den Hemel had gehouden, tot dat hij naauwelijks wist » of hij in het ligchaam, of buiten het ligchaam zich bevond."

Na den maaltijd kwamen de broederen, volgens gemaakte afspraak, aan. Met deze hielden wij belangrijke gesprekken. Er waren er omstreeks twintig tegenwoordig.

Des avonds woonde ik eene openbare vergadering bij. Dezelve werd gehouden in de Kerk, welke bevorens aan Payson behoorde. Deze kerk is de grootste in de stad, en dezelve was geheel vol met hoorders. Bij afwisseling werd gebeden, en werden er redevoeringen gehouden. Als afgevaardigden werden wij der vergadering door mijnen geachten vriend, den Heer Nettleton, voorgesteld. De dienst was lang, maar het werd door niemand als zoodanig bemerkt: zoo zeer was ieder met de werkzaamheden ingenomen.

Bij deze gelegenheid waren er omstreeks veertig predikanten zamen gekomen, sommige van zeer verren afstand. Daar er geene hoop was elkander den volgenden morgen wederom te ontmoeten, bleven zij na de gehoudene zamenkomst in de Kerkekamer. Hoogst tevreden was ik over de gesprekken, welke er gevoerd werden. Heengaande was ik verpligt een weinig naar het rijtuig, hetwelk mij bij mijn' gastheer brengen zou, te wachten: dien tijd bezigde ik om de kerk nog eens over te zien. Één der ouderlingen, die mij vergezelde, wees naar den predik-

stoel en zeide met nadruk: » dat is de plaats, Mijnheer! waar PAYSON bad." Deze aanmerking trof mij. Dezelve deed mij in een' oogenblik PAYSON's bijzondere eigenschap beseffen. Ik had altijd wel gemeend dat, hoe groot hij ook als prediker mogt geweest zijn, hij zich gewis het grootst in het bidden moet betoond hebben: nu was ik er zeker van.

Den morgen van den 15den September moesten wij vroegtijdig met de stoomboot naar *Boston* vertrekken. De Burgemeester, de heer CUTTER, had de beleefdheid ons in zijn rijtuig naar de kaai te brengen, alwaar wij Dr. HUMPHREY en nog andere vrienden vonden, om afscheid van ons te nemen. Van weêrszijde waren wij zeer aangedaan door de gedachte, dat wij — misschien voor altijd — van elkander gingen scheiden.

De stad leverde een fraai gezigt op, zoo als wij de haven uitvoeren. Verder in zee gekomen zijnde, omgaf ons de hier gewone, dikke mist als een gazen gordijn, door de stralen der opgaande Zon een weinig verlicht. Overal was mist, en alles was voor het oog verborgen behalve eene fraaije visscherssloep, welke digt genoeg lag om gezien te kunnen worden, door den mist omgeven en eenigermate verlicht. Het voorwerp, zich onbepaald vertoonende, had zekeren glans rondom zich; als iets onwezenlijks scheen hetzelve in volkomene rust te zijn op eenen bijna altijd bewogenen waterplas. Het was een keurig en betooverend gezigt, een bewijs opleverende, hoe gemakkelijk de natuur een gewoon en onbeduidend voorwerp in een schitterend licht kan plaatsen.

Wij hadden eene aangename vaart, ons vermaken-

de met de fraaije gezigten op *Lynn*, *Salem*, *Marmerhoofd* en *Nahunt*. Te vijf ure bereikten wij *Boston*, hebbende in tien uren een' afstand van negentig mijlen afgelegd. De heer Matheson begaf zich naar het huis van den heer Stoddard; en ik werd door de familie van den Luitenant Gouverneur Armstrong vriendelijk ontvangen.

BRIEF XXVI.

Bij mijn voorgaand kort bezoek van *Boston* meen ik geene melding van deszelfs plaatselijke ligging gemaakt te hebben: thans mag ik er niet van zwijgen. Overal biedt *Boston* aan het oog indrukwekkende gezigten aan, en nergens misschien zoo sterk als gisteren, toen wij de stad binnen voeren. De uitgestrekte wateren zijn zelve schoone voorwerpen, vooral wanneer dezelve met verschillende eilanden en uithoeken zijn versierd, en verlevendigd worden door een aantal schepen, welke deze haven zoeken uit of binnen te varen. Van hier en boven de ligplaats der schepen verheft zich de stad op drie bergen, gekroond met het hooggekoepelde en getorende Staten-Huis. Deze bergen steken omstreeks 100 voet boven de oppervlakte des waters uit, en het Staten-Huis is nog omtrent 120 voet hooger, dan deze. Een prachtig gezigt, dit een en ander van verre te aanschouwen!

De stad *Boston* gelijkt meer op eene Engelsche stad, dan eenige andere in de Vereenigde-Staten. Dezelve doet dikwijls aan *Bristol* denken, ofschoon zij geene zoo fraaije landgezigten oplevert, als die

begunstigde stad. Hare straten, in welke het meeste handelbedrijf is, zijn naauw en onregelmatig; maar die, welke kort geleden zijn aangelegd, hebben een beter voorkomen. De bevolking is verminderd door den aanbouw van de andere groote steden langs de zeekust; maar, hare grootte in aanmerking genomen, heeft zij toch de meeste aanzienlijke en welvarende inwoners, en er is een geëvenredigd aantal van nette en gemakkelijke huizen. Behalve het Staten-Huis is er een Athenéum, een Marktveld, een kabinet van schilderijen, ook zijn er ruime vergaderplaatsen voor de geleerden en leeszalen, welke *Bristol* of *Liverpool* geene oneer zouden aandoen. Onlangs heeft men eenige groote tuig- en pakhuizen gebouwd, welke gevels hebben van witten granietsteen. De naauwste en armoedigste gedeelten dezer stad bezoekende, ontmoet men er niets terugstootends. De armoede wordt hier maar half gevoeld, daar dezelve met de anders ongewone zindelijkheid gepaard gaat. En inderdaad! dezelve bestaat hier slechts in geringe mate: want de armsten, hebben genoeg; en genoeg te hebben, is rijkdom. Bij de zeldzaam voorkomende gevallen blijft de liefdadigheid niet werkeloos; hare helpende hand is steeds gereed om allen, die het behoeven, tot beteren stand te brengen; en het Gast- en Ziekenhuis staat altijd tot den ontvangst van ouden en kranken open.

Hetgeen intusschen de stad *Boston* van hare mededingsters het meest onderscheidt is de zoogenaamde gemeene weide, welke met meerder regt den naam van *park* mag dragen, dan dergelijk iets, el-

ders aldus genoemd wordt. Dezelve beslaat eene opene vlakte van meer dan zeventig morgen in het midden der stad. Fraaijer ligging hiervoor was er niet te kiezen geweest. Met de schoonste huizen en kerken is dezelve omgeven. Aan haar uiterste einde staat het Staten-huis; en van dáár af is achter hetzelve eene zachte glooijing naar de wateren, welke *Boston* van het nabij gelegene land afscheiden. Deze wateren zijn meer dan twee mijlen breed; en wegens de tusschen inliggende eilandjes hebben zij het voorkomen van een' zamenloop van meren en rivieren; boven dezelve vertoonen zich tusschen de boschrijke bergen de liefelijke dorpen en gehuchten, welke de uitspruitsels zijn van de moederstad. Het park zelf wordt in eenen groenen staat gehouden, hebbende uitmuntend goede wandelingen, welke koel en frisch zijn, zoo wegens het stroomende water als wegens de schaduwgevende boomen. Aangenamer schouwspel in zijne soort weet ik niet te bedenken, dan op een' schoonen zomeravond de vreedzame stadbewoners langs de verschillende paden te zien heen en weder wandelen, terwijl hunne kinderen zich met het werpen van ballen op de grasperken vermaken.

Ik kan deze plaats niet verlaten, zonder mijne vrees te kennen te geven, dat de goede *Bostonners* dezelve zullen bederven. Ik merkte met leedwezen op dat men kort geleden een aantal jonge boomen had geplant, welke, indien men die laat opgroeijen, zoo als dezelve daar staan, het verrukkend gezigt van dit park geheel zullen belemmeren. Hetgeen men voorheen gedaan heeft, is met smaak geschied;

maar indien het tegenwoordige nieuwe plantsoen tot vollen wasdom moet komen, zullen er eenige Fransche lanen zijn, en niets meer.

Den morgen na mijne aankomst ging ik met mijne vrienden eene tentoonstelling van kruiden en planten bezigtigen. Wij kwamen in eene groote zaal met galerijen, zoo als men die in de kerken vindt. Deze zaal wordt dikwijls de wieg der vrijheid genoemd, omdat men in dezelve het vaste besluit genomen had om zich tegen de belasting op de thee te verzetten. Zij is met verscheidene schilderijen versierd, en bij deze gelegenheid waren de galerijen opgevuld met jonge pijnboomen, tusschen welke men een aantal zingende vogels geplaatst had; eene, mijns bedunkens, wat gedrongene poging om het zigt- en hoorbare der bosschen in de *stad* over te brengen. Op den benedengrond stonden langs de zijden der muren schuins opgaande stellingen, alle welke met fraaije en zeldzame planten bezet waren; en in het midden der zaal waren tafels, bedekt met de keurigste vruchten en bloemen, welke de leden des Genootschaps hadden kunnen zamen brengen. Hier en daar had men van de tafel tot de galerijen, en van de galerijen tot den zolder bloemkransen opgehangen. Deze tentoonstelling, aangemerkt den jeugdigen ouderdom des Genootschaps, was bij uitnemendheid goed en leverde alle bewijzen op van den ijver en de kunde der deelnemers.

Nadat het aanwezige gezelschap de voortbrengsels bezigtigd en bewonderd had, hield de Heer Gray, een schrander koopman, eene redevoering, in welke

hij den leden van het Genootschap de voordeelen eener tentoonstelling uit een zette.

In den namiddag bezochten wij *Cambridge* en *Mount-Auburn*. De Akademie te *Cambridge* is de oudste in de Vereenigde-Staten en heeft grooten roem. Het dorp ligt aangenaam in het groen. De woningen der Professoren staan van elkander afgescheiden. Het huis, waarin de lessen gegeven worden, is niet zeer regelmatig. Ook zijn er twee kerken. De opene grasrijke voorplaatsen en de oude boomen geven aan het geheel een eerwaardig en belangrijk voorkomen. De Boekerij, het Muséum en de werktuigen voor de Natuurkunde zijn beziens-waardig. De Boekerij is eene van de grootste en beste in het land. Dezelve heeft meer dan 40,000 boekdeelen, van welke sommige zeer zeldzaam en kostbaar zijn. Men is voornemens eene ruimere zaal te bouwen om dezelve te plaatsen. Onlangs heeft men aan deze Akademie ook een' leerstoel voor de Regtsgeleerdheid toegevoegd. Zoo mogt ik hier een volledig stel vinden van de Wets-verslagen van *Groot-Brittanje*. Het Noord-Amerikaansch Boekbeöordeelend Tijdschrift wordt door deze Akademie uitgegeven en doet als een Letterkundig voortbrengsel aan dezelve niet alleen, maar aan het geheele land eere.

Mount Auburn ligt omstreeks twee mijlen boven *Cambridge* en is eene begrafenisplaats. Dezelve beslaat niet minder dan zestig morgen lands, en is onlangs door het Genootschap van kruiden en planten gekocht, met het oogmerk om ze zoo wel tot tuinen als tot graven in te rigten. Het land is

fraai, met jong houtgewas beplant. Deszelfs oneffen grond vormt kleine dalen en levert alzoo afwisselende schoone gezigten op. Geene plaats kan tot het aanleggen van tuinen geschikter zijn, en eene kundige hand zou dezelve spoedig beter dan die van *Père la Chaise*, de beroemde begraafplaats van *Parijs*, maken. Dezelve kan wel nimmer zoo rijk in grafzuilen worden, als deze is: maar *Père la Chaise* heeft geene genoegzame stilte in en rondom zich. *Mount Auburn*, zelfs zoo als het is, is eenzaam en stil zonder droefgeestig te maken. Maar ik vrees dat de zucht om tuinbedden aan te leggen te ver gedreven wordt. Hier en dáár eenige eenvoudige bloemen op de graszoden der nieuw gemaakte graven te zien bloeijen moge fraai zijn, maar schitterende bloemen van verschillende soort, in orde geschikt, voegen het minst op eene begraafplaats.

Zeer vele grafzuilen zijn hier reeds opgerigt. Men had er juist nu eene van groote uitgebreidheid voleindigd: onoordeelkundig was er eene groote som gelds aan besteed. Dezelve bestaat uit te veel kleine deelen en kleine sieraden, welke hare eenheid en indrukwekkende vertooning bederven. Ook is er eene voor Spurszheim, welke mij best beviel; dezelve is eenvoudig uit zware steenen zamengesteld, en heeft slechts zijnen naam op hare zijde met groote en diepe letters.

Nog zag ik eene nette gedenkzuil voor de beminnelijke Hannah Adams, zij was de eerste, welke in dezen grond begraven werd. De grafnaald heeft het volgende opschrift:

VOOR
HANNAH ADAMS,
GESCHIEDSCHRIJFSTER VAN DE JODEN,
ALSMEDE
VAN DE CHRISTELIJKE SEKTEN,
IS DEZE GEDENKZUIL OPGERIGT
DOOR HARE VRIENDINNEN.
ZIJ IS DE EERSTBEGRAVENE
OP *MOUNT AUBURN*.
ZIJ STIERF DEN 15 DEC. 1831,
OUD 76 JAREN.

Daar de weg naar deze plaats zeer aangenaam is, en er op de plaats zelve insgelijks aangename wandelingen zijn, zoo begeeft zich het volk van *Boston* dikwijls derwaarts. Met regt kan men dus van hen zeggen dat zij er vermaak in vinden om naar het graf te gaan. Rijtuigen en rijpaarden in menigte vonden wij er bij onze aankomst: de stilte der plaats werd er echter niet door gestoord, zijnde het terrein zoo uitgebreid, dat de wandelaars elkander in de talrijke paden, welke zich naar de laagten en hoogten kronkelen, spoedig uit het oog verliezen. En allen gaan er ook niet vermaakshalve heen. Toen wij onverwachts eenen wat afgelegenen weg insloegen, kregen wij eene pas opgerigte grafnaald in het oog, bij welke wij twee jonge mannen zagen staan, in stille weemoedigheid de plaats aanstarende, welke hetgeen hun op Aarde dierbaarst was in zich bevatte. Wij vermeden hen, om hen in hunne droefheid niet te hinderen.

Den 17den woonden wij eene Kerk-vergadering,

waartoe wij genoodigd waren, bij. Dezelve was belegd om eene nieuwe kerkgemeente te stichten en den Heer Jakob Abbott tot een' Evangelist te *Roxburry*, omstreeks tien mijlen van *Boston* gelegen, aan te stellen. De wijze van handeling was als volgt. Eerst werd een bestuurder (*moderator*) gekozen. Gewoonlijk neemt men daartoe den oudsten, tegenwoordig zijnde predikant, Dr. Jenks, de oudste in jaren, wegens doofheid zich verschoonende, werd Dr. Codman aangesteld. Daarna verkoos men eenen scriba of schrijver. De moderator, na een gebed gedaan te hebben, gaf het doel der zamenkomst op en noodigde de aanwezenden uit om te verklaren of zij, die zich tot eene kerk-gemeente wilden vereenigen, bereid waren zich aan een onderzoek te onderwerpen. Een lid van de besturende kommissie, de Heer Abbott stond op en berigtte dat vijf en veertig personen, na schriftelijke, en zes, na mondelinge belijdenis afgelegd te hebben, verklaard hadden zamen eene gemeente te willen uitmaken, en dat derzelver voornemen door de kommissie was goedgekeurd. Twee leden der Vergadering werden benoemd om de stukken te onderzoeken en er verslag van te geven. Deze berigtten dat zij de geschrevene belijdenissen onderzocht en voldoende bevonden hadden, maar dat zij over hen, die eene mondelinge belijdenis hadden afgelegd, niet konden oordeelen, meenende nogtans dat een opzettelijk onderzoek, als reeds door den Heer Abbott, een' onder hen geacht leeraar, geschied zijnde, onnoodig moest gerekend worden. Dit verslag werd aangenomen, en het gewone onderzoek had geene plaats.

Verder berigtte de Heer ABBOTT dat de kommissie hem had geraden zich aan te bieden, om als Evangelist aangesteld te worden; en hij verklaarde zich bereid tot het ondergaan van het daartoe vereischtwordende onderzoek. De bijzondere redenen, welke hij opgaf om als Evangelist en niet als Herder te worden aangesteld, werden voldoende gerekend. En nu vertoonde hij de bewijsstukken van zijne genotene onderwijzing en verkregene vergunning om te mogen prediken. Men kwam overeen dat de moderator alleen het onderzoek zou doen; maar spoedig namen verscheidene leden der Vergadering er deel aan, ofschoon altijd zorg dragende, dat het door den Voorzitter geschiedde.

Het onderzoek bepaalde zich tot de gevoelens van den kandidaat over de leerstellige Godgeleerdheid, het Kerkelijk bestuur en zijne bevindelijke kennis aan de door hem beledene waarheid. Toen het onderzoek was geëindigd, verzocht de moderator dat de vergadering mogt alleen gelaten worden. Terstond vertrokken al de vreemden, alsmede zij, wie het onderzoek betrof. De beraadslagingen der vergadering duurden nog al eene wijl tijds, maar dezelve geschiedden vertrouwelijk. Er was gebrek aan eenparigheid van meening, en men rekende het alzoo raadzaam met den Heer ABBOTT er over te spreken. Het onderzoek werd hervat, en van weêrszijden verklaarde men zich met openhartigheid. De kandidaat werd wederom verzocht buiten te staan; en nu besloot de vergadering voort te gaan tot de aanstelling van den Heer JAKOB ABBOTT.

De plegtigheid der toewijding zoo van de nieuwe

kerkgemeente als van den aangestelden Evangelist werd nu bepaald te zullen plaats hebben in het kerkgebouw der Doopsgezinden, waar henen zich dan ook de leden der vergadering begaven. Hoezeer men ons drong om aan deze plegtigheid deel te nemen, moesten wij het weigeren om aan andere, door ons gemaakte, afspraken te kunnen voldoen. Het langdurige van de onderzoekingen had te veel tijd weg genomen.

Van ééne belangrijke omstandigheid in dit geval moet ik nog gewag maken. De eerste kerk in *Roxburry* had Eliot, den zendeling, tot haren herder en opziener; maar de regtzinnige Congregationale kerk was te niet gegaan. Door de verrigtingen van dezen dag zou dezelve herleven, daar de zaam verbondene Christenen den naam van leden der *Eliot kerk* aangenomen hadden. De Heer Abbott zou onder hen blijven arbeiden, ofschoon hij om gewigtige redenen in hunne bestaande omstandigheden onwillig was om de betrekking van herder op zich te nemen.

Wij spoedden ons naar de stad, om eene zamenkomst van kooplieden bij te wonen. Het doel derzelve was om te handelen over middelen, door welke de koopmansstand bevorderlijk aan de zendelingszaak zou kunnen gemaakt worden. Wij vergaderden in de zaal van *Cowper*. Slechts dertien heeren uit de twintig genoodigden waren tegenwoordig. Wij ontvouwden het doel dezer zamenkomst, zoo duidelijk ons mogelijk was, aantoonende hoe gemakkelijk het voor kooplieden zou zijn om veel goeds voor de zaak der zendingen te doen. Wij verhaalden hun wat

men te *Nieuw York* en te *Londen* gedaan had, en verzochten hen ons openhartig hunne gedachten over een zoo belangrijk onderwerp te willen mededeelen. Vriendschappelijk spraken wij zamen, bijzonder over de mishandelingen, welke de matrozen, wanneer zij aan wal zijn, dikwijls ondervinden. Mededeeling volgde op mededeeling, tot dat ieder zich scheen te verwonderen, dat, terwijl er zoo veel kwaads bestond, en zoo veel goeds kon uitgewerkt worden, zoo weinig was beproefd geworden. Het gevolg was dat zij eenpariglijk besloten eene tweede zamenkomst te houden, tot welker bijwoning nog andere Godvruchtige kooplieden zouden genoodigd worden; ook werd er eene sub-kommissie benoemd, welke de zaak in behandeling zou regelen. Ik twijfel er niet aan of deze heeren zullen het aangevangene werk, onder den zegen van God, met kracht hebben voortgezet.

Des avonds vonden wij ten huize van den Heer J. Tappan een gezelschap van omtrent veertig heeren bijeen. Hier ontving ik onderrigt aangaande den toestand der slaven. Men had reeds eenige vergaderingen gehouden om middelen te beramen tot matiging of afschaffing van de slavernij. Wordt de zaak in dit tijdsgewricht wel aangelegd, dan is er veel goeds van te verwachten; maar ik was beducht voor teleurstellingen, zoo als ik te kennen gaf. Het was een aangenaam gezelschap, in hetwelk een goede toon heerschte. Wij waren meestal op de been, vormende kleine groepen in de onderscheidene kamers. Koffij, thee, gebak, limonade, ijs en vruchten werden ons van tijd tot tijd aange-

boden. Onze zamenkomst werd als naar gewoonte met een gebed besloten, en wij gingen tusschen tien en elf ure naar huis.

Gedurende mijn verblijf te dezer stede, bezocht ik ook het Staten Gevangenhuis, het Athenéum, de Scholen en het Statenhuis; verder deed ik onderzoek naar de Spaarbank en andere weldadige inrigtingen. Bijzonder verlangend te weten welke vorderingen de kinderen der kleurlingen in de scholen maakten, is mij duidelijk gebleken dat derzelver vermogens over het algemeen niet die der blanken gelijk staan; zij zijn misschien doorgaans vlugger, ofschoon niet zoo grondig van bevatting. De onderwijzer, die beide door langdurige ervaring had leeren kennen, verzekerde mij, dat het hem even gemakkelijk viel hen te leeren als de blanken. Het was regt kluchtig hen te hooren toespreken als heer en jufvrouw. De kleurlingen zijn hier vrij; en slaaf of vrij te zijn heeft geenen geringen invloed op de ontwikkeling van de vermogens.

Den 19den woonden wij eene zamenkomst van predikanten bij. Er waren meer dan twintig broeders tegenwoordig. Omtrent twee uren bleven wij bij elkander; zamen gul sprekende, ontvingen wij gewigtige en meestal verblijdende berigten nopens den toestand der Godsdienst. — Wij dronken thee bij Dr. Wisner, en begaven ons van daar naar de Kerk in de Parkstraat, alwaar eene Godsdienst-oefening, door de predikanten bestemd om afscheid van elkander te nemen, gehouden zou worden. Ik had weinig verwachting hier een talrijk gehoor te zullen vinden. In Engeland zou zeker tot zulk eene pleg-

tigheid niet veel volks zijn opgekomen, maar hier begreep men dat ook de leden der onderscheidene kerken er belang bij hadden. En inderdaad 't in de kerk gekomen zijnde, vonden wij dezelve vol menschen — een verrukkelijk gezigt — ik bereken dat er wel 2000 waren, meestendeels de aanzienlijkste leden van de verschillende kerk-genootschappen. De Godsdienst-oefening bestond uit drie gebeden en drie korte redevoeringen met het gewone zingen. Gods beste zegen werd ons, als afgevaardigden, toegewenscht; en uitweidende over het groote nut, door ons bezoek te weeg gebragt, betuigde de spreker ons en de kerken, welke wij vertegenwoordigden, zijne en aller achting en genegenheid. Aan het einde van deze toespraak stonden wij allen op en zongen het geliefkoosde lied: » Gezegend zij de band, die ons te zamen hecht" enz. Het was regt aandoenlijk. Wij waren één hart en ééne ziel en ééne stem. Moeijelijk viel het ons van elkander te scheiden. Langzaam ging de vergadering uit een, en de afscheidsgroeten waren menigvuldig en teeder. Ik gevoelde mij bijzonder aangedaan bij het verlaten van deze kerk. In dezelve zoo dikwijls en bij zulke treffende gelegenheden geweest zijnde, vreesde ik er welligt nimmer weder te zullen inkomen.

Nog twee dagen konden wij in de stad blijven. Des Zaturdags hielden wij met een aantal geachte vrienden het middagmaal bij Dr. Codman. Deze woont te *Dorchester*, een aangenaam dorp, omstreeks zes mijlen van *Boston* gelegen; uit zijn huis heeft men een heerlijk gezigt over het land. Dr. Codman

genoot zijne opvoeding in *Brittanje*, en hij schijnt door de Voorzienigheid bestemd te zijn geweest voor den stand, welken hij heeft bekleed. Toen zich eene dwaalleer te *Boston* en in nabij gelegene plaatsen verspreidde, zag hij den een' na den anderen, waaronder dikwijls zelfs zijne bijzondere vrienden, door dezelve bezmet worden: maar hij bleef vast en onbewegelijk in zijne denkwijze volharden. Om de zaak der waarheid onderging hij eene geweldige vervolging; men deed alle pogingen om hem de kerk, in welke hij arbeidde, te ontnemen, doch zonder gevolg.

Toen de vijand op andere plaatsen bijna alles had ingenomen, bleef *Dorchester* als een onwinbare voorpost staan — veilig in zich zelve, en wachtende op de eerste gelegenheden om zich met kracht werkzaam te betoonen. Deze gelegenheden zijn gekomen, en men heeft er zich van weten te bedienen; en het vaste karakter van onzen vriend, zijne zucht tot bevrediging en zijn uitgebreide invloed hebben met andere middelen in geene geringe mate medegewerkt tot de verandering, welke hij heeft mogen aanschouwen. Nu verblijdt hij zich, het tegenwoordige met het verledene vergelijkende; hij verdient en geniet de achting en het vertrouwen van zijne jongere broederen, als iemand, die »de hitte en den last van den dag" verdragen heeft; en op hem schijnen de woorden van eene hoogere getuigenis bijzonder te passen: »Ik weet uwe werken, en uwen arbeid, en uwe lijdzaamheid, en hoe gij de kwaden niet kunt dragen; en gij hebt beproefd degenen, die zeggen dat zij Apostelen zijn, maar zijn

niet niet, en gij hebt hen leugenaars bevonden; en gij hebt verdragen en geduld; en gij hebt om mijns naams wil gearbeid, maar zijt niet moede geworden."

Wat Dr. Codman's bijzondere gemeente betreft: zijn arbeid aan dezelve besteed, heeft gezegende gevolgen gehad. Van zijn aanzienlijk erfgoed maakte hij een voorbeeldig gebruik, terwijl zijne waardige echtgenoot hem bij elk plan van weldadigheid de behulpzame hand bood. Ten gevolge hiervan waren er Zondag-scholen, werk-scholen en zelfs scholen voor hooger onderwijs. De onkundigen werden alzoo onderwezen; de zieken ontvingen oppassing en geneesmiddelen, en den armen werd aangewezen hoe zij hunne huisgezinnen met zuinigheid en goede orde behoorden te besturen. Het geheele dorp leverde een uitmuntend voorbeeld op van de uitwerking der Godsdienst tot de algemeene welvaart. Geene kinderen laat men er in onwetendheid opwassen, en weinige lieden onttrekken zich aan de bijwoning van de openbare godsdienst-oefening, zoo dat men van deze plaats met alle regt zeggen kan, dat het predikambt en de scholen er naar behooren onderhouden werden.

Het gastvrije huis van onzen vriend verlatende, keerde ik met den Heer en Mevrouw Armstong naar de stad terug, om daar nog eenige vrienden te bezoeken. Wij hadden de aangenaamste ontmoetingen, dienende ons tot eene gepaste voorbereiding voor den Sabbat.

Den volgenden dag, den laatsten van ons verblijf, predikte ik in de oude Zuider kerk des voormiddags, en des namiddags in die van Dr. Codman. Deze

godsdienst-oefeningen zal ik niet vergeten. Na het einde van die in den namiddag was Dr. CODMAN verpligt een bij hem ingediend voorstel aan het oordeel van de leden zijner gemeente te onderwerpen. Op zijn uitdrukkelijk verlangen moest ik dit voorstel voordragen. De leden dan verzoekende te willen blijven, was ik niet weinig verwonderd te zien, dat de *meerderheid* der vergadering bleef zitten. In de meeste vergaderingen zou eene geringe *minderheid* op zulk eene kennisgeving hare zitplaatsen behouden hebben. Den aard des voorstels door Dr. CODMAN ontvouwd zijnde, nam ik het woord wederom op, de nuttige strekking van hetzelve pogende aan te toonen. Het voorstel werd eenpariglijk goed gekeurd en aangenomen. Het was zeker iets opmerkelijks, dat een Engelsch afgevaardigde geroepen werd om aan zulk een werk deel te nemen.

BRIEF XXVII.

In den morgen van den 22sten September, ten half drie ure, vertrokken wij van *Boston* naar *Hartford*. De rid derwaarts is niet genoegzaam belangrijk, om er uwe aandacht bij te bepalen. Wij bereikten laat in den avond de plaats onzer begeerte, en begaven ons terstond in de herberg ter rust. Vroeg in den morgen kwamen onderscheidene vrienden ons bezoeken.

Te *Northampton* zijnde, had ik Dr. HAWES geschreven, dat het ons leed deed de broederen van *Connecticut* op hunne gewone vergadering niet te kunnen ontmoeten, maar dat wij ons vleiden met de hoop, dat eenigen hunner derwaarts zouden willen komen, als wij ons dáár zouden bevinden. Hieromtrent had hij schikkingen gemaakt. Een veel grooter aantal broederen kwam tot ons, dan wij ons hadden kunnen voorstellen.

Hartford is eene vrolijke en welvarende stad, aan de oevers van de *Connecticut* gelegen. Deselve werd eerst gesticht in 1635 door eene kleine volkplanting van *Massachusetts*. Het was als bij toeval dat zij dáár kwam, geschiedende zulks in negen

dagen; er waren omtrent honderd personen, en onder deze was THOMAS HOOKER, de eerste predikant der plaats. Ik zag deszelfs grafstede; en het is opmerkelijk dat de gemeente, door hem het eerst gesticht, tien leeraars heeft gehad, en dat de negen, sedert gestorven, op dezelfde plaats begraven liggen.

Als eene groote aardigheid wordt hier vertoond de zoogenaamde eikenboom van den bewijsbrief van eigendom (het charter). Dezelve wordt beschouwd een eerste boom van het bosch te zijn; en ofschoon eene stad rondom dezelve is gekomen en vele geslachten sedert voorbij zijn gegaan, is hij steeds bloeijende gebleven. Het volk houdt denzelven even zoo heilig, als het geslacht der Druiden zou gedaan hebben, om de volgende omstandigheid. Sir EDMUND ANDROSS was ten jare 1687 gezonden om het charter voor de volkplanting te eischen. Hierover met de belanghebbende partijen eene vergadering houdende, bemerkte zekere WADSWORTH zijne bedoelingen: deze wierp alzoo zijnen mantel over de tafel, bluschte de lichten uit en verdween met het charter. Hetzelve werd zorgvuldig in een gat van den eerwaardigen boom verborgen, en bleef daar vele jaren. Toen er niets meer te vreezen was, werd hetzelve er uitgenomen en is sedert in de Staatssecretary ter bewaring nedergelegd.

Er is hier ook een gasthuis voor de krankzinnigen; eene verblijfplaats voor de dooven en stommen, en eene leerschool voor jongelingen, bestemd voor de Bisschoppelijke kerk. Deze alle versieren niet weinig de stad. De Episkopaalsche leerschool had omstreeks 100 kweekelingen. Het leergeld kost

jaarlijks twee en vijftig dollars; maar de jonge lieden hebben kost en inwoning in burgerlijke huisgezinnen voor een' en een' halven dollar in de week.

Onze eerste zamenkomst met de broederen had ten tien ure plaats. Wij vergaderden in de leeskamer, aan de Kerk van Dr. HAWES toebehoorende. Er waren niet minder dan zeventig of tachtig personen tegenwoordig. Vriendbroederlijke en belangrijke gesprekken hielden wij met elkander; dezelve betroffen den toestand der Godsdienst in de twee landen. De berigten van Professor GOODRICH aangaande de Godsdienstige verlevendiging (*revival*) onder de jonge lieden van de kweekschool te *Yale* roerden ons alle. Men verlangde ook iets van den Godsdienstigen staat in Engeland te vernemen. Wij deelden hiervan zoo veel mede, als waartoe wij meenden vrijheid te hebben. De broeders betuigden daarover hun genoegen. Op hunne regtstreeksche vraag, of wij niets hadden dat naar hunne Godsdienstige verlevendigingen geleek, antwoordde ik dat wij zoo iets onder dien naam niet kenden, maar dat wij toch, naar mijn inzien, in het wezenlijke hetzelfde hadden. Zonder eenige namen te noemen, gaf ik hun nu eene korte schets van eene gemeente, met welke ik van nabij bekend was, hun verhalende welke vorderingen deze in de laatste tien jaren gemaakt had en welke middelen daartoe waren aangewend. Dit' vonden zij regt gepast, uitroepende: » wel! dit is eene Godsdienstige opwekking, en deze soort alleen kunnen wij goedkeuren. Tot bij één ure bleven wij bij elkander, vallende het ons moeijelijk te scheiden.

Ten twee ure moesten wij eene bijzondere Vergadering van het Bijbel-Genootschap bijwonen. Dit Genootschap strekte zich uit tot vier landschappen. Men was nu juist bezig 5000 dollars in te zamelen om Gutzlaff in staat te stellen tot verspreiding van Bijbels onder de Chinezen. Niets kon beter met mijne wenschen gestrookt hebben; en het verheugde mij in staat te zijn mijne hulp aan zulk eene zaak te kunnen verleenen. De vergadering werd in de kerk gehouden. Hoe groot ook de toevloed der menschen was, de stilte werd er niet in het minst door gestoord.

Een der vrienden wachtte ons en vele anderen op de thee ten zijnen huize. Verscheidene kamers waren met bezoekers gevuld. Eene derzelve heeft zekere beroemdheid, omdat in dezelve het Zendeling-Genootschap is opgerigt geworden. Wij hadden hier een aangenaam en belangrijk onderhoud: jammer maar, dat hetzelve van korten duur was.

Des avonds woonden wij de bevestiging van twee broederen tot Zendelingen bij. Wij kwamen wederom te zamen in de kerk van Dr. Hawes, welke vol menschen was. De Godsdienst-oefening begon met het zingen van een lied. Vervolgens werd er een gebed om zegen over de te doene werkzaamheden gedaan. De bevestigings-rede geschiedde door Dr. Parkins, den vader van het Genootschap, een' grijsaard van twee en tachtig jaren. Dezelve was een opstel van korte, gepaste en krachtige raadgevingen, als van een' vader aan zijne zonen, en duurde omstreeks twintig minuten. Nu had de plegtige oplegging der handen plaats, waarna de hand van

broederschap werd gegeven. Dit werk verrigtte de leeraar der Zendelingen. Zijne aanspraak las hij: dit maakte hem minder vrij, waardoor al de kracht der geluk- en zegenwenschiug verloren ging. Het geven van de regterhand werd tot driemalen toe herhaald; en de wijze, waarop het geschiedde, was te tooneelmatig. Het zou voortreffelijk zijn geweest, ware het niet te veel gedaan; de hartelijkheid dezer handelingen maakte intusschen alles goed. Eindelijk stonden wij alle op en vereenigden ons in het zingen van hun geliefkoosd lied: » Gezegend zij de band, die ons te zamen hecht," enz. en de Godsdienst-oefening werd besloten met een gebed en het uitspreken van den zegen.

Na ontbeten en de huiselijke Godsdienst bijgewoond te hebben, namen wij een teeder afscheid van de vrienden hier, en vertrokken met de diligence naar *Nieuw Haven*. Deze rid was veel aangenamer dan onze laatst voorgaande. De stroomende rivier, de schoone rijke valleijen met hare dorpen en vlekken, en de omliggende bergen leverden voor het oog de verrukkelijkste gezigten op. Vroeg in den namiddag kwamen wij te *Nieuw Haven* aan, alwaar wij met de meeste beleefdheid ten huize van Mevrouw Whitney ontvangen werden. Deze voortreffelijke vrouw is de weduwe van den heer Eli Whitney, den uitvinder van zeker werktuig om het katoen te bereiden — de Arkwright van Amerika. Ofschoon zijn naam in zijn eigen vaderland weinig beroemdheid heeft, en hij in het onze naauwelijks bekend is, heeft zijn vernuft evenwel een' uitgebreiden handel op de Staten in het Zuiden bevorderd, waarvan het Gouvernement jaar-

lijks groote inkomsten trekt. Nog andere verbeteringen in de werktuigkunde heeft hij ingevoerd. Niettegenstaande hij onder de gedurige inspanning van zijnen geest en de ontmoedigingen, welke hij bij zijne uitvindingen ondervond, vroegtijdig is bezweken, heeft hij zijne familie een aanzienlijk vermogen nagelaten. Ik zou de vrouwelijke en Christelijke kieschheid beleedigen, indien ik hier bekend maakte hoe veel geld er aan de zaak van Godsdienstige instellingen besteed is. Mevrouw Whitney is de kleindochter van den President Edwards.

Ons ten gevalle had men tegen den avond eene openbare vergadering belegd: wij moesten alzoo met der haast iets nuttigen, om er bijtijds tegenwoordig te zijn. Intusschen kwamen vele vrienden ons nog bezoeken.

De vergadering werd gehouden in de Congregationale kerk, welke ruim en fraai is. Wij vonden dezelve vol menschen. Dr. Beecher deed het gebed. Vervolgens hielden wij, als afgevaardigden, elk op onze beurt eene redevoering. Nergens in geheel Nieuw Engeland zijn wij in onze betrekking met meerdere genegenheid en achting ontvangen.

Den volgenden morgen vertrok de heer Matheson, die hier voorheen was geweest, naar *Nieuw York*. Ik bleef hier den dag nog over, en besteedde denzelven om mij met deze belangrijke stad bekend te maken.

Nieuw Haven word gerekend de fraaiste stad in de Staten te zijn: zoodat elk een den vreemdeling afvraagt of hij *Nieuw Haven* wel gezien heeft. Met dit gevoelen kan ik niet ten volle instemmen; maar,

zonder vergelijkingen te maken, is deze stad fraai genoeg en heeft grootere aantrekkelijkheden dan menige andere. Dezelve ligt in eene kleine vlakte, welker eentoonigheid benomen wordt door de baai met hare schoone uithoeken en door de ten Westen en Oosten uitstekende rotsen met de verder afgelegene piek van den Mount-Carmel. Deze vlakte is in vierkanten verdeeld: zoodat de straten elkander in regte hoeken kruisen, terwijl zij buitengemeen breed zijn, aan weêrszijden beplant met hooge olmen.

Een van deze vierkanten is opengelaten om tot eene wandelplaats te dienen; en hier is het dat de stad zich op het fraaist vertoont. Rondom de drie zijden van dit plein staan eenige van de beste huizen; de overige zijde is bezet met de onderscheidene gebouwen van de onderwijsinstituten; en in het midden zijn op eenigen afstand van elkander drie kerken en het Staten-huis geplaatst. Deze gebouwen, bijzonder het Staten-huis, verheffen de fraaiheid van dit tooneel op eene treffende wijze, terwijl men den groenen voorgrond zelven, van welken de paden in vele rigtingen uitloopen, slechts voor een gedeelte zien kan. De meeste bekoring nogtans wordt veroorzaakt door de menigte van bladerrijke boomen, welke het gezigt op die grootsche en harde voorwerpen verzachten, licht en schaduw telkens bij afwisseling verspreidende. *Nieuw Haven* is eene stad in een bosch en een bosch in eene stad. Sterke zonneschijn moet er echter zijn om al de schoonheid er van te bemerken. Op een' nevelachtigen dag heeft dezelve een wat droevig voorkomen; maar is het helder we-

der, met zachten wind gepaard, dan kan men zich geene aangenamer schaduw en meer verfrisschende lucht voorstellen.

De President DAY en nog eenige professoren hadden de beleefdheid om mij de kollegie-kamers van hun Instituut te laten zien. Dezelve zijn oud en hebben niets opmerkelijks behalve hun eerwaardig en stil voorkomen. Ten jare 1833 bevonden er zich 400 studenten. De kosten voor onderwijs en inwoning zijn omstreeks vijftig dollars; hierbij komen nog vijf en zeventig dollars voor die van de tafel. De boekerij beslaat twee kamers; in beide zijn er meer dan 24,000 boekdeelen. Er is ook eene verzameling van schilderijen, van welke de voortbrengsels van Kolonel TRUMBULL in ééne kamer geplaatst waren. Vele van zijne stukken had ik elders gezien, maar geene zoo fraaije als deze. Er waren er twee onder, die mij verrukten. De meeste schilderijen in de tweede kamer beteekenden niet veel; ik vertrouw dat dezelve slechts de wanden bedekten, tot dat ze door wat beters zouden vervangen worden.

Het grootste sieraad van dit Instituut is het kabinet van mineraliën. Twee verzamelingen had men zich uit Frankrijk aangeschaft. Zeer verscheiden en zeldzaam zijn de stukken, welke op eene voortreffelijke wijze gerangschikt zijn. Dit kabinet heeft zijn gelijke niet in Amerika, en weinige in Europa zijn beter ingerigt. Hetzelve heeft zeker eene aanzienlijke som gelds gekost; maar het oefende ook daarbenevens een weldadigen invloed op elk ander vak van geleerdheid, in hetwelk men hier onderwijs gaf. Of men niet dezen aankoop ook dit bedoeld

hebbe, weet ik niet, maar, ware dit zoo, dan houd ik het voor eene daad van welberaden overleg. Dr. Dwight was de hoofdonderwijzer van dit vak der Natuurkunde. Het Amerikaansche Tijdschrift van Wetenschap en Kunsten wordt hier opgesteld onder de leiding van Professor Silliman, wiens naam in de Oude en Nieuwe Wereld gemeenzaam bekend is.

Scholen van allerlei aard zijn hier in overvloed. De geheele stad schijnt alleen bestemd te zijn tot het geven van onderwijs aan jonge lieden van beide de seksen. Wegens de beroemdheid der plaats worden er hier velen ter schole besteld; en wegens andere aantrekkelijkheden vestigen zich hier verscheidene familiën met der woon, vindende deze ook de beste gelegenheid om hare kinderen te laten onderwijzen. De invloed van een en ander laat zich op eene aangename wijze bemerken. De gewone omgang met menschen is er uitmuntend. Allerwegen heerscht er beschaafdheid; en de zeden zijn ook over het algemeen vrij zuiver. Zelden hoort men hier van oneenigheden en twisten. Het arm-huis staat ledig; en ofschoon de weldadigheid onlangs hier een gasthuis heeft laten bouwen, is er zelden iemand, die er gebruik van behoeft te maken.

Wij bezochten de begraafplaats. Dezelve wordt voor de schoonste in dit land gehouden; men geeft haar wel eens den naam van » de Père la Chaise." Intusschen kunnen geene twee zaken aan elkander meer ongelijk zijn, dan deze plaats en *Père la Chaise*. *Nieuw Haven's* begraafplaats is van zeer groote uitgestrektheid, heeft eene effene oppervlakte, en wordt met alle zorgvuldigheid zeer net gehouden.

Redenen, genoegzaam voor de meeste Amerikanen om deze als zeer fraai te achten: maar der menschen smaak is overal verschillend. Intusschen die smaak is zeker niet de beste, welke deze begraafplaats boven die van *Mount Auburn* kan verkiezen. Onder de vele kostbare grafzuilen munt die van Eli Whitney uit. Het is de gewoonte dat men hetzelfde graf nimmer voor de tweede maal opent; van daar dat iedere familie eene wat groote uitgestrektheid gronds behoeft om hare dooden te begraven; ook worden die afzonderlijke plaatsen door witte hekken afgesloten, hetgeen niet mooi staat. Fraaije boomen, welke elders overvloediglijk zijn, vindt men er niet, alleen verheffen hier en daar eenige populieren hunne kruinen.

Één gedeelte van deze begraafplaats trof bijzonder mijne aandacht. De stukken der grafzuilen van den ouden grond waren herwaarts overgebragt. Wijsselijk had men dezelve alle bij één geplaatst. De gebrokene steenen en geschondene opschriften stonden als in strijd met de nieuwe en glinsterende marmeren gedenkteekenen, welke dezelve omringden; in deze streken des doods, waar alle onderscheiding anders vernietigd is, schenen ze eene onderscheiding aan te duiden.

Met een aantal vrienden hield ik het middagmaal bij Professor Day. Ik had er belangrijke gesprekken. Te spoedig naar mijn' zin moest ik het gezelschap verlaten, omdat andere vrienden mij met een rijtuig naar de voorsteden en de Holen der Koningsmoordenaars wilden brengen, om dezelve te bezigtigen. De weg derwaarts verhoogt aanmerkelijk het denkbeeld

van de fraaije ligging van *Nieuw Haven*. Hoe verder men komt, hoe meer de gezigten verschillen. De rotsen in het Oosten en Westen vertoonen zich aan het oog in hare indrukmakende gestalten. Het pad wordt nu kronkelend, en loopt allengs en ongemerkt opwaarts, tot dat men zich tusschen de rotsen bevindt en als het ware buiten de levende wereld gesloten is. Hier lieten wij ons rijtuig bij eene kleine hut staan, en wij begonnen steiler op te klimmen door het kapbosch en de laagstammige boomen, welke een oord versieren, waar dezelve slechts weinig voedsel konden vinden. Steeds bleven wij tusschen de oneffene rotsen hooger opwaarts gaan, dikwijls onzeker of wij wel den regten weg hadden, tot dat wij ons op den top van de rots bevonden, vlak tegen over het hol van de Regters of Koningsmoordenaren. Hetzelve is zamengesteld uit een' hoop steenen van onmetelijke grootte, op en door elkander liggende, als ware het door eene groote aardbeving veroorzaakt. De spleten in deze rotsen vormen het hol. Één gedeelte van deze is slechts ruim genoeg voor menschen, om er in te kunnen wonen; en hier zegt men, ik geloof met zekerheid, dat GOFFE en WALLEY gedurende eenen aanmerkelijk langen tijd verborgen en onderhouden zijn geweest. Ofschoon dit hol den lijders slechts weinige gemakken kon opleveren, was hetzelve nogtans tot hun doel zeer geschikt, hebbende niet het minste voorkomen van een hol; hetzelve ligt digt bij de stad, ofschoon volstrektelijk voor dezelve verborgen; en er zijn verscheidene geheime openingen, om ontdekking vóór te komen of ontvlugting gemakkelijk te maken. Op eene van de

rotsen, waaruit dit hol is zamengesteld, staat dit opschrift:

» WEÊRSTAND BIEDEN AAN DE DWINGELANDEN IS GEHOORZAAMHEID AAN GOD."

Het oord leverde ons vele en belangrijke herinneringen op. De beroerten van Engeland hadden zich eens tot dit hol der woestijn uitgestrekt. Een vonnis, met bedaardheid in Westminster geslagen, had deze vlugtelingen over den Atlantischen oceaan verdreven naar de nieuwe Wereld en zich doen opsluiten in dezen woesten bergtop: dáár zaten zij jaren achter elkander, eenzaam in treurig duister, door de wilde natuur omgeven, voor niets bevreesd dan voor hunne vijandige natuurgenooten!

Toen wij onze gedachten en opmerkingen een weinig bot gevierd hadden, gingen wij naar het voorste gedeelte der rots en klommen op den top van het hol, om van daar rond te zien. De gezigten zijn uitnemend schoon. Beneden ligt alles donker, hier en daar door het licht verhelderd. Ter regterzijde zagen wij de vlakte, welke wij verlaten hadden met *Nieuw Haven* en deszelfs torens en spitsen, van tusschen de boomen uitstekende; en daar naast de fraaije baai en de zich ver wijduitstrekkende zee. Ter linkerzijde vertoonden zich van afstand tot afstand de valleijen en de beken, tot dat wij dezelve tusschen het gebergte uit het oog verloren. Het is de schoonste plaats in de nabijheid van *Nieuw Haven*. De verbeelding deed mij denken dat de Regters hier eenige opbeuring bij hunne vervelende afgezonderde levenswijze zullen gevonden hebben. Welligt hebben zij dikwijls op deze rotsen gezeten! Zichzelven in

veiligheid achtende, zullen hunne oogen over deze tooneelen hebben omgedoold. Hoe zullen er hunne zorgen door verminderd, en hoe zal er hun tijd door verkort zijn geworden!

De bergen afklimmende, raapten wij eenige bergstoffen op, welke hier in menigte gevonden worden. Een heer van ons gezelschap, die met Professor SILLIMAN de mineraliën van dit oord had opgespoord, heeft mij naderhand eene volledige verzameling van steenen, dienende tot opheldering van de bergsoorten in *Connecticut*, bezorgd.

In de stad teruggekomen zijnde, bezocht ik eenige goede vrienden. Des avonds ging ik ter kerk. Dr. BEECHER handelde over den Godsdienstigen toestand in het Westen. Op zijn verzoek deed ik het nagebed. Laat in den avond kwam ik onder het gastvrije dak mijner vrienden, en na voor hen en de huisgenooten een hoofdstuk uit den Bijbel voorgelezen en gezamelijk met hen God gedankt en gebeden te hebben, begaf ik mij ter rust.

BRIEF XXVIII.

Den volgenden morgen ten vijf ure verliet ik *Nieuw Haven* met leedwezen dat mijn verblijf aldaar zoo kort was geweest. De vaart was alleraangenaamst door de zee-engte van *Long Island*, een' afstand van bijna negentig mijlen in zeven uren. Het gezigt op de stad, als men in de baai komt, is allerfraaist; na de gezegde zee-engte doorgevaren te zijn, bij het naderen van *Nieuw York*, valt er veel te bewonderen. Ik had het geluk Dr. Richards, den President van de Kweekschool te *Auburn*, tot reisgenoot te hebben; met dezen wisselde ik van tijd tot tijd nuttige redenen.

Nog eens dan en nu voor de laatste maal bevond ik mij hier onder mijne geachte vrienden. Over vier dagen zouden wij de terugreis naar Engeland aannemen: onze tijd was dus zeer bepaald. Des Zondags voormiddags predikte ik voor Dr. Spring. Ik had een talrijk gehoor; onder de tegenwoordig zijnde waren er verscheidene, welke ik nu kende en mijne vrienden kon noemen. Des namiddags hoorde ik Dr. Skinner; en des avonds woonde ik eene vergadering van het Zendeling-Genootschap bij. De toe-

spraken geschiedden door de heeren Winslow en Abeel, waarna ook de heer Matheson en ik het woord voerden. Alle de verrigtingen stemden volkomen overeen met de heiligheid van den dag.

Des Maandags hielden wij met een aantal vrienden het middagmaal bij den heer Taylor. Dr. Beecher en Dr. Ely, die uit genegenheid voor ons uit *Philadelphia* waren gekomen, bevonden zich dáár ook. Onder vele nuttige gesprekken zochten wij ons voor te bereiden voor de zamenkomst met de kooplieden, in den avond te houden. Sedert lang, gedurende onze afwezigheid, had men er ernstig over nagedacht, hoe den koophandel dienstbaar te maken aan de belangen der Godsdienst en deugd. Op het bepaalde uur ten huize van een' der aanzienlijkste kooplieden, die ons genoodigd had, gekomen, vonden wij de kamers open staan, welke spoedig met vijftig of zestig heeren gevuld werden. De heer Perrit was voorzitter; Dr. Skinner deed het gebed. De voorzitter verklaarde vervolgens het doel dezer zamenkomst en wenkte ons om zijne voordragt aan te dringen. Ik sprak en werd door de heeren Matheson en Abeel opgevolgd. Allen in de vergadering waren met een' goeden zin bezield. Na vriendschappelijke beraadslagingen, werd besloten dit belang aan de bestaande kommissie verder ter behartiging aan te bevelen.

Voorzeker zou er in deze zamenkomst tot het bepaalde doel meer kunnen gedaan zijn; maar eenige vrienden, onder welke ook Dr. Beecher was, bedienden zich van deze gelegenheid, om iets ten voordeele van hunne in het Westen wonende landge-

nopten te doen. Genoemde heer hing een treffend tafereel op van derzelver volslagen gebrek aan Godsdienstig onderwijs. Men besloot hen door geldelijke bijdragen te hulp te komen. Terstond waren er velen, die voor eene goede som hunne handteekening gaven. Vóór wij het gezelschap verlieten, was er voor omstreeks 2500 dollars ingeschreven. Ik verwonderde mij evenwel dat er zoo weinig was ingeschreven, kennende het vermogen der genen, die hier tegenwoordig waren. Doch de reden hiervan was eenig verschil van gevoelen: niet over de zaak zelve, maar over de gepastheid om dezelve in eene vergadering, tot een ander doel belegd, te behandelen. De zaak was van het hoogste belang, en werd voortreffelijk aanbevolen; maar het geschiedde niet ten regten tijde. Mijns bedunkens zouden deze zelfde mannen, opzettelijk voor dit belang genoodigd, voor vier malen zoo veel, als thans, ingeschreven hebben.

Den volgenden dag hielden wij het middagmaal bij onzen geachten vriend, de Heer Philps. Deze de laatste dag onzes verblijfs zijnde, waren er ook vele vrienden genoodigd. Des avonds moesten wij eene vergadering, tot afscheidnemen bestemd, bijwonen. Ik zou dit gaarne vermeden hebben, maar het scheen mij toe pligt te zijn aan den aard onzer zending in alles te moeten voldoen. Het vooruitzigt intusschen van de voortreffelijkste lieden dezer stad en zoo vele vrienden, die uit genegenheid te onswaarts van verre afstanden gekomen waren, te zullen ontmoeten, hen te mogen toespreken en hen voor de laatste maal te zien, werd mij, toen het uur der vergadering naderde, hoogst aangenaam. Éénе kleine omstandigheid

echter deed mij moeite aan. Ongelukkiglijk had ik bij mijne komst te *Nieuw York* geene brieven van mijne huisvrouw en andere betrekkingen gevonden; en nu een half uur vóór ik mij naar de vergadering zou begeven, ontving ik een' hartelijken en bemoedigenden brief van mijne Gemeente. Het was een woord ten regten tijde gesproken.

De vergadering werd gehouden in de kerk, in de *Murray-straat* staande. Dezelve werd voor den eerwaardigen Dr. Mason gebouwd en is de grootste in de stad, bijzonder geschikt om de talrijke menigte volks in zich te bevatten. Bij onze komst was de kerk reeds zoo vol, dat wij met moeite tot en op den predikstoel geraakten. Deze is van grooten omvang; met verscheidene predikanten bevonden wij ons op denzelven. Dr. Mc. Aulley, de leeraar der kerk, was de Voorzitter, en Dr. Spring had het opzigt over de ordelijke uitvoering der gemaakte schikkingen. Dr. Shinner opende de vergadering met het gebed.

Door den Weleerw. Heer Patton werd het voorstel gedaan en door Dr. Miller van *Princeton* aangedrongen: —

»Dat de gemeenschapsoefening tusschen de kerken van GrootBrittanje en de Vereenigde Staten, in het tegenwoordige jaar zoo luisterrijk begonnen, naar het oordeel dezer vergadering als hoogstgewigtig voor de belangen der echte Godsvrucht in de beide landen moet gerekend worden."

Vervolgens werd door den Weleerw. Heer D. Abeel van *China* voorgesteld, en door Dr. Elly, van *Philadelphia* aangedrongen: —

» Dat, naar het oordeel dezer vergadering, bijzondere verpligtingen rusten op de Gemeenten van Groot Brittanje en Amerika om *vereenigde* pogingen aan te wenden tot de bekeering der wereld."

Dr. Ely, na overeenkomstig het voorstel gesproken te hebben, verzocht van den Voorzitter en de vergadering verlof, om eenen brief, welken hij als vaste Secretaris van de Algemeene Vergadering der Presbyteriaansche kerken had opgesteld, en welke tot de afgevaardigden van de Congregationale Vereeniging gerigt was, te mogen voorlezen. Dezelve was als volgt:

» *Nieuw York*, 30ste Sept. 1834.

Aan de WelEerw. Andrew Reed, *Theol. Dr. en den WelEerw. heer* James Matheson, *Theol. Dr., Afgevaardigden van de Congregationale Vereeniging in* Engeland *en Wallis.*

» Mijne waarde broeders!

» Met meer genoegen dan ik kan beschrijven, of gij u zelven verbeelden kunt, stelde ik als vaste Secretaris van de Algemeene Vergadering U aan dit eerwaardig gezelschap voor, in Mei jongstleden; en nu, als woordvoerder van dat ligchaam, en in naam van de Presbyteriaansche kerk in de Vereenigde Staten, welke onder het geestelijke bestuur van éene jaarlijksche vergadering in zich bevat 32 sijnoden, 118 presbytériën, 2000 geordende predikanten, 200 toegelaten predikers, 300 kandidaten voor het predikambt, 2,500 gemeenten en 245,000 leden, die het Avondmaal houden, met meer dan een en een half millioen van hunne gedoopte medebelij-

ders, die de openbare Godsdienst bijwonen, wensch ik u, bij uwe terugkeering naar Engeland, *een teederhartig vaarwel.* Wij bedanken u en de Congregationale Vereeniging, welke gij in dit land niet alleen onder onze predikanten, maar ook onder de 900 regtzinnige Congregationale leeraars van *Nieuw Engeland* vertegenwoordigd hebt, voor uw broederlijk, bemoedigend en hoogstnuttig bezoek. Door uwe vriendelijke, innemende en Godvruchtige verkeering met alle standen onzer medeburgers, hebt gij het land onzer Puriteinsche vaderen ons dierbaarder dan ooit gemaakt. Wij vertrouwen allezins dat gij met de meeste onpartijdigheid het Amerikaansche volk hebt gadegeslagen in deszelfs huisselijke kringen, openbare instellingen van geleerdheid, burgerlijk bestuur en Godsdienst; in deszelfs weldadige ondernemingen en gewone belangen des levens.

» Gij hebt ons bezocht op eenen tijd van grooter staatkundige en Godsdienstige beroering, dan wij ooit voorheen ondervonden, sedert wij een onafhankelijk volk werden; gij zult alzoo van luidruchtige verkiezingen, volksoploopen en kerkelijke twisten te verhalen hebben; maar gij zult de waarheid zeggen zonder vergrooting en bitterheid. Gij zijt in staat de vastigheid van ons Republikeinsch bestuur en van onze vrijwillige Godsdienstige vereenigingen naauwkeuriger te kunnen beoordeelen, nu gij in ons land getuigen zijt geweest van de oneenigheden, welke bij beide hebben plaats gehad, dan wanneer uw bezoek op eenen, voor onze geschiedenis gunstiger, tijd was ingevallen. Om onzent wil zouden wij wel gewenscht hebben dat gij niets dan orde, vrede,

broederlijke liefde en allen zegen op elke goede onderneming mogt gezien hebben; maar de Amerikanen, zoodanig als zij in Staat en Kerk zijn, werkzaam in hunne bijzondere kringen, zonder eene vaste verbindtenis met elkander en zonder dat de een den anderen hindert, gezien hebbende, kent gij ons nu grondiger dan eenige Engelsche reizigers ons ooit voorheen gekend hebben. Gij hebt niet alleen onze openbare logementen, de watervallen van *Niagara*, de natuurlijke brug van *Virginia*, de zalen van het Congres, den President van de Vereenigde Staten, en eenige van onze kerken, maar ook onze planken huizen, en nette dorps- of stadswoningen bezocht en hebt alzoo onze leefwijze kunnen gadeslaan. Gij moet u een denkbeeld gevormd hebben van de Amerikaansche maatschappij, van hare talenten, zeden en haren ondernemenden geest; gij moet uw oordeel geveld heben over onze voorregten, gemaakte vorderingen, goede hoedanigheden en gebreken volgens hetgeen u na eene naauwkeurige beschouwing gebleken is, en niet zoo als vele voormalige verslaggevers door slechts onze kanalen, bosschen, steden en kantoren door te trekken.

» Gaat dan heen, Broeders! Geliefden door de Kerken in deze Vereenigde Staten! naar onze medechristenen in Engeland, Schotland en Ierland, en zegt hun dat de Goddelijke genade ons in Godsdienstig en zedelijk karakter veelzins aan hen heeft gelijk gemaakt; dat wij den Zaligmaker, Welken zij beminnen, mede liefhebben; dat wij hunne vertegenwoordigers, welke wij gezien hebben, teederlijk hoogschatten; en dat onze harten meer en meer

aan alle de Britsche Christenen, welke wij gezien hebben, door de banden van het Evangelie zullen gehecht zijn.

» Wij vertrouwen dat in Mei aanstaande eenige afgevaardigden van de Presbyteriaansche en Congregationale kerken in ons land een tegenbezoek op het uwe, hetwelk ons zoo aangenaam is geweest, zullen komen brengen.

» Intusschen moge de God onzes heils u veilig geleiden naar uwe huisgezinnen, gemeenten en kerkelijke *vereeniging*, gevolgd door de tranen en zegenbeden van tien duizenden Christenen aan deze zijde van de Atlantische zee, welke u hoogachten in liefde, om uws werks wil, en om den wil van CHRISTUS JEZUS, onzen gemeenschappelijken Heer, Welken gij dient in het Evangelie.

EZRA STILES ELY,

» *Vaste Secretaris van de Algemeene Vergadering der Presbyteriaansche Kerk in de Vereenigde Staten van Amerika.*"

Dezen brief gelezen hebbende, onderwierp hij denzelven aan het oordeel der Vergadering; hij verlangde dat alle de aanwezenden door van hunne zitplaatsen op te staan zouden te kennen geven, of zij den brief goedkeurden en dien den afgevaardigden wilden aangeboden hebben. Het was een treffend gezigt die groote menigte volks te zien opstaan en terstond weder nederzitten; zij was gelijk eene zee-baar, opwaarts rijzende en nederwaarts dalende.

Den brief uit de handen van Dr. ELY ontvangen hebbende, werd ik verzocht het volgende voorstel

voor te dragen, en den Heer MATHESON hetzelve te ondersteunen:

» Dat, naar het gevoelen dezer vergadering, de teekenen der tijden gebiedend vorderen eene meer hartelijke vereeniging van werkzaamheid over de geheele Christelijke wereld."

Vervolgens werd door den WelEerw. Heer SPENCER VAN BROCKLYN voorgesteld en door Dr. BEECHER aangedrongen:

» Dat deze vergadering met dankzegging aan den almagtigen God voor Zijne gunstige zorge, onzen geliefden broederen, bij hunne reize naar dit land zoowel als bij hunnen gedurigen en onvermoeiden arbeid onder ons, bewezen, zich thans mogt vereenigen in nederige gebeden om hunne behoudene terugkeering naar hunne nabestaanden en de huisgenooten des geloofs, welke zij vertegenwoordigd hebben met den vollen zegen des Evangelies."

Dr. MILLER deed hierop overeenkomstig het gedane voorstel een dank- en smeekgebed.

De lofzang » Eere zij God in de hoogte" enz. werd ten slotte aangeheven en de zegen door Dr. SPRING uitgesproken. Het scheiden van elkander viel dezen avond moeijelijk. Allen verlangden ons mondeling te groeten; sommige waren hiertoe een en tweehonderd mijlen ver gekomen.

Het bleek over het algemeen dat deze vergadering hoogst belangrijk voor het volk was geweest. Leden van verschillende kerkgenootschappen, ongewoon zamen te komen, verklaarden gesticht te zijn geworden. Alles was ook verrigt in den geest der Christelijke liefde, en deze geest der liefde verspreidde

zich over de geheele vergadering. Voor mijn gevoel was het verteederend: ik beschouwde alles, ieder gelaat, elken vriend, voor de laatste maal.

Den volgenden morgen kwam ons een aantal vrienden bezoeken, terwijl wij nog aan de ontbijttafel zaten. Na eenige vriendschappelijke gesprekken, las Dr. Cox een hoofdstuk uit den Bijbel voor en zond onze gebeden op tot God. Dr. Beecher sprak ons verder op eene treffende wijze aan. Zóó werden wij door deze verrigtingen tot de vervulling der pligten, welke ons wachtten, gesterkt. De afscheidswoorden, of liever de afscheidsgroeten zonder één woord te spreken, volgden nu. Wij namen afscheid van het huisgezin, in hetwelk wij zoo vele beleefdheden hadden ontvangen.

De Heer Boorman had een' omnibus besteld, om ons naar het schip te laten brengen: zoo vele er eene plaats in konden krijgen, gingen met ons mede. Op de stoomboot, die ons naar het vaartuig moest voeren, vonden wij ook eene menigte vrienden. Daar het sterk regende, verzochten wij hen, zich om onzent wil geen ongemak aan te doen. De meesten toonden zich bereid om te vertrekken, van welke wij derhalve afscheid namen; maar Dr. Spring, Dr. Miller en verscheidene andere vrienden verklaarden zoo lang mogelijk ons te willen vergezellen. De laatste oogenblikken, als men weet dat men zóó zóó van elkander moet scheiden, zijn altijd treffend en verwekken aandoeningen, welke zich niet laten beschrijven. Wij konden niet veel zamen spreken, maar zagen elkander van tijd tot tijd met stille weemoedigheid aan. Eindelijk bereikten wij

het vaartuig; en na elkander nu het laatste vaarwel toegesproken te hebben, gingen wij aan boord. Hier was niets, dat onze aandacht tot zich trok. Er was geen vooruitzigt dezen dag onder zeil te kunnen gaan. De regen viel als met stroomen rondom ons neder. Onze harten waren door de aandoeningen van het laatste afscheidnemen als verscheurd.

Den volgenden dag voeren wij heen, maar het weder was ongunstig, en het schip slingerde zoo geweldig, dat wij alle meer of min ongesteld werden; slechts weinige hadden lust om naar buiten uit te zien. Ik had het genoegen een' laatsten blik te werpen op het land, hetwelk ik verlaten had. Dat verbazend groote land met alle deszelfs steden en bergen vertoonde zich nu aan mijn oog als eene dunne donkere streep, met den gezigteinder gelijk loopende; spoedig verdween het geheel en al, en wij zagen niets dan lucht en water.

Het schip, in hetwelk wij ons bevonden, was hetzelfde, met hetwelk wij Engeland hadden verlaten. Gedurende ons verblijf in Amerika waren er twee verbeteringen bij de voortreffelijke bediening van deze pakketboot ingevoerd. De eerste betreft het gebruik van wijn. Thans brengt men slechts in rekening hetgeen men geëischt heeft, in plaats van eene ronde som te moeten betalen en naar welgevallen te kunnen drinken. Dit laatste was voorheen gebruikelijk, en maakte dat lieden, ongewoon aan den wijn, te veel dronken om toch de waarde van hun geld te hebben. De andere verbetering mag ik met blijdschap zeggen ten voordeele van den Sabbat te strekken. Men heeft besloten, althans zoo ver het *Nieuw York* be-

treft, dat de schepen dien dag niet zullen afvaren: zoodat wanneer de afvaart, als zullende op den Sabbat geschieden, aangekondigd staat, men begrijpen moet dat dezelve den volgenden dag plaats zal hebben. Dit is voorzeker een navolgenswaardig voorbeeld. Deze dienst van pakketbooten is beroemd wegens hare goede orde en den spoed, welke er gemaakt wordt. Hierbij wèlvarende, maakt zij echter geene zwarigheid zich een offer ten voordeele van den Sabbat te getroosten, en lijdt er geen wezenlijk nadeel bij. Volgen anderen nu dit voorbeeld niet na, zoo worden zij gewis onverschoonbaar gesteld.

Ons gezelschap aan boord was talrijk. Bijna allen waren wellevende en beleefde lieden; velen toonden zelfs van een' Godsdienstigen zin te zijn; met sommige hunner hadden wij reeds voorheen kennis gemaakt: onder deze was de WelEerw. Heer W. Paxton van *Virginia*. In de eerste drie dagen hadden wij met stilte en tegenwind te worstelen, maar daarna zeilden wij allervoorspoedigst voort. In zes dagen vorderden wij omstreeks 1500 mijlen. Twee van onze kluivers waaiden weg. Mij redelijk wel gevoelende, kon ik mij meestentijds boven op het dek ophouden. Een paar valken kwamen aan boord vliegen, toen wij 500 mijlen van land moeten zijn geweest.

De tooneelen, welke ik rondom mij aanschouwde, leverden mij een rein genoegen op. Ik kan mij niet vereenigen met menschen, die zeggen dat de zee alle hare belangrijkheid door hare gelijkvormigheid verliest. De minnaar der natuur vindt er de meeste verscheidenheid. Gedurende twee dagen zag ik de zee niet in denzelfden toestand, noch dezelfde gedaante

of dezelfde kleuren vertoonende. Deze verscheidenheid, steeds schoonheid of luister opleverende, gade te slaan vermaakte mij niet weinig. Nu eens verhief zich de zee in hare grootheid, en ik werd met ontzag voor God vervuld; dan eens was zij vol leven en beweging, en ik gevoelde mijn' geest als met nieuwe veerkracht aangedaan; dan weder lag zij vóór mij zoo stil en vreedzaam als een slapend kind.

Om vele redenen was het ons hoogst voordeelig, dat wij het maanlicht mogten genieten. Dikwijls en dàn meestentijds alleen mogt ik op het dek zijn. Het kwam mij voor, dat ik de Maan nooit zoo schoon had gezien; althans nooit had ik dezelve met grooter genoegen aanschouwd.

Éénen nacht zal ik nimmer vergeten. Ik had de middag-tafel (*) verlaten, om mij op het dek wat af te zonderen. Ik zette mij neder digt bij den man, die het roer in stilte stuurde. Eene frissche koelte hield de zeilen gezwollen, waardoor het schip een edel voorkomen had. De zee was levendig, evenwel niet onstuimig; snel, maar zacht met eene aangenaam golvende beweging voeren wij voort. De Zon, zoo even ondergegaan, verspreidde een' vuur-rooden gloed aan de drijvende wolken bij de kimmen. Hier en daar vertoonde zich aan mijn oog door het staande want heen, eene helder schijnende ster. De donkere wolken schenen zich op de wateren als ter ruste neder te leggen. Spoedig werden dezelve verdund en verhelderd door een nog onzigtbaar licht. En nadat hare fijne deelen zelfs geheel en al waren verdwenen, kwam de Vorstin des nachts in alle hare

(*) Het middagmaal wordt door Engelschen en Amerikanen ten vier of vijf ure gehouden, en men tafelt zeer lang. Vert.

majesteit te voorschijn. Haar glans spreidde zich uit over den donkeren waterplas en verkeerde denzelven als in een' zilveren vloed. Toen zij hooger rees, waren er volstrekt geene wolken meer te zien; en de sterren verloren ook, de eene vóór en de andere na, haar licht. De gezigteinder was mede niet meer te onderscheiden, schijnende de blaauwe lucht met de blaauwe zee vereenigd te zijn. Over deze wijduitgestrekte ruimte waren slechts twee voorwerpen zigtbaar — de Maan, stil boven de zee heen en ons schip door de zee beneden drijvende.

Ofschoon wij eenen zoo korten en spoedigen overtogt maakten, was het echter opmerkelijk welk eene bezorgdheid er heerschte om het land te naderen. Op den vijftienden dag na ons vertrek kwamen er eenige vogels op ons dek aangevlogen; dit veroorzaakte groote vreugde: veel verschil van gevoelen was er van wáár deze mogten zijn gekomen, en welke de waarschijnlijke afstand mogt zijn, dien zij konden doorvliegen. Alvorens men redelijker wijze berekenen kon land te kunnen zien, zag men nogtans met angstvalligheid uit naar den kant, waar men hetzelve verwachten moest, maar toen die berekening meer redelijk werd, was de opgewondenheid bij allen verbazend groot. De maaltijden, op welke men getoond had zeo gesteld te zijn, werden als het ware verwaarloosd; en uur op uur gingen er naar het dek om te onderzoeken of men land kon zien. Eindelijk verscheen het land, maar als eene wolk of een dikke nevel, zoodat er nog steeds twijfel overbleef; allengs vertoonde zich hetzelve duidelijker; boomen en verhevene gebouwen konden onderscheiden; de hoop op eene behoudene reize veranderde alzoo in zekere verwachting.

Wat mijzelven betreft, ofschoon ik vele genoegens op mijne reize gesmaakt had, verheugde ik mij ook de stranden van mijn geboorteland te aanschouwen. Intusschen bekroop mij zekere vrees, dat, bij de voorstelling van al de schoonheden der Nieuwe Wereld, mijn oude Vaderland mij minder belangrijk zou voorkomen. Maar toen wij voorbij *Holyhead* en langs de kusten van *Wallis* voeren, veranderde die vreeze in het grootste genoegen. Reeds vroeger had ik meermalen *Wallis* met verrukking aanschouwd, maar nooit zóó als dezen morgen. *Penmaenmaid* en omliggende plaatsen leveren eene rij van kust-tooneelen op, zoo als men zelden ziet, en hoedanig ik in de Nieuwe Wereld nergens had aanschouwd. Ik was dankbaar andere landen gezien te hebben en van dezelve beter dan ooit te kunnen denken; maar ik was ook dankbaar overtuigd te zijn, dat het niet uitgevallen was ten koste van mijn vaderland.

Het was Sabbat; en niettegenstaande de drukte in de gegevene omstandigheden stelde ik voor een uur aan de gezamenlijke Godsdienst-oefening toe te wijden, daar wij toch niet vroeg op dezen dag aan wal zouden kunnen komen. Wij hadden zulks altijd gedaan bij onze heen- en terugreis, wanneer het weder het toeliet. Als gewoonlijk vereenigden zich de meeste passagiers met ons. Deze Godsdienstoefening was voor allen; gelijk ik hoop, gezegend. Een Heer van de Hebreeuwsche natie woonde thans dezelve ook bij; hij toonde er over te vreden te zijn, daar hij naderhand ons zijnen dank betuigde.

Wij konden de zandbank niet bij tijds overvaren, en wij waren daarom verpligt, naar eene stoomboot

te wachten. Toen wij de rivier opvoeren, zagen wij verscheidene gestrande schepen. Ik vroeg naar de oorzaak. » De oorzaak!" zei de kapitein der boot, » wel! wij hebben drie dagen lang zulke hevige winden gehad, als wij sedert vele jaren niet gekend hebben." Waarschijnlijk zouden wij er ook door bezocht zijn geworden en er bij geleden hebben; en echter wij hebben er niets van bemerkt, slechts eene frissche koelte gehad hebbende. Omstreeks vijftig schepen waren door dezen storm in de Noord-zee vergaan; en bij onze heen-reize waren er omstreeks zestien schepen en 1000 menschen op de Amerikaansche kusten verongelukt; en wij hadden den overtogt in veiligheid — den eenen in twee en twintig, en den anderen in zeventien dagen gedaan. De kapitein, deze opmerking van mij aanhoorende, zeide: » Gij zijt wel gelukkig, mijn heer!" Ik gevoelde mij gedrongen bij en tot mij zelven te zeggen; » God is wel goedertieren!"

Het was reeds laat in den avond, toen wij aan land stapten. Ik was vermoeid en koud. Verlangende een laauw bad te gebruiken, begaf ik mij, vergezeld van den Heer Paxton, naar een logement. Na samen den Allerhoogste voor Zijn goed geleide gedankt te hebben, scheidden wij van elkander.

Den volgenden morgen zocht ik mijne goede vrienden, den Heer en Mevrouw Bailey op; en de Heer Matheson nam zijnen intrek bij den Heer Job. Onze vrienden bewezen ons alle diensten in het overbrengen onzer goederen. Gelijk wij ons bij ons vertrek van *Liverpool* in de kerk van Dr. Raffles in de gebeden vereenigd hadden, zoo deden wij het ook

thans, den Almagtige voor onze behoudene terugkomst hartelijk dankende. Hierna spoedden wij ons naar de hoofdstad.

Daar men niet wist, wanneer of langs welken weg ik zou terugkeeren, zoo verwachtte ik niemand vóór mijne tehuiskomst te zullen ontmoeten: maar te *Islington* hoorde ik eene mij welbekende stem — en daar zag ik de opzieners mijner gemeente, die mij omhelsden! Zij droegen voor mij en mijne goederen alle zorg en vergezelden mij zonder eenige moeite te ontzien, tot aan den drempel mijner woning. Over denzelven wilden zij niet treden; mij hunne diensten met eene kieschheid als die der Aartsvaderen bewezen hebbende, gingen zij terstond heen.

Aldus was ik in den boezem mijns huisgezins en mijner Gemeente behouden terug gebragt. Ik was zeven maanden afwezig geweest; ik had 13,000 mijlen gereisd en had mij bevonden op plaatsen, waar de cholera-ziekte vreeselijk heerschte, en echter was ik van alle wezenlijk leed bevrijd gebleven. Maar de Zending was ook een bijzonder voorwerp des gebeds geweest; en met dankbaarheid schrijf ik den zegen, waarmede dezelve is bekroond geworden, toe aan de ernstige gebeden, door de gemeenten aan beide zijden van de Atlantische zee den Allerhoogste opgezonden.

EINDE.

